

לקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת וירא

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 352

פנינים לפרשת וירא

לאחר שהודעת את מועד הפגישה לח"כים, קרא לי שוב מרן לחדרו, עשה בידי סימן של צער, ואמר שזה-עתה הוא נזכר שבשעה 5 נקבעה לו פגישה עם אלמנה. אמרתי לו, 'אז אולי אודיע לאלמנה שתמתין מעט, עד שתסתיים הפגישה עם הח"כים', והגרש"ז נבעת ממקומו, ואמר: 'מה?? האם יעלה על דעתך שאני אדחה את הפגישה עם האלמנה??'

מקבץ סיפורים מרתקים על מעשי החסד של מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל

"פי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה" (בראשית כ, י"א)

רבינו צעד פעם ברחוב בשכונת "שערי חסד" ולצידו יהודי שנוקק להדרכה בנושא מסויים, ענה לו רבינו תשובה והשתמש בדבר תורה שבו התייחס לנידון ששאל, באומרו, ראה נא, איך כל העצות טמונות בתורתנו הקדושה שצריך להיות הדרכה לאדם לכל ימי חייו. כתוב בפסוק (בראשית כ, ט) "ויקרא אבימלך לאברהם ויאמר לו מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי חטאה גדולה מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי", קריאת התגר של אבימלך על אברהם אבינו ממשיכה "ויאמר אבימלך אל אברהם מה ראית כי עשית את הדבר הזה" על כך השיב לו אברהם אבינו ע"ה "ויאמר אברהם כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה והרגוני על דבר אשתי". נשאלת השאלה, מפני מה נאמר פעמיים באותה שיחה "ויאמר", "ויאמר לו מה עשית" ושוב "ויאמר לו אבימלך מה ראית כי עשית", הרי הוא במהלך שוטף של שיחה אחת מול אברהם אבינו ע"ה? ביאר רבינו: אבימלך החל לדבר עם אברהם בעזות משונה, והתקיף אותו בחוצפה נגד כל היגיון, הוא גער באברהם אבינו ע"ה כאילו שאברהם הביא עליו ועל ממלכתו צרות, "מה עשית לנו ומה חטאתי לך כי הבאת עלי ועל ממלכתי וכו' מעשים אשר לא יעשו עשית עמדי", וכי אברהם אבינו עשה לו משהו, הרי אבימלך הוא שלקח את אשתו של אברהם והוא שהביא על עצמו את הצרות וכפוליטיקאי ממולה הוא מנסה לגלגל את האשמה על אברהם ולהאשימו בכל המתרחש, מה עשית לנו וכו' מעשים אשר לא יעשו עשית וכו'.

כיון שראה אברהם שזה סגנון דיבורו, לא הגיב אברהם אבינו מאומה, שקט דממה שררה במקום, ובלשונו של רבינו באידיש, אבימלך האט געשריגן, און אברהם האט זיך אפילו נישט אויסגדרייט צו איהם, ווייל אזוי רעדט מען נישט? (אבימלך צעק אך אברהם אפילו לא הסתובב אליו, כי כך לא מדברים), כיון שראה שאברהם ע"ה לא מגיב על דבריו, ניסה אבימלך לשנות את תוכן ההתקפה והחל שוב לדבר בסגנון טוב יותר, "ויאמר אבימלך", דברים של טעם, "ויאמר אבימלך מה ראית כי עשית את הדבר הזה" היינו שאל בעדינות, מה הסיבה שאמרת לנו אחותי היא ולא גילית שהיא אשתך וכו' רק אז הסתובב אליו אברהם אבינו, ונאות להשיב לו, "כי אמרתי רק אין יראת ד' במקום הזה והרגוני על דבר אשתי". (מתוך הספר גאון ישראל)

האלמנה??

ובמשך שבועיים תמימים לאחר מכן, מספר הרב לייזרון, הרגשתי שמרן הגרש"ז כועס עליי, רק בגלל ההווה-אמינא שהיתה לי לדחות את הפגישה עם האלמנה - - -

סיפור נוסף על היחס המיוחד שגילה כלפי אלמנות מוסב על אלמנה שהחזיקה חנות של יין, ובמשך שנים נכנס הגרש"ז מדי ערב שבת ורכש בקבוק יין, ומדי ערב פסח היה קונה כמות גדולה של בקבוקים. גם כאשר היינות בחנותה הפכו לבלתי-רלוונטיים, והלקוחות שחיפשו יינות 'חדשים' עברו לקנות במקומות אחרים, המשיך הגרש"ז לפקוד את החנות של האלמנה. עד כדי כך שבשלב מסוים היא התבטאה ואמרה שכל מה שהיא מחזיקה עדיין את החנות פתוחה, זה רק בגלל רבי שלמה זלמן...

מדהים היה לעמוד ולראות כיצד הגאון האדיר הזה, שכל עם ישראל נשען עליו, עומד ו'מתיעץ' עם האלמנה איזה יין היא ממליצה לו לשתות, איזה יין יותר חריף ומה פחות...

לקוחותיה הנאמנים של המכולת הוותיקה בשכונת 'שערי חסד' הירושלמית התפלאו לראות את מרן גאון ישראל, רבי שלמה-זלמן אויערבך זצ"ל, נכנס לחנות בשעה מוקדמת, בבוקרו של יום, עם מצה קטנה בידו וניגש היישר אל המאזניים שעמדו על שולחנו של המוכר. נוטל רבי שלמה זלמן את המצה, שוקל אותה, ושוב פעם שוקל, ואחר-כך שובר אותה לחתיכות קטנות יותר, ועוטף אותן בנייר. נראה היה עליו שהוא עושה את מלאכת-הסוד הזו, שאיש לא ידע את פְּשָׁרָהּ, בחדרת-קודש.

גם הם, השכנים מ'שערי חסד', שהכירו את פעולות-החסד המופלאות של רבי שלמה-זלמן, וידעו את ליבו הרחום-והחונן, ויָכְלוּ להעיד עד כמה הוא מסייע לכל מאן דכפין, לא ידעו הפעם במה מדובר, ולא יזו מטרם משקיע מרן זצ"ל את זמנו היקר ב...שקילת המצה ובעטיפות-הנייר שלה.

הוא, שכל שניה מסדר-יומו היתה מנוצלת עד תום, שהה דקות יקרות במכולת השכונתית, עד שסיים את מה שהיה צריך לעשות, ויצא מהחנות, לא לפני שהודה לבעל-הבית על האפשרות להשתמש במאזניו.

את מקבץ-הסיפורים דלהלן על מרן הגרש"ז אויערבך זצ"ל שמע הרב משה מיכאל צורן מאחינו, הרב אברהם יוסף לייזרון מקברניטיו הבכירים של החינוך העצמאי, (ומופיע בספר 'שבת בשמחה').

מלבד גאונותו העצומה ובקיאותו בכל חדרי תורה של מרן זצ"ל, והיותו ללא ספק אחד משלשלת פוסקי ההלכה שמעמיד לנו השי"ת בכל דור ודור - נודע בליבו החנון, ובמידת החסד המופלגת שלו, כמו גם בְּצַדְקוֹת המרובות שעשה עם כל יהודי, ובעיקר עם קְשֵׁי-היום, אלמנות ויתומים. וגם לשם כך הפעיל את כישוריו הנדירים וגאונותו הכבירה. אחת הדוגמאות לכך היתה בברכת האילנות, ואפשר היה לראות בחוש עד כמה הוא מבין לליבן של אלמנות. במשך שנים נהג הגרש"ז לברך על האילנות שגדלו בחצר ביתה של אלמנה פלונית. פעם העיר אחד המלווים ואמר, שהעצים בחצר זו אינם מלבלבים דיים, והצביע על חצר אחרת שבה יש עצים שהלבלוב שלהם יותר נאה, מה שהופך את המצוה למהודרת יותר.

כששמע זאת הגרש"ז, הגיב ואמר: 'אתה מסתכל על הלבלוב, ואני מסתכל על האלמנה הניצבת בחלון הבית ונהנית לראות כשאני מברך על האילנות הגדלים בחצר שלה. האין אתה סבור שיש בכך הידור גדול יותר במצוה דאורייתא של להרנין לב אלמנה!?!'

סיפור נוסף אירע בברכת האילנות, בתקופה אחרת, שבה נהג הגרש"ז לברך בחצרה של אלמנה, ואחד המלווים העיר שבחצר זו יש רק עץ אחד, ובברכת האילנות יש הידור לברך על לבלובם של שני עצים לפחות. ומרן זצ"ל הגיב כנ"ל...

אלא שאם דיברנו, ציין הרב לייזרון, לא אוכל שלא להעלות כאן סיפור נוסף שהייתי מעורב בו באופן אישי.

פעם ביקשו ממני חברי הכנסת החרדיים לסדר להם פגישה עם רבי שלמה-זלמן. הם ביקשו לדון איתו באשר לחוק מסוים. כיון שמעודו לא התעסק בפוליטיקה, סירב הגרש"ז בתחילה להיפגש בנושא זה, אבל לאחר מכן הסכים, קבע את השעה 5 אחה"צ, והיקצה לכך 20 דקות.

לאחר שהודעתי את מועד הפגישה לח"כים, קרא לי שוב מרן לחדרו, עשה בידיו סימן של צער, ואמר שזה-עתה הוא נזכר שבשעה 5 נקבעה לו פגישה עם אלמנה. אמרתי לו, 'אז אולי אודיע לאלמנה שתמתין מעט, עד שתסתיים הפגישה עם הח"כים', והגרש"ז נבעת ממקומו, ואמר: 'מה?? האם יעלה על דעתך שאני אדחה את הפגישה עם

המשך בעמוד 26

גליון 'לקראת שבת' יו"ל בחסות
'אמונה וחסד' דפוס וכריכ"ה בע"מ 02-6715501

זיכוי הרבים בהפצת גליון זה
לעי"נ הרה"ח בנימין ב"ר דוד צבי רוזנטל זצ"ל
נלב"ע ר"ח אב תשע"ו

אני זוכר שפעם היה סיפור על מישהו שהסתבך עם השוק האפור, ושקע בחוב של 750 אלף דולרים... הוא היה חייב להחזיר באופן מיידי, אחרת היו עושים לו מה שעושים למי שלא מחזיר חובות בשוק האפור... הסבא שמע על כך, ולא ניגש להתפלל שחרית עד שהוא ארגן את מלוא הסכום!

שיחה מרתקת ומלאת הוד עם הרה"צ רבי אליעזר זוסיא שטערן שליט"א, אודות סבו, הרבי הקדוש מסקולען זצ"ל: ה'טיולים' המיוחדים, האנחה הכבדה, היגיעה הבלתי פוסקת והסימן לאדם שיש בו יראת שמים

יעקב א. לוסטיגמן

איש פלא מיוחד במינו היה הרבי הקדוש רבי ישראל אברהם מסקולען זצ"ל. איש פלא בכל קנה מידה, יהודי של מסירות נפש, שהקדיש את כל חייו לתורה ועבודת ה' עד כלות הכוחות ממש. הרבי מסקולען התפרסם בין היתר בכך שהיה ממעט מאוד בשינה. אמרו עליו, שכבר שישים או שבעים שנה לא ישן על מיטה. היו שטענו שאין בכלל רהיט כזה שנקרא "המיטה של הרבי מסקולען", כי הוא הרי לא ישן על מיטה, ואם כן למה הוא זקוק בכלל לרהיט מיותר שכזה...

זכינו לשוחח עם נכדו חביבו, הרה"צ רבי אליעזר זוסיא שטערן שליט"א, מחשובי תלמידי החכמים באשדוד וחתנא דביה נשיאה אצל כ"ק מרן אדמו"ר מפיטסבורג זצ"ל, שזכה לבלות פרקי זמן נכבדים מאוד בצלו של הסבא הקדוש.

הרה"צ רבי אליעזר זוסיא היה חביב מאוד על הסב, בנעוריו שהה אצלו במקרים רבים, כשנשלח על ידי הוריו כדי לספוג מהאווירה המיוחדת בביתו של הרבי מסקולען, וגם לאחר נישואיו הוא הוזמן פעמים רבות להגיע עם בני ביתו ולהתארח בבית הגדול והקדוש של הרבי מסקולען.

"על פי הפשט הפשוט, הסיבה שבגינה זכיתי לכהן קרוב נפלא מהסבא זצ"ל, היתה בגלל שאני קרוי על שם אביו. אחי הגדולים ממני נולדו כשאביו, הסבא-רבא שלי עוד היה בחיי חיותו. אני נולדתי רק לאחר פטירתו, ולכן נקראתי על שמו וזכיתי לחביבות מיוחדת אצל הרבי".

לימים, כשהזקין הרבי מסקולען והיה זקוק למישהו שיתגורר בביתו כדי לשיעמוד לצדו בכל עת לסייע לו, נבחר צעיר בנוי, כ"ק מרן אדמו"ר מסקולען - ירושלים שליט"א להתגורר עם האבא. וזאת, מסיבה מאוד מעניינת, הרבי מסקולען ירושלים, נשא לאשה את בת אחותו הרבנית שטערן, ולכן הוא היה המתאים ביותר מכל האחים לשהות בבית הרבי עם משפחתו, שכן אשתו, כלתו של הרבי, היתה נכדתו.

היתה זאת סיבה נוספת לכך שאיש שיחנו הרה"צ ר' אליעזר זוסיא שטערן שליט"א, התארח רבות בבית הסבא, שכן קיים בעצמו את המאמר "אחות לנו בבית המלך" כפשוטו ממש.

על רקע זה, אנחנו זוכים לשמוע מפיו עובדות נפלאות, שאת חלקן רק מעטים זכו לראות ולשמוע, אם בכלל.

"אם אתם רוצים שאני אדבר על הסבא שלי" פותח הרב שטערן את השיחה, "כדאי שתכינו הרבה זמן... כמה זמן? 190 שנה..."

"ולמה?", הוא מוטיב לה והוא מפרק לה: "הסבא זצ"ל חי 95 שנה... אבל הוא לא היה ישן בלילות, כך ששנותיו היו כפולות בעצם, אפשר לומר שהוא חי 190 שנה, והרי כל שניה בצלו היתה סיפור בפני עצמו, ממש כך, לכן נצטרך 190 שנה כדי לתאר את כל קורות חייו ואת כל הסיפורים שהיו אתנו..."

אחרי החיוכים, מתחילים לזרום הסיפורים המופלאים... "קודם כל זה לא נכון שהרבי לא היה ישן על מיטה", הוא מפרך את השמועה הכי מפורסמת על סבו, "היתה לו מיטה והוא היה ישן עליה כל יום. אבל דייקתי בלשוני כשאמרתי כל יום, כי אכן בלילות הוא לא היה עולה על יצועו.

"אני לא יודע מה היה העניין שלו בזה, אבל הוא אף פעם לא היה נכנס למיטה בשעות הלילה. לעומת זאת, כל בוקר הוא היה נשכב במיטה וישן זמן מה, שעה או שתיים, כדי לאגור כוחות לקראת התפילה.

"הוא היה אומר שצריכים לישון כדי להתפלל כראוי, אבל חלילה וחלילה להתפלל במהירות ובחוסר כוונה, מתוך עייפות, כדי למהר ללכת לישון לאחר התפילה.

וכאלו מצוות מיוחדות שצריכים להתכונן אליהם נפשית ורגשית ולהתקדש ולהיטהר, זאת היתה עבודה מופלאה.

"לכן בשמחת תורה הסדר אצל הרבי היה כזה שאחרי התפילה בליל החג כל הקהל היה פונה איש איש לביתו, לפני ההקפות. היו עושים קידוש ואוכלים סעודה, וכשעה אחרי חצות הלילה היו חוזרים כולם לבית המדרש, ואז היה מקדש על היין, טועם מזונות, אומר 'תורה' ולאחר מכן היו פוצחים באמירת 'אתה הראית' ויוצאים בריקודים לכבודה של תורה.

"ההקפות היו נמשכות עד כרבע שעה לפני עלות השחר, או אז היה הרבי עצמו נוטל ידיים לסעודת ליל החג, ולאחר מכן היה שר יחד עם הציבור שירים וניגונים עד שהאיר היום.

"באחת השנים האחרונות לחייו, זכיתי להיות שם, וכשכל הקהל פנו לביתם, לפני ההקפות, הרבי נכנס לחדרו. היו שם עוד כמה אנשים, מקורבים וגבאים.

"הרבי היה כל כך עייף, שזה היה ממש רחמנות להסתכל עליו. הוא צעד בעיניים עצומות לעבר החדר שלו, היו צריכים להחזיק אותו משני הצדדים, והוא ממש גרר את הרגליים מתוך שינה.

"הגיעו לחדר, הרבי התיישב על הכסא שלו, ואמר שהוא רוצה ללמוד עכשיו 'דגל מחנה אפרים' ו'ליקוטי מהרי"ח'. הספר הקדוש 'דגל מחנה אפרים' תמיד היה מונח על שולחנו יחד עם 'קדושת לוי' ובימות החול גם מכשיר הקלטה שתמיד היה צמוד אליו למקרה שיעלה בראשו ניגון חדש שעליו להקליט כדי לזכור אותו, כדרכו בקודם שהיה מלחין ניגונים בכל עת מצוא.

"בכל אופן, 'דגל מחנה אפרים' יש על השולחן, והרבי ביקש שיקרבו אותו אליו וכן שיביאו לו 'ליקוטי מהרי"ח'.

"אחד האנשים שהיו שם רטן בחוסר הבנה ואולי גם בחוסר דרך ארץ... להביא עכשיו ליקוטי מהרי"ח? הרבי הרי לא הצליח לפקוח את העיניים בדרך לכאן. הרי כולנו יודעים שהרבי יפתח את הספר וכעבור פחות משניה כבר יתחיל לנמנם. בשביל מה להביא ספר, אולי הרבי ייכנס למיטה סוף כל סוף ולפחות שהרבי ישן במנוחה לפני ההקפות... כמובן שזאת היתה הצעה בלי שום הגיון כי הרבי הרי לא נכנס למיטה בלילות, אבל זה באמת היה כואב לראותו אותו כך עייף ותשוש כל כך...

"ענה לו הסבא תשובה קצרה וקולעת שמשקפת כל כך יפה את האישיות שלו: "וואס הארט דיר זאל איך זיך האטש מוטשען???" מה אכפת לך שאני אתאמץ לפחות... אם אני לא יכול ללמוד ליקוטי מהרי"ח כי אני מדי עייף, לפחות תן לי להתאמץ. זה גם משהו... כמו שאמרו חז"ל "הולך ואינו עושה שכר הליכה בידו", לפחות יהיה לי שכר על המאמץ אם לא על הלימוד עצמו...

"הנמנומים האלו של הרבי קיבלו משמעות מיוחדת כשהוא היה מקבל קהל לעצה ולברכה", מספר הרב שטערן. "אנשים נכנסו אליו עם 'קוויטל' הפתקה שנותנים החסידים לרבי ועליה רשומים שמות לתפילה ולברכה.

**"ואז קרה דבר מאוד מעניין.
פתאום נפתחה הדלת, הרבי
נכנס לחדר בו שהיתי. הוא ניגש
לשולחן שהיה במרכז החדר
ונשען עליו, משמיע אנחה כבדה,
ממש אנחה שמעולם לא שמעתי
מפיו כמותה לפני כן. הוא לא
ראה שאני יושב שם כי החדר היה
חשוך, ואז הוא אומר בקול, מתוך
מחשבה שאין איש שומע אותו..."**

"יוצא מן הכלל היה ליל יום הכיפורים שבו כן היה ישן על מיטתו, ושוב, אני איני יודע לומר טעם בדבר, מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות. אבל כמו שבכל השנה הוא לא ישן בלילה שום אופן בליל יום הכיפורים, הוא היה הראשון שנכנס למיטה. עוד לפני שאנשים הספיקו לעזוב את בית הכנסת ולצאת לבתיהם, הוא היה נכנס הביתה ומיד ללא שום שהייה נשכב במיטה והולך לישון. כך היה שנה אחרי שנה... ויהי לפלא."

דרכו של הרבי מסקולען היתה שהוא היה מתנמנם במקרים רבים, לפעמים תוך כדי שיחה עם אנשים, ואפילו בעת שהיה יושב בראש השולחן, פארנצ'עס מכל הכיוונים וקהל של אלפים צופה בו, בעודו אוכל מאכלי שבת היה הרבי מתנמנם לפתע, פעם אחר פעם. היו שסברו שהנמנומים הללו מגיעים מהעייפות הרבה. הם עשו חשבון מאוד פשוט, אם הרבי לא ישן בלילות, אין זה פלא שהוא מתנמנם בימים... אבל מקורביו של הרבי ידעו שאין אלו נמנומים של מה בכך.

"סבתי הרבנית ע"ה היתה אומרת על הנמנומים של בעלה, "דאס איז נישט קיין דרים'ל, דאז איז א שפאציר אין הימל" - זה לא נמנום אלא טיול..."

"הוא מטייל בשמים", כך היא אמרה, והרי ידוע שאין אף יצור אנושי שמכיר את האדם טוב יותר מאשתו...

"אני נזכר כעת באנקדוטה מעניינת מאוד שאירעה פעם בליל שמחת תורה. הרי אצל הסבא שלי לא היו סדרים נורמליים. כל ימות השנה הוא התקשה מאוד להחזיק מעמד במרוץ אחרי השעון, על אחת כמה וכמה בחודש תשרי שיש כל כך הרבה ימים טובים

זרים שבאו לרבי להתברך לא נכנסו לשם, ואני בתור נכד נכנסתי לשם, והתיישבתי על הספה. החדר היה חשוך, ואני ישבתי ככה בחושך, ניסיתי לנמנם ולא לטייל...

"ואז קרה דבר מאוד מעניין. פתאום נפתחה הדלת, הרבי נכנס לחדר בו שהיתי. הוא ניגש לשולחן שהיה במרכז החדר ונשען עליו, משמיע אנחה כבדה, ממש אנחה שמעולם לא שמעתי מפיו כמוותה לפני כן.

"הוא לא ראה שאני יושב שם כי החדר היה חשוך, ואז הוא אומר בקול, מתוך מחשבה שאין איש שומע אותו: "אוי ריבוננו של עולם. למה הם באים לפה, כל כך הרבה אנשים. שילכו לצדיקים אמתיים, למה הם באים אלי? אני יותר גרוע מ'פראסטאק' (אדם בזוי ושפל), אני לא מגיע אפילו ללימוד של חומש ורש"י..." אחרי שהוציא את הכאב שלו, הוא התנער ממקומו וחזר חזרה לחדר להמשיך לקבל קהל. אחרי שעה או שעתיים שוב חזר המעשה על עצמו, הוא יצא מחדר קבלת הקהל לחדר הצדדי, שפך את הכאב שלו על כך שאנשים טועים בו וחושבים אותו לרבי, ולאחר מכן חזר בחזרה והמשיך לקבל קהל בהארט פנים לכל אחד ואחד.

"למעשה הוא היה מפקיר את עצמו כדי לעזור לכלל. אפשר לכתוב ספרים שלמים על מעשי החסד שהיה עושה יחד עם אביו, הם הקימו עשרות מוסדות, בתי יתומים ומוסדות חינוך לילדים ממשפחות שבורות ועוד ועוד. עוד ברומניה, מיד אחרי השואה, היו מאות ילדים בבית שלהם! מאות ילדים יתומים!

"הוא היה עסקן גדול גם לעת זקנתו, כשכבר היה רבי ותיק עם חסידים וקהילה, זה לא הפריע לו להרים טלפונים לעשירים ולהתרים אותם בסכומי כסף אדירים. אני זוכר שפעם היה סיפור על מישהו שהסתבך עם השוק האפור, ושקע בחוב של 750 אלף דולרים... הוא היה חייב להחזיר את החוב באופן מידי, אחרת היו עושים לו מה שעושים למי שלא מחזיר חובות בשוק האפור...

"הסבא שמע על כך, ולא ניגש להתפלל שחרית עד שהוא ארגן את מלוא הסכום! זה לקח כמה שעות, באותו יום הוא התפלל שחרית באיחור ניכר, אבל היהודי ההוא ניצל ממות לחיים.

"הוא היה רגיל לומר "פאר דבקות'טן קען זיך יעדער, אבער אהבת ישראל איז א סימן אויף אהבת ה'. כלומר: "להתפלל בדבקות, כל אחד יכול. אבל אהבת ישראל היא סימן לאהבת ה'. מי שיש לו אהבת ישראל, חזקה עליו שהוא אוהב ה'. לכן הדאגה ליהודי במצוקה חשובה יותר מהכל. זאת היתה דרך החיים שלו".

"הוא היה מביט בפתק, קורא את השמות ו... מטייל... לפעמים הוא היה יכול לצאת לכה 'טויל' למשך עשרים דקות, חצי שעה... לפעמים זה היה כמה דקות בודדות. אבל תמיד כשהיה מתעורר, הוא היה ממשיך לקרוא את הקוויטל מאותו המקום בדיוק שבו עצר. כולם שמו לב לזה, זה היה הסדר הקבוע שלו. לפעמים הוא היה אומר משפט, ופתאום 'נרדם'. אחרי 25 דקות היה פוקח את העיניים וממשיך את המשפט כאילו שהוא מעולם לא הפסיק ועצר באמצע.

"פעם נכנסתי אליו עם 'קוויטל', הוא החזיק את ידי הימנית והתחיל לקרוא את השמות וכדרכו יצא פתאום לטיול בשמי מרום.

"הושטתי את היד השמאלית אל השולחן שלו, ולקחתי את הספר 'קדושת לוי' שתמיד היה מונח על השולחן. אני הרי נכד, מותר לי להשתמש בספרים של הסבא... דפדפתי ב'קדושת לוי' לפרשת 'ויצא', שם כותב ה'קדושת לוי' על מה שאמרו חז"ל שהקב"ה אמר על יעקב אבינו צדיק זה בא לבית מלוני וייפטר בלא לינה, לא כתוב 'וייפטר בלא תפילה', לא כתוב "בלא לימוד", אלא "בלא לינה", וכל כך למה? כי הקב"ה חפץ בנמנום של הצדיק...

"עבר כמה זמן שעבר וכשהסבא פקח את עיניו, הגשתי לו את הספר, והראיתי לו... הנה זה מה שכתוב בספרים הקדושים על מה שהסבא עושה עכשיו...

"הוא לקח את ה'קדושת לוי' מידי, אמר לי שכוייח שאני מראה לו משהו מעניין, והתחיל לקרוא, שם את האצבע בתוף הספר וקורא מילה במילה, בקצב שלו, הוא מסיים לקרוא את כל העניין, סוגר את הספר, נושק לו בחיבה ומניח אותו על השולחן ואומר לי... "נו... הוא מדבר על צדיקים!"

"היתה בקולו מן נימה ביקורתית עלי, כאומר 'אני סתם מנמנם, ואתה מביא מקורות על חשיבות הלינה, הרי שם מדובר על שינה של צדיקים, זה משהו אחר לגמרי'.

"בכל אופן, מאחר וקבלת הקוויטלך היתה לוקחת זמן רב כל כך, כשהתקרבו הימים הנוראים, זה כבר לא היה אפשרי. מכל אמריקה הגיעו יהודים להתברך מפיו ולתת קוויטל, היו מגיעים מאות אנשים ביום, ואם הרבי יקדיש לכל אחד רק עשר דקות, זה יהיה בלתי אפשרי. "לכן בחודש אלול הוא היה משנה את דרכו, במקום לשבת, הוא היה עומד בחדרו, היה עומד ליד השולחן, אנשים היו נכנסים ומושיטים קוויטלך, הוא קרא כל קוויטל במתינות, בירך מעומק הלב והיו מתקדמים, היה מגיע מישהו חדש וכך התקדמו בקצב מהיר יחסית, הרבה יותר מהר מבשאר ימות השנה.

"בחדר הסמוך לחדר קבלת הקהל, היה הסלון של הבית. אנשים

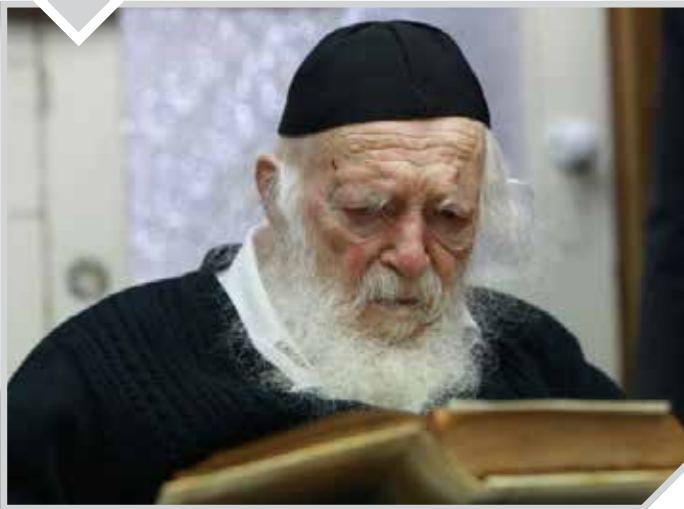
המבצע הגדול כל הקודם זוכה!

פרטים בעמודים 16-17

כשרצינו לחזור לא הצלחתי להדליק את הרכב. בעל האולם הציע לי לקחת את הרכב החדש שלו, "עלה לי שלוש מאות חמישים אלף שקל" סיפר. אמרתי לרבי חיים שהאוטו מקולקל. הוא קרא לאוטו 'החמור'... 'החמור לא יכול לזוז', ונכנסנו לאוטו השני. האוטו הזה היה באמת מפואר. רבי חיים נכנס, התיישב, ואמר לי: "מה זה? כסאות של תשעה באב?"

הגאון רבי שלמה לווינשטיין שליט"א על ההשגות האדירות של מרן רבי חיים קנייבסקי זצוק"ל

"וַיִּקַּח בְּיָדוֹ אֶת הָאֵשׁ וְאֶת הַמַּאֲכָלָת" (בראשית כ"ב, ו')

כשאנחנו שומעים על כל ההשגות האדירות של רבינו, (מרן רבי חיים קנייבסקי) עלינו לבחון כיצד הוא הגיע אליהן: אם היה ניתן לתלות זאת באופן טבעי, ולומר שמתוך שבעה מיליארד האנשים שחיים על פני כדור הארץ, הוא היה בעל כשרון או זכרון נדיר, אז אכן אין בכך כל נס ופלא, שכן זוהי מתנת שמים מיוחדת, ואין לנו כל סיכוי להגיע לדרגות אלו.

אך עד כמה שאנו מבינים, מעלותיו לא הגיעו מיכולות אנושיות וטבעיות, אלא כדוגמת דבריו המפורסמים של רבינו יונה בתחילת ספרו "שערי תשובה" (שער א'): "כי יעזור ה' לשבים כאשר אין יד טבעם משגת". יש הבטחה של הקב"ה, שכאשר האדם עושה מצדו את כל המאמצים, הוא מקבל כוחות על טבעיים שסייעו לו. אהה, כוחות על טבעיים? כולנו שייכים לזה! ככל שנצבור יותר זמנים של מאמץ על טבעי, כך נזכה לסייעתא דשמיא על טבעית!

אין מה שיעצור את ההתרוממות

אברהם אבינו נקרא "האדם הגדול בענקים" (יהושע יד, טו). מה היתה הגדלות שלו? אם נאמר שהוא התייחד בכך שלא שאל על הנהגת הקב"ה גם כאשר לעיתים הדברים היו נראים תמוהים ומפליאים, אין הוא יחודי בכך, שהרי הרבה אנשים אומרים שאסור לשאול שאלות על הנהגת ה' יתברך.

התירוץ הוא: אמנם נכון שאנשים אלה אינם שואלים בפיהם, אבל מה קורה בלב? לשם מתגנבים כל מיני הרהורים ומחשבות! בא הנביא ומעיד על אברהם (נחמיה ט, ח): "ומצאת את לבבו נאמן לפניך!" ללבו שת אברהם אבינו לא התגנב אף לא הרהור אחד על הנהגת הקב"ה!

כך ניתן להבין את דברי חז"ל (בראשית רבה נו, ד) שכאשר הלך אברהם אבינו לעקוד את יצחק בנו, בא אליו השטן ואמר לו: 'סבא סבא. איני מבין אותך, אמש הקב"ה אמר לך 'כי ביצחק יקרא לך זרע', ועכשיו הוא אומר לך 'העלהו?!' אך ללבו של אברהם אבינו לא התגנבה שאלה אפילו לרגע אחד!

על הפסוק (בראשית כב, ו) "ויקח בידו את האש ואת המאכלת"

דרשו חז"ל (בראשית רבה נו, ו): "כל אכילות ישראל אוכלין בעולם הזה בזכות אותה המאכלת". עקידת יצחק שומרת עלינו כבר ארבעת אלפים שנה. כל יום אומרים שלוש פעמים בתפילה "וזוכר חסדי אבות", וכל תפילת שמונה עשרה נפתחת בזכותה של עקידת יצחק. ועוד יותר בימים הנוראים, שבהם אנו חוזרים ומזכירים את זכות האבות.

לכאורה יש על כך שאלה גדולה: בזמן העקידה עצמה קרה אחד האסונות הגדולים בתולדות עם ישראל. אברהם אבינו חוזר מההר, וכאשר הוא מגיע הביתה, הוא רואה התגודדות גדולה מתחת המרפסת.

"מה קורה פה?" "מתכוננים ללויה" "לוויה של מי?" "של אשתך, הרבנית שרה!"

"איך, מה לווייה? למה היא נפטרה?"

"היא נפטרה בגלל העקידה. כששמעה שהלכת, היא נבהלה ונפלה ומתה!"

נמצא שלמרות שהעקידה מגנה על עם ישראל כל כך הרבה שנים, היא לא הצליחה לשמור על שרה אמינו. השאלה המתבקשת שאברהם אבינו היה צריך לשאול: 'רבנו של עולם, למה? האם זה מה שמגיע לי לאחר שעמדתי בנסיון הגדול והנורא?!'

אך לא! מה המשפט הראשון שאברהם אמר כאשר שמע ששרה

**מרון הרב שך סיפר, שכאשר
למד רבי אהרן קוטלר בקלצק,
הוא בקושי היה יכול למסור
'חבורה' בפני שלושה בחורים,
והיידים והרגליים שלו רעדו
מאימתא דצבורא, אם כן -
הקשה הרב שך - כיצד יתכן
שבזקנותו הוא עמד בבניני
האומה ונתן נאום חוצב להבות
אש בפני שלשת אלפים איש**

ממשיך הרב אפשטיין את דבריו:

כל העולם ידע, שמשוש חייו של רבי חיים היה התורה, חוץ מתורה לא היה לו כלום. היה קשה לנתק אותו מהלימוד, אפילו כשהוא לא היה עם ספר.

הייתי נכנס לחדר לקחת אותו לבריתות. רבי חיים כמובן ישב ולמד, שקוע, לא שומע כלום מסביבו, לא שם לב אם משהו נכנס או יצא. הייתי מנסה להגיד לו שהגיע הזמן, והוא לא שומע בכלל. חיכיתי עוד שתי דקות, מדבר קצת טיפה יותר בקול, גם לא שומע, תמיד לקח כמה דקות עד שהוא שם לב שאני נמצא בחדר ובאתי לקרוא לו. כשהרים את הראש והבחין בי, היה אומר לי: "אוי, אתה מחכה פה כבר הרבה זמן?"

היה מבקש ממני: "עוד רגע, עוד רגע, אני כבר גומר, אני כבר גומר, הרגשתי שאני כביכול מנתק אותו מהחמצן שלו. אמנם הוא רצה ללכת, אבל כך היתה ההרגשה. לא היה מושג כזה שבאתי לקרוא לו, והוא סגר מיד את הגמרא וקם ללכת. ההרגשה היתה כפשוטו שמנתקים אותו מהחמצן."

אני זוכר כשהייתי מעיר אותו, או בבוקר לתפילה, או בצהריים לנסוע לברית, לא פעם ולא פעמיים היה אומר לי מיד כשהתעורר: "אני באמצע הסגיה. הערת אותי באמצע הסוגיה. היום השנה היתה מיוחדת, אמרתי שיעור בטהרות, אני עדיין באמצע החובות שלי". כל הדיבור שלו היה סביב הלימוד, סביב התורה, לא היה משהו אחר, אפילו באמצע השנה. מושגים שאנחנו בכלל לא מכירים.

אני זוכר, כשהייתי נוסע אתו לקרית ספר, הוא מאוד נהנה. והיה אומר לי: "פה מדברים אתי רק בלימוד". זו היתה ההנאה שלו בחיים. כל שמחה שהיינו הולכים אליה, חתונה, בר מצוה, היה מתיישב ליד החתן ושואל: "מה הכנת? מה יש לך להגיד?" לא היה דיבור אחר.

המשך בעמוד 27

נפטרה מחמת העקדה? "כנראה לא עשיתי את המצוה בלב שלם!" אף על פי שאברהם נמצא בשיא הקושי והחושך, הוא אינו עוצר ואינו שואל שאלות, אלא ממשיך לעלות, אם יש שאלה על הנהגת הקב"ה - השאלה אינה עליו, אלא עלי מדוע גרמתי לכך!

זה היסוד הגדול שאנחנו צריכים לקחת אתנו מדמותו הגדולה של רבינו.

כדי לגדול לא צריך לעשות דברים גדולים וגרנדיוזיים, אלא קצת להתרומם ולהתגבר על הטבע. אם קשה לי להתרכז עכשיו בדברי ה'תוספות', ואני מתעקש להתרכז, קשה לי לכוון בתפלת שמונה עשרה ואני נלחם עם עצמי ומתאמץ להתרכז ולכוון, אין לי כח להביא ברכון ולברך ברכת המזון מתוך הברכון, והלכתי והבאתי וברכתי מתוכי - כל פעולה, לימוד, מעשה חסד ומצוה שאני עושה מתוך קושי ועייפות, הם הרגעים בהם נפתחות ארובות השמים, ונשפכת על האדם סיעתא דשמיא על טבעית.

מרון הרב שך סיפר, שכאשר למד רבי אהרן קוטלר בקלצק, הוא בקושי היה יכול למסור 'חבורה' בפני שלושה בחורים, והיידים והרגליים שלו רעדו מאימתא דצבורא, אם כן - הקשה הרב שך - כיצד יתכן שבזקנותו הוא עמד בבניני האומה ונתן נאום חוצב להבות אש בפני שלשת אלפים איש, והחלונות רעדו מעצמת הדרשה שלו? אלא שמכאן מוכח שאין גבול למה שהאדם יכול להתהפך ולשנות את טבעו!

כיצד זכה רבינו לידע ולהיקף כה נרחבים במכמני הש"ס ולשליטה בטבע, עד שהמופתים התגלגלו אצלו כדבר שבשגרה? רק מחמת שעמל במסירות נפש והתגבר על כל הקשיים! ככל שגם אנו נעבוד את הקב"ה במסירות נפש ונפרוץ את גדרי הטבע, כך נזכה להתממשות דברי ה"מסלת ישרים": "עבודת ה' תחלתה עבודה וסופה מתנה". אם העבודה תהיה מעל הטבע - גם המתנה שנקבל תהיה מעל הטבע!

שח מקורבו, רבי ישעיה אפשטיין:

לפעמים היה שואל אותי ערב קודם "מה מחר?" כלומר להיכן נוסעים מחר, ולאיזה מרחק? ואם הייתי אומר לו שנוסעים לצפון, או לדרום, נסיעה ארוכה, אז פעמים שהיה ישן בלילה פחות ממה שהוא צריך, ובדרך השלים את מנוחתו.

פעם אמר לי: הדברים הן טובה גדולה בשבילי, כי אז אני חוזר במחשבותי על כל מה שכתבתי להתבונן ולבדוק האם כתבתי טוב, ללבן את הדברים.

כשהיינו נעצרים ועומדים ברמזור אדום, מיד היה פותח את הגמרא. לפעמים היה מתבטא בחיך: "מן האדום האדום הזה". וכשהרמזור התחלף לירוק והיינו מתחילים לנסוע, אמר: "היצר הרע לא נותן לי ללמוד..." שכן בנסיעה עצמה על פי רוב לא היה מעיין בפנים בגמרא, ואמר שהקפיצות של הרכב בנסיעה עלולות להזיק לעינים, רק כשהרכב נעצר ברמזור מיהר מיד לפתוח את הגמרא.

ובאחד מימי אמצע השבוע הקרוב, בטרם סיימו לאכול פת שחרית, כבר התדפקו שליחי חברת ההובלות על השער, מתחילים להעמיס במרץ תכולת הבית על המשאית החונה בחזית הבניין

פרקים מילדותו של הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל

"ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו" (בראשית כ"א, ה')

שלושה ילדים נולדו לר' חיים אברהם פינקוס ורעייתו שם בניו ג'רזי, ראשונה היתה הבת נחמה לאחר מכן נולד הבן השני, שבהיכנסו לברית נקרא אבנר.

והבן שלישי שנולד אחריהם והצטרף למשפחה בכ"ז במנחם אב תש"ד, הוא רבינו שנקרא שמו בישראל שמשון דוד. "שימשי" קראו לו בחיבה.

שלושת הילדים הראשונים נולדו לתוך בית שבע, ולא חסר להם דבר. אוכל היה במידת הצורך, דמי שכירות הדירה שולמו בזמנם, וכך גם יתר צורכיהם. מן המשכורת המכובדת ששולמה לרב הצעיר יכלו בני הזוג לרכוש גם מוצרי 'מותרות' כמו מקרר, ספה, שולחן וכיסאות מעץ אמריקאי. הבן והבת הגדולים כבר צעדו מדי יום עם תיק לגן; רוב ילדי הגן היו יהודים, ומיעוטם גויים. לעומת זאת, בשעות אחר הצהריים הקפידו ההורים כי הם ישחקו רק עם ילדים יהודים שיש בהם ריח של יהדות. גם זה היה מצרך יקר ונדיר בימים ההם.

הסביבה הגויית מסבירה פנים

והנה הגיע החורף גם לניו ג'רזי, הכה בעוז ברוחותיו הסוערות והניע את צמרות העצים העטויים בשכבת שלג הגונה אילך ואילך. 'יום אידיהם' קרב ובא. אלפי הבתים קושטו בסממנים אופייניים, וביום לא בהיר אחד מגיע הביתה אחד הילדים ומשיח לפי תומו בהתפעלות: "כל כך יפה מקשטים בשכונתנו את הבתים". המילים פצעו את לבו של האב כבמדקרות חרב. "שהילדים שלי יראו בכך דבר כל כך יפה?!" אשתו הבחינה איזו חלחלה יצר אצלו המשפט התמים "כל כך יפים הבתים בשכונתנו", אולם כנסיך ואציל בהליכותיו - שעודנו ונמסכו שבעתיים בידו הרחימאית של ר' ירוחם במיר, שמר ר' חיים אברהם על שתיקה שעוצבה בכוח איתנים קלמאי. שם גרסו כי בהילות הנפש המביאה לפיזור הדעת - אם כל חטאת. אולם לאחר כשעה של סערת נפש פנימית, הפטיר ר' חיים אברהם באוזני רעייתו מילים רבות משמעות: "הרחוב הגויי מתחיל לומר לילדים שלנו 'בוקר טוב'... חוששני, כי לא תהיה לנו ברירה, כי אם לעזוב בקרוב את המקום".

ופרנסה מה תהא עליה? ניסרה השאלה בחלל. ללא מענה.

זמן מה לאחר מכן עברה הילדה בצהרי יום שבת קודש את הכביש לבית משפחה - יהודית כמובן - כדי לשחק עם חברתה המתגוררת לא הרחק. האב יושב היה על כיסאו בבית, מסיים לעבור על פירוש הרמב"ן

בפרשת השבוע, כאשר הילדה שבה ממשחקה עם החברה. "איך היה אצל החברה?" שאלה אמא מתוך החדר. -"בסדר גמור", השיבה הילדה.

"מה אכלת שם סעודה שלישית?" שאל ר' חיים אברהם, שהבחין בשאריות דבר מאכל על שפתיה. -"חביתה"...

-"חביתה?!" נשמע קולו המזועזע של אבא. "חביתה בשבת?!" נזעקה גם האם בחלחלה. שקט מתוח השתרר בחלל הבית.

בחוף חלפו רכבים בשעטה. קולות גויים נשמעו מהרחוב הסואן. ההורים, חשו כעת במלוא העצמה, כאילו הקולות הללו חודרים פנימה, מוטחים על פניהם כמתזי שמן רותח של טיגון. "קולות הגוי שברשות הרבים חדרו אל תוך כותלי הבית שלנו. החומות לא עבות דיין". באותה תפילת מנחה של שבת בבית הכנסת, איש לא יכול היה להעלות בדעתו כי זו עתידה להיות תפילת שבת האחרונה של הרב במחיצתם.

ההחלטה היתה מיידית ונחרצת "אי אפשר להמתין אף לסוף החודש. יש לארוז תכף את החפצים ולעזוב!" סיכמו האב והאם בשעת הסעודה השלישית. במוצאי שבת לאחר ההבדלה, החליטו על שכירת הדירה בויליאמסבורג - אזור יהודי מובהק, ובלי להמתין רגע נוסף החלו לארוז את חפציהם ולהתכונן למעבר.

מעשה רב

ובאחד מימי אמצע השבוע הקרוב, בטרם סיימו לאכול פת שחרית, כבר התדפקו שליחי חברת ההובלות על השער, מתחילים להעמיס במרץ תכולת הבית על המשאית החונה בחזית הבניין. כאשר הילדים

"אבא ניסה לברר איזה פסול מצא בהצעת השידוך, יש להם בבית דברים פסולים? אין להם מזוזה בפתח, מה יכול כבר להיות??? אבל הסבא ענה לו תשובה פסקנית: אנחנו לא משתדכים עם משפחות מסדום"

הרב אברהם ישעיהו שטרן שליט"א, עם הצצה קטנה לעולמו המופלא של אביו, מגדולי אנשי החסד בדורות האחרונים, רבי שמואל יצחק שטרן זצ"ל

רבי שמואל יצחק שטרן זצ"ל

"סבתא שלי שהיתה עדה למחזה המבעית, לא איבדה עשתונות, היא מיהרה לרוץ, הרימה את הילד שהיה פצוע בצורה אנושה, ואצה רצה אותו לבית הרפואה הקרוב.

"אלא שבמקומו מהסוג זה אין בתי חולים, וכדי להביא אותו לחדר מיון אמיתי עם רופאים שמסוגלים לנסות לטפל בכזאת פציעה, היה צורך להשיג רכב, ולנסוע כברת דרך לא מבוטלת, כשבינתיים הילד מדמם מהראש וממקומות נוספים בגוף בצורה מאסיבית.

"בצר לה פנתה סבתא ע"ה לבית אבות שהיה בקרבת מקום התאונה, שם, בבית האבות היו כמה אחיות ואולי גם רופא ששהו במקום כדי לטפל בקשישים, ולשם היו תושבי האזור פונים כשהיו זקוקים לסיוע רפואי דחוף.

"סבתא היתה מספרת, שכשהיא הגיעה עם אבא לבית האבות הזה, היתה מאוד מבוהלת. נכנסה עם הילד המדמם לבית האבות, והחלה לצרוח ולבקש עזרה. האחיות חשו לעזרתה, אבל כשראו ילד עם פגיעת ראש חמורה כל כך, נרתעו לאחוריהן, פחדו אפילו לגעת בו. כולם הסתכלו עליו כעל מי שנושם את נשימותיו האחרונות, ברור היה להם שאין לו שום סיכוי לחיות.

"והנה אירע נס של ממש. פתאום הופיע בבית האבות בנה של אחת הקשישות השוהות במקום. הלה היה רופא, מנתח בכיר בבית חולים מפורסם. לא רק שהוא הגיע לבקר את אמא שלו, אלא שהוא גם הביא אתו את התיק האישי שלו עם הציוד הרפואי.

אחד מאנשי החסד המיוחדים בדור הקודם, היה רבי שמואל יצחק שטרן זצ"ל, מי שהיה חבר בהנהלת בית היתומות הירושלמי 'בית לפליטות', מייסד בית ההחלמה בבית וגן שלאחר מכן עבר לטלו סטון, ומייסד 'קרית בנות'.

רבי שמואל יצחק היה יהודי תלמיד חכם, אבל את עיקר הייעוד שלו ראה בעשיית חסד, ואכן זכה להירשם באותיות של זהב בדברי הימים של אנשי החסד היהודיים בדורות האחרונים. שוחחנו עם בנו, הרב אברהם ישעיהו יבלחט"א, ששמח על ההזדמנות, כדי לגלות טפח וטפחיים מדמותו המיוחדת של אביו המנוח.

"אבא הגיע ממשפחה מאוד מיוחדת", הוא מספר, "הוא היה נכדו של הצדיק האמריקאי הנודע רבי יעקב יוסף הרמן זצ"ל, שדמותו התפרסמה ביתר שאת לאחר שבתו הגב' שיין פרסמה את הספר 'הכל לאדון הכל', שסיפק לרבים הצצה אל תוך הבית המיוחד הזה. "על שולחנו של הסבא היו מתארחים כל גדולי עולם בעת שבאו לארה"ב לצורך חיזוק או לגיוס כספים וכדו'. זה היה בית של מסירות נפש מופלאה לכל דבר שבקדושה.

"אבי מורי התייתם מאביו, רבי יום טוב ליפמן שטרן זצ"ל, בעת שהיה צעיר לימים, ומאז התחזק עוד יותר הקשר בינו ובין הסבא רבי יעקב יוסף הרמן, שגידל אותו כאילו היה בנו, וטיפח אותו במסירות ובאהבה רבה.

"אבל אם אנחנו רוצים לדבר על מעשי החסד של אבא זצ"ל, אנחנו צריכים לחזור אחורה, לסיפור שאירע לפני למעלה מ-75 שנה, כשאבי היה ילד כבן חמש שנים.

ניתוח מאולתר

"באותן שנים הם עוד התגוררו בארה"ב, וכדרכם של תושבי ניו יורק, גם הם יצאו בימות הקיץ המהבילים אל הקאנטרי, להתרחק מעט מהלחות הגבוהה שבניו יורק סיטי, ולהתבשם מאוויר ההרים הצלול והנעים.

"צעד הילד בן החמש יחד עם עמו, באחד ממשעולי הכפר בו שהו, והנה לפתע הגיחה משאית כבדה מעבר לעיקול הדרך, סטתה רק במעט מהכביש אל השוליים הצרים. די היה בכך כדי להעיף את הפעוט למרחק של כמה מטרים, וכשהוא צנח על הקרקע נחבט ראשו בסלע חשוף.

הרב אברהם ישעיהו שטרן שליט"א. צילום: שוקי לורר

עבר לבניין אחר, ניסה ברחוב השני, אף אחד לא פותח את הדלת. ייתכן שאנשים ראו אדם בעל דמות רבנית, פחדו לפתוח שלא ינסה להחזיר אותם בתשובה או לשכנע אותם לשלוח את ילדיהם לחנוך התורני...

אנחנו גומלי חסדים...

"סבא חזר הביתה ואמר לאבי מורי זצ"ל, שזה לא ילך. את השידוך הזה הוא דוחה, הוא לא מוכן לעשות כזה שידוך.

"אבא ניסה לברר איזה פסול מצא בהצעה? יש להם בבית דברים פסולים? אין להם מזוזה בפתח, מה יכול כבר להיות???"
"אבל הסבא ענה לו תשובה פסקנית: "אנחנו לא משתדכים עם משפחות מסדום".

"סדום? איך הגענו לסדום? אמר לו סבא, משפחה שמתגוררת בשכונה שבה אנשים לא פותחים את הדלת לאדם מבוגר ביום כל כך חם, זאת משפחה שגרה בשכונה שאינה יודעת מה זה חסד. גמילות חסדים זה השורש והבסיס הכי חשוב לבית יהודי, אנחנו לא יכולים להשתדך עם אנשים שגרים במקום כזה, אנחנו משתדכים רק עם אנשים שמבינים ושכל הסביבה שלהם מבינה שחסד זה דבר שחייבים לעשות, ושעושים אותו בשמחה".

"כשהסבא הסביר לו שמדובר כאן בעניין של חסד, אבא שלי כבר הבין מצוין. נו... ברור. אנחנו גומלי חסדים, בוודאי שסבא יפסול כזאת הצעה..."

"זאת כמובן רק אנקדוטה קטנה מתוך מסכת חיים של משפחה שמעשי החסד שלה היו לשם דבר, ושהיתה עסוקה בחסד באופן מופלא, כולם כולל כולם, יומם ולילה בלי גבולות ובלי קווים אדומים..."

"ולכן, כשאבי מורי היה צריך לבחון מה היא השליחות שלו בחיים, לא היה זה בכלל פלא שהוא בחר בחסד. זה היה החינוך שהוא קיבל, ובהתאם לחינוך הזה הוא הועיד את כל חייו לעשיית חסדים".

"אגב, מעניין לציין שכשחלה אבי את חוליו האחרון, הרופאים שלו נתנו לנו את התוצאה של הבדיקות שלא היתה מעודדת בלשון

"הוא ראה את הילד הפצוע, ומיד תפס פיקוד על האירוע. "פנו לי חדר והכינו לי שולחן ניתוחים מאולתר", הוא דרש. הוא הביא את התיק מהאוטו, שפך חומר חיטוי על השולחן, השכיב את הילד והחל לנתח אותו ניתוח חירום מאולתר, שהציל את חייו. תוך כדי הזעיקו אמבולנס והרופא ליווה את אבי לבית החולים, שם המשיכו הרופאים להיאבק על חייו, עד שהצליחו לייצב את מצבו. אבא יצא מכלל סכנה, החלים, התאושש ושחרר לביתו כאחד האדם.

לימים סיפר לי אבי, שבתקופה שלאחר מכן, אמא שלו לא ידעה את נפשה מרוב אושר על הנס המופלא שאירע לבנה האהוב. כבת לרבי יעקב יוסף הרמן, היא קיבלה חינוך מיוחד במינו ואת החינוך הזה העבירה גם לבנה:

"החיים שלך ניתנו לך במתנה גמורה", היא אמרה לאבי. "הקב"ה נתן לך מתנה, וזה אומר שיש לך שליחות מיוחדת. מסתבר שיש לך תפקיד מאוד חשוב כאן בעולם, שבגללו נעשה לך כזה נס גדול נגד דרך הטבע. לכן, כשתגדל קצת, אני רוצה שאתה תמצא את התפקיד שלך, תבין מה השליחות שלך, ותיישם אותה בעקביות, כי לכך ניצלת..."

שידוך מסדום

"אין צורך לומר שהשליחות בה בחר אבא זצ"ל, היתה השליחות של חסד", ממשיך הרב אברהם ישעיהו שטרן את הסיפור, "אבל כדי להבין למה הוא בחר דווקא בחסד, אני רוצה לסבר את האוזן ולספר איזו אנקדוטה שאירעה עשור וחצי מאוחר יותר, שממנה אפשר יהיה להבין באיזו אווירה גדל אבי.

"היה זה כשהוא הגיע לפרק 'האיש מקדש', וחיפשו לו שידוך מתאים. באותה עת אבי למד בישיבה בארץ, ואמו עוד התגוררה בחו"ל, לכן התגורר אבי בביתו של הסבא יעקב יוסף שכבר עלה לארץ.

"והנה ביום מן הימים הוצעה הצעת שידוך מעניינת, ונראה היה שיש על מה לדבר. אבל הסבא, רבי יעקב יוסף הרמן, אמר לנכדו המדובר, שלפני שמתחילים להתקדם עם זה, הוא רוצה ללכת לבית המשפחה של המדוברת, להפתיע אותם. הוא רוצה לבדוק איזה מן בית זה, אם זה בית של יהודים יראי ה', אם הסגנון שלהם הוא סגנון תורני וירא שמים, או שאולי הם לא כל כך מתאימים.

"עלה על אוטובוס ונסע לשכונה שבה התגוררה אותה משפחה, החזיק בידיו פתק עם הכתובת והחל לחפש. הוא הלך אנה ואנה, יהודי מבוגר עולה חדש, היה זה יום חם מאוד, והסבא לא הצליח למצוא את הכתובת המבוקשת. ניסה לשאול אנשים, אבל לא היתה נפש חיה ברחוב, אולי בגלל החום העז, אולי היתה זו שעה שכולם היו בעבודה.

"הוא עלה לבניין הסמוך, נקש בדלת וחיכה שיפתחו לו כדי לשאול איך מגיעים לאותה הכתובת שהוא מחפש. מתוך הבית עלה רחש של תנועה, העינית שבדלת התכהתה לרגע, מישהו הציץ, התבונן בו ו... החליט שלא לפתוח את הדלת.

"הוא עבר לדלת הבאה וגם שם לא פתחו לו. ניסה לעלות קומה,

חושבים על היתומות לא רק אין הם יחיו עד החתונה אלא גם אחר החתונה היכן יוכלו להחלים ולהתחזק מהלידה? בכזה מקום, כך יגיד המשיח, אני חייב להתארח. הוא ייכנס לטלז' סטון, יפנה לבית ההחלמה ויבקש לנוח בו, בעודו בדרך לבית המקדש...

"הרב קרייזוירט הפתיע פעם אחת את אבא שלי באמירה מרעישה לא פחות: "דע לך רבי שמואל יצחק", כך הוא אמר לאבא, "אתה לא יכול להיות למדן כמו רבי עקיבא אייגר, גם אם מאוד תרצה ותנסה ותשקיע את כל חיך בלימוד תורה בעמקות, לא תגיע לדרגה של רבי עקיבא אייגר. מה לעשות? רבי עקיבא אייגר יש רק אחד. לא אני ולא אתה יכולים להיות כמוהו..."

"אבל... אתה כן יכול להיות בעל חסד כמו אברהם אבינו..."
"אבא שלי שמע כאלו דברים, הוא נרתע לאחוריו... מה??? אברהם אבינו... הרי אברהם אבינו עליו נאמר אחד היה אברהם, כל העולם כולו מצד אחד ואברהם אבינו מהעבר האחר... אברהם אבינו נתנסה בעשרה ניסיונות, בן שלוש הכיר את בוראו, איזה מן דיבורים אלו בכלל, מי יכול להגיע לדרגה של אברהם אבינו???"

השיב לו רבי חיים והטעים את דבריו: "מעשי החסד אינם תלויים בנותן אלא במקבל. נכון, אתה לא יכול להיות קדוש נשגב כמו אברהם אבינו, אבל אתה יכול לעשות מעשי חסד כמוהו, כי כשמגיע אדם צמא ואתה נותן לו כוס מים, זה לא שונה מאותו אדם צמא שהלך במדבר ואברהם אבינו נתן לו כוס מים. מה ההבדל? הוא צמא והוא צמא, שניהם קיבלו כוס מים, שתו לרוויה והמשיכו בדרכם!

"אם אתה מפקיר את חיך כדי להכניס אורחים ולגמול חסדים, אם הבית שלך פתוח לרווחה לכל דורש, ואתה עוסק כל היום כולו בגמילות חסדים, אתה יכול להיות בעל חסד כמו אברהם אבינו..."

האמירה הזאת, בעצם נותנת לנו מעין קריאת כיוון. כמובן שאף אחד מאתנו לא יכול להיות אברהם אבינו, אבל אנחנו בהחלט יכולים להידבק במידת החסד שלו, ולהגיע לדרגות מאוד גבוהות בחסד. כל מה שצריך זה רק שני דברים, לרצות לעשות חסד עם כל הלב, ולוותר על כל מה שיש לנו כדי לגמול חסד עם הזולת.

"אני חושב שרבי חיים קרייזוירט לא סתם אמר את הדברים דווקא לאבי מורי, כי באמת אבי מורי אכן היה ממש מושלם במידה הזאת של נתינה לאחר מכל הלב, והפקרת צרכי עצמו למען אחרים."

המעטה, ואני ואחי נכנסו לאבא כדי לעדכנו. אבא קיבל את הבשורה בצער, אבל מיד אמר לנו במילים ברורות: "אין לי שום טענה על כך. למעשה, כבר בגיל חמש הייתי אמור להיהרג באותה תאונה. הקב"ה נתן לי מתנה מיוחדת כשהוסיף לי שנות חיים עד עכשיו, וכשמקבלים מתנה אומרים תודה, לא מתלוננים על כך שהיא מדי קטנה או קצרה לטעמנו..."

"עשינו חשבון, אחי ואני, שמאז התאונה ועד עת פטירתו חלפו בערך 72 שנה, בגימטריא 'חסד', עוד סימן למה שאמרה הסבתא שלנו, שהקב"ה נתן לו מתנה כדי שיבצע שליחות מיוחדת, והוא אכן ביצע אותה נאמנה במשך 'חסד' שנים".

כמו אברהם אבינו

"לימים, נוצר קשר קרוב מאוד בין אבי מורי, ובין הגאון הגדול רבי חיים קרייזוירט זצ"ל, רבה של אנטוורפן שבבלגיה.

"הרב קרייזוירט היה תומך מובהק במפעלות החסד של אבי מורי. בכל פעם שהיתה לו הזדמנות הוא היה מביע תמיכה, וגם פונה לעשירים הנדיבים אשר בעם ומעודד אותם להרים תרומה נכבדה למפעלות החסד הללו, כולל בשנים שבהן אנטוורפן היתה בירת היהלומים העולמית, והיהודים שהתגוררו בה עסקו בהמוניהם בסחר היהלומים והיו ביניהם עשירים רבים.

"ההערכה של הרב קרייזוירט למפעלות החסד הללו באה לידי ביטוי בין היתר בכך שהיה אמר לאבא שהוא חייב להכין בבית ההחלמה ליולדות, בטלז' סטון, חדר אחד מיוחד שיהיה שמור עבור משיח בן דוד לכשיבוא ויגאלנו.

"ומה יעשה המשיח בבית החלמה ליולדות, בוודאי תשאלו, אבל אצל הגר"ח קרייזוירט זאת בכלל לא היתה שאלה.

"הרי בדרך לירושלים יעבור המשיח על יד טלז' סטון, נכון? הוא יעבור על יד וישאל מה זה הבניין הזה שם שמאיר בכזה אור מופלא של חסד? יגידו לו שזה בית החלמה שהוקם במיוחד עבור יולדות, עבור אותן יתומות בוגרות בית היתומות 'בית לפליטות', שילדו תינוק ואין להן אמא שתוכל לקבל אותן לתקופת החלמה והתחזקות, ולכן הוקם במיוחד עבורן מוסד כזה מיוחד..."

"נו... כזה בניין מופלא של חסד? כזאת מחשבה מעמיקה של חסד,

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה ראשית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

במשך שנות פעילותי בעולם הישיבות בכלל, ובעולם הקירוב בפרט, שמעתי פעמים רבות מראש ישיבת 'אהבת אהרן' הגאון רבי בצלאל אדלשטיין שליט"א, ואף נוכחתי לראות זאת עין בעין בעשרות מקרים, שאלה בלבד הם הסיבות להצלחה ולהשתלבות הטובה ביותר בעולם התורה...

בזכות איזו מעלה, לדעתכם, מתוך רשימת המעלות הבאה יצליח רוני, בחור מתחזק שנכנס זה עתה לעולם הישיבות, בעולם התורה?

הגאון רבי בצלאל אדלשטיין שליט"א יחד עם אביו מרן הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

הג"ר בצלאל אדלשטיין הביא תמיד את דבריו של ראש מדרשיה שזכה להכניס תלמידים רבים להיכלי הישיבות: "אני מברר מי מהנערים לוקח את אחיו הקטן לגן או מוציא אותו מהמעון ובו אני משקיע את מירב כוחותי כדי שיכנס לישיבה... לאלו יש עתיד מבטיח יותר..."

המציאות הזו חזקה מכל הסבר. הניסיון רב השנים של ר' בצלאל, לא מצריך ראייה נוספת, או ביאור וטעם, אבל אולי אם נבין את התופעה הזו, נוכל ללמוד ממנה עוד ולשפר את מידותנו, כדי שגם אנחנו ניכלל ברשימת המצליחים...

כלל 'גדול' יסד רבי עקיבא בתורה: "ואהבת לרעך כמוך". כאשר בא הגר להלל וביקש ממנו ללמוד את כל התורה על רגל אחת, הוא גם אמר לו אותו כלל: "ואהבת לרעך כמוך, מאי דעלך סאני לחברך לא תעביד, ואידך פירושא זיל גמור..."

מה יש בכלל הזה שכל כך מגדיל אותו? כלל גדול!... מדוע בחר בו הלל כהוראה היחידה אותה הוא לימד את המתגייר, ואת שאר הכללים הוא שלח אותו ללמוד לבד?

בכרכים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון ובעיירות גדולות קוראים את המגילה בט"ו. הגמ' מבארת ש'עיר גדולה' היא

מאת: הרב ישראל ליוש

"והוא יֵשֵׁב פֶּתַח הָאֵהָל פֶּחֶם הַיּוֹם" (בראשית י"ה, א')

יש לי שאלה עבורכם: בזכות איזו מעלה, לדעתכם, מתוך רשימת המעלות הבאה יצליח רוני, בחור מתחזק שנכנס זה עתה לעולם הישיבות, בעולם התורה?
1. כשרון גדול, 2. יכולת ריכוז מצוינת, 3. כח התמדה מיוחד, 4. מדות טובות, 5. רצון חזק, 6. שאיפות גבוהות, 7. יראת שמים תהורה...

האם הכישרון העצום, הוא אשר יגרום לו להצלחה בתורה, המצריכה עיון רב ומוח חזק להבנת סברות ולחידוש חידושים? או שמא דווקא השאיפות והרצון הם המנוע להצלחה, וכל השאר הם רק כלי העבודה, ובלי מנוע, הרי אי אפשר לנוע? אולי הריכוז וההתמדה הם העניין? ובכלל הרי אם אין יראה אין תורה, אזי יתכן שה'יראת שמים' היא היסוד והבסיס בעבודת ה' ורק בזכותה הוא עתיד להצליח?

יש לי חדשות עבורכם: במשך שנות פעילותי בעולם הישיבות בכלל, ובעולם הקירוב בפרט, שמעתי פעמים רבות מראש ישיבת 'אהבת אהרן' הגאון רבי בצלאל אדלשטיין שליט"א, (ישלח לו השי"ת רפואה שלמה במהרה), ואף נוכחתי לראות זאת עין בעין בעשרות מקרים, שהמדות הטובות והלב הטוב הם הסיבות להצלחה ולהשתלבות הטובה ביותר בעולם התורה...

אין ספק, כשרון והתמדה הם כלים חשובים ונצרכים לעליה בתורה. יראת שמים היא ודאי תנאי שבהעדרו לא יעלה האדם אף למדרגה הראשונה, אבל המציאות מוכיחה שבלי מדות טובות שיוקדמו לכל המעלות הללו, אי אפשר להתקדם...

ולא רק זאת, במקרים רבים, הלב הטוב, העין הטובה, החשיבה על הזולת וההתחשבות בצרכי הכלל, היו סולם איתן ויציב, אף עבור אלו שלא היה להם מספיק מהכישורים האחרים שלכאורה יותר קשורים להצלחה בלימוד. וכן ההיפך, אף מי שזכה למתנת הק-ל בכישרון, ריכוז, שאיפה והתמדה, הוא נתקע אי שם באמצע הדרך, כי הוא לא שיפר את מידותיו והירבה לעסוק בעצמו, כמובן על חשבון הדאגה לזולת...

לא הגדולה בכמות, אלא עיר שיש בה עשרה אנשים שבטלים ממלאכתם לתפילה או ללימוד תורה. 'גדלות' היא לא מידה כמותית, 'גדלות' זו מעלת איכות.

'ואהבת לרעך כמוך' הוא לא כלל גדול בגלל כמות הפרטים שבו, הוא כלל גדול באיכותו, משום שהוא יסוד באישיותו של האדם. עוד לפני שהוא זוכה בכלי העבודה, כמו כשרון, ריכוז, חכמה, בינה או יכולת התמדה, הוא צריך להיות 'אדם' הראוי לשימוש בכל הכישורים הללו...

נמשיל זאת לבנאי מוכשר במיוחד, שעומד לבנות קיר, יש לו את כלי העבודה האיכותיים ביותר ואת הלבנים הכי משובחים, אך אם הקרקע שעליה אמור הקיר להיבנות רכה או עקומה, לא יעזרו לו כישוריו וכליו, כי הבסיס חסר...

אדם בלי מידות, חסר ב'אדם' שבו וכישוריו לא יועילו לו, זה מה שלימד הלל את המתגייר, דע לך! כאשר אתה בא לעולם היהודי, תרי"ג המצוות הם אכן המרכז, ועליך להשקיע רבות כדי ללמוד אותם, כי בלי לקיימם לא תהיה יהודי, אבל לפני כן, עליך להיות בן אדם, כדי שתוכל להתחיל ללמוד את כל המצוות, ולהיות בן אדם, זה 'מדות טובות', ואהבת לרעך כמוך... מה ששנוי עליך אל תעשה לחברך... רק אם אתה מבין את זה ותשתפר בזה, תוכל להתחיל ללמוד את כל השאר, תרי"ג מצוות וחוקי התורה...

בספר 'המגיביה לשבת', ועדים מפי הגאון הצדיק רבי ישראל מאיר המניק זצ"ל, משגיח ישיבת 'יד אהרן', מופיע אודות המעשה המפורסם על אדם שקיבל מחתן הזמנה לחתונה, ומאחר ולא הכיר את החתן כלל, הלך לפגוש אותו ולברר באופן בלתי אמצעי מדוע זכה להזמנה ממנו. כאשר שאל על כך את החתן, ענה לו זה בהתרגשות: "אתה עוד שואל? הרי אתה הצלת אותי! הייתי בתחילת דרכי בישיבה, וכיון שלא מצאתי את מקומי ואיש לא התייחס אלי, החלטתי באחד הימים שלאחר תפילת מנחה אני ניגש לראשי הישיבה ומודיע להם שאני עוזב את הישיבה.

לאחר התפילה, עשיתי את דרכי לכיוון ה'מזרח', ואני מרגיש שמישהו נוגע בצווארון שלי. התברר שהצווארון שלי היה הפוך, ואתה שמת לב לזה וסידרת לי אותו. כל כך התרגשתי שיש מישהו שאכפת לו ממני, עד שהחלטתי לדחות את העזיבה, ולאחר זמן נרגעתי ונשארת בישיבה והצלחתי בה מאד, ולכן אני מזמין אותך לחתונה שלי...!"

המעשה הזה מסופר למעליותא, אומר הרב המניק, אבל לדעתי הוא מבטא גריעותא שבגריעותא, המסר שמביאים מהסיפור הזה הוא, שאי אפשר לזלזל במעשה הקטן ביותר, כי אף פעם אי אפשר לדעת מה הוא יכול לפעול ועד כמה הוא חשוב.

אך אני אומר על כך, מבהיר הרב המניק, ה'ירחם! תצילנה אוזניים משמוע!! היתכן שיהיה מצב בישיבה שבחור זועק נואשות ליחס כלשהו, עד שהוא נאלץ להסתפק בפירוורו של יחס וסידור של צווארון מציל אותו? היכן היחס המינימלי של "בוקר טוב"? לאן נעלמה השאלה הפשוטה "מה נשמע"? מדוע איש לא שאל אותו

"איך אתה לומד"? "במה אפשר לעזור לך"? זה לא קיים! היחס היחיד שאותו הוא מקבל הוא היפוך הצווארון! לא רק שזה אינו מעשה למעליותא אלא אדרבה, הוא רק מראה על עניות הדעת שקיימת אצלנו, עד שצריכים להגיע לכאלה מעשים כדי שבחור יקבל חיזוק מסביבתו!

בהמשך מספר הרב המניק שהמשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל היה מספר בהתרגשות, שכאשר

למד בישיבת מיר בפולין, עבר לפני התיבה בתפילות מוסף של הימים הנוראים אחד מבוגרי הישיבה שכיהן כראש ישיבה והיה אדם גדול מאד, וכאשר היה ניגש לעמוד - פניו להטו והאדימו כאש מאימת הדין!

באחת השנים חלה חבר החדר של הרב וולבה ביום כיפור. והנה כאשר הגיע זמן תפילת מוסף, ניגש אליו החזן בדרכו אל העמוד כשכולו רטט וזיע, ושאלו לשלום חבר החדר. הרב וולבה השיב שמאז שהלך לתפילת

שחרית עדיין לא ראה אותו, ובדעתו ללכת לבקרו לאחר תפילת מוסף.

"חבר החדר שלך חולה, ואתה עסוק בתפילה?" התפלא החזן. "גש מיד עכשיו לראות את שלומו!" הוא שמע בקולו של החזן והלך לחדר, ושם גילה שהכול כמהפכה אחת גדולה: בחרי הישיבה רבי שמואל חרקובר ורבי לייב מאלין זצ"ל היו שם, רבי לייב מדד לו חום, ולאחר מכן הם דנו ביניהם האם לתת לו שתיה בשיעורים או לא. וכל זה לפני תפילת מוסף של יום כיפור! כך נראית אכפתיות ותשומת לב אמיתית!

אווירת ה'ואהבת לרעך כמוך' לא צמחה בישיבת מיר, סתם כך, מהאוויר, המשגיח רבי ירוחם חייך לך...

פעם הייתה פשיטה של המשטרה על הישיבה, וכל אחד מהבחורים הוצרך להציג בפני השוטרים את תעודת הזהויות שלו ואת רישיון השהייה שלו ב'מיר'. לכולם היו את המסמכים הדרושים, מלבד לרבי שלמה קרליץ זצ"ל שדירתו היתה במקום אחר, והשוטרים ליוו אותו לאכסנייתו, ורק כאשר הראה להם את המסמכים פטרוהו לשלום.

למחרת נעמד רבי ירוחם בבית המדרש והודיע שיש לסגור את הישיבה! מה קרה? היתכן ששוטרים לקחו בחור לדירתו, דבר שהוא פחד מוות, ולא עלה בדעת אף בחור להתלוות אליו? אם לאף אחד לא אכפת מהצער שלו - צריך לסגור את הישיבה!

כשזו היתה האוירה הכללית בישיבת מיר, אין פלא שלפני תפילת מוסף של יום כיפור הלכו בחרי התלמידים לדרוש בשלומם של תלמידי חולה...

כשאנו קוראים בפרשיות אלו על מעשי החסד של אברהם אבינו, מוטל עלינו להתבונן וללמוד היטב את דרכיו וליך בדרכו. הבה נשמע לעצתו של הלל ונאמץ את הכלל הגדול של רבי עקיבא, נאהב את זולתנו ונרבה בכבודם, נראה את מעלתם ונטה את ליבנו אל לבם, כך נהיה 'בני אדם' וניסק אל על אל פסגת השלמות.

"בכל מקרה, אמר לי האבא", זה לא משנה מה שאני יגיד לך, "האמא של הילד לא תסכים בשום אופן, אני מכיר את אשתי ואני אומר לך שאתה יכול לשכוח מזה..."

פעיל 'אחינו' הרב שמואל הורביץ עם סיפור אישי מדהים על השגחה עליונה, והשקעה שלעולם אינה שבה ריקם

"אולי יש חמשים צדיקים" (בראשית י"ח, כ"ד)

אחד מוותיקי הפעילים של ארגון 'אחינו', הוא הרב שמואל הורביץ, שידיו רב לו בקירוב רחוקים ובהצלחתם של אלפי בני נוער לאורך השנים.

במסגרת הפעילות שלו, 'חורש' הרב הורביץ את הארץ לאורכה ולרוחבה, עובר בית בתי ספר תורניים שבהם לומדים תלמידים ממשפחות מסורתיות ודתיות, ופועל בקרב תלמידי כיתות ח', כדי להכווין אותם ללימודים בישיבה לאחר שסיימו את חוק לימודיהם בבית הספר היסודי.

"במקרים רבים, אם אין פעילות מספקת, הילדים הללו יכולים בקלות להיפלט מעולם התורה, ולעבור למסגרת חילונית לחלוטין, רק כי לא היה פעיל מתאים שיעמוד בפרץ בזמן הנכון ויגרום לילד לרצות להיכנס לישיבה".

הרקע ממנו באים התלמידים ברובם, אינו מכיר את עולם הישיבות. עבור רוב רובם, הלבוש הישיבתי נתפס כזר ומנוכר מאוד. הם לא רואים את עצמם מסוגלים להתלבש בצורה הזאת וחיים במסגרת ישיבתית נוקשה.

גם ההורים סבורים במקרים רבים שמוטב יהיה אם הילד ילמד במסגרת שבה הוא יוכל להוציא תעודת בגרות, דבר שלדעתם יעזור לו להתפרנס בחייו הבוגרים. הם היו מעדיפים מוסד תורני, אבל אם אין להם מוסד כזה שיכול להתאים, מבחינתם עדיף שהילד ילמד במוסד חילוני ותהיה לו אפשרות להתפרנס, מאשר שילמד במוסד תורני וכשיגדל יהיה עני מרוד ומובטל 'כמו כל החרדים'...

התפקיד של פעילי 'אחינו' בהקשר זה הוא לעשות היכרות של ההורים והתלמידים עם עולם הישיבות של הצעירים המתחזקים. כיום יש ישיבות שהוקמו על פי הנחיית רבותינו גדולי הדור, הבחורים לא חייבים ללבוש לבוש ישיבתי לפחות בשנה הראשונה ועוד ועוד. "כשאתה לוקח כזה בחור לסיור בשתיים או שלוש ישיבות, אתה קודם כל מנפץ את הסטיגמה שהוא קיבל בבית ומכלי התקשורת, על איך נראית ישיבה. הוא מבין שבישיבה יש בחורים שיודעים לחייך, שכיף להם שם, שזה בכלל לא מקום חשוך ואפל כמו שזה מצטייר בעיניו. אם צריך לוקחים את ההורים לסיבוב בישיבות, ועושים איתם את אותה העבודה", מסביר הרב הורביץ.

הסיפור שלנו מתחיל בסיפורה של כיתה קטנה מאוד, בבית ספר תורני באזור באחד המושבים.

"זה היה בשנה שעברה", מספר הרב הורביץ, "התחלנו לבדוק מה המסלול שלי לשנה הקרובה, עם אילו בתי ספר אני עובד, והתברר שיש בית ספר אחד שהשנה שיש שם בכתה ח' שבעה תלמידים בלבד..."

"עשינו חשבון כזה. הרי אחוזי ההצלחה שלנו אף פעם לא מלאים. מבין שבעה תלמידים, סביר להניח שלא נצליח להכניס את כולם לישיבה. יהיו כאלו אולי אחד או שניים, שבכל מקרה ילכו לישיבה, אז אני אשקיע שעות רבות בכיתה הזאת כדי להכניס בסופו של דבר שניים או שלושה בחורים לישיבה לכל היותר? ומי אומר שאצליח בכלל, לפעמים לא מצליחים..."

"מילא אם בית הספר הזה היה על הדרך לבית ספר אחר שאנחנו עובדים איתו, היתה זו חצי צרה, אבל לא! הוא נמצא במקום מרוחק לנו ודי מבודד משאר בתי הספר התורניים באזור, כך שלהגיע אליו צריך להשקיע זמן ניכר של נסיעה במיוחד למקום.

"כמובן שבסוף החלטנו שלא מוותרים עליו. איך אפשר לוותר על הצורך לתת הזדמנות לשבעה ילדים, נשמות טהורות? אולי לא נצליח לחולל שם שינוי, אבל להושיט להם גלגל הצלה אנחנו חייבים לפני שהם ילכו לאבדון רח"ל.

"השקעתי שם במשך כל השנה, ולא ראיתי ברכה גדולה בעמלי. לקראת סוף השנה כבר חשבת ששבדתי בחינם. אין שם הצלחות גדולות, ואולי הגיע הזמן להרים ידיים ולוותר עליהם.

**"כשאתה לוקח כזה בחור לסיור
בשתיים או שלוש ישיבות, אתה
קודם כל מנפץ את הסטיגמה
שהוא קיבל בבית ומכלי
התקשורת, על איך נראית ישיבה.
הוא מבין שבישיבה יש בחורים
שיודעים לחייך, שכיף להם
שם, שזה בכלל לא מקום חשוך
ואפל כמו שזה מצטייר בעיניו"**

להתנגד למקום, למעט העובדה שמדובר בישיבה עם לימודי קודש
תובעניים...

"בשלב הזה, הוויכוח עבר לזירה אחרת. הוא התנהל בין האמא והבן.
היא טענה שהוא לא יודע ולא מבין מה טוב לו, ושהוא לא יחנה
בישיבה, זה רק נראה לו כזה נחמד אבל כשהוא ישב שם כל היום
מול הגמרא, הוא ירגיש אחרת. הילד התעקש שהוא רוצה ללמוד
בישיבה ורק בישיבה.

"בסופו של דבר הילד ניצח. האמא אמרה לו, "אני את דעתי לא
שינית, אבל אני רואה שאתה כל כך מתעקש אז אני נותנת לך
לנסות. אתה תתחיל ותראה בעצמך שאמא תמיד צודקת. אתה
תראה שאתה לא בנוי לזה".

"בחודש אלול הילד התחיל את הלימודים בישיבה, וב"ה אני שומע
מאנשי הצוות שם שהוא עשה חיל בלימודיו. עכשיו בתחילת חודש
חשוון הוא שוב חזר לישיבה בשמחה רבה, ומתברר שהוא מתקדם
בקצב מאוד יפה ובעזרת ה' עוד יהיה תלמיד חכם מופלג.

"אחרי כל הסיפור הזה חשבתי לעצמי, הרי כמעט ויתרנו על כל
הביקורים בבית הספר הזה. רק שבעה ילדים בכיתה, לא צפויה
שם הצלחה בכלל, בשביל מה להשקיע ולשרוף זמן... אני חושב
שבחודש אחד שהבחור הזה היה בישיבה, הוא למד תורה מספר
שעות גבוה יותר מכל השעות שאני בזבזתי כביכול כדי לבקר בבית
הספר ההוא. הנה מסתבר שהשעות האלו לא הלכו לאיבוד כלל
וכלל, אדרבה, הן היו השקעה מניבה מאוד. על כל שעה ש'בזבזתי'
שם באותה שנה, אנחנו זוכים שהילד הזה עוד ילמד שעות רבות
בימי חייו, וזה חלקי מכלל עמלי!

"ואז התברר לי ששום דבר לא היה בחינם... פנו אלי כמה מהמורים
בבית הספר, ואמרו לי שיש להם נושא חשוב לשיחה עמי.
"נכנסו לחדר המורים, ושם הם סיפרו לי שיש להם תלמיד, בכיתה
ז', שההורים שלו החליטו להוציא אותו מבית הספר הזה. אולי בגלל
ילד בכתה שהציק לו, אולי בגלל אחד המורים, אני לא יודע למה,
אבל זה היה מנוי וגמור מבחינתם שהילד לא ממשיך עוד שנה בבית
הספר הזה.

"הבעיה שבכל האזור אין עוד בית ספר תורני... מה עושים? ההורים
מבהירים, מבחינתם אפילו בית ספר חילוני זאת אופציה טובה יותר.
במקום הזה הם לא משאירים את הילד.

"אמרו לי המורים, חבל על הילד. הוא ילד טוב, אפשר להציל אותו,
אם הם לא מוכנים שהוא ימשיך כאן בבית הספר, אולי תסדר
לו ישיבה שיקבלו אותו, למרות שהוא צעיר יותר בשנה משאר
הבחורים שנרשמים עכשיו לישיבות...

"אמרת, למה לא? בואו ננסה. פניתי להורים ולילד, לקחתי אותו
לסיבוב בכמה ישיבות, וראיתי שהוא מאוד התלהב. הילד החליט,
אני רוצה ללכת לישיבה... תדבר עם ההורים שלי..."

"הבעיה היתה שההורים קצת פחות התלהבות... התחלתי לדבר עם
האבא שלא מאוד אהב את הרעיון אבל אמר שאם זה מה שהילד
רוצה הוא מוכן לשקול את זה בתנאים מסוימים. "בכל מקרה, אמר
לי האבא", זה לא משנה מה שאני יגיד לך, "האמא של הילד לא
תסכים בשום אופן, אני מכיר את אשתי ואני אומר לך שאתה יכול
לשכוח מזה..."

"אם צריך לדבר עם האמא, נדבר עם האמא... הגעתי אליהם
הביתה, וקבלת הפנים היתה צוננת למדי. ממש לא התלהבה לנהל
את השיחה הזאת.

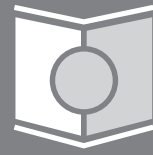
"ניסיתי לפתוח שיחה וביררתי מה המקצוע שלה... התברר שהיא
עובדת כרופאה כירורגית באחד מבתי החולים הגדולים בארץ...

"איזה יופי", אמרתי להם, "בדיוק קראתי מאמר על ניתוחים
אנדוסקופיים, זה מרתק, העולם הזה של הניתוחים הזעיר-
פולשניים..."

"וראה זה פלא, האמא הקשוחה פתאום כבר לא היתה כל כך עוינת.
היא הסבירה לי כמה דברים שלא ידעתי, אני שאלתי אותה עוד
והרחבתי אופקים בתחום שבאמת מעניין אותי מאוד..."

"כמובן שזה לא אומר שבשלב זה היא כבר הודיעה שהיא שולחת
את הבן שלה ללמוד בישיבה. ההתנגדות נותרה בעינה, והיא היתה
התנגדות מאוד תקיפה, אבל עכשיו כבר היתה לנו אפשרות לדבר,
התפתח דיון שבהמשך הפך למו"מ... היא הגיעה לישיבה שממנה
התלהב הילד, בחנה את התנאים ולא מצאה שום סיבה של ממש

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

Dirshu
דרשו'ד' ועוז
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

המבצע הגדול

אנו שמחים להודיע על מבצע המתנות הגדול של
'דרשו' ו'אחינו' לחיזוק והפצת עלוני 'לקראת שבת'

תורמים לסייע להדפסת והפצת

חוברות 'לקראת שבת'

וזוכים במתנה מ'דרשו'

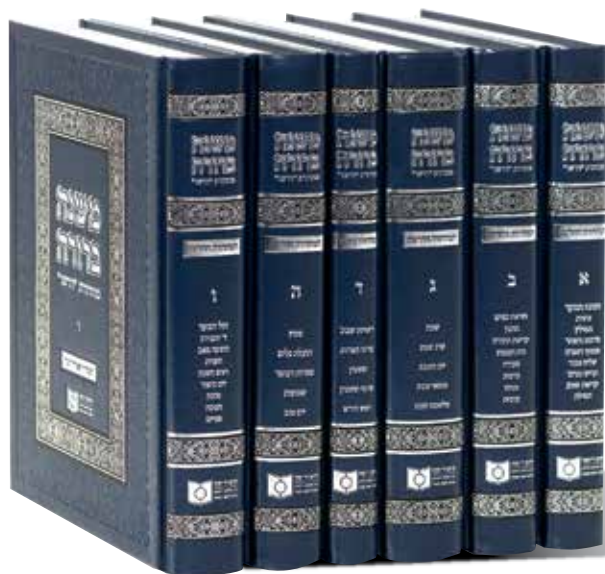
סט 'משנה ברורה' בכריכה קשה

המבצע מוגבל ל 200 תורמים בלבד!!

היכנסו לכל עמדות 'נדרים פלוס'

כל הקודם זוכה!

תורמים סך של 24 ש"ח למשך 10 חודשים
 סך כל התרומה 240 ש"ח

**זמקבלים
 מיידית
 סט 'משנה ברורה'
 ו' חלקים כריכה קשה**

'טופס דרשו' - כל הקודם זוכה!

לברורים: 02-5609000

אחרי זמן מה התעוררתי פתאום כשאחד הרופאים נכנס לבדוק מה מצבי.
אני רואה את הרופא מסתכל מעלי, אולי על מסך המוניטור שהיה שם,
ואני רואה שהפה שלו נפער בתדהמה. הייתי מבוהל, מי יודע מה הוא
רואה שם, סימנתי לו עם היד שיסביר לי מה קרה, הוא אמר לי בפשטות:
"כזה דבר עוד לא ראיתי..."

על גמילות חסדים בכל עת ובכל זמן, ועל הצורך לטפח את
המידה הזאת בלבו של כל אחד ואחד מאתנו

הרב עמרם בינעט

בעולם החסידות נהגו לייחס חשיבות רבה במיוחד ל'פרשיות
החורפיות', והיו אומרים שהן מכוסות ב'פעלץ', כלומר במעיל
פרווה עבה ומחמם במיוחד.

זאת, מכמה וכמה סיבות, ואחת מהן היא הסיבה שבתורה אין שום
דיבור מיותר. התורה לא מספרת לנו סיפורים, אלא מלמדת אותנו
איך להתנהג, ולכן כשאנחנו רואים משהו שנראה כמו סיפור,
אנחנו צריכים להבין שגם מסתתר משהו עמוק מאוד, זה בדיוק
מה שקורה בפרשות שקוראים בחורף, בספר בראשית ובחלק
מספר שמות, הרבה מאוד 'סיפורים' שבהם מונחים יסודות
האמונה והדרכים לעבודת ה'.

ובכן, לפי היסוד הזה, אין ספק שפרשת וירא היא הפרשה
שמלמדת אותנו מה הוא חסד, ומה היא מהות החסד. העובדה
ש'גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני שכניה', זה דבר נורא, אם
לא היה כתוב במפורש על ידי חז"ל, לא היינו יכולים לומר את
זה בפה. כמו כן הריצה שרץ אברהם אבינו אל הבקר, וה'מהרי'
שלוש סאים קמת, וכל מה שמסביב להכנסת האורחים ומעשי
החסד של אברהם אבינו, הכל נכתב בתורה כדי שנלמד מזה איך
להתנהג.

למעשה, מעיון בספרים הקדושים אפשר לראות שהעולם בעצם
מתחלק לשתי תקופות זמן. היה את העולם שלפני אברהם אבינו
עליו השלום, והעולם שמאז אברהם אבינו והלאה.

לפני אברהם אבינו העולם כולו חי ב'שלי שלי ושלך שלך', כמו
מידת סדום. אנשים לא הכירו את המושג של ויתור, נתינה,
הענקה, הכנסת אורחים, גמילות חסדים. זה לא היה קיים.

בא אברהם אבינו ומשנה סדרי בראשית. לתת לזולת, בחינם,
בלי לצפות לתמורה, ולא זו בלבד, אלא שהנתינה צריכה להיות
קבועה, בלי הפסקה ובלי מעצורים. למה השמש אינה בעלת הכח
העליון? כי היא לא נותנת אור בלילה. איך הוא יודע שהלבנה אינה
בורא העולם? כי היא לא נותנת אור ביום...

אם הנתינה מפסיקה, זה אומר שזה לא זה! לאברהם אבינו ברור
היה שיש בורא עולם שנותן כל הזמן, בלי גבול ובלי קצבה, בלי

הגבלת זמן או מקום. כך הוא חיפש וחיפש, עד שהציץ עליו בעל
הבירה ונגלה אליו.

דלתות אוטומטיות ושטיחים מקיר לקיר

כדי להבין את עוצמת גמילות החסדים של אברהם אבינו, אנחנו
צריכים לדמיין את הפעולות שלו במונחים מודרניים. אנחנו
שומעים שיש שם אוהל, ועץ גדול, עם כמה פרים בני בקר
שנמצאים בקרבת מקום, זה נשמע לנו משהו מאולתר כזה, לא
מסודר.

אבל למעשה אם אברהם אבינו היה חי בזמנינו, הוא היה פותח
מסעדה ענקית, עם דלתות אוטומטיות מכל צד, שטיחים מקיר
לקיר, מערכת מיזוג אוויר איכותית, וצוות של שפים שעומדים
הכן כדי להכין לכל אורח את המנה האהובה עליו. רוצה לשון? אין
בעיה, ישחטו במיוחד עבורך בהמה ותקבל לשון, מה יעשו עם כל
השאר? זה לא משנה, עכשיו יש אורח שרוצה לשון.

הכניסה וקבלת המזון האיכותי, מנות גורמה מעוצבות ויין משובח,
לא כרוכות בתשלום. אין צורך להציג כרטיס חבר, לא ספח של
תעודת זהות, לא תלושי שכר של שלושת החודשים האחרונים.

כלום! רק שב ותאכל.

רק דבר אחד הוא ביקש, לברך לקב"ה. למה? כדי ללמד את האנשים שיש בורא עולם שנותן כל הזמן, נותן ונותן ומשפיע ולא עוצר את הנתנה שלו אפילו לרגע אחד, ובדרך הזאת כולם צריכים לדבוק, באופן הזה כולם צריכים להתנהג.

ההשפעה של אברהם אבינו היתה כל גדולה, שהוא שינה את ההיסטוריה. את כל הטבע האנושי הוא שינה. עד אז, לאנשים לא היתה שום נטיה לעזור זה לזה, כמו שחתולים לא עוזרים האחד לרעהו, כמו שעטלפים לא עוזרים זה לזה, גם אנשים לא עזרו. כל אחד דאג רק לעצמו. אברהם אבינו שינה את הטבע, פתאום יש מושג של ערבות הדדית, פעילות חברתית, קרנות סיוע. זה לא מה שהיה קודם.

היתה רק עיר אחת שהתמרדה והלכה בכיוון ההפוך, סדום. שם דבקו בכל תוקף בדרך הישנה והקלוקלת. "שלי שלי ושלך שלך". המפרשים אומרים על דברי המשנה באבות שהאומר שלי שלי ושלך שלך זו מידה בינונית ויש אומרים מידת סדום, שבעצם גם בסדום התחילו כמידה בינונית. החוקים שלהם היו כאלו שקבעו שכל אחד יש לו את שלו ואסור לבקש מאחרים. בהמשך התפתח איסור גם להעניק לאחרים, מי שהעניק לאחרים קיבל עונש, ולבסוף זה הגיע להשחתה מוחלטת.

מידה שצריכים לטפח

ומה לגבי הדור שלנו? האמת שגמילות חסדים זאת מידה שאנחנו צריכים לטפח. כולנו התברכנו בה, הרי כתוב שזהו אחד משלושת הסימנים למי שהוא מזרע ישראל: ביישנים, רחמנים וגומלי חסדים. אבל גם כתוב שמי שיש לו 'עין טובה' הוא מתלמידיו של אברהם אבינו עליו השלום, כלומר זה משהו שצריכים ללמוד ולהתרגל אליו, אנחנו צריכים להרגיל את עצמנו בהנהגה הזאת של גמילות חסדים, כדי להיקרא תלמידים של אברהם אבינו.

אבל איך מרגילים את עצמנו? התשובה היא שמתחילים ליזום, לחפש איפה אפשר לעשות חסד. יש הרי כל כך הרב אופציות ואפשרויות.

כך למשל ראיתי הנהגה מאוד מיוחדת אצל אבי מורי שליט"א. יש לו בבית כמה מדפים עם ספרים שאינם קשורים זה לזה, כולם של מחברים בני זמנינו כל אחד בנושא שונה לחלוטין.

מה הסיפור? מדובר בספרים שהוא קנה רק כדי לחזק את המחברים שלהם. מגיע אברך ומוכר ספרים שחיבר, למה לא לשלם 40 שקלים ולעשות חסד עם יהודי? הרי הוא התייגע והתאמץ מאוד עד שהדפיס את הספר. הרי כשלא קונים ממנו את הספר, זה עלול לשבור אותו, זה מאוד מאכזב. לעומת זאת, הרכישה מחזקת אותו, נותנת לו כח, וגם עוזרת לו כלכלית, ברוב המקרים גם לא מדובר בספרים יקרים, בשלושים או ארבעים שקלים אפשר לגמול חסד עצום עם יהודי, אז למה לא?

נו, יהיו שיאמרו שזה עולה הרבה כסף. לא לכל אחד יש יכולת. אבל יש מספיק אופציות של גמילות חסדים בלי שום עלות. כך למשל

אחד מחברי מקפיד מאוד להחזיק כמות נכבדה של ממחטות אף, טישו, בכיס שלו. כך הוא תמיד זמין לתת טישו למישהו שזקוק בסביבה.

כמה פעמים אנשים בסביבה מבקשים טישו ואין לך לתת להם? הוא מקפיד שתמיד יהיה לו לתת וזוכה בגמילות חסדים עצומה בהזדמנויות רבות. זה יכול להיות גם עם עט, גם זה חסד עצום לתת לאנשים עט ברגע שהם זקוקים לו כל כך.

יש משהו עוד יותר זול. לחייך לאנשים ולומר תודה למי שנותן לנו שירות. אם זה נהג אוטובוס או מנקה רחובות.

אני נזכר עכשיו בסיפור שממש בידי הווא עובדא, לפני כמה שנים היתה לי בעיה במיתרי הקול, ונזקקתי לעבור ניתוח קטן. הניתוח התבצע בבית החולים 'אסותא' בתל אביב, ולאחריו נזקקתי לאשפוז קצר.

כששכבתי שם אחרי הניתוח, הרגשתי מאוד לא בנוח. באים רופאים ואחיות, מטפלים, מסדרים את האינפוזיה, בודקים מה צריך, מוודאי שהכל בסדר ואני לא יכול אפילו לומר להם תודה, כי לא הייתי מסוגל לדבר עד שהתאוששתי מהניתוח.

ביקשתי מנוות ביתי שלייוותה אותי, שתיתן לי דף ועט, כדי שאוכל לכתוב כמה מילים. היא לא מצאה עט, נתנה לי לורד גדול עם דף לבן שהצליחה להביא מהמזכירות, ואני כתבתי שם בקצרה: "צוות רפואי יקר, אני לא יכול לדבר, אבל אני רוצה שתדעו שאני מעריך את המאמצים שלכם למעני. תודה!".

ביקשתי ממנה לתלות את הדף על גביה מוט של האינפוזיה שהיתה מחוברת לזרוע, ונרדמתי.

אחרי זמן מה התעוררתי פתאום כשאחד הרופאים נכנס לחדר לבדוק מה מצבי. אני רואה את הרופא מסתכל מעלי, אולי על מסך המוניטור שהיה שם אני לא יודע על מה הוא מסתכל, ואני רואה שהפה שלו נפער בתדהמה. הייתי מבוהל, מי יודע מה הוא רואה שם, אולי קרה משהו? המדדים שלי לא בסדר?

סימנתי לו עם היד שיסביר לי מה קרה, והוא בקושי הצליח לדבר... הוא אמר לי בפשטות: "כזה דבר עוד לא ראיתי...".

אני כבר ממש נלחצתי, והרופא התחיל לצלם... בעודו מסביר לי שאנשים בדרך כלל לא אומרים תודה וגם אם כן, זה רק בחצי פה, וכאן הוא רואה מטופל שלא רק אומר תודה אלא גם כשהוא לא יכול לדבר הוא מתאמץ לכתוב פתק במקום... זה נורא ריגש אותנו. כשהשתחררתי מהאשפוז, עמדו הרופאים והאחיות, עשו לי 'שתי שורות', ואני צעדתי בסך ביניהם, וכולם אמרו לי תודה רבה על זה שחזקתי אותם וכתבתי להם מכתב תודה...

שבועיים אחרי שהשתחררתי הגיע אלי גם מכתב ממנהל בית החולים שכתב לי שהוא מאוד מעריך את המחווה שלי לצוות הרפואי וכמותי ירבו בישראל...

חשבתי לעצמי, הרי זה כזה דבר בסיסי, לומר תודה. איך ייתכן שאנשים לא אומרים תודה? אולי זה בגלל שבבית החולים אנשים מטבע הדברים שקועים יותר בעצמם.

בכל אופן, זה רק מראה כמה המילה 'תודה' יכולה לחולל גדולות

ונצורות, לרגש אנשים ולשמח אותם. לא חבל לוותר על השימוש במילה הזאת? אנחנו כולנו יכולים להיות גומלי חסדים גדולים באמצעותה.

לקחת אתו והוא עשה לי נזקים

אני רוצה לקחת כדוגמה את נושא העלאת אנשים לרכבך. תשאלו נהג ממוצע אם הוא לוקח אנשים דרך קבע, אני חושב שהרוב יענו בשלילה. עכשיו אם נשאל אותם למה אתה לא לוקח טרמפים, מה תהיה התשובה?

"אני לא רוצה שישמעו את שיחות הטלפון!". "יש אנשים שלא יודעים להתנהג!". והכי חזק: "אני הייתי לוקח אנשים, אבל מאז שאחד התנהג כמו פרא אדם ושבר לי את הידית של הדלת, מה שעלה לי 250 שקלים לתקן, אני החלטתי שיותר אני לא לוקח טרמפים".

שאלה: אם הילד שלך היה שובר את הידית, היית מעלה על דעתך שלא לקחת אותו יותר לעולם ברכב שלך? כמובן שלא. למה? כי אתה מבין שאבא חייב לקחת את הבן שלו לפעמים ברכב. אבל הוא לא חייב לקחת אחרים..

ובכן, זאת טעות. כמובן שאי אפשר לחייב אדם על פי דין לקחת אנשים, אבל ההתייחסות לזה כאילו מדובר באיזה משהו שהוא מעל ומעבר ושאתה ממש ממש לא חייב, היא לא התייחסות נכונה.

אני רוצה להפנות את הציבור לגמרא מאוד מעניינת במסכת בבא מציעא בפרק 'אלו מציאות', דף ל"ג עמוד א'. אומר הגמרא, רב יהודה אמר רב אומר על הפסוק 'אפס כי לא יהיה בכך אביון' - שלך קודם לכל אדם. רש"י מסביר (בדף ל') "שלא תביא עצמך לידי עניות". כלומר אדם צריך לגמול חסדים, כל עוד זה לא יגרום לו לבוא לידי עניות...

מה המאמר הבא של הגמרא, מיד אחרי המאמר הזה שהזכרנו? "ואמר רב יהודה אמר רב, כל המקיים בעצמו כן סופו בא לידי כך". כלומר, מי שעושה ככה ומתנהג ככה בזהירות רבה, שלא להגיע לידי עניות ולכן נמנע מלגמול חסדים עם אחרים, בסוף בא לידי כך שהוא אכן נהיה עני רח"ל.

לכאורה זה סתירה, מיניה וביה. רגע אחד אתה אומר שאני צריך להיזהר לא להיות עני ורגע אחד אתה אומר שאם אני אזהר ואדקדק בזה, אז חלילה...

אבל בואו נראה מה מסביר רש"י: "כל המקיים בעצמו כן, אע"פ שלא הטילו הכתוב, יש לאדם ליכנס לפני משורת הדין ולא לדקדק "שלי קודם", אם לא בהפסד מוכח! ואם תמיד מדקדק, פורק מעליו עול גמילות חסדים וצדקה, וסופו של יצטרך לבריות". כלומר, כן צריך לגלות אחריות כלכלית, לא צריכים לעשות מלכתחילה מעשי חסד שיגרמו לנו לבוא לידי עניות חלילה, אבל אסור לדקדק בזה. לא צריכים להיות 'מחמיר'. אסור להיות אדם ש'פורק מעליו עול גמילות חסדים וצדקה'. כי מי שפורק מעליו את העול הזה, סופו שבא לידי עניות רח"ל.

אז נכון, שברו לך את הידית של הרכב, היה לך נזק של כמה מאות שקלים, זה כבר הופך להיות 'נזק מוכח'? זה אומר שאתה יכול לפרוק מעל עצמך עול גמילות חסדים וצדקה?

הנושא של טרמפים הוא רק דוגמה אחת מיני רבות. זה קורה לנו בהרבה מאוד תחומים, אנחנו נמנעים מלגמול חסדים כי אנחנו חוששים שזה יגרום לנו נזק, גם כשהנזק הוא רחוק, ואינו מוכח בכלל. וזה קורה בגלל שאנחנו לא זוכרים בשעת מעשה שיהודי צריך שיהיה עליו 'עול של גמילות חסדים וצדקה'. זה חיוב גמור, אסור להתחמק ולהשתמט ממנו.

בדיוק היום שמעתי גם מידידי הרב מ.ל., שאמר לי שהוא שמע עשרות פעמים ממרן פוסק הדור הגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל, שבזמן הזה אפשר לקיים מצוות הכנסת אורחים בהידור רב, על ידי הכנסת טרמפיסטים לרכב, גם כשזה לא נוח, גם כשזה מצריך ויתור מצדנו, רבותי, גדולה הכנת אורחים יותר מקבלת פני שכינה. איך אפשר לוותר על זה ככה בלי שום מחשבה?

חיזוק עצום להתאמץ בגמילות חסדים

לסיום אני רוצה לספר סיפור, שהוא אומנם אולי מוכר לחלק מהקוראים, אבל אותי באופן אישי הסיפור הזה מאוד מאוד מחזק בכל מה שקשור לגמילות חסדים, במיוחד כשזה מצריך מאמץ או ויתור מיוחד.

הסיפור מופיע בפנקס החברה קדישא של העיר וילנא, 'ירושלים דליטא': מעשה בשתי נשים תושבות וילנא שהיו עוסקות בגמילות חסדים והיו מכתנות את רגליהן ממקום למקום כדי לפעול בענייני צדקה.

שתי הנשים סיכמו ביניהן ב'תקיעת כף', שאם אחת מהן תמות לפני רעותה, היא תחזור אליה בחלום הלילה ותספר לה מה קורה שם בשמים, ואיך מתייחסים לעיסוק שלהם במצוות הצדקה.

ויהיה היום, אחת מהן נתבקשה לשיבה של מעלה, ואחרי תקופה ירדה והתגלתה לחברתה. היא מספרת לאותה חברה שהיה לה מאוד קשה לרדת, ובכל מקרה לא התירו לה לספר שום דבר ממה שקורה שם למעלה ואם דנו אותה לחובה או לזכות, אבל רק דבר אחד היא יכולה לספר לה.

"את זוכרת את אותה פעם שהלכנו לגמול חסד, והגענו לכתובת פלונית, שם היינו צריכות לעלות שלוש קומות, את עלית רק שתי קומות, וביקשת שאני אעלה לקומה השלישית ואם יפתחו את הדלת תעלי גם את עוד קומה אחת...?"

"ובכן, שתדעי לך ששתי זכינו לשכר עצום בזכות אותה מצוה שכללה הליכה למרחק גדול וכיתות הרגליים, אבל הפער בין השכר שלי לשלך הוא פער גדול ונורא, רק בגלל שאני עליתי עוד קומה אחת ואת לא עלית את הקומה השלישית...".

ואם בעליית מדרגות של קומה אחת נוספת השכר הוא כזה אדיר, המשמעות היא שכל מאמץ שאנחנו משקיעים, ואפילו מאמץ קטן מאוד, בשמים יש לו חשיבות אדירה, ואדרבה, 'לפום צערא אגרא'.

מדוע

לא הצליח נח להשפיע לטובה על בני דורו ולהחזירם בתשובה?

כיצד

עזב א"א את הקב"ה ורץ לקראת אנשים שהיו נראים כעובדי ע"ז?

מדוע

לא נחתם דינם של דור המבול אלא על הגזל, הרי הם עברו על כל העבירות החמורות?

עכשיו
במבצע
מיזחד
בשיוזק
ישיר

02-5609000

להבין את הפשט, להעמיק בעיון, להאיר את פסוקי התורה בהבנה ובבהירות, כל התשובות לכל השאלות

3 כרכים על המשה חומשי תורה

יְדֵרֶשׁ דָּוִד

מאת רבי דוד הופשטטר שליט"א

כאשר המטוס היה כבר בשחקים ניגשתי אל המשגיח הגה"צ רבי דן סגל שליט"א ושאלתי הכיצד?! האם זו הדרך הראויה לעמוד שמונה עשרה בשדה התעופה מבלי לשים לב אל השעון?! הרי זו לא שאלה אם להתפלל או לא, אלא האם להתפלל באריכות או שמא לקצר מעט, כלום לא היה ראוי להתפלל קצת יותר מהר והעיקר לא להפסיד את הטיסה?!

התפילה היא לא רשימת בקשות - התפילה !!!

הרב בנימין בירנצוויג

"אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר" (בראשית י"ה, כ"ד)

אריכות גדולה מובאת כאן בבקשתו של אברהם אבינו מהקב"ה למנוע את הפיכת סדום, אברהם אבינו מתחיל "אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר: וכך יורד לארבעים וחמשה, לארבעים... עד עשרה ופחות.

והדבר תמוה עד מאד, הרי מיד בתחילה כשאמר אברהם להקב"ה "אולי יש חמישים צדיקים" היה צריך הקב"ה להפסיקו ולומר לו, אין חמישים צדיקים, ויותר מזה מדוע נתן לו להמשיך בארבעים וחמשה בארבעים בשלושים עד עשרה, היה לו להפסיקו מיד ולומר שאין שם כלל צדיקים אפילו פחות מעשרה וחבל על בקשותיך?!

הארה נפלאה האיר לנו כאן, הגה"צ רבי אורי ויסבלום שליט"א בספרו הארת התפילה (עמ' ט), מלמדת אותנו התורה הקדושה, שהנקודה העיקרית בתפילה, איננה שהבקשה תתמלא, אלא עצם התפילה להקב"ה היא המטרה, משום שבעצם העמידה לתפילה לפני בורא העולם, מראה האדם שמבחינתו סיבת הכל היא בורא העולם, רק ממנו אפשר לבקש כי הוא עושה הכל, וא"כ גם אם הבקשה לא תתמלא אבל עצם התפילה רוממה את האדם לרומו של עולם, לדרגת אמונה גדולה בבורא העולם שהוא יוצר ובורא הכל שלו הכל ומשלו!

אברהם אבינו נתן לאברהם אבינו להמשיך בתפילתו, כי עצם התפילה היא המטרה, ולא רצה הקב"ה למנוע מאברהם את הרוממות הגדולה הבאה מכל תפילה שאדם מתפלל לפני בוראו.

כדאי להביא את מה שסיפר הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל אשר הוא עצמו היה עד לדברים [הובאו הדברים בספר תפילה דיליה עמוד קמט]:

עמדתי פעם בשדה התעופה באחת מערי אירופה, היתה זו שעת חניה בין טיסה לטיסה, בעוד עשר דקות המטוס אמור היה להמריא, מרבית הנוסעים כבר שהו בתוך המטוס והאחרונים שבהם עשו את

ההכנות האחרונות לעלות. והנה הבחנתי לפתע בדמות של יהודי חרדי העומד בפאתי בית הנתיבות כשהוא מתפלל תפילת שמונה עשרה של מנחה, המחזה היה כל כך מפעים עד שגם אני נעמדתי והתבוננתי בו ובשלווה שניכרה על פניו בעת עומדו בתפילה, עד מהרה זיהיתי אותו כמשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א.

בטוח הייתי שגם הוא יודע כי עוד רגע קט המטוס ימריא לדרכו ואם לא יסיים את התפילה תתקלקלה כל תוכניותיו והוא יאלץ להמתין לטיסה הבאה, אבל רבי דן שליט"א ממשיך לעמוד בדביקות בתפילתו משל נמצא הוא בעולם אחר לא בשדה תעופה אירופאי, גם כאשר כבר נשמע קולו של הרמקול המכריז שהטיסה שלנו תצא בעוד שלוש דקות, לא נע המשגיח שליט"א ולא זו ממקומו. עמדתי כמסומר למקומי ועכשיו גם אני לא יכולתי לזוז, אמרתי לעצמי אם המשגיח שליט"א עומד כאן שאר איתו ומה שיקרה לו יקרה לי.

שלוש דקות הללו חלפו והמטוס היה אמור כבר להמריא, רק כעבור עשר דקות נוספות סיים המשגיח שליט"א את תפילתו וכמו נחת מהעולמות שבהם היה, הוא הביט בשעונו הבין שאין כבר הרבה מה להפסיד, ופנה לומר עלינו לשבח בדביקות. שתי דקות נוספות עברו ואז הבחין בי רבי דן שליט"א תפסני בזרועי ושנינו צעדנו לעבר המקום בו היה אמור המטוס להמתין.

סיפר אבי מורי זצ"ל: לפני עשרות שנים זכיתי להשתתף באסיפת מחנכים, אשר בראשה עמד הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל. בפתח דבריו אמר הרב דסלר כך: "אני עומד כאן וחושש לדבר". לנוכח מבטיהם התמהים של המלמדים, ביאר הרב דסלר את דבריו: "סבורים אתם שאני עומד לדבר רק לפני כמה עשרות מחנכים... לא ולא! אני עומד כאן, ורואה למול עיני אלפי ילדים. כל תלמידיכם בהווה, וכל התלמידים שיבואו במהלך השנים, לפיכך - יראתי!"

מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

שאל אחד מגדולי הדור אלו מלמדים עליו לחפש לת"ת שבראשותו, ונענה: "רק מלמדים שמרגישים מאושרים בתפקידם!" מעשה היה באברך שעם השנים נעשה מלמד, אך כאשר נפגש עם רבו מרן הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצ"ל, ראש ישיבת פוניבז', לא השיב לשאלתו במה הוא עוסק, כיון שהתבייש בתפקידו. אמר לו אותו אדם גדול: "איני יודע במה אתה עוסק. אך דבר אחד ברור לי, אם אתה מתבייש בעיסוקך - מלמד אסור לך להיות!"... והוסיף: "הנני שוקל לגשת למנהל התלמוד תורה ולעורר את תשומת ליבו על כך..."

סוגיית החינוך רחבה וגדולה היא, ולא ניתן להקיפה במסגרת מאמר אחד. אך "לא עליך המלאכה לגמור, ואי אתה בן חורין ליבטל ממנה". ביריעה שלפניכם פרסנו כמה יסודות קצרים בעניני חינוך, אשר הם מרכזיים ושורשיים ונוגעים לתחומים רבים. את רוב ככל הדברים קיבלתי מגדולי ישראל זצוק"ל ויבדלחט"א, ובעיקר מאבי מורי זצ"ל, מוותיקי המחנכים בארץ הקודש, ששימש

נ'אמר בזוהר הקדוש (דף כב, עמוד ד): "אמר רבי תנחום: בוא וראה כמה חביבה התורה לפני הקדוש ברוך-הוא, שבשבילה זוכה האדם לחיי העולם הבא, וכל המלמד תורה לאחרים, יותר מכולם. בוא וראה מה כתיב כאן: "ואם אקח מכל אשר לך" - אותם הרשעים הראויים לך, "בלעדי רק אשר אכלו הנערים" - חוץ מאותם המורים תורה לאחרים ולתינוקות, ששכרם כפול; דאמר רבי יצחק: המלמד תורה לתינוקות - דירתו עם השכינה... ואמר: "רק אשר אכלו הנערים" - חוץ מאותם אשר לימדו לנערים תורה, "וחלק האנשים אשר הלכו איתי" באותו העולם, תדע שאחזיק בהם ולא אתנם לך, אף על פי שראויים ליענש!"

הדברים מבהילים כל רעיון. הזוהר אומר לנו כאן, שהמלמדים תורה לילדי ישראל ינצלו מהגיהנם, "אף על פי שראויים ליענש"! ננסה לתאר לעצמנו במה מדובר. מגיע לשמים יהודי ומתייצב לפני ב"ד של מעלה. פוסקים את דינו לגן עדן, אך תחילה עליו להזדכך מעט ביסורים בגלל חטאים שנשכח בהם.

כשהוא מוקף מלאכי חבלה נלקח היהודי לגיהנם, אך לפתע נעצר המסע בשל מחסום בדרך. לפני השערים ממתין אברהם אבינו, דמותו ממלאת את הפתח, והוא אינו מניח למלאכי החבלה להכניסו פנימה! מדוע? כי יהודי זה היה מלמד תינוקות. אברהם אבינו עליו השלום יעמוד ויגונן עליו מפני השטן, מכיון שהוא הוא ממשיך דרכו, המצווה את בניו אחריו לשמור דרך ה'!

כמה עלינו להתפעל מהבטחה מרעישה זו! ואכן, גדולי ישראל התייחסו תמיד לתפקיד המלמד כמלאכת קודש שאין למעלה ממנה. במכתב שכתב מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל 'שבט הלוי', הוא מורה בנחרצות: מלמד החושב או מרגיש כי תפקידו הינו מקצועי בלבד, כפקיד בבנק, הרי הוא בכלל עושי מלאכת ה' רמיה! להיות "מלמד" פירושו למלא תפקיד נעלה ונשגב של העמדת הדורות הבאים בעם ישראל, תפקיד אותו יש למלא בחרדת קודש! מלמד המבין את גדול חשיבות תפקידו, גם מתייחס אליו בכבוד הראש וברצינות הראויים. שמעתי ממנהל ת"ת בירושלים, שלפני שנים רבות

כמנהלו הרוחני של הת"ת 'סודי התורה' בתל-אביב, ואשר את יסודות משנת החינוך רכש מרבותיו הגדולים: מרן הגאון רבי אייזיק שר זצ"ל, ראש ישיבת סלבודקה, והגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, משגיח ישיבת פוניבז'. בנוסף רכש מקצועיות מעשית מהמחנך הנודע רבי משה אויערבאך זצ"ל, מנהלו של הת"ת הראשון החרדי בפתח-תקוה, וכונה בהערצה "החפץ חיים של פתח תקוה", שמומחיותו הרבה במלאכת החינוך בתבונה ובדעת נודעה לשם דבר.

חינוך - גודל האחריות

סיפר אבי מורי זצ"ל: לפני עשרות שנים זכיתי להשתתף באסיפת מחנכים בפתח תקוה, אשר בראשה עמד הגאון הצדיק רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל. בפתח דבריו אמר הרב דסלר כך: "ראיתי בפצות ישיח... אני עומד כאן וחושש לדבר".

לנוכח מבטיהם התמהים של המלמדים, ביאר הרב דסלר את דבריו: "סבורים אתם שאני עומד לדבר רק לפני כמה עשרות מחנכים... לא ולא! אני עומד כאן, ורואה למוול עיני אלפי ילדים. כל תלמידים בהווה, וכל התלמידים שיבואו במהלך השנים, כולם תלויים בגישה שלכם למלאכת החינוך. לפיכך - יראתי!"

עוד הוסיף הרב דסלר ואמר: "מי יודע אצל מי מכם יפקד גדול הדור הבא. אולי אצל אחד מכם יצמח רבי עקיבא איגר, חתם סופר, חפץ חיים... וגודל השפעת המחנך על תלמידו אין לשער ואין לתאר. נמצא אם כן שבמילה אחת כאן אוכל להשפיע על גורלו של גדול הדור הבא, וממילא של כל הדור. אם כן זהו פחד עצום לדבר!"

האחריות המוטלת על כתפיהם של הורים ומחנכים נוראה היא. עליהם לדעת ולשנן לעצמם תמיד, כי בידיהם נמצא המפתח לכל עתידו של הילד או התלמיד. במעשיהם, הנהגתם ודיבוריהם, הם משפיעים השפעה עצומה על נפשם הרכה של הילדים, ועלולים לקבוע את דרכם לכל ימי חייהם.

יש לשים לב לנקודה מפליאה ביחס המקובל לנושא החינוך. הן סוגיית החינוך היא מורכבת וקשה, כאחת הסוגיות העמוקות שבש"ס. והנה, בנושאים הלכתיים ברור לכולם, כי גם מי שלמד את הסוגיא היטב אינו יכול עדיין לפסוק הלכה מתוך כך; עליו ללמוד את ספרי הפוסקים, לשמש מורי הוראה, ורק לאחר מכן יוכלו לסמוך על שיקול דעתו למעשה.

אך בנוגע לסוגיית החינוך, פני הדברים שונים לחלוטין. המציאות היא שכל זוג צעיר שנולד לו ילד מתחיל מאותו יום לעסוק בחינוך להלכה ולמעשה. בלי הכנה, בלי לימודים, בלי לעבור מבחנים, בלי לקבל סמיכה והיתר הוראה, מתחילים ההורים על כורחם לפסוק יום יום בשאלות שונות הנוגעות לחינוך ילדיהם!

שאלות החינוך המסורות לפתחם של כל הורים באשר הם, לעולם אינן שאלות קלות. ידוע כי כאשר בונים קיר גבוה, כל סטיה קטנה ביותר בתחילת הבניה, מתבררת כקריטית ככל שהבניה נמשכת. סטיה של חצי סנטימטר בשורת הלבנים הראשונה, הופכת בהמשך לנטיה של

עשרות סנטימטרים, עד כדי סכנה לקיומו של כל הקיר. כך הדבר גם בנוגע לחינוך: טעויות אשר בגיל הרך נראות כבלתי משמעותיות, עשויות להתגלות בהמשך כבעלות משמעות קריטית לעיצוב נפשו הרכה של הילד. ישנה אמרה מפורסמת האומרת: "ילד קטן, בעיות קטנות, ילד גדול - בעיות גדולות". אמר על כך אחד הגדולים, כי אם היו מתייחסים לבעיות של הילד הקטן כאילו הן בעיות גדולות - לא היו אלו מתפתחות בבגרותו לבעיות גדולות באמת...

נמצא אם כן, כי השאלות בהן צריכים הורים ומורים לקבל הכרעה הן שאלות חשובות ביותר, הנוגעות לדיני נפשות ממש. לפיכך מוטלת עליהם לכל הפחות החובה ללמוד כמה שיותר, מפי מחנכים ועל ידי ספרים, לשאול והתייעץ - ורק אז יוכלו להיות בטוחים שהם מחנכים את ילדיהם בצורה נכונה, אשר תוכל להצמיח בעתיד פרי הילולים.

ולחשוב מחשבות - תנאי בחינוך

הזכרנו שמלאכת החינוך דורשת חכמה, ידע ומחשבה רבה. מתאים להביא בזה את דברי הספורנו (שמות יד, ז), וזה לשונו: "כי אמנם תוקף כל הצבא תלוי בשר הצבא וחכמתו ותחבולותיו!"

בכל בית ניתן להמשיל את ההורים למפקדים ושרי צבא, האחראיים על הצלחת כל הנתונים תחת פיקודם. אם ההורים נוהגים בתושיה, לומדים את דרכי החינוך ומשקיעים מחשבה בכל צעד, עתידים הם לקצור בסייעתא דשמיא פירות; אך אם אינם חושבים כלל אלא נוהגים בכל ענין על פי מצב הרוח... הרי שחס ושלום מתמעטים הסיכויים להצלחת ילדיהם.

עד כמה צריך לחשוב מחשבות בנוגע לדרכי החינוך? זהו דבר שאין לו שיעור. ככל שההורה מוכן יותר להשקיע ולהתאמץ כדי לזכות לראות בנים תלמידי חכמים, כך הוא ישקיע מחשבה על כל צעד ושעל בחינוכם. אצל גדולי ישראל מצאנו עובדות מבהילות על השקעת המחשבה בחינוך ילדיהם ותלמידיהם. הגאון רבי ברכיה שינקר, ראש ישיבת 'תפארת התלמוד' מסר בשם הגאון רבי משה שמואל שפירא זצ"ל, ראש ישיבת 'באר יעקב': "כאשר אני מחליט להוכיח בחור בפרהסיא, הרי זה לאחר מחשבה של שבועיים!"

"חנוך לנער על פי דרכו"

היסוד הראשון והחשוב ביותר בענין החינוך הוא, שאין מתכונן אחד מדוייק על פיו ניתן לגדל ולחנך את כולם. כל ילד הוא עולם מלא ומיוחד, המורכב מכוחות גוף אחרים, מכוחות נפש שונים, מכשרונות אחרים ומנטיות אחרות.

ידועים דברי המדרש (תנחומא פנחס פרשה י'): "כשם שאין פרצופותיהם שוין זה לזה כך אין דעתם שוין זה לזה, אלא כל אחד ואחד יש לו דעת בפני עצמו". הקדוש ברוך-הוא ברא כל אחד ואחד מבני האדם עם אופי שונה, ועל כן ברור שלא ניתן לחנך את כולם באותה הדרך.

לעיתים ניתן לפגוש הורים הסבורים כי באמת יש לחנך את כל הילדים באופן שווה. הם טוענים שניתן לדרוש מכולם אותן דרישות, ושעל ידי חינוך קפדני דיו ניתן להכריח כל ילד למלא את כל הציפיות. לשיטתם

האם כמובן צוחקת, ומסבירה בסבלנות: כל מאכל נזקק לבישול אחר. בכל אחד צריך לשים תבלינים אחרים, וכמות שונה שלהם. כל אחד מהם מתבשל פרק זמן אחר, על עוצמת להבה שונה... ובקיצור, אי אפשר לבשל את כולם יחד! כך הדבר גם בנוגע לחינוך הילדים...

שמעתי מאבי מורי זצ"ל על הגאון האדיר 'הרוגטשובער' - רבי יוסף ראזין זצ"ל, שהיה מטבעו תוסס מאוד. אופן לימודו עד סוף ימיו היה בעמידה, כשהוא מתמקם סביב השולחן, ורץ מספר אחד למשנהו במהירות הבזק. כך היה מסתובב שעות ארוכות, כשהוא גומע בדרכו מאות מטרים בחדר אחד.

ותמיד היה מציין לשבח את המלמד שלו בילדותו, שהכיר באופיו, ובעובדה שאינו מסוגל לפי טבעו לשבת על מקום אחד ברוגע, והסכים ללמדו באופן מוזר. ה'רוגטשובער' ישב על עץ גבוה, ואילו המלמד ישב למטה תחת העץ, וכך הקריא לו את מילות הגמרא בקול רם שישמעו לאוזניו...

"אילולי היה לי מלמד כזה העולם היה מפסיד את הרוגטשובער" - אמר בענוות חן.

(מתוך הספר 'אוצרותיהם אמלא')

ההבדל שיש בין ילדים בתכונות ובאופי הוא רק כמה יש להתאמן במלאכת חינוכם.

כמובן, השקפה כזו היא טעות חמורה שתוצאותיה עלולות להיות הרות אסון. אי אפשר בשום אופן לגדל ולחנך ילד בניגוד לטבעו, וכפי שכתב הגר"א במשלי, על הפסוק "חנוך לנער על פי דרכו, גם כי יזקין לא יסור ממנה": "שלפי דרך מזלו וטבעו תחנכהו ותדריכהו לעשות מצוות, ואז גם כאשר יזקין לא יסור ממנה. אבל כשאתה מכריחו נגד טבעו, עתה ישמע לך מיראתו אותך, אבל אחר כך בעת יסור עולך מעל צווארו, יסור מזה, כי אי אפשר לו לשבר מזלו".

דוגמא נאה להבנת השוני בין הילדים ודרכי חינוכם, ראיתי מובא בשם אחד מגדולי ישראל. נצייר לעצמנו אשה העוסקת בבישולים לכבוד שבת קודש. בסיר אחד היא מבשלת טשולנט, ומכניסה לתוכו תפוחי אדמה, שעועית, בשר וכו'. בסיר נוסף היא מבשלת אורז. בסיר שלישי היא מבשלת מרק, וכן הלאה.

כמה מילדי האשה עומדים סביבה ומתבוננים במעשיה, והנה אחת הילדות מעלה בפניה הצעה נפלאה: במקום לבשל בכל כך הרבה סירים, אפשר לקחת סיר אחד גדול, ולבשל בו הכל ביחד!

האם כמובן צוחקת, ומסבירה בסבלנות: כל מאכל נזקק לבישול אחר. בכל אחד צריך לשים תבלינים אחרים, וכמות שונה שלהם. כל אחד מהם מתבשל פרק זמן אחר, על עוצמת להבה שונה... ובקיצור, אי אפשר לבשל את כולם יחד!

כך הדבר גם בנוגע לחינוך הילדים. עלינו להתרגל למחשבה שכל ילד נולד עם תכונות אחרות, ולפיכך צריך "לבשלו" על פי מתכונ אחר. יש ילדים הזקוקים ליותר חום או ליותר סוכר מאחרים. יש מהם שלוקח יותר זמן לחנכם, פשוט משום שזמן הבישול שלהם ארוך יותר... וכן הלאה.

הוא הדין אף לגבי מחנכים בתלמודי תורה, ומחנכות ב'בית יעקב'. מלמד שמפנים כי כל ילד הוא שונה, יבין מאליו כי אין מקום לדרוש מכולם אותן דרישות, ולחנך את כולם על פי אותה שיטה ובאותה רמת חומרה. מלמד טוב תמיד יחשוב איך ניתן להתאים את רמת הדרישות ואת סוג היחס לכל ילד לפי כוחותיו, ורק כך יוכל למלא תפקידו כראוי.

המשך מעמוד 22 | הרב בנימין בירנצוויג

אם להתפלל או לא, אלא האם להתפלל באריכות או שמא לקצר מעט, כלום לא היה ראוי להתפלל קצת יותר מהר והעיקר לא להפסיד את הטיסה?! הרי אם כבודו היה מאחר ההפסד היה גדול והיה כרוך בביטול תורה וטלטולים מיותרים ממקום למקום, טענת!

המשגיח שליט"א שמע את שאלתי חיך במאור פנים והשיב במשפט קצר, ומה אעשה ידידי היה לי כל כך נעים בתפילה עד שלא הרגשתי כלל שהזמן עובר!

מי שחש ברוממות התפילה, ב"אני קרבת אלוקים לי טוב" בעומדו להתפלל לפני מלך מלכי המלכים, הרי לא יחוש הוא בשום טרדות אחרות כלל - זוהי רוממות התפילה!

לפליאתנו גם המטוס עדיין עמד על מקומו כמסומר, עכשיו כבר מיהרנו שנינו לעבר כבש המטוס טיפסנו אל הפתח ובדיוק באותו רגע נסגרו הדלתות והמטוס יצא לעבר מסלול ההמראה.

לאחר מעשה התברר, כי אחד הנוסעים העיר את לבו של איש הבטחון שהיה בתוך המטוס על תיק חשוד שהונח באחד המדפים, איש הבטחון לא רצה לטפל בתיק לבדו הוא הזעיק עזרה ומיכשור לבדיקת החפץ החשוד, ואדהכי והכי עברו בדיוק אותן דקות שרבי דן סגל שליט"א עמד בתפילתו והמטוס יצא לדרכו.

כאשר המטוס היה כבר בשחקים ניגשתי אל המשגיח שליט"א ושאלתי הכיצד?! האם זו הדרך הראויה לעמוד שמונה עשרה בשדה התעופה מבלי לשים לב אל השעון?! הרי זו לא שאלה

היום בכליון עיניים, או-אז הוא פורש לפתע את טלפיו, כועס ורוגז על כל דבר שלא נעשה כרצונו, ואוי לו למי שימרה את פיו, קטן כגדול. עולם הפוך! טעות חמורה, אפילו חמורה מאוד, טמונה בהנהגה שכזו.

ידע הגרש"ז את מה שכותב רבי חיים ויטאל 'כי מידותיו של אדם נמדדות אך ורק כפי יחסו אל אשתו. אדם העוסק בגמ"ח עם המון אנשים, מלווה ונותן, מבקר חולים, מנחם אבלים, משמח חתן וכלה - בוודאי ישחק ליום אחרון בבוא עת פקודתו, ויחשוב כי זכויות רבות לו במעשי חסד.

אך ידע נאמנה, כי בשמים בודקים איך התנהג עם אשתו! אם גם עימה גמל חסד כל ימיו - אשריו וטוב לו. אך אם אותה הקניט והזניח, בביתו כעס והקפיד ללא רחם, ללא חסד ונשיאות בעול, הנהגה זו תכריע את דינו, ולא יזכרו לו מאומה מכל חסדיו שעשה עם אחרים.

בבדיקת חמץ, למשל, יש רבים הנוהגים בחומרות יתירות, וכמובן שאין בכך כל בעיה. מי שרוצה להחמיר - למה לא?? אבל כאשר הדבר בא על-חשבון טרחתה היתירה של עקרת הבית, אין הדבר ראוי כלל וכלל. זו היתה הסיבה שיכולנו לראות, מספר איש-שיחנו, את מרן זצ"ל מגיע לבדיקת החמץ, ניגש למקומות כאלה ואחרים, ושואל את הרבנית האם היא בדקה כבר במקום זה? וכשהתשובה היתה חיובית, היה עוזב את המקום מבלי לחזור ולבודקו שוב!!!

מפני כבוד חמותו

באפיית מצות נהג מרן זצ"ל לאפות ב'חבורה' מצות מכונה, וכך עשה עד שנותיו האחרונות, שבהן לקח ל'כזיתים' מצות יד. בלילה שלפני-כן היה מקפיד הגרש"ז לצאת כבר אל המאפייה ולבדוק ש'הכל בסדר', והיה מסנן את המים שלנו, ומבצע פעולות-הכשר נוספות.

גם בהנהגתו בליל-הסדר עצמו אפשר היה לראות את מידת ההטבה שלו עם הבריות. פּוֹנְנֵתִי בכך לציין, אומר הרא"י לייזרזון, שבבית אביו, הגאון המקובל רבי חיים לייב אויערבך זצ"ל, היה נערך ליל-סדר בהשתתפותם של כל בני המשפחה, הבנים והחתנים גדולי התורה. היחיד מבני המשפחה שלא הגיע לליל-סדר זה היה הגרש"ז, שנשאר ספון בביתו.

וכל זאת למה? - מפני כבוד חמיו הגה"צ רבי אריה לייב רוחמקין, וחמותו, שהתגוררו בביתו (וגם זו תופעה הלומת-אור, של חתן, גדול וצדיק ככל שיהיה, המאכסן בביתו במשך שנים רבות את הורי-אשתו)!!! הרבנית ע"ה היתה בתם היחידה, וכיון שכך נשאר הגרש"ז בביתו, כדי לכבדם בהשתתפותם.

'מרן דודי זצ"ל, ידע לשקול בפלס-מאזניים של גאון-ההלכה והמידות, מה צריך לעשות ברגע זה, וגם אם כל בני המשפחה שלו מתארחים אצל האבא הגדול, הוא נשאר בבית, ולא היה נותן לשום אינטרס אחר לשכנע אותו לעשות הפוך'

(מתוך הספר 'שבת בשמחה' משיחותיו של הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א, הספר בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

רק מאוחר יותר נודע פשר הדבר, וגם זאת רק למתי-מעט ממקורביו של רבי שלמה-זלמן. סיפר הרב אברהם יוסף לייזרזון שהיה שותף לסוד הענין:

קרוב-רחוק היה לו לרבי שלמה-זלמן, שהיה חולה, ובשל כך נבצר ממנו, לכאורה, לקיים את מצוות המצה בליל הסדר.

יותר משהצטער החולה במחלתו, התעצב הוא אל ליבו על כך שלראשונה בחייו על-אדמות לא יוכל לקיים את המצוה. הגרש"ז ידע על צערו של הקרוב-הרחוק, וכדי להחיות את רוחו של החולה קם ועשה מעשה.

הוא ניגש עם המצה הקטנה אל המכולת, שקל במידה כל כזית וכזית, והכין לחולה את ה'כזיתים' הקטנים ביותר שניתן לקיים בהם את המצוה, ועטפם בנייר.

אבל זה עוד לא הכל. לא חס מרן הגאון זצ"ל על זמנו, ולא על כבודו, והטריח את עצמו לנסוע עד לבית החולים שבו היה מאושפז הקרוב-רחוק שלו, ונתן בידיו את הכזיתים המצומצמים, ואמר לו, כשחיוך מלא-חן יצוק על שפתותיו: "את ה'שיעורים' הללו הינך יכול לאכול ללא כל בעיה, על אחריותי המליאה! כזה רָאָה וְאָכַל!"

מי שלא ראה את נהרת-השמחה שהתפשטה באותו רגע על פניו של החולה, לא ראה מימיו החיאת לב-נדכאים ומיוסרים מה היא. 'רבי שלמה-זלמן, החייתני!' - זעק החולה בקול לא-לו.

מידת החסד שפעפעה בליבו של מרן דודי זצ"ל, ממשיך הרב לייזרזון ומספר, באה לידי ביטוי אצל כל מי שנזקק לעזרה ולתמיכה, ובראש כל אלה עמדו אברכים ותלמידי חכמים שהפרנסה לא היתה מצויה בביתם. וכמובן שעשה זאת בהסתר, ובחוכמה-רבתי, כדי שלא יידעו מי הוא הנותן.

עיניי ראו, ולא זר, איך הוא מכתת רגליו בערבי פסחים לבתיהן של המשפחות הנצרכות, ועובר מבית לבית, בשעות הלילה המאוחרות, ומכניס מעטפות מתחת לדלת או משאיר מצרכים, ו...בורח מיד מהמקום, כדי שלא יגלוהו. מרן עשה זאת בעצמו, כדי לא לחשוף את המשפחות הנתמכות.

ומה שצריך להדגיש בהדגשה יתירה שמידת החסד של הגרש"ז נראתה לפני-הכל בתוך הבית פנימה, ורק לאחר-מכן גלשה החוצה... אי-אפשר היה שלא להרגיש, מיד בכניסה לבית הקדוש הזה, את האווירה הלבבית, המכובדת, בין הגרש"ז לרבנית הצדקת ע"ה.

האווירה השלטת כיום במחוזות רבים, גם במחננו, היא, שהאדם מתנהג בחסידות רק עם רעיו ומכריו שמחוץ לבית. אם לא יחטאו כנגדו בעוון פלילי מיוחד, הוא לא יקפיד עליהם, ואף יהיה מוכן למחול על עוונותיהם.

אדם יוצא לשוק, נפגש עם אנשים רבים, וכמעט שלא בא בטרוניה על אף אחד; הוא מוכן אפילו לעשות עמהם גמ"ח בגופו ובממונו, ולהסתדר על הצד היותר טוב עם רצונותיהם ודרשותיהם.

אבל - - - עם שובו למעונו, אל רעייתו וילדיו, שהמתינו לו במשך כל

אמרת' לרבי חיים שהאוטו מקולקל. הוא קרא לאוטו 'החמור'... 'החמור לא יכול לזוז', ונכנסנו לאוטו השני. האוטו הזה היה באמת מפואר.

רבי חיים נכנס, התיישב, ואמר לי: "מה זה? כסאות של תשעה באב?" הכסאות היו מאד נמוכים. מכל הפאר וההדר שהיו ברכב הוא ראה רק "כסא של תשעה באב", הוא לא ראה שום דבר אחר.

פעם אחת ויחידה שנכנסתי אתו לחנות היתה לחנות בגדים ברחוב השומר. לבעל החנות היתה שאלה על מקום קביעת המזוזה, ורבי חיים הגיע לחנות כדי לבדוק את הענין.

הוא ישב שם כמה רגעים ועיין בספר, והורה לו את התשובה. בעודו בחנות צדו עיניו את ה"כוורת" שעמדה במרכז החנות - ארון עץ שמחולק לשורות שורות של קוביות, ומניחים עליהם בגדים. הוא פנה לבעל החנות ואמר לו: 'אוהו! יש לך הרבה מקום לשים ספרים. איפה הספרים?'

זה מה שהוא ראה. אם יש ארונות - זה לספרים. לא למשהו אחר. כל ההסתכלות שלו היתה הסתכלות של תורה.

(מתוך הספר ומתוק האור 'פניני רבי חיים')

ממשיך הרב אפשטיין:
כל ההסתכלות שלו על הבריאה היתה הסתכלות של תורה. אתן כמה דוגמאות:

הלכתי אתו פעם לרופא, אחרי אירוע מוחי שעבר. הרופא צינה עליו ללכת בוקר וערב. חיפתי איזה מקום ליד בני ברק, מקום שלא יפריעו לו. נו, מצאתי איזה מקום שקט. כשהגיע לשם בפעם הראשונה, ראה בתים גבוהים מאד, רבי קומות. אמר לי: 'מה זה, דור הפלגה פה? הם עושים סמוכות לשמים?'

אנחנו בעינינו שלנו רואים בית גבוה. רבי חיים רואה דור הפלגה... מאז היה תמיד שואל אותי: לאן נוסעים? לדור הפלגה?... זה היה הדיבור לשלו. זה היה השיג ושיח שלו.

פעם אחת נסעתי אתו לברית באיזשהו אולם. באמצע הברית נגשו אלי, מטעם האולם, וביקשו ממני את המפתח של הרכב, כי העמדת אותו במקום שקצת הפריע. נתתי אותו והזיזו את הרכב. לא יודע מה קרה, כשרצינו לחזור לא הצלחתי להדליק את הרכב.

בעל האולם הציע לי לקחת את הרכב החדש שלו, "עלה לי שלש מאות חמישים אלף שקל" סיפר, "ותקח את רבי חיים הביתה".

מושגים צנועים

לאמיתו של דבר, לא נעזב צדיק זה לחוסר כול, שכן זמן קצר לאחר הגיעו לוויילאמסבורג ושמו הטוב הולך לפניו, הוצעה לו משרת רבנות בבית כנסת, וייתכן שלולא צניעותו והסתפקותו במועט היה מסבב הסיבות ממציא לו ממשרה זו את פרנסתו די צורכו, אלא שמעשה שהיה כך היה:

לבקשת גבאי אותו בית כנסת, ישב עמם לסכם את דרישות התפקיד ותנאיו, וכשבהלך הישיבה ביקשו לדעת כמה דורש הוא בשכרו, הרהר ר' חיים אברהם קמעה, בטרם אמר כי "בפחות משלושים דולר, לא אוכל להתקיים". בתגובה, הבליעו הפרנסים חיוך בוזיית פיותיהם, והשיבו ברוחב לב: "בבקשה. ניתן לך אף יותר משביקשת - ארבעים דולר!"

לימים סיפרו הללו, כי בטרם הפגישה בטוחים היו כי יבקש לפחות סכום של מאה דולר - הסכום שאותו קיבל למעשה בתפקידו הקודם - והתכוונו לעמוד על המקח ולנהל משא ומתן במטרה להתפשר לבסוף על סכום קטן מזה, אבל כאשר נקב בסכום של שלושים דולר, הופתעו לחלוטין ממושגיו הצנועים, ואת ידי חובת ההתמקחות קיימו בכיוון ההפוך - להוסיף לו על דרישתו...

היבשת האמריקנית כמעט לא הכירה אנשים מסוג כזה. אם הם התכוונו לדרישה של מאה דולר, משמע שהשכר שיכול היה לצפות לו היה לפחות כפול מזה שעליו לבסוף סוכם. אבל הוא - בתומתו ואמיתותו, אמר את שהיה נראה בעיניו כמינימום ההכרחי, ולא הושפע מה'מלוא ביתו כסף וזהב'. מה'אמריקה'.

(מתוך הספר ואוהביו כצאת השמש 9)

שבו מהגן בשעת צהריים פגשו בפועלים המעמיסים את מיטותיהם ועוד כמה חפצים אחרונים, בטרם יפליגו מכאן לוויילאמסבורג. השכונה בעלת הצביון החרדי יותר, שבה יוכלו לגדול בחברה יהודית איכותית.

היה זה ללא ספק, רגע מכונן בחיי המשפחה הצעירה, לימים, כאשר נשאל פעם ר' חיים אברהם על ידי תלמיד חכם פלוני במה זכה לילדים ברך ה' כאלו, התעטף תחילה בשתיקתו האצילית, אך לאחר מכן פתח ואמר: "שמא מחמת מעשה שיש, אחד הילדים הגיע פעם הביתה ורצה לצייר דבר מה שראה ברחוב לפני יום אידם, ואג גמלה בלבנו ההחלטה ליעזב את האזור, אף שעתיד היה לוט בערפל בלי לדעת כיצד נמצא שם את פרנסתנו, ואמנם הקושי היה רב..."

"וחיי צער תחיה"

כי אכן, מבחינה רוחנית רווח והצלחה עמד להם מהמעבר לוויילאמסבורג, אלא שהוא היה כרוך בהקרבה יוצאת דופן של ויתור על מקור מחיה מכובד, תורני, שבא לו כמצאייה כשרה בהיסח הדעת ולא הצריך מאמץ ויזע כמו משרות אחרות, ולא עוד אלא שהותיר בידיו זמן למכביר לתורתו ועבודתו.

מאז שעזב את אותה משרה - היה ר' שמשון מספר - ידע אביו חיי צער, "עשרים שנה שקושי הפרנסה נשף בעורף משפחתנו", תיאר. ר' חיים אברהם - הנסיך האציל - נאלץ אז לחזור אחר מלאכות שלא הלמו את מעמדו ואופיו. מעט הרהיטים היציבים שעוד היו לנו, הם רק מאותן שנים אחדות, שבהן שימש ברבנות בית הכנסת שבניו ג'רזי. מאז, עמדה העניות על פתח הבית, וגם ברבות הזמן כאשר לא היתה זו עניות של ממש, אבל על כל פנים פרנסה ברווח שוב לא היתה לו מעולם."

בשורה אדירה לעולם התורה:

התרגשות רבה בקרב תופסי התורה מפתיחת מסלול הלימוד 'קנין ירושלמי' על ידי ארגון 'דרשו'

התוכנית נוסדה על פי בקשות חוזרות ונשנות של תלמידי חכמים ואברכים שקדנים שביקשו להקים עבורם תוכנית לימוד עם 'מחייב' משמעותי לעיסוק מסודר ועקבי בתלמוד הירושלמי. בראש צוות כותבי המבחן יעמוד הגאון רבי זליג ברוורמן שליט"א, חתנו של מרן שר התורה זצ"ל, ומי שערך את חיבורו על הירושלמי

מסודר של קצב הלימוד יישלח בעז"ה לכל לומד שיירשם לתוכנית. את המבחנים על הנלמד יערוך צוות של תלמידי חכמים מופלגים הבקיאים בתלמוד הירושלמי, ובראשם הגאון רבי זליג ברוורמן שליט"א, ראש ישיבת 'דרך אמונה', חתנו של מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי זצ"ל, ומי שערך את חיבורו של מרן הגר"ח על הירושלמי. כמו המבחנים על 'הדף היומי' בש"ס הבבלי, כך גם מבחני 'קנין ירושלמי', יערכו בסניעתא דשמיא מדי חודש, במוקדי הבחינה הרגילים של 'דרשו', הפעילים בימי שישי בכל רחבי הארץ.

ב'דרשו' מדגישים כי המלגה לתוכנית זו מגיעה עד ל-400 שקלים ללומדים שיקבלו ציון של בין 95 ל-100 אחוז במבחן, ומלגות נמוכות יותר למקבלים ציון נמוך יותר. כמו כן, אין צורך בתקופת המתנה להיכנס למסלול המלגות, כל הנבחנים ייכנסו למסלול המלגות כבר מהמבחן הראשון. נקודה נוספת שמבקשת הנהלת 'דרשו' להבהיר בהדגשה היא, שההשתתפות בקניין ירושלמי פתוחה לכולם, והמלגות על מבחנים אלו ינתנו לכל נבחן, כולל מי שכבר מקבלים מלגה על מסלולי 'דרשו' האחרים, ואין שום הגבלה על כפל מלגות בהקשר לתוכנית לימוד זו. עם זאת, לא יינתנו מלגות לילדים וכללי המילגות לבחורי ישיבות כפי שיפורסם.

הרישום מתבצע בכל עמדות 'נדרים פלוס'.

שישו ושמחו בזאת התורה, עת זוכה עולם התורה לחיזוק משמעותי להפצת אורו הזורח של התלמוד הירושלמי בקרב תופסי התורה די בכל אתר ואתר.

לפי בקשתם של אברכים רבים, בהם תלמידי חכמים מופלגים, נעתרה הנהלת 'דרשו' לבקשות והחליטה להקים מסלול מיוחד ללימוד התלמוד הירושלמי, בקצב של דף ביום, בדומה לתוכנית הלימוד 'קנין תורה', ללומדי 'הדף היומי' על הש"ס הבבלי, ובדומה לתוכנית 'דף היומי בהלכה', ללימוד 'משנה ברורה' עם 'ביאורים ומוספים' בקצב של דף ליום.

במסגרת התוכנית 'קנין ירושלמי', לומדים המשתתפים דף אחד מדי יום, החל מיום שני כ' בחשוון תשפ"ג, לפי 'צורת הדף' של התלמוד הירושלמי בהוצאת 'עוז והדר', וכן בהוצאת ארטסקרול - מורשה.

הלומדים יכולים לבחור בכל מפרש המועדף עליהם ללימוד הירושלמי, אבל על פי הנחיית רבותינו גדולי הדור המתווים את דרכו של ארגון 'דרשו' על כל צעד ושעל, במקרה של מחלוקת בין המפרשים השונים, יקבע לצורך המבחן פירושו הבהיר והנפלא של מרן שר התורה, הגאון רבי חיים קנייבסקי זצ"ל.

מסלול הלימוד של התלמוד הירושלמי, יתחיל כאמור ביום שני כ' בחשוון, והמחזור הראשון יגיע אל סיומו בעוד כשש שנים. לוח

השטייגעז של החורף

עם תחילת זמן חורף, חוזרים ללימוד בחשקת התורה בהיכלי הישיבות והכוללים בחדוותא דאורייתא ומוסיפים בעמול וקנין התורה במסגרת תכניות דרשו המעניקים מסגרת ומחייב למבקשים ולשואפים לעלות במעלות ידיעת והבנת התורה

קנין ירושלמי

לבקשת לומדי תלמוד ירושלמי, לקראת
המחזור החדש נוספה תכנית לימוד
ומבחנים

'הדף היומי בתלמוד הירושלמי'

מתחילים:

ביום שני כ' בחשוון

תשפ"ג

מסכת 'ברכות'

המלגה המרבית בסך

400 ש"ח למבחן

לרישום והצטרפות
בעמדות 'נדרים פלוס'

ניתן לשמוע את פרטי וכללי
התכנית בקו השיעורים של 'דרשו'
077-2222666 שלוחה 2 < 4

ילכו מחיל אל חיל בעיון הלימוד ובקנין ידיעת התורה ובלמוד ההלכה והמוסר

יש שמחה

63

יתומים נישאים
בחודש חשון

**לתרומות עבור 63 יתומים המתחתנים
בחודש חשון - קרן מס' 10790**

הכסף מתחלק בין כולם בשווה ולפי הצרכים - לפי הוראות הרבנים
המגבית עבור יתומים ואלו שבבחינת יתומים לפי פסקי הרבנים

ברכת עמוד התפלה מרן הגר"ש גלאי שליט"א

"התורמים סך 630 ש"ח לקופת העיר
לקרן המיוחדת שהוקמה עבור 63 יתומים ובודדים
הנישאים בחשון תשפ"ג ומשמחים אותם

יזכו בעז"ה מידה כנגד מידה
שתהיה שמחה בביתם בקרוב

ובס"ד נתפלל בער"ח כסלו על כל התורמים ואחר כך נזכיר
שם אחר שם בפרטות לפני בורא עולם שתתקיים הברכה

שלח להם
בביתם בקרוב

שמחה גלאי

בכל תרומה חובה לציין: עבור קרן 10790

1800-39-47-47

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

◆ באיזה שפה ניתן לקרוא קריאת שמע?
◆ האם מותר לקרוא קריאת שמע תוך כדי הליכה?

◆ מי שהפסיק בשתיקה באמצע 'שמונה עשרה' למשך זמן ממושך - האם צריך לשוב לתחילת התפילה?

או לקרוץ בעיניו, וכדומה, ואף לצורך מצוה; ונחלקו הפוסקים אם האיסור הוא אף כשעוצר מקריאתו.

• מצות קריאת שמע כוללת שלוש פרשיות: 'שמע', 'והיה אם שמוע', 'ויאמר', ובנוגע לפרשה הראשונה והשניה, נחלקו הראשונים איזה חלק מהן הוא מדאורייתא ואיזה מדרבנן.

• נאמר בתורה בפרשת קריאת שמע: "והיו הדברים האלה...", ודרשו חז"ל: "והיו - בהוייתן יהיו", כלומר, שיש לקוראם כסדרם, ולא בסדר הפוך; ולכתחילה אסור לשנות אף את סדר הפרשיות.

• מי שדילג פסוק מקריאת שמע, או שטעה בקריאתו באופן שצריך לשוב ולקוראו - צריך לשוב ולקורא מהמקום שבו דילג או טעה, עד סוף אותה הפרשה.

• מי שמצא עצמו עומד בפסוק "וכתבתם על מזוזות..." ואינו יודע אם עומד בפרשה הראשונה או השניה - עליו לשוב לראשונה; ואם המשיכה לשונו ואמרה "למען ירבו ימיכם..." - ימשיך באמירתו.

דין 'הפסק' בשתיקה

• במהלך אמירת ברכה, קריאת שמע, תפילת 'שמונה עשרה', 'הלל' או קריאת המגילה, אין להפסיק בשתיקה למשך זמן של יותר מ'כדי לגמור את כולה'.

• מי שהפסיק במהלך קריאת שמע למשך הזמן הנדרש לאמירת כל שלוש הפרשיות - לדעת השולחן ערוך ימשיך באמירתו; ולדעת הרמ"א, אם הפסיק מחמת אונס הלכתי - ישוב לתחילת הקריאה.

• מי שהפסיק במהלך תפילת 'שמונה עשרה' למשך הזמן הנדרש 'כדי לגמור את כולה' - לדעת השולחן ערוך ישוב לתחילת התפילה; ולדעת הרמ"א, אם הפסיק מחמת אונס כלשהו - ישוב לתחילת התפילה.

דין ה'דיבור' בקריאת שמע ובברכות

• הקורא קריאת שמע צריך להשמיע את המילים לאוזניו; ובדיעבד, יוצא ידי חובה אף כשאינו משמיע קול כלל, ואומר את המילים בתנועת השפתים בלבד.

• לדעת רוב הראשונים הרהור אינו נחשב כדיבור, והמברך או 'קורא' קריאת שמע בהרהור אינו יוצא ידי חובה; ויש שסוברים כי לענין ברכות הרהור נחשב כדיבור, ויש שסובר שאף לענין קריאת שמע.

• מעיקר ההלכה מותר להתפלל, לברך ולקרוא קריאת שמע, בכל שפה שהיא, ובתנאי שהיא מדוברת בפי רבים מאנשי המקום, ומובנת למתפלל עצמו; אך למעשה אין לנהוג כן.

תנוחת הגוף בקריאת שמע

• קריאת שמע נקראת בין בישיבה ובין בעמידה; וכן מותר לקוראה תוך כדי הליכה, ונחלקו הפוסקים אם הלכה זו אמורה רק בנוגע להולך בדרך וכיוצא בו, או גם בנוגע למתפלל בבית הכנסת.

• אין לשנות תנוחה מישיבה לעמידה בקריאת שמע של שחרית, ולא מעמידה לישיבה - בקריאה של ערבית, וזאת אף אם עושה כן מסיבה צדדית ולא במטרה להחמיר.

• כאמור, מותר לקרוא קריאת שמע תוך כדי הליכה, ברם, בעת קריאת הפסוק הראשון - וכן באמירת 'ברוך שם' - חובה לעצור, כדי לכוון כראוי.

מהלכות קריאת שמע

• מי שלא פָּנָן בפסוק הראשון של קריאת שמע, לא יצא ידי חובת המצוה; ואם נזכר בכך לאחר שהמשיך בקריאתו, עליו לשוב ולקרוא את כל הפרשה הראשונה מתחילתה ועד סופה.

• בפרשה הראשונה של קריאת שמע אסור לרְמֵז באצבעותיו,

גליון 549
שנה י"ב תשפ"ג

סיפורי צדיקים

יו"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר ז"ל

סיפורי חז"ל

וישב במדבר פארן ותקח לו אמו אשה מארץ מצרים (כ"א ב"א)

לאחר שלוש שנים (שגירשו), הלך אברהם לראות את ישמעאל בנו, ונשבע לשרה שלא ירד מעל הגמל במקום שישמעאל שרוי שם. והגיע לשם בחצי היום, ומצא שם את אשתו של ישמעאל, אמר לה היכן הוא ישמעאל? אמרה לו הוא הלך להביא פירות ותמרים מן המדבר, אמר לה תני לי מעט לחם ומעט מים, כי עייפה נפשי מדרך המדבר, ואמרה לו אין לחם ואין מים, אמר לה, כשיבוא ישמעאל תגידי לו שבא זקן מארץ כנען לראותך, ואמר שסף הבית אינו טוב. כשבא ישמעאל הגידה לו אשתו את הדבר הזה, שילחה וגירשה. שלחה אמו ולקחה לו אשה מבית אביה ושמה פטמה. לאחר שלוש שנים הלך שוב אברהם לראות את ישמעאל בנו, ונשבע לשרה כפעם הראשונה שאינו יורד מעל הגמל במקום שישמעאל שרוי שם. הגיע לשם בחצי היום, ומצא שם אשתו של ישמעאל, אמר לה היכן הוא ישמעאל? אמרה לו הלך הוא ואמו לרעות את הגמלים במדבר. אמר לה תני לי מעט לחם ומעט מים, כי עייפה נפשי מדרך. הוציאה ונתנה לו. עמד אברהם והיה מתפלל לפני הקדוש ברוך הוא על בנו ונתמלא ביתו של ישמעאל מכל טוב ממון הברכות. כשבא ישמעאל הגידה לו אשתו את הדבר הזה ידע ישמעאל שעד עכשיו רחמי אביו עליו. (פרקי דר"א ל')

פרשת השבוע

ויאמר אל נא תעבור מעל עבדך (י"ח - ג')

אמחז"ל (שבת קכ"ז) מכאן שגדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה. מסופר על הרה"ק רבי חיים מבריסק זיע"א, שאורח הגיע לביתו, וסבור היה רבי חיים כי האיש הינו תלמיד חכם, וכראוי לאורח נכבד שזכה קיבל את פניו בסבר פנים יפות, האכילו והשקהו במיטב המאכלים והמשקאות, ואף הציע לו מיטה במו ידיו. בבוקר נעלם האיש ועד מהרה התברר כי יחד עמו נעלמו מן הבית חפצי ערך רבים, אין זאת אלא שאותו אורח היה נוכל צבוע שהעמיד פני תלמיד חכם. משראו כך בני הבית, התלוננו באזני רבי חיים, כיצד העזת להכניס הביתה אדם בלתי הגון שכמוהו, היתכן לארח בבית כל אדם מבלי לתהות על קנקנו, ולבדוק אם ישר הוא או שמא אדם רע מעללים? השיב רבי חיים למתלוננים, כשרצה הקדוש ברוך הוא לזכות את אברהם אבינו במצות הכנסת אורחים, שלח אליו מלאכים שנראו כערבים המשתחווים לעפר רגליהם. ומדוע נשלחו המלאכים דווקא בצורת עובדי עבודה זרה מוזהמים? אלא חפץ הקדוש ברוך הוא להורות בכך הלכה

לזרעו של אברהם אבינו ע"ה, שכאשר עומדת בפני יהודי מצות הכנסת אורחים, אל לו לחקור ולדרוש ולתהות, מיהו האורח ולשקול אם אין מן הראוי להכניסו הביתה, אלא ביתו של אדם מישראל צריך להיות פתוח לכל יהודי.

ותצחק שרה (י"ח - י"ב)

מסופר על הרה"ק רבי רפאל מבראשד זיע"א, שכאשר הזדמן פעם לעיר ששם היתה גרה בתו של הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא זיע"א, שלא זכתה לבנים. ניגשה אליו וביקשה שיברכה בוש"ק. השיב לה רבי רפאל, השמחה היא סגולה לבנים. כשסיפרה את הדבר לאביה הצדיק, אמר לה, דבר זה למד רבי רפאל מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים. בתורה נאמר 'ותצחק שרה' ולאחר מכן נולד יצחק. בנביאים נאמר 'רני עקרה' וכו', ובכתובים נאמר 'אם הבנים שמחה'. אם כך, הגיבה הבת תמוה הדבר, אם שרה צחקה לשם הסגולה שבדבר מדוע התרעם עליה הקדוש ברוך הוא בשל כך? השיב רבי שמואל, לסגולה צריכים רק כאשר צדיק מבטיח דבר מה, אך כשהקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו מבטיח, כשם שהבטיח לשרה, אז כבר אין צורך בסגולות, ולכן התרעם עליה הקדוש ברוך הוא.

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:20 ת"א: 5:21 ר"ת: 5:55

פרשת וירא

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:07 ת"א: 4:21

זכות גדולה של הכנסת אורחים והאכלת עני רעב

אינה מזדמנת בכל יום

סיפור זה התרחש לפני יותר משמונה מאות מאות שנה. שבת המלכה עומדת לפרוס כנפיה על פני העיירה כולה, תכונה רבתי מורגשת באוויר. ריח תבשילים ערבים נודף מכל עבר. ילדים וילדות לבושים בבגדי השבת נקיים ללא רבב, מצפים לשעה שבה יצעדו לקבלת שבת בבית הכנסת. ברוב הבתים כבר שולחנות ערוכים במפות צחורות כשעליהן חלות ויין לקידוש, נרות השבת ממתנים לזמן שיגיע ואשת החיל תדליקם ותשא תפילה על משפחתה, אי אלו אחרונים נראו חוזרים מבית המרחץ, ולכבודה של השבת כמעט הכל ערוך ומוכן. כולם עסוקים ומתרוצצים לסיים את ההכנות האחרונות.

אך איש לא שם את ליבו להלך העני שהגיע זה עתה מדרך רחוקה. תשוש ורעב. כבר כמה ימים לא בא מזון של ממש אל פיו. מראהו ובגדיו העלובים מסתירים את פנימיות גדולתו הרוחנית ואישיותו המיוחדת, ואף הוא אינו מגלה את זהותו שלא לצורך.

בטוח בה, שיזמין לו מקום לשבות בו, פנה לבית הכנסת והחל באמירת 'שניים מקרא ואחד תרגום', בקול נעים וערב, עד לזמן בו יתחיל המניין המקומי בקבלת השבת וערבית. לאחר התפילה נותר האורח על מקומו סמוך ובטוח בישועת ה', וכשאת אט החל מתרוקן בית הכנסת פנה אליו יהודי זקן ואמר: "שלום עליכם, רבי יהודי. היכן תאכל?" ענה ההלך שעדיין לא מצא מקום אירוח ואינו יודע. "אם כן, בוא עמי", הזמינו הזקן. "אמנם המזון בביתנו דל ופשוט, אך בשמחה נתחלק עמך במה שיש לנו".

האורח התלווה אל הזקן, ועד מהרה הגיעו לבית קטן ודל, המואר באור נרות השבת ובחמימות של יהודים טובי לב. בעלת הבית הגישה לפנייהם "ממייטב" הדברים שיכלה להגיש ושהיו בבית. ניכר היה בה שהשתדלה לכבד את השבת ואת האורח בכל מאודה, אולם הסעודה הייתה רחוקה מלהשביע, ובמיוחד את רעבונו של האורח, שכן הצמצום והעוני הרב זעקו מכל פינה בבית.

פנה האורח אל בעל הבית בנימוס בבקשה לקבל עוד מנה. בשומעה זאת נלחצה האישה ולחשה אל בעלה במבוכה: "לא יישאר לנו מזון לסעודת היום!". הבעל השיב לה בלחש: "אל תמנעי מלמלא את בקשתו. זכות גדולה של הכנסת אורחים והאכלת עני רעב אינה מזדמנת בכל יום".

כאשר סיים האורח לאכול את המנה הזעירה הנוספת, שלא הייתה אלא נתח קטן ועלוב, התנצל על רעבונו הגדול וביקש, אם אפשר, עוד מנה. הפעם השיבה האישה: "אם אגיש לך עתה את שארית הסעודה שנתר למחר, לא ייוותר מאומה לסעודת יום השבת. האם ניאליץ מחר לצום חלילה בעיצומה של השבת?!" האורח שמע את דבריה שנאמרו בצער וכאב ואמר: "בכל זאת, מבקש אני גם את המנה של מחר. ובאשר למחר, אל תדאגי, ה' יזמן לפניכם את כל הדרוש כדי לקיים את סעודת השבת כהלכתה ובהרחבה", וחיוקה בדברי חז"ל: "כל שיש לו פת בסלו ואומר מה אוכל למחר אינו אלא מקטני אמנה", סמכי על השם יתברך ומובטח לך כי לא יחסר לך כל גם למחר".

הפנתה האישה מבט תוהה אל בעלה. כיצד עליה לקבל את דברי האורח המוזר? לעומתה, בעלה לא נראה מודאג. אלא, נראה היה שגם הוא שם בה' את מבטחו וסמך על דברי האורח. אם כן, הרהרה בליבה, עליה לקיים את המצווה בשמחה. תיכף ניגשה לעבר המטבח והגישה לאורח את כל מה שנשאר.

למחרת קמה האישה עייפה, אחרי לילה של נודדי שינה. הדאגה מה יאכלו לסעודת שבת לא הרפתה ממנה. בעלה פנה ללכת לבית הכנסת והיא לקחה את הסיידור ועד מהרה שקעה בתפילה.

בבית הכנסת המולה רבה. שמועה עברה מפה לאוזן על הלך עני בלתי מוכר שהגיע לעיירה, והוא מבקש לדרוש לפני קריאת התורה. מי יודע אם אכן תלמיד-חכם הוא, ושמא ינצל את ההזדמנות לדברי הדיוטות? הפנו הגבאים את בקשת האורח אל הרב, וקיבלו את הסכמת הרב, לאחר שהתנה עם האורח, כי אם לא ישמיע דברי חכמה, יאלץ לרדת מיד מן הבימה.

כשהגיעה העת, עלה הזר אל הבימה. חיוכים לעגניים עוד נראו בקצה פיהם של כמה מהמתפללים, אך מיד כשפתח האיש בדבריו, השתררה במקום אווירה של תדהמה והפתעה. האורח הרצה את דבריו בשטף, בהסברים נפלאים, מתובלים בסיפורים ובמדרשי חז"ל. ביאר שורה של סוגיות בפרשת השבוע, וחידש עליהם חידושים נפלאים שאוזן לא שמעה כמותם.

מיד בסיימו את דרשתו הנפלאה, עטו עליו כל נכבדי ועשירי הקהילה והפצירו בו לסעוד על שולחנם את סעודת השבת. במיוחד גברה ההתרגשות, כאשר הרב ציווה על האורח להזדהות בשמו. מתח רב שרר בקהל עת התמהמה האורח מלהזדהות, אך בקשתו התקיפה של הרב, אילצה אותו לגלות את שמו כי הוא אינו אחר מאשר רבי אברהם אבן עזרא, שכבר נודע שמו ונתפרסם בעולם.

משל ונמשל

בעולם האמיתי, אין גבול לשוויה של כל מצווה

משל לאדם מחוסר פרנסה שניסה את מזלו עשרות פעמים, שלח את ידו במקצועות שונים, והגיע למסקנה כי מיצה את כל האפשרויות שמקום מגוריו יכול להציע לו. "ביש-מזל" הפך להיות שמו השני, ותקווה אינה מפציעה באופק הקרוב. הוא לווה כספים מאנשים טובים שהיו מוכנים לסכן את כספם ולעזור לו, נפרד ממשפחתו ומידידי המועטים, ויצא לדרך ארוכה לזמן בלתי ידוע. ההצלחה האירה לו פנים במקום שאליו הגיע. הוא נכנס לעסקי בשר ודגים, תחילה כשוליית קצבים, ומאוחר יותר בחנות משלו. האיש הלך והתעשר, העסק שיגשג ופרח, וסכומי כסף נאים נכנסו לקופת החסכונות שלו. שנים חלפו, הגעגועים אל משפחתו החלו מציקים לו, המחשבות אודות העוני שבו הם חיים, הקשו עליו גם הן. הגיע הזמן לשוב הביתה. חיסל האיש את עסקיו, והחל מתכנן את דרכו חזרה. את הכסף שצבר במשך השנים לא היה טעם לקחת עמו, לא היו אלו מטבעות עוברים לסוחר במדינתו. עליו לרכוש בכסף סחורה שיוכל לקחת עמו לארצו ולפדות אותה שם בכסף, בתקווה להרוויח עליה טכום יפה. בבשר ודגים הוא מתמצא היטב. השנים בהן עשה בעסק הבשר השכילו אותו בנושא. שם הוא ישקיע את כספו. אלפי ארגוני בשר ודגים נרכשו, עשרות פועלים עמלו להוריד את כל התכולה למחסניה של ספינת ענק שנשכרה במיוחד למטרה זו. מלווה בסחורה היקרה שבה הושקע כל כספו, יצא האיש לדרך, מצפה בהתרגשות למפגש עם אשתו וילדיו, נהנה לחשוב על שמחתם האדירה כשיראו שלא לשווא התרחק מהם, ששווה היה המאמץ, והריחוק רב השנים הביא עמו עושר מופלא. הם חיכו לו בנמל, עמדו שם לבושים בלויי סחבות, גופם רוה ופניהם חיוורות, מחכים לראות מה הביא להם, האם השתנה מזלם? האם היו כדאיים ימי הניתוק הארוכים? העיירה הקטנה הייתה נרגשת. השמועות אודות "ביש המזל" ששב כאיש עשיר עשו להן כנפיים. כולם ביקשו להיות שותפים לשמחה והתגייסו לעזור בפריקת הסחורה. המחסנים נפתחו, הארגונים האטומים הועלו אל החוף ונפתחו בידיים להוטות של ההמון המתגודד. הסרחון היה נורא. והבויקן היה גדול הרבה יותר. אבל חפוי ראש נכנס האיש לביתו, נשכב על מיטתו במטרה להשכיח את צרותיו, נרדם בעייפות מתוך תקווה שכשיקום יתברר לו הכל כחלום רע. בעודו ישן לקחה אשתו את בגדי בעלה המאובקים לנקות אותם ולהסיר את הכתמים שדבקו בהם בדרך. מבחינתה לא השתנה דבר, מלבד הבושה הגדולה שליוותה אותה כעת. ואז הבחינה בכפתורים התפורים על בגדו. היו אלו כפתורי זהב משובצים באבני חן ועירות, שנצצו מול קרני השמש באלפי נקודות אור. תלשה אחד מהם, ורצה במהירות אל הצורף המקומי. היא שבה לאחר שעה קלה, מעירה את בעלה מתרדמתו העמוקה: "נושענו! התעשרנו!" קראה בקול, מחויקה בידה את כפתור הזהב, הצורף טוען שמדובר באבנים יקרות ביותר. האיש התעלף. כשהתעורר מירר בבכי: "המקום שממנו באתי מלא באבנים אלו. מושלכות הן בחוצות כאילו היו אבני חצץ, במקרה קניתי מעיל ששובצים בכפתוריו כמה מאלו. אילו רק ידעתי?"

והנמשל: כאן בעולמנו מתגלגלות המצוות, ויש רק צורך להרימן. שם, בעולם האמיתי, אין גבול לשוויה של כל מצווה, לערכו של כל מעשה טוב.

(בשם ה"חפץ חיים הקדוש זיע"א)

רבי אברהם הודה לכל הנכבדים שהזמינו אותו לסעוד בביתם אך נאלץ לדחותם, ואת דבריו נימק ואמר: "כבר זכה מארחי במצוות הכנסת אורחים, כאשר קיים אותה עוד אמש לשם מצווה, אף על פי שלא הכיר אותי. מעדיף אני גם עתה לסעוד בביתו."

בחלון הבית עמדה אשת הזקן, ובעיניים כלות מצפה לשובו של בעלה מבית הכנסת עם הישועה המובטחת. לפתע פתאום, היא רואה מחוזה אשר לא יאמן... בעלה, פניו נוהרות מאושר, צועד בראש עם האורח, וכל בני העיירה מלווים אותם. אחריהם צועדות נשים רבות, ששמעו של האורח החשוב הגיע לאוזניהן, ובידי כל אחת ואחת סירים ומגשים עמוסים מלאי כל טוב מעשי ידיהן לכבודה של השבת. כולן רוצות לקחת חלק בזכות הגדולה ולהשתתף בסעודת הצדיק.

עוד בטרם נכנסו, הבית כבר היה מלא כל טוב, בשר ודגים וכל מטעמים, בשפע רב, ודי היה בהם לסעודות השבת, והותר לכל השבוע. מיד בהיכנסם לבית אמר הזקן לאשתו: "ראי נא איזו זכות נפלה בחלקנו. מכל יהודי העיירה דווקא אנחנו זכינו לארח את רבי אברהם אבן עזרא". למשמע הדברים נרעדה האישה. מצד אחד שמחה על הזכות הגדולה שנפלה בחלקם, אך מיד נזכרה בסעודת אמש. "הלוא אני היססתי למלא את בקשתו, האם יסלח לי איש צדיק וגדול זה?!", הרהרה בליבה.

קודם שהתחילה הסעודה פנה רבי אברהם אל האישה ואמר: "רואה את, לא הייתה לי ברירה אלא לגלות את זהותי כדי לקיים את אשר הבטחתי. הבנתי היטב את דאגתך, ומראש לא הייתה לי שום הקפדה עליך חלילה. להיפך, זכיתם לקיים את מצוות הכנסת אורחים כהלכה ולעמוד בניסיון", עוד הוסיף לברך והבטיח: "ויהי רצון שמעתה לא תדעו עוד עוני ומחסור, וביתכם יהא מלא כל טוב."

גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני השכינה

צ'ין אדם לחברו

אל תשכח לעזור בבית

אברך בן תורה נכנס אצל הרה"ק בעל ה"קהילות יעקב" זיע"א הסטייפלר, לקבל הדרכה בלימוד. משסיים קם ללכת לדרכו, והגאון קורא אחריו לחזור והעיר לו: "אל תשכח לעזור בבית" הנך בן תורה מתמיד, גם בני הבית דורשים תשומת לב, כשתחזור הביתה, שאל את זוגתך אם עזרתך דרושה בדבר מה? טען האברך: אשתי הינה יראת שמים ובכל ליבה חפצה היא שאקדיש כל זמני לתורה, השיב הצדיק: "זוהי מצוה שלה, מצוה שלך היא לעזור לה ככל שתוכל".

בני ישראל כולם אחד

מסופר: פעם נשאל הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א, האיך אפשר לאהוב את חברי אף שאינו הולך בדרך הישר? והשיב הצדיק, כמו שאבר אחר באדם שלא יהיה טוב ויעשה שלא כרצונו, האם יכה את האבר הזה? כן בני ישראל כולם אחד ולכן נצרך לאהוב את כל איש ועי"ז יחזיר אותו למוטב.

מסופר על הרה"ק רבי משה מקוברין זיע"א שאמר: "יום אשר אינני עושה בו טובה ליהודי, אינו נחשב בעיני ליום".

להוכיח ללא כעס או טינה

הרה"ק רבי אליהו לאפיאן סיפר פעם, שמעולם הוא לא יסר את בנו או אנשים אחרים תיכף כשראה אותם בקלקלתם, כי חשש שמא יוכיח אותם מתוך כעס. הוא היה מחכה עד שיהיה בטוח כי אין לו בלבו על החוטא שום כעס ורוגז, ורק

או היה מוכיחו. פעם קרה שאחד מילדיו עשה עוולה גדולה, הוא חיכה שבועיים עד שהרגיש בעצמו שלא נשאר בלבו אפילו שמץ כעס, ורק אז ייסר אותו.

ישרו של יהודי שגרם לקידוש השם גדול

מסופר על יהודי מהעיר סלונים, שקנה מאציל בעל אחווה עשרים ושמונה ככרות דבש במחיר חמש רובל לכל ככר. בבוא הסוחר הביתה הוא שקל את הדבש, ומצא שמשקלו שלושים ככר, הוא נסע בחזרה אל האציל, גילה לו את הטעות והושיט לו את יתרת הכסף בסך עשרה רובל. האציל הגוי השתומם מיושרו של היהודי ואמר: עתה הנני רואה בעליל כי אך לשוא יבקשו שונאי היהודים תואנות ועלילות רשע עליכם, לבזותכם ולהשמיצכם שאך מרמה ועושק אתם אוהבים, המשיך האציל וחקר את היהודי סיפר לו כי מצבו במעמד הבינוני והוא שמח בחלקו, על אף שאין לו דירה משלו, כשמוע האציל את דבריו פנה ואמר לו, אם כן איפוא, בנה לך בית ואני אצוה לכרות למענך עצים מהיער שלי, תקים לך על חשבוני בנין גדול שלא תאלץ לנוע מדי שנה בשנה להחליף דירה בשכירות, ועתה, סיים האציל, את עשרה הרובל שהשבת לי הנני מחזיר לך במתנה גמורה לאות על יושרך, והיום אציג אותך לאות ולמופת בפני ידידי בעלי האחוות אשר יבואו אל ביתי, למען יאמינו כי היהודים אנשים כנים וישרים המה ולא יוסיפו להאמין לשקרים המופיעים בכתיבי העת.

חילולא דצדקיא

שבת קודש י"ח מרחשון

הרה"ק רבי יחזקאל הכהן מראדומסק ב"ר אברהם ישכר דוב (כנסת יחזקאל-תרע"א) יום ראשון י"ט מרחשון

הרה"ק רבי שמשון העלר מאויראן ב"ר משולם פייבוש מובאריו (תר"ח) הרה"ק רבי אהרן אלימלך שניאור זלמן טווערסקי מקרסנא ב"ר מרדכי דב מהורניסטייפול (תרפ"ד)

יום שני כ' מרחשון

הרה"ק רבי שלום מקאמינקא ב"ר יעקב יוסף (תר"ב) רבי גדליהו מואלקווא ב"ר בנימין זאב וואלף (תקל"ז)

יום שלישי כ"א מרחשון

הרה"ק רבי אברהם אולאי ב"ר מרדכי (חסד לאברהם - ת"ד)

יום רביעי כ"ב מרחשון

הרה"ק רבי דוד שלמה אב"ד סיראקא (ערבי נחל) ב"ר ירחמיאל (תקע"ה) הרה"ק רבי עזריאל מלובלין ב"ר דוב (ראש הברזל - תקע"ט) הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא ב"ר יהושע (תרפ"ז)

יום חמישי כ"ג מרחשון

הרה"ק רבי גדליה ב"ר בנימין זאב מואלקאווא (תלמיד המגיד - אבי בעל אורח לחיים - תקל"ז)

הרה"ק רבי יוסף סג"ל מקאסאני ב"ר צבי (תרע"ב)

יום שישי כ"ד מרחשון

הרה"ק רבי גדליה משה מווייהעל ב"ר שלמה (תש"י)

זכותם תגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מצווה הלכות

מאת הרה"ג נמליאל הכהן רבטובין שליט"א
מח"ס "גם אני אודך" רמזים וסיפורים על המצוות.

דיני ברכת ברקים ורעמים (ב')

אם בירך על הברק ונתכווין לפטור הרעם הבא אחריו, יצא בדיעבד. (משנה ברורה סימן רכ"ז ס"ק ה')

ב) ראה ברק והתחיל לברך עליו עושה מעשה בראשית, ובאמצע הברכה שמע קול רעם, יסיים ברכת עושה מעשה בראשית, ויברך בנפרד על הרעם, שכוחו וגבורתו מלא עולם, אם הוא תוך כדי דיבור לשמיעת הרעם. (ברכת הבית, שער ל', סעיף ד')

ג) אותן ברקים שהם באים בלא רעם כלל, אלא רק מחמת החום, אין מברכין עליהם. (מ"ב שם ס"ק ג')

ד) ברכות אלו זמנם תוך כדי דיבור לראיית הברק, או לשמיעת הרעם, [והוא שיעור זמן שיכול לומר בו "שלום עליך רבי", וזהו 2-3 שניות], ולאחר שעבר זמן זה, לא יברך, אלא ימתין שיראה ברק, או ישמע רעם עוד הפעם. (שם ס"ק י"ב)

בחסות דפוס פוסטר

דפוס אישי מקצועי

08-8422112-08 ההגנה 54 רחובות

P6422112@gmail.com

קרית קרעטשניף רחובות

טל': 052-7144471 מייל: sipureitzadikim@gmail.com

בחסות "דודי קאר"

הסוכן החרדי שלך להשכרת ומכירת רכב בכל הארץ 052-7655-222

פניני עין חמד

יוצא לאור 7"י בית הכנסת שכונת "עין חמד" - מקלחת ציון

פְּרֻשֶׁת וַיֵּרָא - דְּגָמָה אִישִׁית

"וַיֵּרָא אֵלָיו ה' בְּאֵלָנֵי מְמָרָא" (בראשית יח, א)

הכנסת אורחים אברהם אבינו נטע אשל כלומר אוהל שפתוח מארבעה כיוונים. שתי מטרות היו לאברהם בהכנסת אורחים- גם כדי להאכיל אורחים רעבים וגם כדי ללמד את העולם את הערך הנשגב של הכנסת אורחים.

היה צורך ללמד את העולם ערך זה מכיוון שהעולם היה אז במדרגה נמוכה בענין המושג של חסד. העולם היה מושפע מחוקי סדום שאצלם היה אידיאלוגיה נגד חסד כידוע. אברהם אבינו בנה אוהל שפתוח מארבעה רוחות כדי לפרסם את דעתו ועל ידי זה לסתור את הדעה של סדום בענין חסד.

באותו יום שהיה חום גדול ולא היו אורחים, אברהם הצטער על כך שתחסר לו המצוה של הכנסת אורחים. מכיוון שאין אורחים שנזקקים לו הרי שאין עליו חיוב ומצוה, אבל הצער של אברהם היה כי היום תחסר לו הדוגמא לחנך את בני ביתו וכן לחנך ולהראות דוגמא לעולם מה הוא המושג של חסד להכניס אורחים. כשהקב"ה ראה את צערו שלח לו מלאכים בדמות אנשים. אומנם הם לא זקוקים לאכילה ושתייה של אברהם, אבל עכ"פ הם ישמשו דוגמא לבני ביתו של אברהם לרדוף אחרי עשיית צדקה וחסד. כמו כן מכיוון שהעולם חשבו אותם לאנשים, היה מזה דוגמא ומושג לחסד. הרי שתשוקתו של אברהם היתה לפרסם את מושג החסד ולהשריש אותו בלב בני ביתו. גם באופן כזה שיראו מעשה שנראה כהכנסת אורחים זה יספיק לו.

בברכת שבת שלום

הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א
חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

רש"י הקדוש ביאר: פתח האוהל כדי לראות אם יש עוברים ושבים ויכניסם בביתו. כחום היום- הקב"ה הוציא חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, לפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים הביא את המלאכים בדמות אנשים.

צריך להבין איך התקיים רצונו של אברהם למצוא אורח שיכניס לביתו בכך שהקב"ה זימן לו מלאכים, הרי מסתמא אברהם רצה אורחים שנזקקים לאכילה ושתייה ויכול להנות אותם מנסיו ובכך יקיים מצות הכנסת אורחים. העובדה היא שהקב"ה הביא לו מלאכים שלא זקוקים לאכילה ושתייה ולכן אברהם לא מקיים בכך למעשה מצוה של הכנסת אורחים. מה הועיל לאברהם שקב"ה זימן לו מלאכים? לכאורה היה עדיף שהקב"ה יביא לאברהם אבינו אנשים בשר ודם שזקוקים לאכילה ושתייה ובהם יקיים מצות הכנסת אורחים?

כדי לבאר זאת יש להסביר מדוע אברהם אבינו הצטער כ"כ שלא הזדמנו לו אורחים? הרי מי שנמנע ממנו לקיים מצוות עשה, כגון: שאין לו לולב הרי אין עליו תביעה. כל שכן אם אין אורחים שנצרכים לו הרי שאין עליו חיוב הכנסת אורחים. מדוע אברהם הצטער שלא היו אורחים? אפשר לתרץ זאת שאברהם חשב שבגללו לא באו אורחים כי שקל בדעתו מה יום מיומיים שהשמש יוקדת? והבין כי הקב"ה הוציא חמה מנרתיקה למענו כדי שלא יטריחו אותו אורחים. מכיוון שזה היה בגללו, לכן לא יתיר והלך לחפש אורחים.

רבינו שלמה היימן זצ"ל הסביר שהקב"ה אמר על אברהם: "כִּי יִדְעֵתוּ לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצְאוּ אֶת בְּנֵי וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשָׁמְרוּ דְרָךְ ה' לַעֲשׂוֹת צְדָקָה וּמִשְׁפָּט" (בראשית יח, יט). אברהם דאג לחנך את בני ביתו לעשות צדקה. בכלל הצדקה זה ענין הכנסת אורחים. בשביל

הצלחה בגו"ר

יצחק אריאל בן טובה חגי חיים וב"ב שמואל אימן בן אסתר זרי שגית בת רותי מאיר ישראל בן רחל ברכה- יראת שמים ליאור יהושע סומך וב"ב גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב קסירר אפרים וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה משפ" שטרית נעם יצחק בן רחל ברכה רינה בת סימי וב"ב יוסף ליאור בן דליה אפרת- הצלחה בכל העניינים שלמה ודנה דוד וב"ב אריה ושרה לוי וב"ב י.מ.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב עמית בן אהרן וב"ב רז דוד בן לאה וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן חיים בן אלן אסתר רותית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט יוסף בן רחמה אילן בן ג'ולייט יפית שרה בת ג'ינה דרור בן סופיה אנאל חביבה בת שולמית מיטל בת מלכה מאיר בן שרית ואליהו טליה עדן אסתר בת שולמית נעם בן שרה שירי ימנה בת שולמית דוד עומרי בן יהודית שושנה שירה בת סילביה שמעון בן שולמית סיון רבקה בת אלן אסתר עמית בת טובה אברהם גורג'י בן דליה אפרת אורן בן נעמי

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו זרי בן ימנה אילנה בת רחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דניאל בן שרה ואושרית בת שושנה נעמה בת יפה דגנית בת שושנה אסף בן סופיה נתנאל בן ג'ינה מיטל בת שושנה

רפואה שלמה

מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניזרי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניזרי בן פרח- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעימה סימי בת סוליקה מיכאל יהודה בן מרים אורן בן אסתר דינה בת מזל נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל שירה שילת בת אורלי אפרים בן שרה לביא ישראל בן תמר חיה אסתר בת סוליקה מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה ישראל בן חווה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה משה בן נזימה עונת בת רחל ברכה רפאל משה בן רחל יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה רותית בת סבריה קסנש בת דגטו יצחק בן חנון רפאל אבידן בן תקווה אליהו בן רחל בנימין בן ברכה אלן אסתר בת שרלוט נעימה בת שרה יהודה לייב בן אסתר מלכה נעם אלימלך בן אושרית- רפואה שלמה ובריאות איתנה יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

לרפואה שלימה לנוריאל בן אסתר

לרפואה שלימה לראיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאליהו ניזרי בן ימנה וגלית בת מסודי

להצלחת ולרפואת אברהם גורג'י בן דליה אפרת וב"ב והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

לע"נ הצדיק ר' חיים אבישלום כהן פרחיה בן בלנקה זצ"ל

פניני אמת			7"י
כנסת אמת	צאת אמת	הבין חס	7"י
17:53	17:19	16:07	י"מ
17:48	17:16	16:24	ת"א
17:48	17:15	16:24	מיסב
17:52	17:19	16:27	ב"ב

שואל ומשיב בהלכה – יום טוב- פורים

האם מותר לכבות את הגז ביום טוב לאחר גמר הבישול?

שאלה: Ice ?

תשובה: ?

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

כירי גז שמצויים כיום על פי התקן חייבים להוסיף להם שסתום ביטחון, שנועד לסתום את צינור הגז במקרה בו כבתה הלהבה. השסתום פועל על ידי יצירת זרם חשמלי, שמשחרר את השסתום ומאפשר את זרימת הגז. בכיריים אלו בעת הדלקת האש צריך להשאיר את כפתור ההפעלה לחוץ אחרי שהאש הודלקה למשך מספר שניות, עד שהאש מחממת את המתכת וכך השסתום נשאר פתוח.

אסור לכבות את הגז ביום טוב לאחר גמר הבישול. **מקורות:** שו"ע (סימן תקיד ס"א) אסור לכבות את האש אפילו אם היא עלולה לשרוף את הקדירה ואין לו מקום אחר לבשל. המשנה ברורה (סק"ד) בשם הרא"ה ביאר מדוע לא נחשב כיבוי לצורך אוכל נפש, מפני שאין כיבוי האש מסייע כלום לאוכל נפש, אלא שמונע היזק על ידי כיבויה. לדעת הרמ"א (שם) אם אי אפשר לבשל את הקדירה בעניין אחר רק שיכבה, מותר לכבות.

גרם כיבוי מותר ביום טוב, ולכן אפשר להניח כלי עם מים על גבי כיריים דלוקים ולהרתיח לצורך שתיה. אחרי שהמים יגלשו הלהבה תכבה ויסגור את כפתור הגז. אולם עליו להשתמש במים שהרתיח. **מקורות:** שו"ת יביע אומר ח"ג (סימן ל), שו"ת יחיה דעת ח"א (סימן לד). יזהר שלא ינער את הקומקום והמים יכבו את הלהבה, דהוי מכבה בידים. כ"ה בשו"ת אור לציון ח"ג (עמוד רט).

אחרי הדלקת גפרור לא יכבה את הלהבה, אלא יניח בנחת שתכבה מעצמה. **מקורות:** שו"ע (סימן תקיד ס"א). כמו כן יש להזהר שלא לנער סיגריה בוערת כדי להסיר ממנה את האפר שהצטבר בגלל איסור כיבוי.

אם נותנים דבר ברזל כגון כף בין המבער של הגז לחיישן חום, הדבר גורם שכעבור מספר שניות הגז כבה ולאחר מכן נוצרים את כפתור הגז. יש ממורי ההוראה, שהתירו להניח ביום טוב את הכף, מכיוון שזה גרם כיבוי. יש שהחמירו לעשות זאת, מכיוון שבשעה שנותנים את הכף מפסיקים לאלתר את זרם החשמל, והוא כמכבה לאלתר.

מותר להגביה ביום טוב את הלהבה בכיריים של גז, כאשר הוא לצורך בישול המאכל. **מקורות:** שו"ע (סימן תקב ס"א).

מותר להנמיך את גובה הלהבה של הגז כשיש בכך צורך עבור התבשיל, כגון: שהמאכל לא ישרף. **מקורות:** משנה ברורה (סימן תקז ס"ק לא) בנידון זה של אפיית פת בתנור כשהאש גדולה וחושש שתתקלקל הפת, מותר. אבל אם יחרך קצת ולא יהיה נאה, אסור. הגר"ז אויערבך כתב שבאופן שהחלק שיחרך לא יהיה כ"כ טוב למאכל, שפיר חשיב לצורך אוכל נפש ומותר. כ"פ בשו"ת אגרות משה (חאו"ח ח"א סימן קטו, או"ח ח"ד סימן קג) להקטין את האש כדי שלא ישרף ולא יתקלקל, מותר.

אבל להנמיך כדי למנוע הפסד ממון, אסור. **מקורות:** שו"ת חלקת יעקב ח"א (סימן ס), שו"ת קנין תורה ח"ב (סימן צח). עיין שו"ת רבבות אפרים ח"ג (סימן רעז). ע"ע שו"ת קול אליהו- טופיק ח"ב (סימן יד) שהשיג בזה ע"ד שו"ת אור לציון.

אין להכניס את תקע הפלטה לשקע, בשעה שהזרם מנותק על ידי שעון שבת ועומד להידלק בעוד זמן מה. **מקורות:** שו"ת תפלה למשה ח"ב (סימן כג).

בדיעבד שלא הכינו אש מערב החג, מותר.

הכנסת אורחים

יהודי התארח אצל רבי אליהו רוגולר זצ"ל, גאון ידוע בדור הקודם. הסתבר שהאורח ראה את הטבעת של הרבנית שהיתה משובצת יהלום. הוא לא הצליח לעמוד בניסיון. כאשר הרבנית גילתה שהטבעת נגנבה, היא הלכה מיד למשטרה והגישה תלונה.

השוטרים רדפו אחרי האורח. כאשר תפסו אותו, הם חיפשו בכליו ומצאו בכיסו את הטבעת הגנובה. הם מיד לקחו את הטבעת ושמו אותו במעצר. נעשה רעש גדול בעיר על הגניבה, אבל רבי אליהו לא ידע על כל העניין. כשנדע לו מה קרה, וכי האיש יושב בבית כלא, הלך מיד למפקד המשטרה ואמר לו: "אני תמיד מפחד שאולי יקרה ומישהו יגנוב אצלי איזה חפץ ויעבור בזה על הלאו של 'לא תגנובו', ככתוב בתורתנו".

"לכן, כדי שמישהו לא ייכשל אצלי בחטא של גניבה, אני נוהג מדי ערב לפני לכתני לישון, להפקיר את כל חפצי, שאז הכל הפקר. מכאן שאדם זה לא גנב, כי הטבעת היתה הפקר. לכן אסור להחזיק אותו במעצר כי לקח מן ההפקר. אני מבקש לשחרר אותו מיד. מפקד המשטרה ניסה לשכנע את רבינו להשאירו במעצר, אבל רבינו התעקש לשחרר אותו עד שמפקד המשטרה היה מוכרח לעשות כפי שאמר רבינו ושחרר את העצור... (מעובד מתוך 'שאל אביך ויגדך')

עושה אירוע שמחה באולם שמחות וברצונך להפוך אותו לכשרות "מהדרין-גלאט"?

צוות משגיחים תלמידי חכמים ידאגו לכך בכל איזור בארץ. ההשגחה החל מזמן אספקת הבשר ועד למנה האחרונה. בפיקוחו של הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א 052-6329144 (הנייד באישור ועדה רוחנית)

מינויים

לקבלת העלון חנים במייל מדי שבוע, יש לשלוח בקשה למייל

PnineEH@gmail.com

הקדשת העלון

ניתן להקדיש את העלון לעילוי נשמה, רפואה שלמה, הצלחה, זיווג הגון, חזרה בתשובה וכו'

נא לפנות לליאור בטל' 052-7652084

כתובת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבושם 26 א26 ת.ד. 83375. מבשרת ציון. מיקוד 9076926

לשאלות בהלכה

נא לפנות לרב אליהו פנחסי

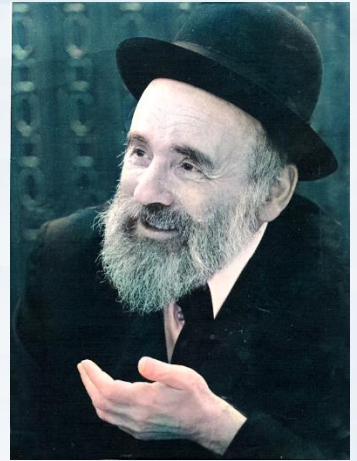
בטל' 052-6329144

(הנייד באישור ועדה רוחנית)

אם ראשונים כמלאכים - הגאון הרב נחום פּרצוביץ זצ"ל

הגאון הרב נחום פרצוביץ זצ"ל - נולד ב-כ"ח אדר ה'תרפ"ג (1923) בטרוק. התמדתו ואהבת לתורה היו מופלאות. סיפר פעם לילדיו כי בגיל חמש ידע את כל חמשת חומשי התורה בע"פ ובגיל שמונה שנים ידע את כל התנ"ך בע"פ. בגיל תשע אביו שלח אותו לשיבת ראמיילס שבויילנא. שם נודע תוך זמן קצר כאחד המופלגים בחבורה. ר' יעקב גלינסקי זצ"ל סיפר לימים כי אחד מראשי הישיבה אמר לו שהילד 'נחום טורקר' לא הביא לו מנוח בשיעוריו לרוב קושיותיו המוצלחות. אביו, שידע את חשקו הרב להתמדת התורה, ביקש מאחד התלמידים שישים לב לבנו הקטן וידאג למילוי צרכיו הפעוטים באוכל ובלבוש. ברבות הימים אותו תלמיד סיפר: "אכן הייתי צריך להשגיח עליו מאוד מאוד". כשהיה כבן שתיים-עשרה עבר ללמוד בברנוביץ. היה נושא ונותן עם רבו מרן הגאון ר' אלחנן וסרמן הי"ד יום-יום אחרי השיעור. כשהיה כבן ארבע-עשרה נסע ללמוד תורה בקמניץ. רבינו סיפר כי בתקופה זו כה התמיד בלימודיו, עד כי לא היה לו זמן אפילו לפשוט את בגדיו בלילה לפני שעלה על יצועו לישון. בקיץ ה'תרצ"ט (1939) כשהיה כבן שש-עשרה נסע ללמוד בישיבת מיר שבפולין ונודע כה'עילוי מטרוק'.

בתקופת השואה הישיבה עברה לוילנא, לאחר תקופה לקיידיאן ולאחר מכן ליפן. אח"כ הישיבה עברה לשנחאי שבסין ובהמשך לארה"ב. בחודש תמוז ה'תש"ט (1949) עלה לארץ. משנת ה'תשכ"ה (1965) התחיל לכהן כראש ישיבת מיר לבקשת הגאון ר' אליעזר יהודה פינקל שהעריצו ביותר ואף קם לכבודו כאשר נכנס להיכל הישיבה. במשך השנים העמיד תלמידים רבים, מהם רבנים וראשי ישיבות בארץ ובעולם. לשיעוריו המופלאים יצא שם ותהילה בכל עולם הישיבות. גדולי וטובי הלמדנים נהרו לשיעוריו. במשך שבע-עשרה שנים סבל מייסורים קשים אבל מעולם לא התלונן על כך. כל אדם שבא לבקרו התקבל אצלו בהארת פנים מיוחדת ובחביבות יתירה למרות ייסוריו הקשים. בעל זיכרון מדהים. היה יכול לצטט דברים, ששמע מפי רבותיו אפילו אם עברו חמישים שנה. נפטר בי"ח בחשוון ה'תשמ"ד (1986). חי כ-63 שנים. ציונו בחלקת הרבנים בהר המנוחות.

אביו: ר' אריה צבי פרצוביץ (רב העיר טרוק). **אימו:** נכדת הגאון בעל ה'חשק שלמה' מוילנא. **אשתו:** מרת עטל (בת ר' חיים שמואלביץ ראש ישיבת מיר). **מרבנותיו:** הגאונים ר' ברוך בער לייבוביץ, רבי אלחנן וסרמן הי"ד, רבי שלמה היימן והגר"ד רפפורט הי"ד. **חברותא:** הגאונים ר' נחום לסמן, הגר"ש בירנבוים (ראש ישיבת 'מיר'). **מתלמידיו:** הגאונים ר' דב ברל אייזנשטיין (ר"י 'קריית מלך'), ר' משה הבלין (ר"י 'תומכי תמימים'), ר' עזריאל לוי, ר' אביגדור נבנצל (רב הרובע היהודי), ר' אליהו ברוך פינקל (מראשי ישיבת מיר), ר' חיים קמיל (ר"י 'אופקים'), ר' שמואל יעקב בורנשטיין (ר"י 'חברון גאולה'), ר' יונה רכניצר (ראש ישיבת צ'רנוביל), ר' שבתאי רפפורט, ר' אליעזר צבי סילבר (ראש ישיבת 'דרך חכמה'), ר' אברהם אוירבך (ראש ישיבת קרלין), ר' אפרים צוקרברג (ראש ישיבת 'תפארת צבי'). **בניו:** הגאונים ר' צבי (מראשי ישיבת מיר ברכפלד), ר' רפאל (ראש כולל מיר בביתר עילית). **חתניו:** הגאונים ר' חיים מנדל ברודסקי (ראש ישיבה בטרונוטו), ר' יצחק הלמן (ר"מ בישיבת מיר), ר' אשר אריאלי (ר"מ בישיבת מיר). **מספריו:** יחידושי רבי נחום - על מסכתות יבמות, גיטין, בבא קמא, בבא מציעא ובבא בתרא **שיעורי רבי נחום** - מבוסס על השיעורים הכלליים שנתן על מסכתות בבא מציעא, בבא בתרא, גיטין, יבמות **יבמות יבמות נחום** - מתורתו ולזכרו.

הגאון ר' אליהו דולינסקי מבני-ברק סיפר שהוא עדיין זוכר היטב את ר' נחום כשהיה כבן תשע שנים בלבד, כאשר נכנס לשיבה יחד עם אביו רב העיר טרוקא כדי להתקבל לשיבה. באותה שעה הר"מ הגר"מ איטקין זצ"ל מסר שם שיעור בסוגיא ד'תגרי לוד'. כל העת הילד נחום שאל ואפילו התווכח עם מגיד השיעור כשהוא היקשה שוב ושוב על דברי ר' איטקין.

המגיד התייחס ברצינות לדבריו ואמר: "זוהי קושיית הגאון ר' יעקב יהושע פלק מח"ס 'פני יהושע'". לאחר מכן ר' איטקין אמר לו שעל הערה זו כבר עמד הרשב"א במסכת פלונית וכו'. עוד סיפר כי הוא זוכר כיצד אנשים שעמדו מהצד התפעלו ממוחזה מופלא זה. הם לא הבינו כיצד יתכן שילד קטן פחות מגיל עשר עומד בכל הלהט ומתווכח עם מגיד השיעור בכל כוחו. במיוחד כשמדובר בסוגיית 'תגרי לוד', שהיא אינה סוגיא קלה כלל. כמובן שראשי הישיבה נעתרו לבקשת אביו והוא התקבל מיד כתלמיד מן המניין בישיבה. (שמך לא שכחנו)

כאשר רבינו למד בישיבת מיר, הוא היה לומד כל בוקר לפני התפילה עם הגאון הגדול ר' נחום לסמן זצ"ל. כך למד במשך עשר שנים רצופות מיום ליום. המשגיח הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין צדוק"ל התפעל תמיד מהרציפות של לימוד קבוע בצוותא במשך שנים ללא הפסק כלל וכלל. בימים ההם היה מורגל בפיהם של תלמידי ישיבת מיר שיש שני ר' נחום: רבי נחום פרצוביץ ורבי נחום לסמן. שניהם היו ה'מתמידים' וה'למדנים' של הישיבה. באחד מימי החורף כששלג כבד ניתך על העיר, רק שניים נשארו ללמוד בהיכל הישיבה - רבינו ור' נחום לסמן. הדבר היה לאות ולמופת לכל בני הישיבה בהתמדתם הנוראה.

במשך שבע-עשרה שנותיו האחרונות חלה במחלה איומה ל"ע וסבל יסורים קשים ונוראים. בהתחלה ניסה להסתיר את דבר מחלתו. איש לא ידע על כך חוץ מבני משפחתו. גם החברותא שלו לא ידע על מחלתו. רבינו נלחם בכל כוחו במחלה ולא ויתר על סדריו עד כמה שניתן. אחרי תקופה מסויימת הפסיק למסור את שיעוריו מחוסר כוח. ר' נחום סירב לקבל עזרה כל העת.

תלמיד אחד סיפר כיצד ר' נחום קם ממקומו, מבצע מכאבי וקשה עבורו, וניגש בעצמו לארון הספרים להוציא ספר מתוכו. רבינו סירב לקבל אפילו שירות פעוט זה מהזולת. בהזדמנות אחרת, הוא עזב את החדר למספר דקות באמצע שיחה עם תלמיד אחד. דבר שעלה לו במאמצים רבים ובכאב ניכר. לאחר מכן נודע כי ביקש לשוחח איתו. במקום לבקש מהתלמיד שהיה בחור צעיר לעזוב את החדר, ר' נחום העדיף לעבור בעצמו לחדר השני.

מעשה חסד ושכרו

את חפצי ואסתלק כלעומת שבאתי".

סדר ראשון עבר וגם סדר שני עבר. כשהגיע הסדר השלישי קמתי והתכוננתי לצאת לדרך. "בין כה וכה איש לא שם לב לנוכחותי, מדוע שיבחינו בהיעדרי?" חשבתי בצער.

לפתע חשתי נגיעה בכתפי. הסתובבתי. מולי עמדו שני בחורים. אחד מהם אמר לי: "בימים האחרונים לא היינו בישיבה. רק עתה הגענו. הבחנו במודעה שעל הלוח ומיד חיפשנו אותך. אתה הוא שמעון, הלא כן?" השבתי בחיוב.

הבחור הציג את עצמו ואת חברו. "שמי טוביה ושם חברי משה. אנחנו נלמד אתך שני סדרים ביום בשמחה רבה". הוא עצר לרגע את שטף דיבורו והסתכל עלי כדי לראות אם נחה דעתי.

למראה ההלם שאחז בי, התחיל לעודד אותי במילים חמות ומרגשות. מיום המחרת דף חדש נפתח בחיי. שני הבחורים המופלאים השקיעו בי את כל מרצם. לעיתים רחמתי עליהם. ניכר היה שהם למדנים מופלגים. היה עליהם ללמד אותי את יסודות הגיון התלמוד, את הלשון הארמית ואת התהוות מהלכי הסוגיות, שלא לדבר על רש"י, תוספות, ושאר המפרשים. משה וטוביה הובילו אותי צעד אחר צעד.

בסיום תקופה לא קלה ולא קצרה, שדרשה מצדם הקרבה אדירה, הם העמידו אותי ב"ה על קרקע מוצקה, כשהם נהנים לראות אותי לומד בכוחות עצמי.

רבי שמעון הגיע אל נקודת השיא בסיפור חייו המרגש ועיניו זלגו דמעות: עשרות שנים חלפו מאותה תקופה בחיי. אני עדיין זוכר את הבחורים שלמדו באותם ימים בישיבת הרב שניידר. את כולם אני מכיר גם היום.

אני מעיד כאן נאמנה כי מכל הבחורים שסירבו ללמוד איתי לא צמח אפילו תלמיד חכם אחד שתורתו אומנות! מכיוון שחסו על זמנם ולימודם, לא זכו לגדול כראוי בתורה.

אומנם גם אני לא זכיתי להיות תלמיד חכם, אבל לכל הפחות זכיתי לברכת עושר, שבכוחה אני מחזיק תורה במידה רבה... רק אותם שני בחורים ש'בזבזו את זמנם והשקיעו אותו בבחור אלמוני, פליט מלחמה שאפילו לשון ארמית אינה שגורה בפיו, רק הם זכו וצמחו לגדולי הדור.

טוביה הנער גדל והיה לגאב"ד העדה החרדית בירושלים, הגאון רבי יצחק טוביה וייס. משה הנער גדל והיה לראב"ד העדה החרדית בירושלים, הגאון רבי משה שטרנבוך.

אכן, מעשיית חסד לא מפסידים לעולם! לעיתים עלולות לעבור שנים רבות, אבל בסופו של דבר מתברר כי החסד משתלם יותר מכל לאדם שעושה חסד.

להלן סיפור מופלא שמעובד מתוך 'דרך עץ החיים' על חומש בראשית. ניתן ללמוד מסיפור זה כי כל מה שאדם עושה- לעצמו הוא עושה. כאשר הוא עושה מעשה חסד עבור הזולת, הרי שבזאת עולם משלם לו בכפל כפליים.

ר' שמעון דייטש, עשיר לונדוני מופלג, סיפר במהלך הכנסת ספר תורה שערך את המעשה הבא: היו אלו ימי תום מלחמת העולם השנייה. הייתי נער צעיר. בסיום המלחמה הייתי בן 18 שנה, מתהלך בודד בעולם ללא מכר וגואל. בדרך כלשהי התגלגלתי ללונדון. חיפשתי מקום עם יהודים. כאשר מאן דהוא הפנה אותי לישיבה של הגאון רבי משה שניידר, לא היה קץ לשמחתי.

עליתי לחדר של ראש הישיבה ושטחתי בפניו את בקשתי להתקבל לישיבתו כתלמיד מן המניין. תוך רגעים התברר לי כי מצבי בכי רע, מכיוון שבפרוץ המלחמה הייתי נער כבן 12. לדאבוני הפסדתי את שנות הלימוד המכריעות ביותר.

במשך שש שנות המלחמה נאלצתי להתמודד עם קשיי החיים במקום עם הוויות התלמוד של אביי ורבא. התוצאה העגומה היתה שהיו לי ידיעות דלות במיוחד בגמרא ובפוסקים. הסיכוי להתקבל לישיבה שואף לאפס, במיוחד לישיבה בעלת שם עולמי. ראש הישיבה האיר לי את פניו, אבל הסביר לי כי אין לי מה לחפש בישיבה.

"הבט", אמר בנועם, "בחורי הישיבה צוללים בים התלמוד שעות רבות מדי יום. רובם מילאו את כרסם במסכתות רבות. לא תוכל להדביק את קצב הלימוד. חוששני שהשעות לצידם רק תגרום לך עוגמת נפש מיותרת".

תלאות המלחמה לא הותירו לי ברירה. בתור פליט – הייתי מוכרח למצוא לעצמי מקום אכסניה. הבהרתי לראש הישיבה כי גם אם אצטרך ללמוד את הכל מהתחלה, אעשה זאת שלב אחר שלב, ובלבד שאזכה להימנות על יושבי בית המדרש.

עליתי לאולם הישיבה בחששות ניכרים. לקחתי נייר ועט וכתבתי: "שמי שמעון דייטש. אני פליט ממלחמת העולם. עקב שנות המלחמה ידיעותי בלימוד דלות במיוחד. לכן אשמח לקבל כל עזרה שתוצע לי. אודה מאוד למי שיסכים ללמוד איתי את סדרי הישיבה".

את המודעה הצמדתי ללוח המודעות ושביבי תקווה נצנצו בליבי. יום תמים חלף בלי שמישהו יפנה אלי, אבל לא התייאשתי. "בוודאי לא שמו לב למודעה, אבל מחר בטח אחד מבחורי הישיבה יפנה אלי ויציע לי עזרה", חשבתי.

יום המחרת עבר במפח נפש מוחלט. לבד מברכות שלום קלושות, איש לא ממש התעניין במצבי. בבוקרו של היום השלישי נשברתי. "אם עד הערב איש לא יפנה אלי, אארוז

הרב עובדיה יוסף בן גורג'ה זצ"ל
רמנים בן רחל ז"ל
חיים משה גרשון בן שלמה יחזקאל ז"ל
ר' עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל
אביחי בן אסתר ז"ל
נעימה בת גורג'ה ע"ה
חי זידי בן קלרה ז"ל
ר' יצחק בן מסעודה קדוש ז"ל
אסתר בת נעמי ע"ה
ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל
אורה בת נעימה ע"ה
מישא אסתר בת זרה ע"ה
מסעוד בן יקוט ז"ל

הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל
אליהו אליאס בן אלגריה ז"ל
שמואל בן רבקה ז"ל
רפאל בן אסתר ז"ל
יצחק בן חביבה ז"ל
אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל
דב בן יצחק ז"ל
סוליקה בת עישה ע"ה
סלים בן פרוח ז"ל
יעקב בן סלימה ז"ל
ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה
יהודה בן סעידה ז"ל
עפאת בת השמת ע"ה

הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל
פואד אברהם בן רג'ינה ז"ל
אביבה בת איירין ע"ה
אברהם בן יונה ז"ל
סעידה בת תופחה ע"ה
מזל בת שמעון ע"ה
יוסף בן מרים נוסרת ז"ל
יעקב בן אסתר ז"ל
רחל רפאת בת השמת ע"ה
לטיף בן פרוח ז"ל
מרים בן שרה ע"ה
אביבה לויש ע"ה
שרה בת נקיקס ע"ה

הרב שמואל בן שמחה דרוזי זצ"ל
מאיר מורד בן שושנה ז"ל
זהבה בת שושנה רייזל ע"ה
מרים בן דבורה ז"ל
ר' שאול בן סילביה זצ"ל
שני בת אסתר ע"ה
מסודי בת חביבה ע"ה
אסתר בת גולה גאולה ע"ה
יוסף בר סעדה ז"ל
שלום בן אסתר ז"ל
אריה בן מרים ז"ל
אלון בן סעדה ז"ל
אילנה (מחרוזת) בת שרה ע"ה

גליון
באר
הברכה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

וירא

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש

באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש

דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית

Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית

Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית

Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית

Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית

Колодец Торы
info@kolodetztory.com

מכון **ארה"ב:**
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישרים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
כל הזכויות שמורות להמכון © 2022

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון באר האמונה הינו נגד החלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת וירא

- ב.....לנגדי תמיד - לחיות ולזכור תמיד את ה' המנהיג את העולם.
- ד.....להודיע חיבתו - גודל חיבתו של הקב"ה לאותם העומדים בנסיונות.
- ח.....לאדם מערכי לב - עיקר העבודה הוא הרצון וההשתדלות בעשיית המצוה.
- י.....אל תביט אחריו - להתגבר על היצר שמפילו לעצבות בגין העבר.
- יב.....פתח האוהל - שמירת הפה והלשון.
- יד.....לעשות צדקה - להיות טוב ומיטיב לבריות.

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת וירא

לנגדי תמיד - לחיות ולזכור תמיד את ה' המנהיג את העולם בפרשתן (יה א-ג), 'וירא אליו ה' וגו', והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם וגו', אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך, וברש"י הביא ב' פירושים, האם הכוונה אל הקב"ה או אל הגדול מתוך שלושה אנשים הנצבים עליו, וביאר ה'אברבנאל' ז"ע לדעה הסוברת שביקש זאת מאת הקב"ה, עפ"י דברי הרמב"ם (מורה נבוכים ה"ג פנ"א) שהאבות הקדושים היו דביקים בה' בכל עת ובכל שעה, ואף כשהיו מתעסקים בהנהגת בני אדם והרבות ממון ומשתדלים במקנה ובכבוד, כשהיו עושים המעשים ההם לא היה זה ה'מעשה' אלא באבריהם לבר, אך לבותם ודעותם לא יסורו מלפני האלוקים, וכך היתה תפילתו

ולדידן ייאמר, אף אם עדיין לא באנו למדרגה קדושה ונפלאה כזו, אך גם אנו נבקש בכל עת 'אל נא תעבור מעל עבדך', שנזכה לזכור ולחיות תמיד את האמונה המהורה בחקב"ה שהוא לבדו עשה ועושה ויעשה לכל המעשים, וגם בשעלינו לעסוק בענייני פרנסה ושאר צרכי העולם, עדיין נדע שאין אנו אלא כ'חומר

א. וכך איתא במדרש (שוח"ט) על הפסוק (תהילים קג יח) 'לשומרי בריתו ולזוכרי פקודיו לעשותם', - 'אמר רבי תנחומא, משל לאלמנה אחת שהיה לה בן, כל זמן שלא נשא אשה היה נזקק לה' ונמצא עמה תמיד, כיון שנשא אשה אמרה לו אמו, יודעת אני שאין בידך להיות עמי כמו שהיית נוהג עד עתה, שכן עליך לדאוג לצרכי ביתך, אך זאת אבקש ממך שתזכור אותי... כך כל השנים שהיו ישראל במדבר היה המן יורד להם מן השמים והבאר עולה להם, והיו פנויים מכל טרדות העולם והיה להם פנאי לעסוק בתורה, והיו במצב של 'שומרי בריתו', אך לאחר שנכנסו לארץ ישראל ועליהם לעסוק לפרנסתם שוב אין סיפק בידם לעסוק בתורה כמו מקודם לכן, אך זאת אבקש מכם שתהיו זוכרי בריתו - שתזכרו אותי... וכזאת מבקש הקב"ה מכל אחד ואחד, שאם כי עליו לעסוק בענייני העולם, אך תזכור אותי... זכור ואל תשכח כי הקב"ה הוא מנהל עולמו, וכל הנעשה בעולם בדבר ה' נעשה...

ב. כה אמר הגאון הגדול רבי אלעזר מנחם שך זצ"ל ראש ישיבת פוניב'ז, שתמיהה רבתי היתה מקננת בליבו, הנה בתיבת נח שהו בכפיפה אחת כל בעלי החיים שבעולם במשך שנה תמימה, וכיצד יתכן שלא היתה שם 'מלחמת עולם' ולא טרפו והרגו זה את זה... והלא ישנם בעלי חיים אשר מטבעם שונאים את מיני חיות אחרות, ותמיד הם מחפשים לצוד אותם ולטרפם... אלא כל עצם השאלה בטעות יסודה, כי החיות אינן טורפות והורגות אחת את 'חברתה' מחמת שזה טבעם, אלא אך ורק כי כן הוא רצונו של מקום באותה שעה שחיה פלונית תטרוף חיה אלמונית, ואם השי"ת אינו רוצה עכשיו שהיא תטרוף - אכן לא תטרוף, ומאחר שבאותו הזמן רצה הקב"ה שישארו כל החיות לקיום העולם ממילא לא עלה על דעתם של החיות לטרוף אחריהם.

וכן איתא ב'שפת אמת' להרה"ק מבערז'אן ז"ע (ריש פרשת נח) בשם הרה"ק השרף מסטרעליסק ז"ע, שהמאמין שהמים מכבים את האש הוא מחמת כי כך ברא השי"ת בטבע העולם עדיין אין אמונתו 'אמונה שלימה', רק יאמין שבכל פעם שהמים נפגשים עם אש חוזר הבורא יתב"ש ומצווה שהמים הללו יכבו אש זו... ובלא זה לא היו מכבין את האש אף שהם מים.

וכע"ז מצינו להגה"ק החזו"א ז"ע (אגרות חזו"א, לה) שה'טבע' היינו רצון תמידי של הקב"ה... וכוונת הדברים, שלא יקשה לך מהו ענין 'הנס', מה נשתנה נס מטבע, והרי שניהם במאמר ה' נעשים, אמנם, אכן, את שניהם ציוה השי"ת שיארעו, אלא, ש'נס' יקרא לדבר שעלה ברצון הבורא יתב"ש ש'פעם אחת' יקרה כך וכך, לעומתו, פעולת הטבע עניינה כלפי אותם הדברים התמידיים והמתמשכים - שבכל רגע רוצה הבורא שכך וכך יארע.

רגליהם, ומעולם לא שמענו כזאת'. אך יש לומר, שהכינוי 'ערביים' כוונתו ל'סוחרים' (ומצינו כן בתלמוד בבמ"ק), ודרך הסוחרים לדמות בנפשם כי כוחם וחריצותם ליסע מהכא להתם ומהתם להכא, ביבשה ובים, לא ייעפו ולא ייגעו לכתות רגליהם בדרכים עד שמעלין אבק בהילוכם הוא אשר מביא להם את רוב עשרם, והוה 'עבודה זרה שמשותחוים לאבק רגליהם', משותחוים היינו שמייחסים את כל כוחם וחילם לאותו אבק, ונחשב להם כ'עבודה זרה' - כי כל איש ישראל צריך להאמין כי לא בכח יגבר והכל בהשגחה פרטית, לכן אמר

ביר היוצר, והקב"ה הוא עושה הכל - הוא הנותן לך כח לעשות חיל, ובלשון 'אונקלוס' הוא יהיב לך עצה למקני נכסין, ואין כח בשום בר אנוש לעשות מאומה, גדולה או קטנה, מבלי שבך יהיה רצונו ית'.

בפרשת (יה ד), 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העין, וברש"י 'כסבור שהם ערביים שמשותחוים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו', הקשה הרה"ק משינאווא זי"ע (דברי יחזקאל בפרשתו) 'וכי יש בעולם שוטים שמשותחוים לאבק

מסופר על הגה"צ רבי מרדכי פאגערמאנסקי זי"ע אשר היה בימי המלחמה הנוראה בגטו קובנא, באחד הימים יצא לרחובה של עיר ומצא כמה יהודים שבורים ורצוצים עד עמקי נשמתם, שאלם ר"מ, לעצב מה זה עושה, תמהו השניים וכי לא ידע רבינו באיזה מצב הננו שרויים... נענה ר"מ ואמר, שמעו נא רבותי... שתיים אשאל מכם, ועל שניהם תודו לי, הנה בסמוך אלינו עומד אחד מחיילי הרשע, האם זה נכון שברצונו להרוג יהודים, ענו השניים, בוודאי, הרי זה כל תאוות לבו. עוד אשאלכם, ואם אכן ימלא את תאוותו ויהרוג כמה יהודים ללא כל 'פקודה' האם מאן דהו יעמידהו לדין על כך, השיבו השניים, לא ולא, שמא תאמרו לי, מדוע באמת אינו עושה כאוות לבו, הורג ושופך דם כמים, הרי 'רצון' יש לו ומאידיך 'מורא מלכות' אין עליו, נתלהב ר"מ והסביר, בעל כרחך תאמר, כי הקב"ה נמצא עמנו והוא כביכול אומר לו, לא, לא, אל תהרוג, וממילא אין בידו עשות מאומה, אם כן, כשהוא כן הורג אין זה אלא רק כי הקב"ה עשה זאת, וכלל וכלל לא החייל, שלא הרשע ממית אלא הוא שלוחו של המקום ב"ה. יהודים הללו ניצלו מהמלחמה, ואח"כ הודו ואמרו שדיבורים הללו ליוו אותם בכל עת, ומאז לא ראו כלל חיילים וכו', רק את ה' עומד לצידם ומחליט עבורם בכל רגע ורגע מה יקרה עמהם.

ג. מעשה הובא בספר 'והאיש משה' (תולדות חייו של רבי משה סאלאווייטשיק זצוק"ל) שפעם אמר רבי משה 'דער אייבירשטער שפילט זיך מיט מיר אויף צאלאכעס' (הקב"ה משחק עמדי) הוא מראה לי מי בעה"ב בעולם, בתקופה שהגעתי לציריך, החלטתי שאני צריך מדיני השתדלות לעשות משהו לפרנסה, הלכתי וקניתי סחורה מסוימת, לפני שקניתי עשיתי חשבון למי יש לי סיכוי למכור אותה, וחישבתי שלאנשים אלו ואלו אין שום סיכוי שיקנו ממני בשום אפשרות בעולם, אבל ראובן שמעון ולוי הם בוודאי יקנו ממני, על סמך זה השקעתי את כספי וקניתי את הסחורה הזאת, והנה בפועל, באתי לראובן ובכלל לא רוצה להכיר אותי, לאחריו באתי לשמעון וראיתי שאי אפשר להזיז שום דבר, אף בבואי ללוי 'קראתי למאהבי המה רימוני' - אף אחד לא היה מוכן להתייחס אלי, עמדתי אין אונים - אשא עיני אל ההרים מאין יבא עזרי, זאגט מיר דער אייבירשטער, ממשיך רבי משה, נו, רואה אתה איפוא שלא אתה מנהיג את העולם, אלא מאי, אתה חייב לעשות השתדלות, וזה הרי עשית מספיק, כעת, אראה לך שאני מנהיג את העולם, אתה חשבת על א' ב' וג' שבוודאי לא יקנו ממך, הנה דופקים בדלת, ומי נכנס - אותו אחד שהיה ברור לי שאין שום סיכוי, שבכלל לא שייך לחשוב, והנה הוא נכנס וקונה את כל הסחורה - אויף צאלאכעס, הוא רוצה להראות לי שאני אכיר שאדע שארגיש מי מנהיג את העולם.

ד. מעשה באברך שהוצרך לקנות בית, יגע ומצא, וקנה בית פלוני. אלא שלמחרת נתברר לו שעומד בית למכירה במקום קרוב מאד, ובמחיר נמוך בהרבה ממה שהוא שילם, האברך לא מצא את נפשו מרוב צער... ידידו פנה לרבי מרדכי שוואב זצ"ל והלה חיזקו בדברים מופלאים, ובתוך הדברים סיפר לו שפעם ישב עם הרב דסלר זצ"ל, והוא סיפר לו איזה טעות שהוא עצמו עשה בענייני שידוכים, והיה הולך ומספר את פרטי הטעות שעשה, וכשסיים דבריו אמר, אבל, גם הטעות גופא מן השמים היא, הוסיף ע"ז ר' מרדכי, הוכחה יש לי שמן השמים רצו שתעשה טעות זו ותקנה את הבית הזה ביוקר ולא את השני הזול והקרוב, וראה בעיניך, מתי נודעה לך טעותך - רק יום למחרת הקניה, מדוע לא נודע לך יום לפני כן, אלא, שמן השמים רצו שתעשה כך... וממילא אין זה 'טעות' כלל...

באר הפרשה - פרשת וירא

שקיים את כל התורה (יומא ב:), כי רבים קיימו את המצוות כולן ולא נתעלו במדרגות כמוהו, אלא כל זאת היה בזכות עמידתו בגבורה ב'עשרה נסיונות', וכמאמרם (אבות ה ג) 'עשרה נסיונות נתנסה אברהם אבינו ועמד בכלן - להודיע כמה חיבתו...

ובך כתב ה'ספורנו' בפסוק (כב יב), 'כי אתה ידעתי... ולא חשכת את בנך את יחידך ממני', וז"ל, 'ידעתי אני המלאך שברין יגדילך הא-ל על מלאכיו, כאמרם ז"ל (סנהדרין צג.) גדולים צדיקים יותר ממלאכי השרת'. והיינו כי על ידי העמידה בנסיונות עולה ומתעלה בדרגא יתירה על מלאכי השרת.

להם אברהם, בבואכם אל ביתי, אנא, רחצו עצמכם מעבודה זרה זו, 'והשענו תחת העין' - הכירו שאין לכם על מי להשען אלא על אבינו שבשמים, כי הוא הנותן כח לעשות חיל, ומעתה התדבקו באמונה התמימה בהקב"ה.

להודיע חיבתו - גודל חיבתו של הקב"ה לאותם העומדים בנסיונות בפרשתן (כב א), 'והאלוקים ניסה את אברהם ויאמר אליו אברהם ויאמר הנני, ויאמר קח נא את בנך את יחידך אשר אהבת את יצחק וגו'', כתב הרמב"ן ('האמונה והבטחון' פ"ו) לא נשתבח אברהם אבינו על מה

ה. שמעתי מאיש צדיק וישר ורבי שלמה שמו מעי"ת אלעד יצ"ו, אשר לפרנסתו הינו משמש כ'דרייווער' (מהג) ומדריך לאורחים הבאים מחו"ל לארה"ק, הלה מוציאם ומכניסם למקומות הקדושים ועוד... פעם פגש באברך מבני חו"ל העוסק לפרנסתו כ'סוכן נסיעות' (טראוועל אגענט) וביקש מאתו שיאיל בטובו לקחת ממנו כרטיסי ביקור (ביזנעס קארד) שלו, למען יוכל לתת מהם אחד לכל המזמין אצלו טיסות לארה"ק, וחשב שבכך קיים כהוגן מצוות 'השתדלות' לפרסם עצמו אצל באי הארץ בעודם בחו"ל, מיודענו ר"ש ישב והמתין שמעתה תגדל רשימת הנוסעים אצלו, אך לא ראה כל סימן לכך.

כעבור כמה שבועות מתקשר אליו יהודי מבני חו"ל, ודברו בפיו, הנה אני יוצא מביתי שבארה"ב בעוד כשעה בדרכי לארה"ק, רצוני שתקח אותי הנה והנה, והחל מדבר עמו לסדר 'פלאן' (תוכנית) שלם לכל הימים הבאים, אמר לו ר"ש, מדוע נעשה את ה'סדר' על הטלפון, אמתין לכם בשדה התעופה (עירפארט), ואקח אתכם לבית מלונכם, שם נשב יחדיו ונסדר את העניינים בישוב הדעת, וכן הוזה.

בעודם יושבים - תוך כדי שיחתם נפל פתקא מכיסו של האורח, ופתקא זו הייתה הכרטיס ביקור של ר"ש, שאלו ר"ש, מה זה הפתק - כשהוא כבר שמח שהנה הכרטיס מתחיל לעבוד, אמר לו האורח, זה מספר של איזה 'דרייווער' שהסוכן נסיעות דחף לידי, אבל אל תשים לב לכך, כי ממילא לא אקח אותו אלא אותך, אחרי שאחי ה'מבין' אמר לי שכדאי לי לקחת רק אותך... אמר לו ר"ש, בסדר גמור, דרייווער זה ואני הקטן יושבים באותו הרכב... ולמד ר"ש, כי כל כך אין כל שייכות בין שפע הפרנסה להשתדלות, עד שאפילו כשפעולת ההשתדלות הגיע ליעדה - האורח מחזיק בכרטיס ביקור שלו, ועדיין, הוא מזמין את הנסיעה לא בזכות הכרטיס, אלא בהמלצת אחיו.

הוסיף ר"ש, כי אילו לא היה שואל את האורח בתור סקרנות מנין לו הכרטיס, בוודאי היה בטוח בעצמו שהלה הגיע אליו בזכות הכרטיס... וכלל הדברים כאמור שרק 'ערביים' משתחוים לאבק שברגליהם ובטוחים בהשתדלותם שהיא היא מביאה להם את הפרנסה...

ו. כתב בספר 'אזור אליהו' (לתלמיד הרה"ק מקאצק ז"ע) לבאר בלשון הכתוב ב'הפטרה' לפרשת השבוע (מלכים ב' ד), שם נאמר על אשה אחת מנשי בני הנביאים שצעקה אל אלישע שאין לה כלום בביתה כי אם אסוך שמן, ואמר לה שתשאל כלים מאת שכנותיה 'כלים רקים אל תמעטי', וז"ל, הנה עצה גדולה על פרנסה הוא, שהאדם יסלק את כוחו מכל וכל, ולידע באמת שאין השתדלותו מועלת כלום, וכל יותר שידע האדם בעצמו שהוא נעור וריק מכל ההתפעלות יותר מוכן הוא לפרנסה וכו', וזה כלים רקים אל תמעטי, כל יותר שתדע בעצמך שאתה כלי ריק - יותר טוב הוא. עכ"ל.

ז. נוראות מצינו בספר 'תרועת מלך' על תהילים (להגה"ק רבי שמואל לאניאדו ז"ע, אשר נשלח על ידי מרנא ה'בית יוסף' ז"ע לכהן פאר ברבנות ארם צובא) על הפסוק (תהילים קג יא) 'כי כגבוה שמים על הארץ גבר חסדו על יראיו', שכשם שגבוהים השמים מעל הארץ, כמו"כ גבוהים יראי ה' וחושבי שמו באיכותם למעלה מן השמים, ועליהם גבר חסדו 'הם העומדים ראשונים בתגבורת החסד, ומהם יושפע לשמים' ומשם נמשך שפע החסד לכל הארץ, והיינו שכל קיום העולמות והשפעת החסד עליהם הוא מכוחם של יראי ה'.

וכמה מעבודה הבאה בנקל ללא כל 'מניעות' והפרעות^ט, והנה, בכל אותם המצוות שקיים אברהם אבינו כשעדיין לא היה 'מצווה ועושה' הרי היה בידו 'ברירה' - לבחור האם לעשותם אם לאו, כי לא היה מחויב בדבר, ואעפ"כ התגבר לעשותם 'והיה אצלו עבודה גדולה'. עתה, כשנצטווה על המילה 'לא מצא בעצמו שום צד לבלתי עשותה' שהרי נצטווה עליה, ונתאוהו אברהם אבינו שגם מצוה זו תהא אצלו בקושי ובעמידה בנסיון, אלא שלא היה לו שום נסיון בדבר, על כן נתחכם לילך אצל שלושת אוהביו בכדי שהם יסיתוהו שלא למול את עצמו, ואז יתגבר כארי לעשות רצונו ית', וזוהי העבודה המעולה והמשובחת' (עיי"ש שמבאר שאמר לו ממרא, וכי מחפש אתה שיתרבה שורך כי 'לפום צערא אגרא', והלא כבר קבלת שבר הרבה שעמד לך בכבשן האש וברעבון ובמלכים, ואם כן ראוי לך לעבדו שלא על מנת לקבל פרס, ואין לך לחזור אחר צדדי הנסיון, אלא עשה את המצוה כמו שנאמר לך).

ומעשי אבות סימן לבנים, וכמו שכתב השל"ה (וירא דרך חיים תוכחת מוסר אות מב), מפרשת העקידה ילמוד אדם מוסר וימסור נפשו על קדושת השם יתברך, ומכל שכן שימסור אבר מאבריו או שבירת איזה תאוה, כגון לעמוד בהשכמה לתורה ולתפלה, או לשבור שאר תענוגים, וכן שיחה בטלה וכיוצא בזה, יבטל רצונו מפני רצון המקום. עוד יחשוב האדם, באם באה לידו איזה עבירה או איזה מצוה, יחשוב אולי השם יתברך מנסה אותי עתה אם אעבור או אקיים, כדרך שניסה את אברהם אבינו. וכודאי אילו ידע האדם שהקב"ה מנסה

ביו"ב כתב הרה"ק מראפשיץ זי"ע (זרע קודש פר' לך בסופו, ליקוטים) וז"ל. מה שנכתב בתורה מעשי אבות ולא נכתב מה עשה מיכאל המלאך ושאר המלאכים, רק, שהאבות הקדושים המשיכו התורה ע"י שבירת טבעם הגשמית - שעשו כל דבר היפך טבעם הגשמית ונעשה מזה תורה, למשל אברהם שבר טבע הגשמי שלו, והעלה בנו יחידו ונעשה מזה תורה, עכ"ל.

והנה איתא במדרש (יל"ש רמז עג, וכע"ז בתנחומא ג) על הפסוק שבריש פרשתו 'וירא אליו ה' באלוני ממרא' בזה"ל, למה נקרא שמו ממרא, שהמרה פנים באברהם, בשעה שאמר לו הקב"ה למול הלך ונמלך בשלושה אוהביו, אמר ליה ענר כבר בן מאה שנה אתה, ואתה הולך ומצער עצמך, אמר לו אשכול מה אתה הולך ומסיים עצמך בין שונאיך, אמר לו ממרא, ולא עמד לך אלוך ברכשן האש ברעבון ובמלכים, והדבר הזה שהוא אומר לך למול אין אתה שומע לו, אמר לו הקב"ה אתה נתת לו עצה, חיך איני נגלה עליו אלא בפלטין שלך, עכ"ל. וכבר נתקשו המפרשים, היעלה על הרעת שהסתפק אברהם אבינו האם לקיים ציווי הבורא עד שהוצרך 'ליטול עצה על המילה', והרי 'קיים אברהם את כל התורה קודם שניתנה אף שלא נצטווה', וכי עתה שנצטווה יהא אצלו פקפוק וספק כלשהו אם למול את עצמו.

ומבאר בעל ה'תרומת הכרי' (פתח השער אות א'), כי זה הכלל העבודה עם 'יגיעה' חשובה פי כמה

ח. ואף במעשיו של אברהם גופיה מצינו חשיבות מיוחדת למצוותיו שנעשו מתוך יגיעה... כמו שביאר הגרש"ז אויערבאך זצ"ל (הליכות שלמה), מדוע ייחדה התורה פרשה שלימה על 'הכנסת האורחים' למלאכי מרום והרי הללו לא אכלו ולא שתו ולא נהנו כלל מכל מה שערך לפניהם, ומאידך, את 'מפעל הכנסת אורחים' שעשה מדי יום ביומו, להאכיל ולהשקות, להלין וללוות את כל אורחיו הרבים, כל אלה מרומזים רק בתיבה אחת בתורה (כא לג) ויטע אש"ל שהוא ר"ת א'כילה ש'תיה ל'וויה. אלא הביאור כי התורה משבחת ומפארת דיקא את מה שעלה לו בהרבה טירחה ועמל, שהרי אותו היום שבאו אליו המלאכים יום שלישי למילתו היה, ועלו לו הדברים בקושי רב, וזאת היא תפארתו.

ט. צא ולמד, מדרכו של עולם, אחר שנדבק ב'ווירוס' יש בקרבו 'נוגדנים' (Antibodies), כי אחר שהוכרח גופו לריב ולהתגבר נוצרו בו כוחות מנגדים, כך הוא גם ברוחניות, מי שנולד עם תכונות קשות והוא מתגבר עליהם, הרי הוא קונה קנין נצח 'רוממות' הרבה יותר ממי שהכל אצלו חלק ופשוט.

י. פשיטא ואין צריך לומר שלא לאנשים כערכנו להביא עלינו בידיים את ה'נסיונות', ואדרבה, הרבה יש לשפוך לב כמים בבקשתנו (בברכות השחר) 'אל תביאנו לא לידי נסיון', אלא, שאם כבר נקלע לידינו נסיון כלשהו - נזכור היטב מעלת הנסיונות ועד כמה ניתן להתרומם על ידם.

באר הפרשה - פרשת וירא

אותו עתה, היה נזהר מאודו^א, על כן יחשוב האדם תמיד בבוא איזה ענין לידו, כי כן היא מדרתו של הקב"ה, שולח איזה ענין לאדם כדי לנסותו^ב. ואשרי אדם שה' אלוקיו תמיד במחשבתו, עב"ל.

ו'להודיע חיבתו של כל יחיד ויחיד העומד בגבורה כנגד יצרו ב'עשרה נסיונות' של כל חד וחד

בריליה^ג, כבר הביא הרה"ק ה'אור לשמים' זי"ע (חוקת ד"ה עלי באר) בשם הרה"ק ה'חווה מלובלין' זי"ע בביאור הכתוב (פסוק יג) 'והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו', שהראתו הקב"ה לאברהם 'איל אחר' - שיש עוד 'איל' (עקידה) מלבד איל (עקידה) זה, והוא כאשר האדם נאחו בסבך היצר, המסבכו ומושכו אחר תאוותיו והוא נלחם בגבורה כנגד הצר הצורך, ומשבר רצונותיו ומבעיו מפני

יא. וההסבר, כי היודע שבשעה זאת מנסים ובוחנים אותו מן השמים, שוב לא יקשה לו להתגבר על כל הקושי. מעשה באחד שהיה מראשי משמר הצבא בארץ מגוריו, וכל סודות הצבא גלויים היו בפניו, באחד הימים עצר בדרכו טרעמ"פ (היט"ש), ומשעלה על הרכב ש'הסכים' לקחתו, ראה שיושבים שם שנים מהמדינה היריבה עם מדינתו, והבין על פי ה'הלך ילך' שלהם שכל רצונם הוא לאסרו אצלם, וכך להוציא מפיו את הסודות השמורים עמו, אך כבר לא היה באפשרותו לברוח. כך הוה, מיד לקחוהו לביתם והחזיקוהו תחת מסגר ובריח, והחלו לבדקו ולחקרו בחקירות ודרישות.... אמנם בתחילה עמד כצור חלמיש שלא לגלות כלום, ועל אף שהשונאים הכוהו וייסרוהו רבות לא הגיד להם מאומה מגנזי מדינתו, עד שפעם אחת איימו עליו שבפעם הבאה אם לא יפתח פיו לגלות ולחשוף את סודות הצבא יכוהו בפטישים על ראשו, כשמוע האיש כי כן, נשבר בקרבו וגמר אומר למלאות רצון השונאים ויהי מה, אך השניים לא נזהרו דיים ובצאתם מחדרו אשר היה אסור בו, שכחו לסגור הדלת כראוי, ובזאת שמע הלה את דיבורם ביניהם, ושמע ששפתם כשפתו ולא כשפת ארץ השונאים, או אז הבין ששניים אלו אינם נמנים כלל על עדת השונאים, אלא אדרבה הם נשלחו מטעם הממונים בארצו להעמידו על כור המבחן ולראות עד כמה כח סבלו בשמירת הסודות, כי רצו להעלותו במדרגה שאז ייחשפו בפניו סודות עלומים יותר, ולפני גילויים כאלו יש להוסיף בבדיקה על בדיקתם שעשו לו בעבר, מכיוון שכך ננסכו בו כוחות מחודשים והחליט בדעתו 'יעבור עלי מה', אני את פי לא אפתח לגלות הסודות אף לא ברמיזה...

הבה נתבונן, וכי מה נשתנה עתה מקדם, אלא בעצם הידיעה שידע שכל ההסתרה והקושי שעוברים עליו - אינו אלא נסיון שמנסים אותו כעת, נתנה לו כוחות עצומים לעמוד כנגד כל הקשיים שבהתגברות שהרי לא נשתנה מאומה מעמדו בבית הסוהר - רק זאת שנודע לו שהוא עומד עתה ב'כור המבחן' ועת נסיון היום לו, ואלו דברי השל"ה שיחשוב בעת נסיון אולי מנסה אותי הקב"ה כמו שניסה את אברהם בעת העקידה.

יב. וכגון מה שכתב הרה"ק מוהר"ן זי"ע (לקוטי מוהר"ן ח"א סי' נט) וכשהיצר מסית לאדם שיכעוס, ידע שבזאת השעה ישפיעו לו מלמעלה איזה סך ממון, והיצר רוצה לקלקל זאת ההשפעה, וכתב שם עוד שעשירות נקראת 'חומה' וכן הכעס, כי הא בהא תליא, והמתגבר בכעסו מקלקל את החומה של העשירות... וממילא אם יזכור האדם בשעת הנסיון מה מונח על כף המאזניים, עשירות מצד אחד ועניות מאידך גיסא, וגם ישים אל ליבו כי כל אותה הרגשת כעס אינה אלא עצת היצר בכדי לפגום ולקלקל לו את ההשפעות הטובות ולהפסיד לו את העשירות המזומנת לו - יקל הדבר עליו לעמוד בנסיון בגבורה לטוב לו כל הימים בזה ובבא.

וכבר איתא ב'רוקח' (בפירוש סידור התפילה) המבאר מה שאנו מבקשים בכל יום (ב'ברכות השחר') 'יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שתצילני היום ובכל יום וכו' משטן המשחית', וז"ל, כשהקב"ה רוצה להיטיב לאדם אומר השטן, וכי בחינם תעשה לו טובה, תנסהו מקודם, וילך השטן ויקח את מפתחות התאווה ומטעהו כדי שישחית זה דרכו עד אשר יראה כי לא יכול לו, זהו שטן המשחית, עכ"ל. ולדידן ייאמר, כי בראות אדם שבא עליו נסיון - ידע שלא די שכל העולמות תלויין בו ועומדין לראות אם יעמוד בנסיון, אלא גם רווחים גשמיים עצומים תלויים ועומדים, אם יתגבר על עצמו וישלוט ברוחו.

יג. הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע ביאר בכתוב בריש פרשתן (יח א) 'וירא אליו ה'', וברש"י 'לבקר את החולה', כי כך אמר הקב"ה, ראיתי כיצד אברהם אבינו עומד בנסיונות ב'ימים הטובים', עתה אלך ואראנו כיצד הוא עובד אותי כשהוא ב'חליו', בימים הקשים... ולדרכנו ייאמר עוד, שהקב"ה מתגלה אל האדם דייקא 'לבקר את החולה', כשהוא מוקף בצרות מכל עבר, והוא מתגבר על כל הקשיים, או אז הקב"ה בא לבקרו.

צרה באורחים' (ב"מ פה.), ומכיוון שאיננה בבית היית יכול להגיש לנו הרבה כפי רצונך... ויאמר להם אברהם, לא כדברכם, אלא הנה היא באוהל והיא אשר הכינה את כל השפע הרב, כי שיברה את טבעה, שלא להיות 'עיניה צרה באורחים', אלא מכנסת היא את האורחים כראוי - בדרך הצדיקים שמשנים טבעם, וכך רימוזו גם בלשון הכתוב (שם יא) 'חדל להיות לשרה אורח כנשים', ששינתה אורח חייה ודרכיה משאר הנשים, אמרו המלאכים אם כן, ראויה היא שישלם לה ה' מידה כנגד מידה וישנה בעבורה את הטבע שתלד בן, ואז בישרו 'שוב אשוב אליך כעת חיה והנה בן לשרה אשתך'. ומכאן, כל אחד ואחד בעניינו, כאשר ישבר טבעו למען שמו יתברך, יזכה לישועות וניסים ניסים למעלה מעלה מדרך הטבע¹⁰.

רצון השי"ת, הרי זה חשוב בעקידה ממש"י, ועל זה מסיים הכתוב 'בקרניו' שהוא מלשון הארה וכמו 'כי קרן עור פניו' (שמות לד לה)¹⁰, שהעומד בנסיון 'תהל אורו עד כסא הכבוד'.

ובל כן רבתה מעלת הזוכה את 'רצונו' ועובד את בוראו כנגד טבעו ומוגו, שאפילו בהאי עלמא ישלם לו ה' במפעלו 'מידה כנגד מידה' - לשנות עבדו את הטבע להטיב לו, כדכתב הגה"ק ה'כתב סופר' זי"ע (ד"ה עוד נ"ל ע"ד צחות) על הכתוב (יה ט) 'ויאמרו אליו איה שרה אשתך, ויאמר, הנה היא באוהל', כי בראות המלאכים את ה'שפע' הרב שהוגש לפניהם בבית אברהם - ג' לשונות בחרדל וכו', אמרו לו איה שרה אשתך לבטח איננה בבית, שהרי 'אשה עיניה

יד. יש שביאר עפ"י דבריו את נוסח התפילה (ברכת זכרונות מוסף דר"ה) 'ועקידת יצחק לזרעו היום ברחמים תזכור', שהכוונה היא ועקידת יצחק לזרעו היום, ר"ל אותה בחי' עקידת יצחק הנעשית היום על ידי זרעו המוסרים ומבטלים רצונותיהם ותשוקותיהם אל הקב"ה, אותה ברחמים תזכור.

טו. סיפר הגה"צ רבי לוי יצחק בנדר זצ"ל שלאחר פטירתו של הרה"ק ה'חוזה מלובלין' זי"ע בא אחד מעשירי העם אל הרבנית לקנות ממנה 'קאפל' (כיפה) של החוזה, הרבנית ביקשה תמורת הכיפה סך אלפיים גילדען (דינרי זהב), העשיר 'סבר וקיבל' ומיהר לביתו להביא את הממון, לבינתיים כיבסה הרבנית את הכיפה - מתוך מחשבה כי לגודל הסכום ראוי ומתאים שיקבל העשיר כיפה נאה וראויה... מששב העשיר אל הרבנית ומצא את הכיפה לאחר הליבון נענה ואמר, לא על כיפה זו נדברנו, אמרה הרבנית היא היא הכיפה אלא שכיבסתי אותה, נענה העשיר וקרא בהתרגשות, 'את הזיעה הספוגה בכיפה אני צריך', ודייקא על זה הייתי מוכן לשפוך הון רב, כי היא המעלה את שווי וערך הכיפה ל2000 גילדען טבין ותקילין.

כעין זה נענה אנו בהתרגשות לאמר, כי כביכול אין הקב"ה נצרך מאתנו למעשים נאים... רק את היגיעה ואת הזיעה של מצווה הוא צריך - בהתגברות והתאמצות נגד היצר ונסיונותיו, כי זה כל האדם לעמוד בקשרי המלחמה. כן מספרים שהרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע בעודו בחו"ל לא נתן לכבס טליתו ורק משעקר וקבע מושבו בארה"ק נתן רשות לכבסה. כי בחו"ל נהוג לקבור את המת בטליתו על כן רצה להיטמן בטליתו הספוגה (זיעתו) תפילותיו, ורק בארה"ק שממילא אין קוברים עם הטלית לא שמר על הזיעה שתשאר בטליתו.

טז. ובזה יש לבאר עוד בדברי חז"ל (בר"ר נא ו) על הפסוק (יט כט) 'ויזכור אלוקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפיכה', והובא ברש"י, 'מהו זכירתו של אברהם על לוט, נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם... ולא גילה הדבר, לפיכך חס הקב"ה עליו'. ולכאורה יפלא, מדוע דייקא זכות זו עמדה לו, שלא היה מושחת ורשע ולא גילה אודות שרה, והרי מן הנראה כי זכות גדולה יותר היה לו במה שקיים 'הכנסת אורחים' במלאכים ומסר נפשו עליהם, ולא התיירא מהאנשים אשר פתח הבית, אמנם לפי האמור לעיל יתבאר שפיר, כי מה שהכניס את האורחים לביתו לא היה לו אלא מאחר ש'מבית אברהם למד להיות מחזר אחר אורחים' (רש"י יט א), והייתה מצווה זו כמי שבאה לו בירושה, ומוכן מאליו שיקיימנה שהרי ב'אוויר' כזה גדל, מצווה כזו אין בה כל כך כוח להגן עליו, אכן מה ששתק ולא גילה על שרה - שעשה נגד טבעו ותאוותו, שלא למד מאחרים לשתוק בעת שבווער פיו לדבר, ומ"מ שתק, זכות זאת עמדה לו, כי זה 'חלקו' בעבודה עצמית מתוך יגיעה עצומה.

ומכאן, כל אחד ואחד בעניינו, כאשר ישבר טבעו למען שמו יתברך, יזכה לישועות וניסים ניסים למעלה מעלה מדרך הטבע, וכלומר, שבכדי 'להזכר לטובה' לא די לנו במצוות שבהם הורגלנו מבית אבינו כהנחת תפילין ותפילה ג"פ ביום וכיו"ב - אף שמעלתם שגבה עד מאד, מ"מ אין בזה כ"כ כח להגן, שהרי אינו אלא עושה כמשעה אביו,

אנשים, והרי היה יכול הקב"ה [להשיב חמה ולנרתיקה ולבטל את חום היום ו]להביא אנשים ממש, ועל דרך זה יש להקשות, כי לכאורה נראה שהיה כאן 'גניבת דעתו' של אברהם, שהוא הרבה למרוח עבור האורחים, וכמו שנכתב בתורה באריכות כל פרטי המעשה, ובאמת אין כאן אורחים כלל אלא מלאכים הם שאינם אוכלים ואינם שותים...

ומבאר, כי הקב"ה רצה ללמדו בעת הזאת אחר שנימול כי מעתה 'פנים חדשות' באו לכאן, עד עתה הוא היה בגדר 'בן נח' שלהם אין הקב"ה מצרף מחשבה להיות כמעשה, ומעתה 'מחשבה טובה' הקב"ה מצרפה למעשה' (קידושין מ.), וכלומר, גם ההשתוקקות והרצון לעשות מעשה טוב, ובפרט כאשר עשה פעולות אלא שלא הצליח לפעול בזה פעולת טוב - כל זה נחשב לו כמעשה ממש. על כן, אברהם אבינו חשב שאין ערך אלא למעשה המצוה בפועל ממש (שהרי כן היה נחשב לו עד עתה שנחשב כבן נח), על כן הצטער מאוד בראותו שאין אורחים ונבצר ממנו קיום הכנסת אורחים בפועל. לזה הראה לו הקב"ה עד כמה חשוב לפניו מחשבה טובה ורצון והשתוקקות לעשיית מצוה, ואדרבה הגענועים למצוה והחשק לעשייתה חשובים יותר, ולזה שלח אליו ג' מלאכים, להראותו שמאותם המחשבות נבראו אלו המלאכים, ועל ידי שכל אותם שלשה ימים שהיה אברהם עסוק במילתו ולא הכניס אורחים בער בקרבן הרצון לקיים המצוה - נבראו ג' מלאכים, ואותם שלח אליו להראות לו חשיבות הרצון והתשוקה לעשות רצונו ית'. נמצא שלא הייתה כאן כל 'גניבת דעת', אלא אדרבה למדו לו בזה 'אורחות חיים' שהכל לפי הרצון והתשוקה להיות טוב.

בדברים הללו כתב הרה"ק ה'באר מים חיים' זי"ע (פר' נח יד), ובוה מבאר, דהנה אצל אברהם אבינו מצינו שעשה לו הבורא ניסים למעלה מדרך הטבע, וכגון הצלתו מ'אור כשדים', ומה שנהפך העפר שבידו לחיצים ובליםטראות בזרקו העפר על שונאיו (סנהדרין קט.). ואילו הצלת נח 'איש צדיק' הייתה רק על פי דרך הטבע - שהוצרך לבנות תיבת עצי גופר שתוכל עמוד נגד המבול ולא נעשה לו נס שינצל מן המבול ללא 'תיבה' וכיוצא בזה, ומה נשתנה דינו של זה מזה.

אלא, כי הקב"ה נוהג עם כל אחד 'מידה כנגד מידה', ולכן, נח שעבד את ה' בכל כוחו - אבל בדרך טבע העולם כדכתיב (ו ט) 'את האלוקים התהלך נח' (אלוקים בנימטריא הטבע), על כן גם נס הצלתו לא הייתה כי אם בדרך הטבע. מה שאין כן אברהם אבינו ששייבר את טבעו, ועבד את בוראו למעלה מדרך הטבע, שהיה מכריז אמונתו בה' - והיו כל בני העולם מעבר אחד והוא מעבר אחר, לכן גם הנהגת ה' עמו הייתה למעלה מדרך הטבע".

לאדם מערכי לב - עיקר העבודה הוא הרצון וההשתדלות בעשיית המצוה

בפרשתן (יח א), 'וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא ישב פתח האהל כחם היום', ופירש רש"י, 'הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים, ולפי שראהו מצטער שלא היו אורחים באים, הביא המלאכים עליו בדמות אנשים'. הקשה הרה"ק רבי ישראל מטשורטקוב זי"ע (ננוי ישראל, תרס"ב), מה צורך היה בעשיית דבר מחוץ לטבע ולהביא מלאכים בדמות

ואין נדרש ממנו 'התגברות' לצורך כך, אבל להיזכר לטובה ולהצלה נזכה דייקא בזכות מה שעולה לנו בקושי, וכגון בשעה שה'דיבור' עומד הכן לפרוץ מפיו ובכוחותיו האחרונים הנו 'בולם פיו', או כשמתגבר על רצון הטבעי להביט וכו' ו'עוצם עיניו וכיו"ב, עי"ז 'יזכר לטובה' להנצל מכל פגע ומקרה.

יז. מוסיף ה'באר מים חיים' לומר 'ואפילו בדורותינו, כמה העין רואה בחוש ניסים שנעשו לגדולי ישראל ולצדיקי אמת, שנתהפך הטבע בפניהם, וכל רואיהם יכירום כי הם זרע ברך ה' ושם ה' נקרא עליהם, שמהוה לנגדם התהוות חדשות, ומשדד כל מערכת השמים ומזלות הרקיע בשבילם, והכל עבור כי עז צדקתם ואמיתתם בדרך ה' שלא בטבע... והקב"ה מיחד שמו על אדם הזה' עכ"ל. ולדידן ייאמר, כל חד לפום דרגא דיליה, יעבוד את ה' בכל לבו נפשו ומאד, יתגבר על טבעו ויראה פלאות.

בזו הדרך ביאר המהר"ל זי"ע (דרך החיים עמ"ס אבות ה ג) שתיבת 'נסיון' נגזרת מתיבת 'נס', כי כמו ש'נס' פירושו למעלה מן הטבע כך אי אפשר לאדם לעמוד בנסיון אלא בעבודה ויגיעה למעלה מדרך הטבע.

ומהא טעמא המתגבר על יצרו ונסיונותיו יזכה לנס (ספר חסידים קצו).

- כי אם ליראה', אבל גמר המעשה הרי עושהו השם יתברך, והוא בכלל 'הכל' בידי שמים (ולא בכלל 'חוי' מיראת שמים), ובוז מבאר מדוע מכל 'גמילות חסדים' ז'הכנסת אורחים' של אברהם אבינו לא נזכר בתורה לשבח אלא החסד שעשה עם המלאכים, אף שעפ"י אמת לא היה בזה שום 'גמילות חסד' כלל וכלל, ואדרבה הם גמלו חסד עמו כשלכבודו עשו עצמן כאוכלין, ולא היה כאן לאברהם אבינו כי אם 'מחשבה ורצון טוב', ואילו את מפעל הכנסת אורחים שלו הזכירה התורה רק ב'ראשי תיבות' ויטע אש"ל, כי בזה הודיעתנו התורה, שזה העיקר מכל המעשים - השתדלות ועבודת האדם², ושלא ישנה על גמר המעשה³, רק על הרצון וההשתוקקות⁴.

הוסיף הרה"ק מטשורטקוב זי"ע (תרפ"ב) לדייק בלשון הכתוב שנאמר אחר העקידה (כב טז) 'יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשבת את בנך את יחידך', ולכאורה איזה 'עשייה' היה כאן, והרי בסופו של דבר לא שחט את יצחק, אלא שהיה ברצונו הטוב לשחטו, וממילא נחשב כאילו היה מעשה בפועל⁵.

יתר על כן מצינו בדברי הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (דברי סופרים כא), שכתב כלל גדול בעבודה הנדרשת מהאדם, 'עיקר זכות השתדלות האדם בעולם הזה הוא רק החשק שיש לו לעשות רצונו יתברך, וכמו שכתוב (דברים י"ב) 'ועתה ישראל מה ה' א' שואל מעמך

יח. הגה"ק רבי יעקב עמדין זי"ע (היעב"ז) נתן רמז לדבר בלשון הכתוב (כב ה) 'ויאמר אברהם אלוקים יראה לו השה לעולה בני', כי אלוקים יראה לו ר"ת 'איל', ואילו השה לעולה בני ר"ת 'הלב', וכלומר, שאמר אברהם, אלוקים יראה את בני כעולה אף אם יהיה איל תמורתו, כי מחשבתו הטובה הרי היא כמעשה ממש.

יט. עפ"י יש לבאר את נוסח התפילה (ביהרת קלות ועוד) שמבקשים אנו שיוזכר לנו הקב"ה את זכות 'עקידת יצחק' ויראה כאילו אפרו צבור על גבי המזבח, ולכאורה אינו מובן כלל באיזה 'אפר' מדובר, דהרי אמר לו מלאך ה' - 'אל תעש לו מאומה', ואם כן אפר מנין, אלא אחר שאין הקב"ה צופה ומביט אם יצא הנעשה לפועל או לאו, אלא כל רצונו - שישתוקק וירצה האדם לעשות כל אשר בידו למען שמו באהבה, לכן נחשב כאילו נעשה 'אפר' בפועל ממש.

כ. פעם יצא הרה"ק רבי יחיאל מאיר הלוי מאוסטרובצא זי"ע בלויית הרה"ח רבי יצחק מאיר לעווין ז"ל לכמה עיירות לקבץ מעות לצורך צדקה, אך כגודל טרחתם כך גודל צערם, כי לא עלתה בידם לקבץ כי אם מקצת מהנצרך להם, באחד המקומות הגיעו לביתו של גביר אשר דר בקומה גבוהה מאד, ורק אחר שעלו מעלות (מדרגות) הרבה בכדי להגיע לבית נוכחו לראות שאין איש בבית. בחזרם שאל הרי"מ לעווין את חותנו הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע, ילמדנו רבינו, היאך יתכן שהרבי הגדול מאוסטרובצא בעצמו מסובב בחוצות לאסוף מעות וכל כך עלתה בידו... השיב לו ה'אמרי אמת', כתיב בפרשתן (יח ה-ז) ואקחה פת לחם וגו', ואל הבקר רץ וגו', ואיתא במדרש (בר"ר מח י) בשכר 'אל הבקר רץ אברהם' זכו בני ישראל שירד להם 'שלי' מן השמים בהיותם במדבר, ובשכר 'ואקחה פת לחם' זכו ישראל ל'מן', ולכאורה קשה, מדוע על 'בן הבקר' שטרח בו אברהם אבינו טירחה מרובה ורץ להביא להם ג' לשונות בחרדל זכו ב'שלי' - שלא היה כל כך טובה וברכה לעם בני ישראל (עד אשר יצא מאפכם), ואילו על 'פת לחם' שלבסוף נטמא ולא הגיע על שולחן האורחים זכו ל'לחם אבירים' - שירד להם מן כל ארבעים השנה שהיו במדבר. אלא ביאורו, שכאשר טורח אדם במצוה וזוכה להוציא מחשבתו לפועל, וודאי שיקבל שכרו משלם, מכל מקום אין שכרו מרובה כאותו שהתאמץ במצוה והשתדל בכל מאודו לעשות רצון קונו אך לא השיגו בפועל, כי זה שהצליח בעבודתו וקיבץ הרבה מעות לצדקה וכיו"ב בשאר מצוות, הרי יש לנו לומר לו, כל מה שעשית כבר נכתב ונחתם בספר בראש השנה שכך יהיה, וראיה, שהרי יצאה מחשבתך לפועל, וממילא אין המעשה נקרא על שמך שאינך אלא 'שליח' מצווה... משא"כ מי שנתייגע על המצווה והעלה חרס בידו, נמצא שלא היה הדבר קצוב ממרום, ואם כן כל עמלו ויגיעתו שיגע וטרח סביב המצוה היה הכל שלו ונקראת על שמו, ולכך דייקא על ה'לחם' שנטמא ולא יצא לפועל להביאו לפני האורחים קיבלו שכר רב וגדול - 'הנני ממטיר לכם לחם מן השמים', ואילו על ריצת אברהם אל בן הבקר שיצא לפועל לא היה השכר כה גדול, ובוז חיזק הרבי את לבבו, כי אדרבה שכרם בהתאמצותם באסיפת הצדקה גדול הרבה יותר, שהרי לא הצליחו ומכאן ראייה שלא היה הדבר כתוב וחתום מן שמיא, ומצווה כזאת נקראת על שם עושיה...

ומכאן חיזוק גדול למי שהתאמץ בעשיית מצוה ולא עתה בידו, או שעשה ככל שיבדו לברוח מן העבירה ובוודאי שמחובת האדם לעשות כל מה שבידו, אלא שאם עשה 'הכל', ומ"מ לא עלתה בידו - אל ירך לבבו.

אל תביט אחרוך - להתגבר על היצר שמפילו לעצבות בגין העבר
 לוט הביטה לאחוריה, וצא וראה מה עלה בסופה -
 'ותהי נציב מלח' (שם כו)...

בפרשתן (יט יז), 'אל תביט אחרוך', וכתב הרה"ק
 ה'דברי שמואל' זי"ע בזה"ל, ללמדך, שהאדם
 צריך להביט רק לפניו, אך לא לאחוריו, מה שהיה
 היה, העיקר לקבל מעבשיו. ומוסיף לרמוז שהנה אשת
 ואבן זה דרכו של היצר הרע, להפיל את האדם לידי
 עצבות ושברון רוח²² ע"י שמעמיד בפניו את כל
 העבר, בכדי למנוע ממנו לגשת אל הקודש²³, וצריך

כא. כבר נודע מה שאמר הגה"ק רבי ישראל סלנטער זי"ע 'מ'דארף טוהן, נישט אויפטוהן' - על האדם לעשות פעולות טובות ככל יכלתו, אבל לא נדרש ממנו 'תוצאות' המעשים לטובה. ואכן יסוד גדול זה 'משולש בכתובים' בפרשתן, במה שהאריכה התורה ו'הרעישה' במעשיו הטובים של אברהם אבינו, ובכולם לא היו תוצאות למעשה... א. בעניין ה'הכנסת אורחים', ש'למעשה' לא היו כאן אורחים אלא מלאכים בדמות אנשים, וכנ"ל. ב. ב'פרשת העקידה', ש'למעשה' לא שחט אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח. ג. לגבי תפילתו של אברהם, שהנה אמרו חז"ל (ברכות כו:) 'אברהם תקן תפלת שחרית, שנאמר (בפרשתן, יט כז) וישכם אברהם בבוקר אל המקום אשר עמד שם, ואין עמידה אלא תפלה שנאמר (תהילים קו ל) ויעמוד פינחס ויפלל', עוד אמרו (שם ו:י) 'כל הקובע מקום לתפלתו אלוקי אברהם בעזרו וכו', ואברהם אבינו מנא לן דקבע מקום דכתיב וישכם אברהם בבקר אל המקום אשר עמד שם ואין עמידה אלא תפלה וכו', ולכאורה אותה תפילה שהתפלל אברהם על אנשי סדום לא עשתה פרי, אמנם דייקא מתפילה זו למדנו מקור לתפילת שחרית, כי זה כל ענין התפילה, אין כל נפקא מינה אם הצליח האדם במעשיו אלא אם עשה מה שבידו.

ומכאן חיזוק גדול לכל אותם הנאבקים עם היצר הרע, כי עיקר הנחת רוח של הקב"ה הוא מעצם המלחמה ולא מהתוצאה, כי 'המעשה' אינו ביד האדם אלא ביד הקב"ה.

כב. ידוע דבר מכתבו של הרה"ק ה'יסוד העבודה' זי"ע (ח"ב מכתב ו) וז"ל (בשינוי). אספר לכם מה ששמעתי זו השבוע, בעת מלחמה בשנים הקודמים הגיע דעפעש (טעלעגראם, מברק) אל השר הגדול שהיה יועץ לראש המדינות, שהשונא שבר את כל עיקר יסוד חיזוק המבצר (כלומר - אנחנו בסכנה) מיד נפלה רוח השר בקרבו והיה עצב וזועף בשברון לבו. משנודע זאת לאשתו, מיהרה לנחמו, ותשאלהו, מדוע נפלו פניך, סיפר לה השר על דבר הדעפעש שקיבל, והשיבה היא בחכמה. הנה גם אני קבלתי דעפעש בזו הרגע, ובו נכתבו דברים יותר רעים ומרים מהדעפעש שלך, אמר לה אמרי לי מהו. השיבה לו כתוב בו שאתה אבדת את המוהט (תעצומות וכוח חיות הנפש) שלך, ר"ל שאבדת את התחזקות וגבורות הלב שלך ודבר זה יותר גרעון ונפילה משבירת כל המבצר הנ"ל, ומסיים הרה"ק בינו והתבוננו נא בזאת.

כג. הנה כתיב בפרשתן (כב ה), 'ויאמר אברהם אל נעריו שבו לכם פה עם החמור ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה ונשובה אליכם'. הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זי"ע (דבש השדה אות עג) היה מבאר סדר וגודל הנסיון שהיה לאברהם אבינו, כי ידוע ממדרשי חז"ל גודל המניעות שהעמיד לו השטן בכל כוחו בכדי שלא יעקוד את יצחק בנו כי לא לחנם המצוה הזאת עומדת לנו מאז ועד עתה לדורות עולם, וכאשר ראה שמעשי ידיו לא הצליחו, והנה אברהם אבינו מוכן ומזומן לשחוט את בנו בשמחה גדולה ואינו פונה למניעותיו, מיד בא לפניו בדמות איש כשר וצדיק וחסיד, ושאלו, ר' אברהם, לאן פניך מועדות. ענהו אברהם אבינו, הנני הולך לשחוט את בני במצוות הבורא, השיב לו השטן, אשריך ר' אברהם שהנך מקיים רצון בוראך בשמחה, אבל ספר נא לי ידידי מנין ידעת שכך הוא רצון הבורא - שתשחוט את בנך, ענהו אברהם, כי הקב"ה בכבודו ובעצמו אמר לי 'זהעלהו שם לעולה'. אז אמר לו האיש הנ"ל, אשריך ר' אברהם שזכית לדבר גדול שעדיין לא זכה לכך כמעט מעולם קרוץ מחומר שידבר אליו הקב"ה בכבודו ובעצמו, עכ"ז אגלה לך מה ששמעתי וקבלתי מרבתי שכל זמן שעדיין לא ניקה אדם מכל עוון ואשמה ועדיין לא תיקן את חטאת נעוריו, אפשר שיתבלבל על ידי כוחות הטומאה עד שידמה את עצמו כאילו הקב"ה מדבר עמו ובאמת אין בזה כל ממש, וכאשר שמע זאת אברהם עמד בחרדה גדולה, כי לגודל ענוותנותו חשש לדבריו שלא היה בעיני עצמו צדיק כלל וכלל. אך מיד יישב את עצמו ויאמר אברהם אל נעריו שזעק לעבר חטאות הנעורים שבו לכם פה עם החמור הישארו כאן עם החמירות שלי, לעת עתה לא אשים לב אליכם אלא ואני והנער נלכה עד כה ונשתחוה אפנה עם הנער לעשות רצון הבורא, ורק לאחמ"כ ונשובה אליכם - לאחר מכן נשוב בתשובה שלימה על העוונות, אך כעת לא אתן ליצר למנוע אותי מלקיים רצון יוצרי וקוני.

לדחות אותו היצר לגמרי, להתנער מעפר ולברוח **ביוצא** בדבר ביאר ב'בנין דוד' (ח"ב ליקוטי ש"ס כו:), מהעצבות, ולהתחזק בתקווה טובה מתוך שמחה של **איתא בגמרא** (שבת סג:) 'שמחה בחור בילדותך מצווה יד שמכאן ולהלאה יעשה רצונו ית"ש'. וישיבך ליבך בימי בחורותיך... ודע כי על כל אלה

פעם פנה הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע אל אחותו הרבנית א"ח ה'סטייפלער' זצ"ל, וציווה אותה שתסגור היטב את דלתות הבית, ובשום פו"א לא תפתח הדלת לאיש, כעבור כמה רגעים באה נערה אל פתח הבית ודפקה על הדלת, כראות הנערה שאין נענים לה, החלה להכות בדלת בכל יכולתה, עד שאמרה הרבנית ל'חזון איש' תן לי לפתוח לה, כי בלאו הכי, לא יארכו הדקות והדלת תשבר לגמרי מרוב הכאותיה, נענה ה'חזון איש' אמרי לה שתפנה אל הרב וואלף (שהיה מנהל בית החינוך לבנות באותה התקופה), לא עברה שעה מועטת ויבוא הרב וואלף אל הקודש פנימה, וכה סיפר, ריבה זו באה בפני לבכות על מצבה הרוחני שבכי רע הוא, לאחר שהיתה בצבא... עתה לאחר שהרהרה במעשיה הסיקה בעצמה שאין עוד כל חפץ בחייה, ובכוונתה לאבד עצמה לדעת רח"ל, אמר לו ה'חזון איש' זי"ע לך נא אליה, ואמור לה בשמי, כי מה שאמרו חז"ל (יומא כט.) 'הרהורי עבירה קשין מעבירה' קאי על ההרהורים שלאחר העבירה - לחשוב מחשבות ייאוש ודומיהן, והרוצה להנצל מזה ישים כל מחשבתו רק בעתיד, להמשיך ולהתעלות בדרך העבודה, אמור לה בשמי שתשכח לגמרי מהעבירות שעברה, ותתחיל הכל מחדש כתינוק שנולד, ואז ייטב לה בזה ובבא. ואכן הדברים נכנסו בלב הנערה וחזרה למוטב, הקימה דור ישרים מבורך, יראים ושלימים נאמנים לה' ולתורתו.

כד. כתב הרה"ק ה'שם משמואל' זי"ע (תרע"א) שכל קיום כלל ישראל עד סוף כל הדורות הוא רק מכוחה של השמחה, שהרי אמרו חז"ל (שבת ל:) 'אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה', ואילו לא היה אברהם אבינו שרוי בשמחה בשעה שעקד את יצחק בנו על גבי המזבח לא היה מקבל את הנבואה שאמר לו המלאך 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה', והיה שוחט את יצחק ולא היה ממנו המשך הדורות - כלל בני ישראל... עוד בעניין השמחה, כתיב בפרשתן (יה כה) 'אולי יחסרון חמישים הצדיקים חמשה התשחית בחמשה את כל העיר ויאמר לא אשחית אם אמצא שם ארבעים וחמשה', אימרה נאה אמר הרה"ק ה'אמרי חיים' זי"ע, כי תיבת חמשה היא אותיות שמחה, וכך שאל אברהם אבינו אולי יהא שם חמישים צדיקים, אלא שיחסר להם מידת השמחה - חמשה, וכי תשחית עבור חסרון השמחה, ענה הקב"ה לא אשחית אפילו אם אמצא רק ארבעים, אך בתנאי ש-וחמשה, שארבעים אלו יהיו שרויים בשמחה.

הרה"ק רבי רפאל מבערשיד זי"ע נתארח פעם בביתו של הרה"ק רבי שמואל מקאמינקא זי"ע (עיי' אמרי פנחס, שער תורת אדם אות יד), בקשה ממנו בתו של רבי שמואל - שהייתה עקרה שיברך אותה בזש"ק, אמר לה רבי רפאל 'שמחה' היא סגולה לזכות לזרע של קיימא. כשסיפרה הבת לאביה ר' שמואל את דברי הצדיק אמר לה האב, צדיק זה למד זאת מן התורה, מן הנביאים ומן הכתובים. מן התורה, דכתיב (בפרשתן יח יב) 'ותצחק שרה בקרבה' ובאותה שעה נתברכה ביצחק בנה (בהיותה בת תשעים שנה), מן הנביאים דכתיב (ישעיה נד א) 'רני עקרה לא ילדה', כי על העקרה אשר לא ילדה לשמוח ברננה ואז תושע מצרתה, ומן הכתובים דכתיב (תהילים קיג ט) 'מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה'.

בד בבד תהיה השמחה ביחד עם יראת שמים, וכאותו מעשה שהיה אצל הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע, שפגש פעם אחד בליל ש"ק כשהוא מצחק, והוכיחו על כך באמרו שמצינו (בפרשתן כא ט) ש'מצחק' הכוונה לג' החמורות, עבו"ז ג"ע ושפיכות דמים, שאלו האברך מה רע בצחוק... נענה ואמר אכן מצינו אצל ישמעאל 'מצחק' והכוונה הוא לדברים הגרועים ביותר, ואילו גבי אברהם כתיב (כא ה-ו) גם כן לשון צחוק - 'ויצחק' והכוונה הוא לשמחה הרצויה, ומה הנפק"מ ביניהם, אלא ביאורו, דאצל ישמעאל 'ה'מצחק' הוא בלי ה'יו"ד' ואצל אברהם הוא עם ה'יו"ד', כלומר עם נקודת היהוד"י, דהיינו יראת שמים (המתחלת ג"כ באות י'), כי רק שמחה שיש בה יר"ש יש בה מעלה ושבח, אבל שמחה בלא יראה טוב לה שלא באה לעולם...

ובהאי עניינא ייאמר נוראות, דלכאורה יש לתמוה תמיהה רבתי, א. מדוע לא נזכר מפורש בתורה שראתה שרה את ישמעאל עובר על ג' העבירות החמורות אלא רק נרמז בתיבת 'מצחק'. ב. ביותר צ"ב, וכי אברהם בעצמו לא ראה זאת, ולא הבין שעל ע"ז וכו' צריך לגרשו, מדוע רק שרה אמרה זאת עד שהוצרך הקב"ה בכבודו לומר לו כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה.

איך ליטול עצה לעבודתו עבודת השי"ת... וצריך לראות הרמזים שבתורה המרמזין והמורין דרך לעבודתו ית"ש, עכ"ל. ומבאר בדרך רמז, שהנה וירא אל אברהם לא כתיב אלא וירא אליו ה', והיינו שהקב"ה מתראה לכל יהודי באשר הוא, ואפילו הרשע הגדול ביותר, שעל כך נאמר 'באלוני ממרא', 'אלוני' הוא לשון חוזק (כמו"ש 'אלוני הבשן, ישעיה ב יג), ו'ממרא' הוא מלשון 'המראה' כלומר שממרה פי השי"ת בחוקה, ואעפ"כ הקב"ה חפץ בו שישב אליו, ושולח לו הרהורי תשובה בכל יום ויום.

שמא תאמר, אם כן מדוע באמת נשאר הרשע בשלו, ואין אותם הרהורי תשובה פועלים בו פעולתם לטובה, ומבאר בזה"ל, כי הנה פתח הגוף אשר דרך שם מבוא הקרושה העליונה כמו שכתוב (שמות כה ח)

יביאך האלוקים במשפט (קהלת יא ט) - 'עד כאן דברי יצר הרע, מכאן ואילך דברי יצר טוב'. ומבאר, עד כאן - החושב על מה שהיה עד היום, זהו דברי יצר הרע"ה, אבל היצר טוב אומר תחשוב רק מכאן ואילך, והמשך בדרכך במסילה העולה בית קל, וסוף דבר תגיע למעלות רמות מאד"ו.

פתח האוהל - שמירת הפה והלשון

בפרשתן (יה א), וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום, ומבאר הרה"ק ה'מאור עינים' זי"ע (ד"ה וירא) בהקדם יסוד גדול, וז"ל, נודע היות התורה נקרא 'תורה' על שם הוראת הדרך, וצריך להבין בזה בכל סיפורים מכל תיבה שבתורה

אלא ביאור הדבר, שאכן, לא היו שם עבירות בפועל, רק איזה 'צחוק' - קרירות, ושחוק מעניינים קדושים וכיו"ב, ומשראתה זאת שרה הצדיקת הבינה בחכמת נשים בנתה ביתה, שסופם של גיחוכים וצחוק כזה להביא לידי ע"ז בפועל ממש - היום עושה שחוק מזה ומחר מדבר נוסף עד ש...

ובזה יש לרמז, כי כידוע נתנו את האות י' משרי (שנהפכה לשרה) ליהושע בן נון (הובא ברש"י יז ה), כי גם שם ב'עצת המרגלים', לא הלכו לעבוד ע"ז ממש, אלא היה שם קרירות וצחוק מהקדוש והיקר, והוא דבר גרוע מכל, שמביא לגרוע מכל.

נוראות איתא מהרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע (שש"ק ח"א תעב) על הפסוק (לעיל ג א) 'ויאמר אל האשה אף כי אמר אלוקים לא תאכלו'. וז"ל, בתנועה קלה יוכל אדם לקרר את חבירו מעבודת השי"ת, כי אצל הנחש כתיב אף כי אמר אלוקים לא תאכלו - שהנחש אמר לחוה 'אף כי אמר אלוקים' - וואס איז דען אז השי"ת האט געזאגט (מה בכך שאמר אלוקים) מיד נתקררה דעתה ואכלה מעץ, עכ"ל. מכאן תלמד 'קרירות' עד היכן מגעת.

ביסוד כזה ביאר הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע את הכתוב (שם) 'הנחש היה ערום', ולכאורה תמוה, איזה ערמימות וחכמה מצינו בהנהגתו של נחש, והרי לא מצינו רק קרירות, אלא, דייקא כי כן, מחמת שהיה ערום וחכם עד מאד, הבין וידע שלא יצליח לגרום ליציר כפיו של הקב"ה - אדם וחווה, לחטוא כנגד רצון הבורא, ואפילו בחכמה הגדולה ביותר לא יעלה הדבר בידו, מה עשה, הכניס בה קרירות, כי ידע שבזה יצליח להגיע לגרוע מכל...

כה. הגה"צ רבי גד'ל אייזנער זצ"ל היה אומר, שעל האדם להוכיח מתוך הנהגת עצמו, כי בשבתו לאכול לשובע נפשו, ונותן מעדנים לתוך גופו, לא יבוא אליו היצר באותה שעה לשאול אותו 'היאך תשבע בדשן נפשך' כשכזאת וכזאת חטאת, ואילו כאשר אך יגש לעסק התורה והעבודה מיד יבוא היצר איך יכול חוטא כמותך לעבוד את ה', ומדוע אינו בא בעת האוכל, על כרחך שאין זה אלא 'עצת היצר'.

כו. ביאור זה ביאר ה'בנין דוד' לצד מעשה זה, הרה"ק רבי משה יוסף זי"ע בנו של הרה"ק הייטב לב' זי"ע נסע פעם לשבת קודש (שקודם הימים הנוראים) אל הרה"ק ה'דברי יחזקאל' זי"ע בשינאווא, במוצאי מנוחה והוצרך ר' משה יוסף לחזור לביתו החל להסתובב בחצר ביתו של הרבי מתוך שברון הלב, במחשבותיו עם איזה קנין (רוחני) הנני חוזר לביתי ולעבודתי, אחר זמן נפתחה הדלת, והרבי קרא לו, והחל לספר, בצעירותי נסעתי פעם לשבות שבת אצל הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא זי"ע, אחרי ככלות השבת סובבתי אנה ואנה טרוד במחשבות השוברות לב ונפש - באיזה קניין שב אני לביתי... והנה בא לקראתי ה'שר שלום', ואמר לי 'דע לך יונגערמאן (אברך) - היצר הרע מתייגע ועמל קשות להכניס קרירות ללבם של עובדי ה', ואם תשאלני האיק, אומר לך, שהוא על ידי מחשבות פסולות - לחשוב על העבר'.

וכבר אמרו דלכן אין 'זיהי' אלא לשון צער ואילו 'זיהיה' הוא לשון שמחה, כי 'זיהי' המחשבות על מה שהיה ועל העבר זהו צער גדול, אבל לחשוב רק אודות העתיד 'זיהיה' - זהו שמחה גדולה...

מכל זאת למדנו, שאפילו הרשע הגדול ביותר, אם ישמור על פיו ולשונו שלא לדבר דברים אסורים - יוכל להתקרב אל השי"ת מתוך סייעתא דשמיא מרובה, וכמו שמסיים שם 'על כן העיקר הוא לנצור פיו ולשונו ואז טוב לו בזה'י ובבא'.

בעין זה פירש גם הרה"ק ה'זרע קודש' זי"ע, אלא שמבאר ש'ממרא' רומז ליצר הרע שהוא מנסה להמריד את האדם שימרה ציווי ה', וכתב בהאי לישנא, והנה עיקר מלחמות היצה"ר הוא לשמור פיו, כי שם קל להיצה"ר להתטיאו וגם החטאים בפה חמורים מאוד, ע"ד שאמרו ז"ל (ערכין טו:) שהמספר לשון הרע כאילו עבר על ג' החמורות (ע"ז, ג"ע ושפיכות דמים), ומחטיאו בלשון הרע ורכילות וליצנות ודברים בטלים וניבול פה שכל אחד מאלו חמור מאוד, ומאד מאד צריך להזהר האדם לשמור פיו ולשונו². ואמר הכתוב והוא יושב פתח האהל, כי האדם נקרא אוהל לו ית"ש, כמ"ש

'ושכנתי בתוכם' הוא הפה, דהיינו שעל ידי הדיבור של האדם כשהוא זך ממשיך בקרבו קדושת השי"ת בנודע, והנה כשמטמא האדם את פיו ח"ו בשקרים ורכילות ומלשינות ולשון הרע אזי אין מבוא לקדושת השי"ת לבוא בקרב האדם, עכ"ל.

ועל כך נאמר (לעיל ד ז) 'לפתח חטאת רובין' - שעל פתח הגוף דהיינו זה השער לה' רובין היצר הרע להחטיא את האדם במוציא פיו בדיבורים אסורים רח"ל. ובזה יתבאר הכתוב וירא אליו ה' באלוני ממרא והוא יושב פתח האהל כחום היום, שהקב"ה מראה עצמו גם לבעל העבירה הגדול ביותר שהוא בחי' אלוני ממרא, אך דא עקא שהוא - היינו היצר הרע יושב פתח האהל דהיינו שנמצא בפתח הגוף וטימא את האדם בפיו ובלשונו וממילא 'אין מבוא לקדושת הבורא לבוא בתוכו', ועל כן שרוי האדם במצב של כחום היום - שהיצה"ר מחממו לעבירה רח"ל.

כז. אומרים משם הרה"ק ה'אמרי אמת' זי"ע אמר, שהנה מידות התיבה שעשה נח הם ש' אמות לאורך, נ' אמות רחבה ול' אמות קומתה (לעיל ו טו), וסימנך 'לשון', כי אכן שמירת הלשון היא ה'תיבה' המצילה מכל 'מי המבול' הזידונים, ואף אם נגזרה גזירת כלייה חלילה הרי מוות וחיים ביד הלשון, ושומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו. מעשה נורא שמענו מאחד מן החבורה, הרב א.ק. מעי"ת אלעד יצ"ו, מה שאירע בביתו בשנה שעברה. באותו שבוע פגעה אחת בנוות ביתו פגיעה קשה וכואבת, הנפגעת החרישה במסירות נפש, וגם לא סיפרה לאיש מאומה מאשר אירע עמה, כך החזיקה מעמד עד יום שישי בבוקרו של יום, ויהי ביום השישי בהיות הבוקר, הרגישה שיותר איננה מסוגלת לשאת את המשא בגפה, והחליטה 'להוציאו לאור', ולספר את הנעשה אולי ירווח לה במעט, וכמעט שלא פצתה את פיה עד שברגע האחרון נזכרה בסדרת השיעורים אשר לומדת ועוסקת בקביעות בספרי 'שמירת הלשון', ובלמה את פיה בגבורת נפש...

לא עברה מחצית השעה, ונכנסה למטבח ביתה, ולנגד עיניה נגלה מחזה מזעזע, כי זה לפני כמה חדשים קנו לצורך חיתוך הבשר וכיו"ב סכינים חדים עד אימה, ולכן הם משמרים את הסכינים ממגע ידי התינוקות עד חרמה, ובאותו היום הצליח קטן בן שנה ומחצה לדלג ולטפס וכבר שיחק בסכין בפיו ובלשונו - כשהוא מנסה למצוא בו טעם מתוק וכיו"ב, ונזעזעה עד עמקי לבה, ואך בנס ופלא הצליחה מבחוץ לשמור על קור רוח ובשלווה והשקט בקשה מהתינוק שיפתח את פיו כשכל אבריה נקשן דא לדא - הוציאה את הסכין ומצאה פיו ולשונו שלמים ללא כל כחל ושרק, חתך ופצע... אז נזכרה כי היא שמרה על לשונה והקב"ה שמר על לשון בנה הקטן...

כח. ומדי עסקנו בשמירת הלשון מדברים אסורים עלינו לעורר גם על שמירת הלשון מדברים מותרים במקום ובזמן איסור... להיזהר ולהישמר ב'מורא מקדש' ולא לדבר כלל בשעת התפילה וקריאת התורה. וכמו שהוכיח הרה"ק ה'מקור ברוך' מסערט ויז'ניץ זי"ע במתק לשונו, אילו היה אחד מהמתפללים עומד ומכריז בקול גדול בסיום ברכת 'ברוך שאמר', ברוך אתה ה' מלך מחולל בתשבחות, הרי מיד היה נשמע קול זעקה ומחאה אדירה כנגד אותו חצוף וכופר המעז לומר כך, ועוד, בהיכלו של מלך... אם כן כיצד אנו מחשים בראותנו אנשים מדברים זה עם זה ומחללים שמו הגדול בעת ה'תשבחות'...

וגם על שמירת הלשון הזו נאמר 'שומר פיו ולשונו שומר מצרות נפשו', וכידוע מליצת הקדמונים ש'שיבה' ר"ת שתיקה יפה בשעת התפילה, כי החוסם פיו מלדבר בעת התפילה יזכה לאורך ימים, ולכל הברכות האמורות בתורה, וכנוסח ה'מי שברך' שתיקן התוס' יו"ט 'הקב"ה ישמרהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה'.

באר הפרשה - פרשת וירא

ו'עשו לי מקדש ושכנתי בתוכם', וכתוב (תהלים עח ס) 'אוהל שיכן באדם', וזהו שאמר והוא קאי על האויב הממרא הנ"ל יושב בפתח האוהל בפתחי האדם בפתחי פיו וכו' ששם עיקר כוונת היצירה להחטיאו, ולכן ר"ת של זהו יושב פתח האוהל הוא 'פיהו', כחום היום שהיצירה מכניס בו חמימות.

לעשות צדקה - להיות טוב ומיטיב לבריות
כתב רבינו יונה בפרשתן (בפירושו עה"ת) דבפרשה זו למדנו חשיבות ענין ה'נדיבות' כ"ט ומתן שכרה ל'. ולהיפך, עד כמה מאוסה הכילות ועונשה. דהנה כתיב (יה יח-ט) 'כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו את דרך ה' לעשות צדקה ל', ובזכות

שמעו נא למעשה נורא שאירע לאחרונה, וכפי שסיפר מרא דעובדא ה"ה הבחור המופלג כמר דניאל כהן מעיה"ק צפת ת"ו, מחשובי הלומדים בישיבת 'אוהל יוסף', באור ליום כ"ו אלול תשפ"ב נערכה 'עצרת חיזוק' בבית הכנסת 'בני הישיבות' בעי"ת מודיעין עילית יצ"ו, כהכנה דרבה לקראת ראש השנה, ולזכות שניים מילדי השכונה הזקוקים לרחמי שמים לרפואה שלימה, באותה עצרת ביקשו מכל הקהל הקדוש לקבל ע"ע שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת התורה, ולתוספת חיזוק הכינו גליונות נייר אשר בראש הדף נכתב הנני מקבל על עצמי בל"נ שלא לדבר בשעת התפילה וקריאת למשך... ימים, מיום... ועוד יום... לרפואת וכו' (וכל אחד יכתוב כמה ימים מקבל על עצמו, וממתי תחול הקבלה ועד לאיזה יום). בסוף דרשת החיזוק דיבר ה'דרשן' שליט"א, אודות ענין נשגב זה, והאריך שזה הדבר הנו ממש הכנה ראויה לקראת יום הדין, כי אנו מבקשים 'זכרנו לחיים', והרי 'מוות וחיים ביד הלשון', וביקש מכל המשתתפים שיקבלו על עצמם שלא לדבר בשעת התפילה לכל הפחות למשך ארבעים יום. אכן 'בעל המעשה' הרגיש שאינו יכול להתחייב על זמן מרובה כ"כ... על כן כתב שמקבל על עצמו בל"נ שלא לדבר למשך חמישה עשר יום, והיינו, מכ"ז אלול תשפ"ב ועד י"ב תשרי תשפ"ג, כשתקוותו שיוכל להוסיף עוד ימים באותה קבלה טובה.

והנה בליל שב"ק פר' האזינו, בבית הבחור הנ"ל הגישו בגמר ה'סעודה' בליל שבת 'גלידה' (אייו קרי"ם), ובטעות גדולה היה זה 'גלידה של חלב' (חלבית), הבחור שסובל מ'אלרגיה' (allergies) חריפה לכל מוצרי החלב ג"כ אכל מה'גלידה' מאחר שלא העלה על דעתו שיעמידו על השולחן מאכל חלב אחר אכילת הבשר, ומכיוון שכן החל מיד לחוש ברע (כי אפילו מעט דמעט של 'חלב' מביא אותו עד כדי סכנת נפשות רח"ל), מיד נתנו לו כמה 'זריקות' (אינשפריצע"ן) המיועדות למצבים כאלו, אך לדאבון לב הללו לא השפיעו עליו מאומה, מיד החישוהו בבהילות ל'בית החולים' שם החמיר מצבו מרגע לרגע, הרופאים ניסו לייצב את המצב על ידי נתינת תרופות שונות ולסייע לו לנשום עם 'חמצן' (אקסדזע"ן), אך לא עלתה בידם, ונעשתה שם בהלה גדולה... בעודו שוכב על המיטה כאבן שאין לה הופכין מבלי יכולת לזוז שמע באזניו את דברי הרופאים החוששים לגרוע מכל, ומחשבותיו שוטטו בין שמים לארץ - באותה שעה נזכר הבחור מאותה הקבלה ומדברי ה'דרשן' שהזהירות במורא מקדש בכוחה לזכות ב'זכרנו לחיים', מיד קיבל על עצמו להמשיך את הקבלה הטובה עד ארבעים יום, ואף לפרסם את הנס ברבים, לאחמ"כ איבד את הכרתו, ובמשך כל השבת היה מורדם ומונשם, אך בחסד השי"ת במוצאי שב"ק חזר להכרתו ואף החל לנשום בכוחות עצמו מבלי שום סיוע, וכבר ביום ראשון בבוקר עמד על רגליו... הרופאים רצו להשאירו בבית חולים עוד כמה ימים לצורך מנוחה והתאוששות, ואף הפחידו אותו שהוא מסכן את חייו... אך בטח ליבו בכוחה של הקבלה, והיה ברור לו שיצא מכלל סכנה, ועוד באותו היום שב לביתו לחיים ולשלום.

בדק הלה ומצא כי הוא קיבל על עצמו לשמור פיו ולשונו עד ליום י"ב תשרי, ואילו אותו ליל שב"ק בו הגיע לכלל סכנה חל ב"ג תשרי... וכיון ש'האריך' את הקבלה זכה לראות בחוש כיצד 'נזכר לחיים' על ידי הזהירות במורא מקדש, וכיצד מוות וחיים ביד הלשון כפשוטו ממש.

אגב אורחא, גם 'ניסים' ומתנות היו מנת חלקם של ה'מקבלים' את הקבלה טובה בעצרת דוגמת בחור אחר שקיבל על עצמו אותה קבלה טובה שלא לשוח באמצע התפילה למשך ארבעים יום, וראה זה פלא - ביום הארבעים זכה למצוא זיווגו במזל טוב...

כט. פעם הלך הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל ברחובה של עיר בבית וגן - רח' הפסגה, והימים ימי חורף, לפתע ניתך גשם עז ארצה, הרב חיפש מחסה ומגן ממטר השמים, והנה לנגדו רץ בחור צעיר המתחיל שנותיו בישיבה קטנה ובידו 'שורעם' (מטריה), הבחור פתח את השורעם, כאומר, ברצוני להגן על הרב - יכנס הרב תחת השורעם, אך דא עקא שהשורעם היה כמידת בחור בן 13, קטן ברוחו וקצר בגובהו, והוכרח הרב לכפוף עצמו כדי להכניס 'ראשו' בין כותלי השורעם, ועדיין כל גופו עם מלבושיו נתמלאו בברכת שמים ממי הגשמים אשר ירדו מחוצה לשורעם.

עבר שם יהודי בעל רכב גדול ונח שראה את המחזה הנורא, קרא האיש, אנא, יכנס הרב לרכבי ויעזור ויגן ויושיע ממים ומטר, אמר לו הרב, לא, לא, אין צורך, הנני הולך כבר עם בחור זה... למעשה, הרב הגיע לישיבה כשכל בגדיו נוטפים מים טופח על מנת להטפוח. למראהו נחרדו אנשי הישיבה ושאלוהו, מדוע לא נכנס הרב לרכב, א"ל הרב, ראיתי את הנאת הבחור שיש בידו לעזור לי, הוא מרגיש טוב עם זה שהוא 'בר הכי', ולא יכולתי לקחת ממנו הנאה זאת.

יסוד גדול למדנו מתורת האי גאון, שגם ילד קטן הוא 'מענטש' ויש להתחשב ברגשותיו, וח"ו מלקחת ממנו 'הנאותיו'... כי פעמים הרבה נראה במחננו יהודים יקרים המבינים שצריך להתחשב בהרגשת הזולת, אך לא יבינו כי גם נפשו של קטן 'נפש' היא, ויש להקדיש מחשבה ותשומת לב בהם.

סח הגאון רבי שלום שבדרון זצ"ל ששמע מהגאון רבי יעקב קמינצקי זצ"ל ששמע מבעל העובדא ה"ה הגאון רבי משה רוזין זצ"ל בעל ה'נזר הקודש' שהיה מרא דאתרא בעיר 'כויידאן', בשנות אברכותו היה דר הגה"ק החזון איש בעיר כויידאן, כידוע היה החזון איש צנוע ושקט, מהלך בצידי הדרכים ואיש לא ידע מגדולתו מאומה, זולתי המרא דאתרא שהחזון איש היה מדבר עמו רבות בליבון וביורר סוגיות הש"ס וההלכה, ואף הציע לו החזון איש לקבוע עמו ללמוד ב'חברותא', והיו בטוחים אנשי העיר לפי קוצר דעתם כי הרב 'מטפל' באותו אברך שאינו מן השורה... ויהי היום, נכנס החזון איש אל הרב, ודברו בפיו, הנה בעירנו ישנו ר' יעקב דער בלעכער (הנפח) והוא חש שלא בטוב, נראה לי עצה טובה שאלך יחד עם הרב ל'בקר את החולה', תמה הרב, א מנין לו לאברך ה'שתקן' הלז את כל הנעשה בעיר, מה לו ולבלעכער... ב. כי אי"ז 'כבוד הרבנות' - כבוד התורה, שאלך לבקר חולה איש פשוט, לא נהוג כן גבן, אך החזון איש לא הרפה, וכה אמר, 'שלום הבית' בביתו של הבלעכער רעוע ואינו בכי טוב, אם יבורא הרב לבקרו - דייקא כשאין הדבר נהוג, יעורר הביקור רעש גדול בקרב בני העיר, וממילא תבין נו"ב של ר' יענקל, כי בעלה אינו 'איש פשוט' כלל וכלל, ובזה ישוב השלום והשלווה לשכון בביתם דרך קבע בס"ד.

וכן הוזה, החזון איש עם הרב עלו לביתו של ר' יענקל, אי אפשר לתאר עלי גליון את ההתרגשות העצומה בראותם את רב העיר בכבודו ובעצמו עומד בפתח ביתו, וגם כל העיר רעשה וגעשה, ושלום רב בא על הבית ותושביו. ללמדך כמה גדול השלום וכמה ראוי וכדאי למסור עצמו לזאת.

ל. כתיב (ירמיה לא יד-טו), 'קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו', כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו', וקצת צ"ב דהרי אמרו חז"ל שבעת ה'חורבן' באו כל האבות והאמהות הק' בבכיה, וכל אחד הזכיר זכותו למען הציל את בני ישראל, ומדוע דייקא רחל נענתה ורק לה נאמר מנעי קולך מבכי. אלא, שמצינו ברחל שהסכימה לשלם מחיר יקר בכדי למנוע אחרים מלבכות, שהרי 'עיני לאה רכות' - שהיתה בוכה ומצירה שלא תפול בחלקו של עשו, עד שגילתה לה רחל את הסימנים בכדי שתוכל להיכנס לחופה ולהינשא ליעקב, אף שידעה היטב שעיי"ז תפסיד היא עצמה את זכותה ושוב לא תהיה לחלקו של יעקב, ומי שמשלם משלו כדי למחות דמעת אחרים, הקב"ה נוהג עמו באותה מידה ומוחה את דמעתו...

לא. הנה נאמר בריש פרשתנו (יח ד) שאמר אברהם אבינו ל'אורחים' שבאו אליו 'יוקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ', ולכאורה קשה מדוע אמר להם רק מעט מים ואילו בשאר הדברים נהג בעין טובה מופלגת, וכמו שאמרו חז"ל שהביא להם ג' לשונות בחרדל וכן 'שלוש סאים קמח סולת', וביאר הרה"ק ה'מקור ברוך' זי"ע (וכן בעוד ספרים) כי הנה הטעם שאמר להביא להם מים לרחוץ רגליהם הוא כמו שכתב רש"י 'כסבור שהם ערביים שמשותחים לאבק רגליהם והקפיד שלא להכניס עבודה זרה לביתו', וכבר נודע מה שאמרו חז"ל (עי' כלה רבתי פ"ט) 'כבדהו וחשדהו', וכך נהג גם אברהם אבינו, מצד אחד כיבדם ונתן להם לאכול ומאידך גם חשד בהם שהם עובדי ע"ז, וזאת בא הכתוב ללמדנו, כי את ה'כבדהו' צריך לנהוג בהרחבה, אכן את ה'חשדהו' אין צריך להדר בו... אלא די רק במעט מים ותו לא...

בדרך זה ביאר גם הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל את הטעם שאל הבקר רץ אברהם בעצמו ואילו את המים הביא להם על ידי שליח (וכמבואר ברש"י), כי רצה לכבדם בעצמו, אכן 'חשדהו' ניתן לעשות על ידי שליח...

בא וראה עד כמה צריך להיזהר בכבוד הבריות שלא לביישם ושלא להכלימם ח"ו, וכמו שכתב רבינו ה'אור החיים' הק' זי"ע על הפסוק (לעיל יב א) 'ויאמר ה' אל אברם לך מארצך וממולדתך ומבית אביך', שהיתה כוונתו של הקב"ה שיצא אברהם לבדו מבית אביו מבלי שיצטרף עמו אחד מבני משפחתו, אכן 'לוט דבק עמו וכו' ולא דחפו (אברהם) עד שימצא המצאה שלא יכלימהו'. והוכיח זאת מהאמור שם בפרשה שתיכף לאחר שרבו רועי אברהם

הצדקה לב נתעלה להיות 'ואברהם היה יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל גויי הארץ', והיינו שנהפך להיות

עם רועי לוט אמר לו אברהם 'הפרד נא מעלי', ולכאורה נשגב מבינתו להבין כיצד הרחיקו אברהם כ"כ, 'אלא לצד שהיה חושב מחשבות להפרידו כדבר ה' לזה תיכף במוצאו סיבה דחפו בני ידים, וראיתי לחזק פירוש זה גם כן ממה שאמר הכתוב (יג יד) וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו שא נא עיניך, מאמר זה יוכיח כי יושב ומצפה היה ה' מתי יפרד לוט להראותו את הארץ שאמר לו בתחילת דבר אליו - אשר אראך, ולא הראהו עד עתה שנפרד לוט, והוא מאמר ראשון לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אז אראך'. והדברים מבהילים לכל המתבונן בהם, שהקב"ה אמר לו שיצא מכל בית אביו וגם מבטיחו טובות לרוב, ואעפ"כ, לא עשה כן אברהם בכדי שלא לבייש את לוט, והגם שמשום כך לא זכה שיתראה אליו ה', ולא יקיים לו את הבטחתו 'אשר אראך', אך כל זאת היה שווה לאברהם להפסיד - העיקר שלא לבייש את הזולת.

ביאור נוסף בטעם שאמר אברהם יוקח נא רק מעט מים כתב ב'דרכי מוסר' (להגר"י ניימן זצ"ל) על פי מעשה שהיה אצל הגה"ק רבי ישראל סלנטער זי"ע, שבאחד ממסעותיו הוזמן לסעוד את סעודות בבית אחד מתלמידיו העשירים, התלמיד הקדים וסיפר לרבו שביתו מתנהל לפי כל הידורי ההלכה, והמבשלת במטבחו היא אשה אלמנה כשרה וצנועה, וגם אשתו נכנסת ויוצאת ועיניה פקוחות על כל דבר, בלילי שבתות עורכים סעודה גדולה, משמיעים דברי תורה ומזמרים זמירות שבת, וכך מאריכים בשלחן עד שעה מאוחרת בלילה, כיאה לכבודה של שב"ק.

לאחר ששמע הרב את כל פרטי הליכותיו, ניאות לבוא לסעוד אצלו, אך בתנאי אחד - שכל הסעודה תנוהל על פיו, ושסעודת ליל שבת תארך בשעתיים פחות מבכל שבוע... התלמיד תמה על 'תנאים' אלו, אבל מפני כבוד רבו קיבל את הדברים. ואכן, בהגיע הזמן קידש רבי ישראל על היין, וערך את הסעודה מתוך דברי תורה קצרים, כשהוא מבקש שייגישו את המנות בזריזות. מקץ שעה קלה כבר הוגשו המים האחרונים, ובירכו ברכת המזון.

לאחר ברכת המזון שטח התלמיד את אשר על ליבו בפני רבו, ואמר לו ילמדנו רבינו מה פסול מצא בי ובהנהגתי עד שהפך כל סדרי בראשית, לא השיב לו דבר אלא ביקש ממנו לקרוא לאלמנה המבשלת, ובבואה ביקש מעמה 'סליחה ומחילה' על שהטריח אותה בהגשת המנות בזריזות ובלי הפסק כפי הרגלה בכל שבת. השיבה המשרתת, ברכות ינוחו על ראש הרב, יהי רצון לשבת הבאה כן... כי בכל שב"ק גומרת אני את מלאכתי באישון ליל, וכשאני חוזרת לביתי הנני מוצאת את ילדי הרכים כשהם נמים כבר את שנתם, אבל היום, בזכות הרב אחזור עתה לביתי, אקדש לילדיי, ואסעד עמם את סעודת השבת בצוותא. ובזה הוכיח רבי ישראל את תלמידו, כי האף אומנם שהנהגתו בקודש להאריך בסעודות השבת הנהגה טובה היא, אבל אם היא באה על חשבון משרתת אלמנה הנאלצת לוותר על משאלות ליבה בכדי להביא טרף לביתה, לא טוב הדבר, עשה זאת לאחר ברכת המזון... ועתה הבה נשב יחדיו ונזמר לאלוקינו עד אור הבוקר...

ועל דרך זה יש לבאר, כי אל הבקר רץ אברהם בעצמו על כן הרבה להביא להם במידה גדושה ומלאה, אכן את המים לא הביא בעצמו אלא אמר לשליח להביא להם, ואינו ראוי להיות טוב ומיטיב - בהעמדת מים הרבה - כשהוא על חשבון השני...

לב. שמעתי מהרה"ח ר"נ וויינשטאק שליט"א מעשה נורא המלמדנו לקח כי ה'נותן' לצדקה והמיטיב לרעהו, אינו אלא 'מקבלי' לעצמו טובה וברכה. וכה היה מעשה עם זקנו הרה"ח רבי פסח וויינשטאק ז"ל (הלך לעולמו בשנת תשע"ו כשהוא בן מאה) שנתבקש ונענה בשמחה לנדב שולחנות וספסלים חדשים לביהמ"ד של כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק שליט"א באנטווערפען, ובאותם הימים כבר מלאו לר"פ תשעים ושנים חיים בעולם הזה, ר"פ לקח הלוואה מהבנק (משכנתא) שזמן פרעון היה לערך שמונה שנים (בגיל 92 כבר לא נהוג עלמא לקחת משכנתא מהבנק, אבל בברכת הרבי הוא לקח את המשכנתא), אחרי שכבר סידר את כל ענין הלוואה שאלו הגבאי אולי תאבו לקחת על עצמכם גם רכישת הענגערס (מתלים) לשטריימלך מאותו חברה שיצרה את הרהיטים - כדי שיתאימו לצבע וצורת הספסלים החדשים, הסכים ר"פ והוסיף עוד כמה אלפי דולרים על המשכנתא.

אחרי כמה שנים כשהחל לדאוג 'שמא ימות למחר' פנה אל נכדו הנ"ל, שהיות ועדיין הרבה חדשי פרעון לפניו, הוא מבקש ממנו שיעזור לסלק התשלומים (ולא יתן לאביו - בנו של ר' פסח לשלם בעצמו...). אבל, לא כן חשב הקב"ה, והנה, באמצע חג פסח האחרון בחייו כשהוא בן תשעים ותשע שנה הובהל ר"פ לבית החולים באשר כליותיו פסקו מלפעול ולעבוד, בני המשפחה כבר החלו להכין עצמם לסופו הקרב, כי כן הוא 'משפט כליות' בפרט אצל זקן שבע

נורא כהפיכת העיר, על אף שעדיין לא ניתנה תורה, ומבאר, 'אבל נגמר דינם - בעוון שהיו מואסין את הצדקה, ולא היו משגיחים על ענייהם ועל רעיהם שהיו מוטלין ברעב... ואנשי סדום היו מואסין בה (בצדקה) והיו אכזרים בתכלית, ואף על פי שלא ניתנה תורה עדיין, הנה הצדקה מן המצוות המושכלות (היינו ממצוות 'שכליות'), ודבר מתועב הוא שיראה אדם את מינו (אדם אחר) מוטל ברעב, והוא עשיר ושבע מכל טוב ואינו מרחם עליו להשיב את נפשו. על אחת כמה וכמה מתועב מי שאינו מרחם על בני אומתו הדרים עמו בעיר אחת, ועל כן איבדן השי"ת לאנשי סדום שהיו מונעים אותה (את הצדקה והחסד) ולקח נקמת העניים'.

מי שענה לאברהם אבינו בהר המוריה הוא יעננו, מי שענה ליצחק בנו הוא יעננו, להאמין באמונת אומן, לעמוד איתן בכל מיני נסיונות, ואל תביאנו לא לידי נסיון ולא לידי בזיון, ונוכה להיגאל גאולת עולם אמן.

מקור הברכה. לאידך, (פסוק ב) 'ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד', ואינם שומעים 'זעקת הדל', ומתאכזרים שלא לגמול חסד וצדקה עם הבריות. ולא עוד אלא ש'חכמים המה להרע' - עשו רשעותם ב'חכמה' (לומדיש'ע רוצחים) כמובא בסוף מסכת סנהדרין (דף קט), ובגון שהיו נותנים לאורח מיטה שאינה כפי מידותיו, ואם היה ארוך יותר היו מחתכים את רגליו שיתאימו למדות המיטה אשר הוא שוכב עליה, ואם היתה המיטה קצרה מדי היו מותחים את גופו לאורך המיטה עד שכל אבריו מתפרקים. ואעפ"כ לא נזכר בנביא שנחתם גזר דינם רק על 'יוד עני ואביון לא החזיקה', ככתוב (יחזקאל טו מט) 'הנה זה היה עוון סדום אחותך... יוד עני ואביון לא החזיקה', וכל כך רע הדבר בעיני ה' עד שהפך את העיר - עונש שלא מצינו בזאת זולתי בסדום (רק בנינוה אילו לא היו שבים בתשובה) לג'.

כיו"ב כתב רבינו בחיי (יה ב) לבאר מדוע החמיר הבורא עם אנשי סדום להענישם בעונש כל כך

ימים בן 99 - אם פסקו מלעבוד הרי זה מורה על סיום החיים, אבל אחר כמה ימים שבו הכליות לפעולתם כבראשונה, ר"פ חזר הביתה כלא היה דבר, חי את חייו כשכל חודש הינו פורע את מקצת מהחוב על תרומתו לביהמ"ד, עד חודש חשון - אז שילם את התשלום האחרון ללא עזרה מאיש בעולם, וראה זה פלא, לא עברו כמה ימים והוא השיב את נשמתו ליוצרה כשהוא כמעט בן מאה שנה.

ללמדך, שהנתינה הזאת לצדקה היא שהחזיקה אותו בחיים, ואותם ה'ענגערס' ש'הוסיף' לתת, הוסיפו לו עוד כמה חודשי חיים, במקום שהוא נתן הוא קיבל.

לג. אמרו בעלי המוסר לבאר מדוע מצינו שהפך את סדום ועמורה ללא התראה בטרם ההפיכה, ואילו בנינוה כתיב ששלח את יונה הנביא להתרות בהם 'עוד ארבעים יום וינינוה נהפכת'. אלא משל למי שנתמנה להיות פקיד ב'בנק', והיה הלה מקבל את כל באי הבנק בסבר פנים יפות, אך דא עקא, שלא מצא את ידיו ורגליו בחכמת החשבון, והיה מזכה את החייב ומחייב את הפטור, כשמוע המנהל כי כן הוא מיהר לשלחו עד מהרה. למחרת היום הביא פקיד חדש שהיה בקיא נפלא בתכונות החשבון, אלא שחסרון היה לו, שהתנהג ברוגזה ובקפידה אל באי הבנק, ניגש אליו המנהל והזהירו שיתנהג בשובה ונחת אל קהל הפונים אליו. עתה ישאל הרואה מאי בין הראשון לשני, הרי שניהם לא נהגו כהוגן, ומדוע זה רק הוזהר לשנות הנהגתו, וזה מצא עצמו בבית ללא כל הזהרות מוקדמות, אלא, כי כל הרוצה לעבוד בבנק, מחויב לדעת את ה'יסוד' - הבנה בענייני ממון, שהרי שם הוא מקום מסחר המעות, ממילא אם יש לו ידיעה טובות בענייני ממון, עדיין אפשר לסבול שאר חסרונות שיש לו, אבל אם הוא חסר את ה'יסוד', אף אם בשאר עניינים יש לו מעלות, מה לו ולבנק...

כיו"ב, מיסוד קיום העולם שיהא האדם בעל חסד ומידות טובות כמו"ש (תהלים פט ג) 'עולם חסד יבנה', ע"כ, אם יש בו מידות טובות עדיין אפשר לסבול את שאר חסרונותיו, משא"כ אם את היסוד אין לו מה יועילו כל שאר מעלותיו. ומעתה יבואר שפיר, כי אנשי סדום היו רעים וחטאים בענין זה שלא גמלו חסד איש את רעהו, ואדרבה הרעו איש לזולתו, ע"כ נחסר להם ביסוד העולם, א"כ אין להם זכות קיום בעולם. משא"כ אנשי נינוה אף שחטאו בחטאים רבים להשי"ת (עיי' במפרשי תנ"ך תחילת ספר יונה), דומים הם לחסרונות שיש לפקיד השני, שנחסר לו הרבה ממעלות הנצרכות לאדם, אבל לא ביסוד עבודתו.

וכך אמר הרה"ק ה'אהבת שלום' זי"ע לפרש בלשון התפילה (ברכת יוצר אור) 'המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים', כי אימתי הקב"ה מאיר לארץ, בזמן שהדרים עליה נוהגים ברחמים זה לזה... (הובא בהג"ה פר' קדושים).

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת ו'רא תשפ"ג

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת.

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

והוא ישב פתח האהל כחם היום (יח, א)

כתב רש"י, "פתח האוהל - לראות אם יש עובר ושב".

מה הביטוי של "עובר ושב"?

אומר האדמו"ר הק' רבי אברהם יעקב מסאדיגורא: העניינים מצאו את דרכם בעצמם לאוהלו של אברהם אבינו, אבל היו כאלה שרצו להיכנס אך התיישו, לכן הם התקרבו לאהל והתרחקו ממנו, וחוזר חלילה, והיו "עובר ושב"... אברהם אבינו המתין לראות היש עובר ושב, וכאשר מצא עניינים כאלו, היה רץ ומזמינם להיכנס.

בספר "אדיר במלוכה" מסופר על טביעת העין שהיתה לרבי הקדוש רבי יצחק מבוהוש זצ"ל והבנתו בנפש האדם:

ביתו היה פתוח לרווחה לכל רעב ונצרך. פעם אחת הגיע יהודי שנראה כגביר ובפיו היתה בקשה שונה מבקשות הצדקה והעזרה השגרתיות - הוא אמר כי הוא גביר גדול המקבל הרבה מאוד דברי דואר, אך ילדי השכנים מחטטים בתיבות הדואר והוא חושש שמא דברי דואר נעלמים לו, ולכן הוא מבקש להפנות את המכתבים למעונו של הרבי.

הסכים הרבי בחפץ לב לסייע לו בכך, וכך בכל יום היה מופיע בשעת הצהריים לשאול אם הגיעו דברי דואר עבורו.

משחלפו הימים ואפילו דבר דואר אחד לא הגיע עבורו, פנתה הרבנית אל הרבי וסיפרה על הגביר המגיע לשווא יום אחר יום לביתם.

"כך?" שאל הרבי, "כנראה שהוא רעב ורוצה לאכול אלא שמתבייש הוא".

"אם הוא מתבייש", סברה הרבנית, "ודאי יתבייש גם כשאציע לו אוכל..."

חיך הרבי ואמר: "כשיבוא מחר אמרי לו כי הדור עדיין לא הגיע, תציעי לו להמתין מעט, ובינתיים תגישי לו משהו לאכול..."

הרבנית עשתה כדברי הרב, ומאותו יום ואילך כאשר היה מגיע אותו אדם לברר פרטים אודות מה שנשלח לו בדואר, ענתה שעדיין לא הגיע, ובנתיים הושיבה אותו על יד השולחן והגישה לו ארוחה חמה. הלה היה אוכל לשובע נפשו, ולאחר מנוחה קלה, הלך לדרוכו...

הנה כי כן, מצוות הכנסת אורחים צריכה להיעשות ברגישות רבה, תוך שימת לב לכל פרט שהוא ייטיב עם תחושותיו של האורח. (ומתוק האור)

והוא ישב

וברש"י ביקש לעמוד א"ל הקב"ה שב ואתה סימן לבניך שעתידי אני להתייצב בעדת הדיינים בו

יש לפרש דה"ק שאברהם אבינו חשב בלבו שהוא הוא האדון והבעל הבית ולכן יש לו לעמוד ולסבב אצל האורחים והודיעו הקב"ה שהוא הוא הבעל הבית וראע"ה ישב במקומו, וזהו סימן לדיינים שלא ידמו בנפשותם שהם הם הבעה"ב ויכולין לדון כפי רוחם שיש דין ודיין והקב"ה הוא הבעל הבית על הכל (א"ש פנחס)

יקח נא מעט מים (יח, ד)

כתב רש"י: ע"י שליח.

יש להבין, ג' פרים שחט אברהם אבינו בשביל שיהיה לכל אחד לשון של בקר, וכשמגיע אל המים אומר "יקח נא מעט מים"? למה לא לתת להם הרבה מים? מתרץ רבי ישראל מסלנט זצ"ל עם יסוד מוסר, אי אפשר להיות צדיק על חשבון השני! אי אפשר להדר בהכנסת אורחים כשזה על חשבון השני, לכן כיון שאת המים הביא השליח, אמר אברהם אבינו יוקח נא "מעט מים".

ראוי לצרף כאן סיפור (אותו סיפר הרב אליהו דיסקין) על החפץ חיים, המלמד הן על "גדולה הכנסת אורחים" והן על היסוד הנ"ל שלא להדר על חשבון השני:

בחור אחד עבר בדרכו בראדין, היה זה ביום שישי, שעות ספורות לפני כניסת השבת. באין לו מכיר בעיר זו, פנה אל ביתו של החפץ חיים, שקבלו בסבר פנים יפות. כשראה החפץ חיים שהבחור נראה עייף מאוד ותשוש מהדרך, הציע לו מטה לישון. הבחור שבאמת היה מאוד עייף נענה להזמנה ונשכב לישון. כשהתעורר הבחור, אמר לו החפץ חיים, שכבר סיימו להתפלל בבית הכנסת, והוא מחכה שהבחור יתפלל ולאחמ"כ יסעודו את סעודת השבת. לאחר הסעודה רצה הבחור ללכת לישון, וראה שהשינה ממנו והלאה ואינו מצליח

להירדם. הלך להסתכל מהחלון וראה שכבר עלות השחר. נחרד הבחור להיווכח שהחפץ חיים חיכה לו כל כך הרבה זמן עד שיתעורר.

לאחר התפילה בבוקר, ניגש אל הרבנית, ושאל אותה מה היה אתמול בלילה, סיפרה לו הרבנית, שכשהגיע החפץ חיים מהתפילה, וראה שהבחור עדיין ישן, לא הרשה להעירו משנתו, ואמר לבני הבית, שהם יאכלו, ובנו יעשה להם קידוש, ואחרי הסעודה, שיערכו מחדש את השולחן כאלו שלא אכלו עדיין, והוא יחכה לאורח. כשסיימו את הסעודה וראו שהבחור עדיין לא התעורר ערכו באמת את השולחן מחדש, ואמר להם החפץ חיים שילכו לישון והוא יעיר אותם כשהבחור יתעורר. ואכן כשהבחור התעורר קמו כל בני הבית והצטרפו אליו לסעודה, כדי שלא ירגיש אי נעימות לאכול לבד, ועל שעייב את החפץ חיים כל כך הרבה זמן מלאכול.

ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו (יח, ה)

אדם שעושה סעודה ומזמין את רעיו לשמוח אתו, מן הנימוס הוא שכשמגיעים האורחים מזמינם לשבת ולאכול. אבל אם פונה אליהם בהגיעם ואומר להם "תשבו, תאכלו, ותלכו" הרי שהם יבינו שאינו רוצה שיתעכבו ונותן טעם לפגם בכל ההרגשה שלהם.

אם כן, שואל בספר "אוצר הרעיון והמחשבה", מדוע פונה אברהם אבינו - שאין לנו מכנים אורחים גדול ממנו - אל האורחים ואומר להם: "ואחר תעברו"?

ומתרץ בדרך צחות כך:

הנה אברהם אבינו נעשה לו נס שהקב"ה הוציא חמה מנרתיקה, כדי שלא יבואו אורחים, והרי אין בעל הנס מכיר בניסו, ישב אברהם אבינו וחשב מה קורה כאן שכבר שלשה ימים ששום אורח לא רוצה להגיע? אולי יש איזה פגם בהכנסת אורחים שלי, שבגלל זה אנשים מרגישים כאן שלא בנח? חשב וחשב, והגיע למסקנה שאולי העובדה שכדרכו תמיד היה פונה אל האנשים בגמר הסעודה ומחייב אותם לברך ולהודות למי שהעולם שלו, לבורא עולם, אולי זה הסיבה שאנשים לא רוצים להגיע, כי הם לא תמיד רוצים להתעכב כדי לברך. לכן כשראה את המלאכים אמר להם: "וסעדו לבכם ואחר תעברו" אין לכם מה לחשוש שתעכבו בסיום האוכל אלא מיד תוכלו ללכת...

(אוצר הרעיון והמחשבה)

ויאמר מהרי"ש שלש סאים קמח סלת לושי ועשי עגות (יח ו)

בגמרא בבא מציעא (פז, א) "כתיב קמח וכתיב סלת אמר רבי יצחק מכאן שהאשה צרה עיניה באורחים". ופירש רש"י שההוכחה היא ממה שאברהם אמר קמח ושרה אמרה סלת. כל המפרשים מתקשים, מהיכן הראי" שצרה עיניה באורחים, הרי סולת הוא יותר חשוב מקמח, ואם הביאה סולת לכאורה אין עיניה צרה באורחים?

תירץ בדרך צחות בספר "אוצר הרעיון והמחשבה" שהנה כשעושים סעודה, יש בזה שתי סוגים, יש "סעודה" ויש "שולחן מתוק", אם רוצים שהסועדים יאכלו סעודה שלימה עם מנה ראשונה ומנה מרכזית מגישים בתחילה לחם או לחמניות שיטלו ידיהם לסעודה. אבל אם זה רק "שולחן מתוק", נותנים על השולחן "מציות" או "לחמניות מזונות" וכו' ואז זה מנה אחת בלבד.

והנה מקמח עושים לחם, אבל מסולת עושים מיני מתיקה. וזה ההוכחה, שאברהם רצה שתביא קמח כי האורחים צריכים להתחיל עכשיו סעודה עם לשונות בקר וחרדל וכו', אבל שרה הביאה סולת, שבייניו שזה רק "שולחן מתוק"...

(אוצר הרעיון והמחשבה)

אמרו חז"ל ("ב"מ פז ע"א) הוא אמר קמח והיא אמרה סולת מכאן שהאשה עיניה צרה באורחים. הקושיא מפורסמת שהרי אדרבה מן הפסוק הראיה להיפך שהיא אמרה סולת שהיא יותר ביוקר מקמח א"כ מכאן ראייה שאין האשה עיניה צרה באורחים.

פירש הבעש"ט הק', ע"פ משל, פעם אחת קרא האריה לגוריו ואמר להם דעו לכם בני אתם הגיבורים של העולם, ואין לכם ממה לפחד כלל. כל הבריות פוחדים מכם. יום אחד יצאו הגורים לטייל בעולם, הגיעו לארמון חרב והיו בו הרבה ציורים, באחד מהם שמשון הגיבור הורג אריה ומשסעו כשסע הגדי, רצו האריות ברוב כהלה אל אביהם ואמרו לו: איך אמרת שאנחנו הגיבורים בעולם והרי ראינו בציור גדול איך שאדם משסע אריה. ענה להם אביהם,

הקב"ה בגילוי נבואה, 'המכסה אני מאברהם אשר אני עושה', אני צריך לספר לו על הפיכת סדום ושלא יאמר להמלאכים 'לכו לשלום', ואז התחיל הויכוח, שאמר אאע"ה אם יש חמשים או ארבעים או שלושים, יש לרחם ולא להפוך את סדום, אמר הקב"ה אם באמת יש כך וכך צדיקים תוכל לומר למלאכים עכשיו 'לכו לשלום', אך לא מצאתי אפילו עשרה, לכן אל תאמר להם 'לכו לשלום'.

וזה שכתוב 'ויקומו משם האנשים', ולא כתבו שנפרדו מאברהם אבינו, כי ידעו המלאכים שזה דרכו של צדיק זה שהוא מקיים מצות לוויה עם האורחים, לכן קמו משם תיכף בפתע פתאום, ואברהם אבינו רץ אחריהם לקיים מצות לוויה, 'ואברהם הולך עמם לשלחם', ותוך כדי לוויה היה כל אותו הדיבור של הקב"ה 'המכסה אני'.

ובזה מובן סמיכות הפסוק 'ואברהם היו יחידים לגוי גדול ועצום, ונברכו בו כל גויי הארץ', היינו שכל מי שמתברך מפיו, ברכתו מתקיימת, ולכן עצרו הקב"ה מלומר להם 'לכו לשלום', ולא כיסה מאברהם את אשר הוא עושה.

עד כדי כך היה כוחו של אברהם אבינו גדול ועצום, שאילו היה מוציא שתי תיבות מפיו, לא היתה סדום מתהפכת. ומבואר במדרש שהכל ידעו שכל מי שלוקח דבר מה מאברהם, הרי הוא מתברך, וכל מי שרצה לעשות מסחר עם פרתו, היה בא לפניו שישום את הפרה כמה היא שוה, ועי"ז היה כבר נכנס ברכה באותה פרה לולדות ולחלב בכפלי כפליים. כמה גדול כוחו של צדיק.

(הגרמ"י רייזמן – ב' וירא תש"פ)

אחרי הדברים האלה ויגד לאברהם לאמר (כב, כ').

פירש רש"י בשובו מהר המוריה היה אברהם מהרהר בלבו ואומר אילו היה בני שחוט כבר היה הולך בלא בנים היה לי להשיאו אשה וכו'. בישרו הקב"ה שנולדה רבקה בת זוגו וזה הדברים האלה.

הענין שאברהם היה אחר העקידה במדריגה זו שהצטער מאוד ונשפל רוחו לאשר לא זכה לגמור ציווי ה' בשלימות הגמור. והרהר בלבו לאמר כי הוא עצמו חייב בדבר שלא נגמר ונעשה החפץ ורצון הבורא להקריב את יצחק בנו על גבי המזבח. כי הקב"ה הבטיחו כי ביצחק יקרא לך זרע. וממילא כאשר לא היה עדיין ליצחק זרע לא היה במציאות כלל שיהיה נקרב עולה. אבל באם היה משיאו לו אשה מבנות ענר וכו' והיה לו ליצחק זרע קודם העקידה. כבר היה יכול להתקיים מאמר ה' יתברך שהבטיחו. וממילא היה ביכולתו להקריבו לעולה והיה נגמר ונעשה רצון ה'. בישרו הקב"ה שאל יצטער בזה כלל כאשר לא היה שום מציאות שיהיה ליצחק זרע עד עכשיו. ולא היה אפשר כלל מקודם כי כעת נולדה בת זוגו. וההבטחה כי ביצחק יקרא לך זרע היא דוקא ממנה. ומתחילה כשצויתין לא אמרתין לך שחטוהו אלא העלהו. ובודאי נעשה מאמרי על ידך בלי שום הפסד וגרעון כלל:

(רמתיים צופים)

ותלד הבכירה בן ותקרא שמו מואב (יט, לז)

מעשה נורא מובא בהקדמה לשו"ת "אגרות משה" (חלק ח), 'בלויבאן היו גדולי תורה רבים ורבינו (הגר"מ פיינשטיין זצ"ל) היה מספר את המעשה דלהלן כדי להראות שהיו מהם שהגיעו למדרגת רוח הקודש כמעט, של גילוי אמיתי בתורה: "בתחילת חורף תרפ"ב חלה אחד מבעלי הבתים ונפל למשכב במין חולי מוזר ולשונו התנפחה בפיו. כאשר תקיף ליה עלמא, ורבי משה בא לבקרו, ביקש החולה להוציא כל איש מעליו וסיפר לרבינו את סיבת חליו. וכה סיפר, שבוע קודם לכן, בשבת פרשת וירא הקשה כיצד זכו בנות לוט שהמשיח יהיה מצאצאיהן אף שלא בושו בגילוי עריות שעשו, והודיעו שבניהם הם מאביהן, ודיבר עליהן בדרך בזיון. בלילה הופיעו בחלומם שתי נשים זקנות מאד, שראשן ופניהן מכוסים ואמרו שהן בנות לוט, הן הוסיפו ואמרו לו ששמעו את מענתו, ובאו מעולם האמת לענות לו.

הן טענו שהיו יכולות לומר שמאחר שהן ממשפחת אברהם וניצלו בדרך נס מסדום, לא היו תולים בהם מעשה זנות והיו יכולות לייחס לעצמן כל מעשה נס כך שהיו יכולות לומר שנתעברו מן השכינה כביכול, ולייסד דת חדשה כנצרות, ולכן קראו לבניהן עמון ומואב להודיע שכאשר אשה מתעברת יש לוולד תמיד אב בשר ודם, בזכות זה זכו ויצא מהן המשיח האמיתי.

עוד אמרו לו שהוא חטא חטא גדול כאשר דיבר עליהן בדרך בזיון, ומאחר שהוא דיבר עליהן בזלזול הוא ייענש מידה כנגד מידה כמרגלים (רש"י במדבר י"ד ל"ז) ותשתרבו לשונו ותתנפח בחולי משונה, וכך ימות. כשסיים האיש לספר את סיפורו היסב את פניו אל הקיר ונפטר לעולמו. רבינו ראה בכך עניין אמיתי, מאחר שגם ההסבר נראה לו הסבר אמת".

(טעם הצבי)

ויקח את המאכלת

ראיתי בספר 'בריתי שלום' להג"מ רבי פינחס הכהן שטיינר צוק"ל לבאר דברי רש"י 'מאכלת – ע"ש שישאל אוכלים ממתן שכרה'. וצ"ע וכי מהסכין הם אוכלים מתן שכרה, והלא אמרנו בשם הרבי רבי מנדילע שהדבר היחיד שלא היה נצרך לשם, הוא הסכין, שזה כבר לא היה רצון ה'?

אדרבה מזה ראייה לדברי, אילו היה זה דבר טבעי שאדם ישע ארי לא היו עושים מזה תמונות גדולות כ"כ לראוה, אבל משום היות הדבר פעם אחת ויחידה ואינו מזדמן בכל יום עשו מזה תמונה גדולה לראוה. וזהו שאמרו חז"ל, התורה מפרסמת נדיבות לבה של שרה שהוא אמר קמח והיא אמרה סולת מכאן ראייה ששרה אמנו היתה יוצאת דופן ואשה אחרת עיניה צרה באורחים. (אהל אברהם, וכעין זה כתב היעב"ץ)

בספר א"ש פנחס להגאון ר"פ הירשפרונג זצ"ל כתב: ואני ביארתי באופן נאה עפ"י מש"כ התוס' בשבת קי"ז ע"ב ד"ה הציל וז"ל אומר ר"י כשאפו ביי"ט של פסח מצות מסולת נקיה שיש לו די לצורך י"ט אין אופין אחריהן פת של הדראה אלא מתחילה יעשה של הדראה ואחרי כן יעשה הנקיה עכ"ל והנה מעשה דהמלאכים היה ביו"ט פסח טען אברהם שצריכין לאפות מקודם מקמח בכדי שיוכלו לאפות אח"כ מסולת כמ"ש התוס', אבל שרה שהיתה עיניה צרה באורחים אמרה שמקודם צריכין לאפות מן הסולת ואח"כ לא יכלו לאפות מן הקמח ועוד אמרתי דמה"ט אשה עיניה צרה באורחים לפי שהאשה מכרת באורחין יותר מן האיש (ברכות י"ע"ב) ולכן יודעת שלאיש כזה אין מגיע לו יותר ממה שנתנה לו שאינו נקי וצדיק כמו שבעלה מדמה, משא"כ האיש שאינו מכיר בהאורחין מכבד את כולן כצדיקים גמורים. (אש פנחס)

מופלא הוא פירושם של "בעלי התוספות" על התורה לפסוק זה, וזה לשונם: "מהרי"ש שלם סאים" – מכאן שהנשים עצלניות: "קמח סולת לוישי ועשי עוגות" – מכאן ששרה עיניה צרה. מדקאמר לה אברהם שלם סאים קמח אמרה לו וכי אעשה לחם שחור כמו שעושים מקמח. א"ל סלת עשי כמו פת נקיה: "לפי פירושה, שחר הפירוש הנ"ל] (טעם הצבי)

בספר אהבת וסגולת ישראל הביא לפרש בדרך צחות, למה אשה עיניה צרה באורחים, עפ"י הגמ' אוקירו נשיכו שביל שתתעשרו. שהאשה אינה חפצה שבעלה ירבה בגמ"ח שכן צדקה היא סגולה לעשירות, "עשר בשביל שתתעשר", וכך, כשירצה הבעל להתעשר יוכרח להשתמש עם הסגולה האחרת ולכבדה בשביל שיתעשר...

(אהבת וסגולת ישראל – שנת תרצ"ב)

ואדוני זקן. (יח, יב)

לא מצאנו שקראה אותו אדוני כ"א בפעם הזאת, והנה רמב"ן כ' אברהם לא הודיע לה מה שנאמר מאת השי"ת שתלד בן ואת בריתי אקים את יצחק וכל הפרשה, נמצא לא נודע לה שהוחלף שמה לשרה, ושמעה כל היום שהוא קורא אותה בשם חדש שרה והלא דבר הוא, ע"כ חשבה כי עד עכשיו קרא לה שרי ר"ל שר שלי כי הוא טפל לה ברוה"ק כפירש"י [כ"א י"ב], אבל עכשיו נכנס אאע"ה לברית מילה והיא לא נכנסה חשבה שהיא טפלה לו ע"כ קרא שמה שרה סתם ולא שרי שר שלי כי הוא אדון לה בנבואה ולא היא לו ע"כ אמרה ואדוני זקן, ויען כי אין האמת כן כי לעולם הי' אברהם טפל לה ברוה"ק ואינו אדון לה ע"כ לא אמר הקב"ה כלשונה ואדוני זקן שלא להוציא שקר מפי עליון חלילה אלא אמר ואני זקנתי שהוא אמת שאמרה על עצמה אחרי בלותי וגו' וכ"כ רמב"ן שבכלל זה ואני זקנתי.

(חתם סופר)

ואנכי עפר ואפר. (יח, כז)

השפיל עצמו בשני הקצוות, דעפר מעולם לא היה בו צורה חשובה רק יכול לקבל צורה חשובה דיכולין לזרוע בו ויגדל כל הצמחים או לעשות ממנו כלי חשוב. ואפר מקודם היה בו צורה רק שעתה אינו יכול לעשות ממנו מאומה דאינו בר גיבול וגם אינו מגדל צמחים. וזהו שאמר על עצמו דמעולם לא היה דבר חשוב וגם אינו עומד לגיית יוצא ממנו דבר חשוב. וזהו שאמרו במסכת חולין (דף י"ח) דבשכר שאמר אברהם עפר ואפר זכה לעפר סוטה ואפר פרה. דאפר פרה הוא לטהר להטמא מכאן ולהבא. ועפר סוטה הוא לברר שהיתה מקודם טהורה עד עתה. ושניהם הם מדה כנגד מדה:

(בית הלוי)

ואברהם הולך עמם לשלחם

ראיתי בספר 'מגלה צפונות' לבעל ה'שבט מוסר' צוק"ל, עה"פ בפרשה 'ואברהם הולך עמם לשלחם', לא כתוב 'וישלח אותם אברהם', אלא הלך עם המלאכים לשלחם, ותוך כדי דיבור נכנס ענין סדום 'וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עושה'. וצ"ע וכי כבר שלח אותם אברהם או לא?

וכן צריך להבין סמיכות הפסוקים 'המכסה אני מאברהם' – ואברהם היו יהיה לגוי גדול, וכבר נתבאר ברש"י ב' דרכים בזה.

וביאר כי חלק ממצות הכנסת אורחים הוא ללוותו בצאתו לדרך, ומבואר בגמ' שהמלוה צריך לומר לו 'לך לשלום'. או י"ל 'לך לחיים ולשלום'. ומכיון שהקב"ה הבטיח לאאע"ה שכל ברכותיו יתקיימו בשלימות, שאמר לו 'הברכות נתונות לך', לכן אילו היה אומר אאע"ה למלאכים 'לכו לשלום', לא היו יכולים להפוך את סדום, כיון שיצא מפי הצדיק שילכו לשלום ולא לתהפוכות.

ומכיון שכבר נגזרה גזרה על סדום, וכבר נשלח המלאך להפוך את סדום, כבר נמסרו הפתקין וכבר נשלחו השליחים לדרכם, [כבר היה ר"ה, יוה"כ, הו"ר ושמחת תורה] לכן כיון שראה הקב"ה 'ואברהם הולך עמם לשלחם', ביקש הקב"ה לעכב את אאע"ה שלא יצא מפיו במצות לוויה 'לכו לשלום', שאז יתקיים ברכת הצדיק ועי"ז לא יוכלו להפוך את סדום, לכן תיכף ומיד הפסיקו

וביאר ע"פ הקדמת הכת"ס שפסוק אחד לפני העקדה כתוב 'ויטע אשל בבאר שבני', כלומר שהיה מכניס אורח באופן מופלג להטיב עם הבריות, לולא היו מגלים לנו שאברהם אבינו היה איש החסד בשלימות מופלגת, היה חסר במעלת עקדת יצחק, כיון שלמדנו על מדת טובו ורחמנותו, ויושב פתח האלה כחום היום, אחר הדברים האלה יש להתפעל הרבה יותר ממעשה העקדה.

והוסיף רבי פינחס הכהן שמרומז בזה"ק שבאותו הסכין שלקח אברהם אבינו אל העקדה, בו בסכין היה שוחט את הבהמות לאורחים הרבים, סכין זה היה מלא וגדוש במצות גמילות חסדים והכנסת אורחים. לא רק שמספרים לנו שאברהם היה איש חסד לפני העקדה, אלא שמביא לפני הקב"ה אותו הסכין שהוא מלא חסדים כרצונו ית', עתה כשמתבקש לעשות בו גבורה, הרי הוא עושה בשמחה. שזהו סימן לעבד ה' בשלימות שאינו מחליט שהוא בטבעו איש כזה, ועושה עבודתו רק לפי טבעו, כי עובד ה' אין לו שום נפק"מ בין חסד לגבורה.

(הגרמ"י רייזמן שיעורי תפילה – פרשת העקדה תשע"ח)

מאוצרות המגידים

והאלוקים ניסה את אברהם

בפרשיות אלו אנו עוסקים באבות הקדושים חז"ל דימו אותם לסוסים הרצים בין בצעי המים. הם מסרו את נפשם לכבוד השם יתברך בלי הפסק עם כל הכוחות עמדו בכל הנסיונות ולא נרתעו משום דבר.

אברהם אבינו בין 99 זקן וחולה. לכל הדעות הוא פטור ממצוות הכנסת אורחים אבל בליבו פנימה בוערת התשוקה לעשות חסדים. הוא שולח את אליעזר לחפש אורחים, אליעזר הולך לחפש ולא מוצא. אומר אברהם אבינו "אין אמונה בעבדים". והולך לחפש בעצמו. האם אליעזר שיקר? לא! הוא אמר את האמת! באמת לא היו עורכים שהסתובבו ברחוב בשעה כזו שהחמה יצאה מנרתיקה. אלא מאי? אליעזר הלך לחפש אורחים ובלבו חשב: אם יש - יש, אם אין - אין. לא מעבר לזה. אבל אברהם אבינו שיצא לחפש ולא מצא - פרץ בבכי! ריבונו של עולם! אני לא מסוגל בלי אורחים! וכשבוכים - מקבלים. זה הכלל, כך מובא בספר חסידים: אם בוכים על רוחניות, על שטייגן, על רצון להתעלות בתורה ויראת שמיים - מקבלים! הרב דסלר זצ"ל אומר שהמקור לכך הוא פסוק מפורש: "קרוב השם לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת" אם מבקשים באמת - השם נותן.

הקדוש ברוך הוא שולח לו שלושה אורחים, ומה הוא מכין להם לאכול? הוא שוחט עבורם שלושה פרים כדי שכל ערבי יקבל לשון. אינני יודע מי מכס ראה פעם שחיטה של פרה, אני ראיתי פעם אחת. ותאמינו לי שזה סיפור שלם... אברהם אבינו היה סגפן. הוא בעצמו לא אכל לשון, אלא הסתפק בלחם ובמים, אבל מאיזה שהוא מקום הוא ידע שלשון זה טעים במיוחד, לכן כל ערבי צריך לקבל מהמאכל הטעים. שלושה ערבים - שלושה פרים - שלוש לשונות. מה הוא עשה עם יתר הפר? אינני יודע. משקלו של פר הוא 500 קילו... אבל את הכנסת האורחים צריך לעשות בשלימות.

חז"ל אומרים שבשכר הסעודה שנתן אברהם לאורחיו זכו בני ישראל לקבל במשך 40 שנה שליו, מן, באר וענני כבוד! מיליוני יהודים נהנו במשך עשרות שנים מהמצווה שקיים אברהם אבינו. ולא רק במדבר, גם בירושלים וגם לעתיד לבוא הם יהיו בזכותה.

מהו סודה של אותה סעודה? הרי אברהם אבינו הכניס כל חייו אורחים! אלא, בסעודה זו מסר אברהם את נפשו בצורה מיוחדת, הוא כשאדם מוסר את נפשו - זה שווה נצח.

לפעמים אדם לא מרגיש טוב. כואב לו הראש והוא שוכב במיטה. קשה לו לקום לתפילה, או לבוא לסדר, ואף על פי כן הוא מתאמץ וקם. ההתאמצות הזאת שווה הרבה מאוד! השל"ה הקדוש (סוף פרשת וירא) מפליג במעלתו של מי שמזדרז וקם בבוקר "לעת הקור". הוא אומר על כך שהדבר נחשב לו "מעין עקידה". את הכוחות להצליח בניסיון זה קיבלנו מאבותינו הקדושים, אברהם יצחק ויעקב.

בסוריה לפני 200 שנה היה מנהג בקהילה היהודית, שלפני תפילת שחרית - בשעת בוקר מוקדמת מאוד - התקיים בבית הכנסת שיעור תורה בהשתתפות רבים מבני הקהילה. ראיתי בספר "קול יהודה" של רבי יהודה צדקה זצ"ל, שיטוט רבי יעקב פתאיה זצ"ל, מחכמי חאלב, שכתב: "מעיד אני עלי שמים וארץ שבימים ההם - אף אחד לא מת צעיר". לא התקפות לב, לא לחץ דם גבוה, לא סוכרת! מסירות הנפש לקום מידי בוקר ולבוא לבית הכנסת לתורה ולתפילה - שמרה עליהם מכל מרעין בישין.

באמת לא צריך להגיע עד לחכמי חאלב. די אם נזכר במרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שחי עמנו. אני, בתור ילד ירושלמי, זוכר את ההתמדה העצומה שלו. אפשר היה להיכנס לבית הכנסת "אוהל שרה", לקפוץ לידו על הספסלים והשולחנות, לעשות רעש חזק - והוא לא שמע והמשיך ללמוד באותה התמדה. מגיל 30 הוא היה קם מידי יום בשעה 2:00 ולומד. זאת למרות שמטבעו סובל מחולשה. כך המשיך עד גיל 102.

האם שמתם לב באיזו שעה קבעו אותו סימן שאלה בשעה 2:00! באותה שעה בא היה קם כל בוקר ללמוד! הוא התחיל למסור את השיעור הראשון שלו למעלה, בדיק באותה שעה שהיה מתחיל את לימודו כאן בעולם הזה! נפלא מאוד!

בכל שמחת תורה היו הריקודים בבית מדרשו בהתעוררות עצומה, בלהט אש קודש. גם לעת זקנותו ממש, כשכבר היה קשה לו לרקוד, הוא בקושי רקד, אבל השמחה שלו הקרינה על השמחה הגדולה שהמשיכה ביתר שאת וביתר עוז. אש התורה שיקדה בקרבו הורגשה בחלל האוויר. בשנה האחרונה דיברו על כך שהשנה הוא לא יגיע להקפות כיוון שאינו חש בטוב. המתפללים היו בצער, אבל הבינו... סוף סוף הוא עבר את גיל 100... כבר קרוב ל 9 שנים שהוא נזקק להליכון, רגלו שבורה ואין לו כוח...

מה גדולה הייתה ההפתעה לראותו מגיע להקפות! ברגע האחרון הוא החליט לעשות מאמצים ולהגיע לשמחה לכבוד התורה! אין לתאר את השמחה שהייתה בבית המדרש באותם הקפות... אינני יודע אם הוא רקד או לא, אבל

וביאר ע"פ הקדמת הכת"ס שפסוק אחד לפני העקדה כתוב 'ויטע אשל בבאר שבני', כלומר שהיה מכניס אורח באופן מופלג להטיב עם הבריות, לולא היו מגלים לנו שאברהם אבינו היה איש החסד בשלימות מופלגת, היה חסר במעלת עקדת יצחק, כיון שלמדנו על מדת טובו ורחמנותו, ויושב פתח האלה כחום היום, אחר הדברים האלה יש להתפעל הרבה יותר ממעשה העקדה.

והוסיף רבי פינחס הכהן שמרומז בזה"ק שבאותו הסכין שלקח אברהם אבינו אל העקדה, בו בסכין היה שוחט את הבהמות לאורחים הרבים, סכין זה היה מלא וגדוש במצות גמילות חסדים והכנסת אורחים. לא רק שמספרים לנו שאברהם היה איש חסד לפני העקדה, אלא שמביא לפני הקב"ה אותו הסכין שהוא מלא חסדים כרצונו ית', עתה כשמתבקש לעשות בו גבורה, הרי הוא עושה בשמחה. שזהו סימן לעבד ה' בשלימות שאינו מחליט שהוא בטבעו איש כזה, ועושה עבודתו רק לפי טבעו, כי עובד ה' אין לו שום נפק"מ בין חסד לגבורה.

(הגרמ"י רייזמן ה' וירא תש"פ)

והאלקים ניסה את אברהם

כבר נודע מה שהקשו בספה"ק מדוע נחשב נסיון העקדה לאברהם ולא ליצחק. ונזכר ג' ביאורים מדברי רבוה"ק:

א. כתב בקדושת לוי על פרקי אבות בשבוע שחל בפרשת מטו"מ, דהיות ויצחק אבינו ע"ה עבד את השי"ת במדת הגבורה, ממילא אין זה נסיון כלפי נפשו. משא"כ אאע"ה כל עבודתו היה להיות מרכבה למדת החסד, ולכן היה לו נסיון קשה כהנה וכהנה לעקוד בגבורה את יצחק. והוסיף הכת"ס 'ויהי אחר הדברים האלה' אחר הוא סמוך למה שקדם לזה, 'ויטע אשל' בבאר שבע' ופרש"י אין פירות להכין לסעודה, וי"א פונדק ואכסניה וכו' כל מיני מאכל, ויקרא שם בשם ה' אל עולם, אאע"ה היה מכניס אורח הגדול ביותר בעולם, בסודם נאסר להכניס אורח, והוא כבר יותר מעשרים שנה מכניס אורחים במדת החסד. אזי נתעורר מדת הדין האם יוכל אאע"ה לעבוד את השי"ת ולעורר בנפשו מדת הגבורה לעקוד את בנו. וזה שאמר לו הקב"ה לאחר הנסיון 'עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה', עד הנה ידעתך כאברהם אוהבי, ומעתה ידעתך גם כירא אלקים. וביאר הקדושת לוי 'אבי, ויאמר הנני בני', כלומר ששאלו יצחק, והלא אתה אבא מרכבה למדת החסד, ואמר לו לבנו, כיון שהקב"ה צוה עלי כך, הנני בני, הרי כולל עצמי במדת הגבורה. כי גם בעל חסד גדול, צריך לגעור על מי שמדבר באמצע קדיש. הכל כפי רצונו יתברך.

ב. כתב המחצית השקל בס' תקצ"א סק"ז על המג"א, שכשעלה לנהל על מבועי הוראה בעיר קעלן, זו היתה הדרשה הראשונה ששם ה' בפיו הק', שלכאור' זכות העקדה היא ליצחק? אלא שאאע"ה היה לו נסיון ארוך ביותר, שאילו היה שוחט את בנו, היה חוזר לביתו הריק מילדים, יום יום, לילה לילה, מי יודע כמה שנים היה צריך לחיות כעריירי, זה הרבה יותר קשה מלפשוט הצואר ולהשחט על קידוש ה', וברגע כמימרא כבר עולה למקום עליון וגבוה ביותר שאין לנו שום השגה בה. הרי שנסינו של אאע"ה הוא פי אלף מנסינו של יצחק. וכ"כ הבית הלוי. והוסיף המחצה"ש בדרך צחות לפרש 'ויהי אחר הדברים האלה והאלקים ניסה', עיקר הנסיון היה מתחיל אחר העקדה. כך ידע אאע"ה שהנה ישחוט את בנו יחידו, בפרט לדרוש השביעי דדרשת הר"ן שביקש ממנו הקב"ה שיוותר על הבטחת 'כה יהיה זרעך', והיה לו בחירה לוותר על הבטחת כלל ישראל או לא... הרי חשב שישב אל שרה לביתו, ויחיו ערייריים כמה עשרות שנים. היה להם יצחק שהיה יכול להאיר את העולם ברוחני ובגשמי, והנה שחטוהו ברגע אחד.

ולכן זכותו של אברהם אבינו הוא בעיקר על העקדה, אע"פ שהוא עצמו נכנס לאור כשדים, כי נסיון שהוא לרגע אחד אינו במעלה כלל לעומת נסיון מתמשך לזמן רב. כמו שכלל ישראל לדורותיהם עקדו עצמם על קידוש השם, בימי בעלי התוספות, במסע הצלב הראשון והשני והשלישי. וכמבואר בסליחות כ' סיון. הרבה יותר קשה הוא להתנסות בנסיון מתמשך.

ג. הרה"ק רבי יחיאל מיכל מאוסטרובצא ביאר [וכ"כ הערוגות הבושם בקצרה] שבנוסח הוידי אומרים 'אבל אנחנו ואבותינו חטאנו', וקשה מה לנו להזכיר עונות אבותינו עם עונותנו? אלא שזהו חלק מהוידי שעות אבותינו נגרמו להם בגלל שאנו היינו כלולים בהם. כמו שהזכרנו דברי החת"ס טעם שהיה צריך לעקוד את יצחק, משום חלק העשיו שבו, כי מצד יעקב שבו אין צריך לעקוד אותו. לכן אנו מתודים מה שגרמנו לאבותנו לחטוא בהיותנו כלולים בהם. וא"כ נמצא שהמעשים טובים שאדם עושה הוא בהשתתפות הדורות היוצאים אחריהם. ועפ"ז יובן מעלת אברהם בעקדה יותר מיצחק, כי אברהם כבר הוליד את בנו יצחק, והוא נשאר לבדו כביכול. משא"כ יצחק רץ להשחט על קידוש השם כי עדיין היו כלולים בו כל נשמות ישראל שעדיין לא נולדו ממנו באותה שעה ע"י יעקב בנו. ועדיין כל ישראל כלולים במחו של יצחק. וזהו 'והאלקים ניסה את אברהם', כלומר, כאדם פרטי לבד, ולכן אומרים 'לזרעו היום ותזכור', שזה עיקר זכותו של אברהם אבינו שהיה לבדו. וזה שאמר רש"י 'עכשיו עמוד לי בנסיון זה שלא יאמרו אין ממש בראשונה', וקשה שהרי היו נסיונות קשים מאד לפני כן, לך לך מארצך וכו'. ופירש רבינו יחיאל כי בנסיונות הראשונות עדיין היו כל הצדיקים כלולים בו, ממילא אין זה מעלה גדולה כ"כ, אך עתה שכבר הוליד את יצחק, כבר יצאו ממוחו כל נשמות צדיקי ישראל,

דבר אחד אני יודע: כוח לרקוד לא היה לו, ובכל אופן לא התעצל להגיע במסירות נפש, לנסוע לשמוח בשמחת התורה.

אין כוח? תתגבר כארי! מהיכן לוקחים את הכוחות? מאברהם אבינו! הוא הכניס בגנים שלנו כוחות של מסירות נפש! אין מצב שאין כוח! באש ובמים! מגיעה זמן תפילה 6:30 / שבע - קום! יש לך כוח! "מעין עקידה" לשון השל"ה הקדוש, ואברהם אבינו נסך בנו את הכוחות לעמוד גם בניסיון כזה.

סיפר לי מרן שר התורה רבי חיים קנייבסקי (שליט"א) [זצוק"ל], שלפני עשרות שנים היה לו חברותא בכולל חזון איש למשך כל שעות הבוקר. בצהריים הוא היה ניגש לנוח לזמן-מה, ובשעה 4:00 היה מתחיל הסדר השני בכולל. היות ושעון מעורר לא היה לו - כל יום, בשעה 3:45 היה מגיע זבוב, מזמזם לו באוזן ומעיר אותו! כל יום זבוב אחר, אבל באופן קבוע מגיע זבוב!

"ה"חפץ חיים" זצ"ל מסר שיעור בוילנא. מקורביו לחשו באוזנו כי עליו לסיים את השיעור כמה דקות מוקדם יותר, משום שהרכבת לראדין עומדת להגיע, ובמשך היום נוסעות רק שתי רכבות. ה"חפץ חיים" לא התייחס, והמשיך לומר את השיעור.

כשסיים, שאלו אותו מקורביו: "מה נעשה? הרכבת כבר עברה!" השיב: "ניסע ברכבת הבאה". אמרו לו: "הרכבת הבאה תבוא רק בעוד כמה שעות". אמר להם: "ניגש לתחנה ונראה מה יהיה."

בהגיעם לתחנה, כעבור דקה או שתיים, הגיעה רכבת ריקה, והם עלו עליה! למחרת התפרסם מכתב התנצלות מהנהלת הרכבת, שהרכבת הזו הייתה אמורה לנסוע בכיוון ההפוך, ובעקבות טעות מצערת של הנהג הוא התבלבל ונסע בכיוון הנגדי... לא טעות ולא התבלבל! ה"חפץ חיים" היה צריך לנסוע... סיפרתי את הסיפור הזה לרבי חיים קנייבסקי, והוא כלל לא התפעל. בעיניו זה לא היה בכלל "סיפור". הוא אמר לי: "מה החידוש. פשוט שזה כך. מי ששומר על הזמנים שומרים עליו".

הלכתי לספר את הסיפור לרבי חזקיהו מיישקובסקי שליט"א, שאמר לי: "בוא תשמע סיפור חזק יותר, והוא יהיה 'תניא נמי הכי' לסיפור שלך".

בישיבת פוניבז' למד בחור, כבר לא חי, קראו לו רבי משה גרטנר זצ"ל. הוא היה מגיע לשיחה של המשגיח באופן קבוע כל יום רביעי. הוא היה בחור אמריקאי יתום מאבא. יום אחד, ברוך השם, הוא התארס, וביקש מהכלה שיעשו את החתונה ביום חמישי. למה? המשגיח אומר שיחה ביום רביעי, והוא רוצה להספיק להיות בשיחה לפני החתונה, ובשבוע הבא - בסוף השבע ברכות - יוכל גם להיות בשיחה. כל כך היו חשובות לו השיחות. הכלה הסכימה ברצון, וקבעו חתונה ליום חמישי.

יום אחד הוא מקבל מכתב מאמא שלו בו היא מודיעה לו: "משה! אני מגיעה לחתונה ביום רביעי בלילה. המטוס ינחת בשעה 19:00". בדיוק אז המשגיח מדבר.

ניגש למשגיח ואמר: "רבי, שמונה שנים אני בישיבה, ולא הפסדתי אף פעם את השיחה. מה לעשות?". אמר לו המשגיח: "עליך לצאת ללוד לקבל את פניה. זה כיבוד אם והיא גם אלמנה. ועדיין יכול אתה לבקש מה' שתבוא לשיחה".

הבחור תמה: מה פירושו? אני אסע ללוד. אבוא לשם בשבע. ואגיד יהי רצון שאני אגיע לשיחה? אם אני נמצא בלוד בשבע אני לא יכול להיות בישיבה באותה שעה... על כרחך שהמשגיח התכוון שאסע בחמש, ואתפלל שהמטוס יקדים לנחות.

בשעה ארבע וחצי הוא לקח מונית, הגיע ללוד, ואמר: "יהי רצון שהמטוס יבוא".

בשעה 5:00 נחת המטוס!

הבחור שאל את אמא שלו: "מה קרה?",

והיא סיפרה: בשעה 3:00 הודיע הטייס ברמקול שהמטוס אמור לנחות ב-7. הוא נוסע כל שעה בערך אלף קילומטר, הוי אומר מרחק של ארבעת אלפים קילומטר ב 4 שעות. לפתע החלו לנשב רוחות חזקות בכיוון הנסיעה, שהאיצו אותה, ובמקום שיטוס אלף קילומטר בשעה, הוא טס 2000 קילומטר בשעה! והבחור הגיע לשיחה בשופי...

המשגיח ראה אותו והתפלא: מה אתה עושה פה? הרי אמרתי לך כיבוד אם? נענה הבחור והשיב: "המשגיח גם אמר לי להתפלל. התפללתי והגעתי..."

המשגיח אמר שיחה שלימה על שני נושאים: על כוחה של תפילה, ועל כוחה של קביעות! לבחור הייתה קביעות לבוא לשיחה - הוא התפלל וקיבל.

אני מבקש לומר: שימו לב מה קרה פה? רוח כזו באה פעם בחמישים שנה. הייתה פעם רוח כזו שנשבה באמריקה וגרמה לנזקים של 22 מיליארד דולר! מתו בה מאוד אנשים! וכאן הקדוש ברוך הוא הביא רוח שלא גרמה לשום נזק אלא רק כדי של מוישה גרטנר יגיע לשיחה של המשגיח. הוא הראה שיש בורא לעולם! הוא הפך את העולם, שינה סדרי בראשית, בשביל משה גרטנר.

רבי חיים קנייבסקי צודק במה שאמר על ה"חפץ חיים". זה פשוט ככה. למי שמקפיד על הזמן יש סיעתא דשמיא מיוחדת. תניא נמי הכי משה גרטנר. הקדוש ברוך הוא מראה לנו שככה העולם עובד. הקדוש ברוך הוא מציב קשיים הוא מבקש לראות כיצד אנו מתגברים עליהם.

כשנה, בשמחת תורה, אני חושב לעצמי איך אפשר להתעצל ולא לרקוד עם כל הברען וההתלהבות? איך אפשר לחשוב 'כבר רקדתי מספיק ואין לי כוח לרקוד עוד?' אם הרב אלישיב לא התעצל בגיל 102, כשמצבו הבריאותי היה כפי שהיה מי יכול להתעצל?

על כל פנים, לאחר ההקפות הוא עלה הביתה. מרוב חולשה מהמאמץ - התעלף! העירו אותו, והוא עשה קידוש ואכל את סעודת החג. למרות זאת במוצאי החג הוא קם בשעה שתיים, כהרגלו, לסדר לימודו הקבוע! אתמול הוא נטה למות, אחרי ההקפות התעלף, ובאישון לילה - קם ללמוד!

פעם אחת הרבנית מבחינה שהוא קם בשעה 12:00 בלילה. היא שאלה אותו מדוע הקדים לקום. התשובה הייתה מדהימה: "אתמול היה בבית הדין דין תורה מורכב באבן העזר. הדין התמשך שעות ארוכות עד לבירור ההלכה לעומקה עד תומה. בשל כך החסרתי שעתיים של לימוד גמרא. עלי להשלים אותם..."

תשע שנים לפני פטירתו הוא עבר את הניתוח המסוכן הידוע. טרם כניסתו לניתוח הוא הביא בחשבון שיתכן מאוד שלא יקום ממנו לחיים, הוא מסר צוואה לבני ביתו. בניסי ניסים, ובתפילות רבים, הוא קם מהניתוח וחזר לביתו. בני משפחתו ביקשו לשמוע מפיו מה מבקש לומר זקן בן 93 שעמד בפתח שערי מוות ויצא? אני הייתי מצפה שהוא יבקש לנוח מעט... הוא אמר: "הקדוש ברוך הוא נתן לי מתנת חיים לא בשביל לישון. לישון אפשר גם בקבר. הוא נתן לי חיים כדי שאקום, כל בוקר, מה את מוקדם יותר ללמוד..."

כל אימת שהרגיש שהוא יכול לקום מוקדם וללמוד - הוא קם, למרות שהרופאים המליצו לו להרבות במנוחה. הרופא יכול להמליץ, אולם אם הרגיש שיש לו כוחות - היה מוריד מעליו את השמיכה וקם.

אינני מבקש מאף אחד לקום ב 2:00 בלילה, גם לא בשלוש, או ארבע, או חמש. אני מבקש שבשעה שצריך לקום - לקום! לא להמשיך לטעוק ב"שער הגלגולים" מתחת לשמיכה... מה יתן לך ומה יוסיף לך לישון עוד חצי שעה? הרי זו רמייה! זה לא יוסיף כלום! סתם עצלות...

אימי עליה השלום סיפרה לי שבצעירותה, כאשר ירושלים התפשטה בגבולות העיר העתיקה בסך הכל לעוד שתי שכונות: מאה שערים ובית ישראל - היה פייטן שהיה עובר בשעה 4:00 לפנות בוקר בשכונות ומפזם: יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וקל כנשר ורץ כצבי וגיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים. צאן קדשים קומו לעבודת הבורא! תוך חמש דקות היו כולם בדרך לבית הכנסת.

לבני הקטן היה פעם טיול, והיה עליו לקום בשש בבוקר. מרוב התרגשות הוא נרדם רק בשעה 1:00 בלילה. הייתי בטוח שהוא לא יקום ב 6, הערתי אותו, הוא קפץ מידי מהמיטה, התלבש ורץ לחיידר. אמרתי לעצמי: עכשיו אני מבין איך הרב אלישיב הצליח לקום כל בוקר בשעה כה מוקדמת. היה לו טיול עם אביו ורבא. עם רבינא ורבא. כל יום טיול. לטיול קמים עם כל המרץ, הכוחות והחשק.

דוגמא נוספת מהדור שלנו למסירות נפש לתורה, היא רבי נתן צבי פינקל זצ"ל, ראש ישיבת מיר.

במשך שבעים שנות חייו הוא היה חולה בפרקינסון בצורה חמורה ביותר. בקושי רב נסחב ברגליו, גופו מעוות וחלש, נורא נוראות. אולם למרות החולשה הזאת היה לומד בהתמדה עצומה, מגיע בכוחות על אנושיים ומוסר את השיעורים בישיבה. על כתיפיו הוא החזיק ישיבה עם 5000 תלמידים, ועם אלפי אברכים שקיבלו ממנו מלגה חודשית. לצורך החזקת אימפריה כזאת של תורה, היה עליו לנסוע מפעם לפעם לחוץ לארץ לגייס כספים. הוא עשה זאת עם גופו הדיו, החלוש והשבור, בלי לחפש נחמות.

לפני כמה שנים ניגש אליו יהודי חסידי וביקש: "יש הרבה מאוד בחורים ואברכים חסידיים שרוצים ללמוד בסגנון לימוד ליטאי, ומחפשים מסגרת שכוזו. אולי ראש הישיבה מסכים לפתוח מסגרת כזאת, בתוך ישיבת מיר, ל 300 400 חסידים". פירוש הבקשה הזאת היא לפתוח עוד ישיבה שלמה! עוד כולל שלם! עוד הוצאה חודשית עצומה! והרי אין לו כסף מיותר... והרי לא קל להחזיק את מה שכבר יש... אף על פי כן רבי נתן צבי הסכים! הוא יתאמץ עוד למען התורה ולומדיה!

פעם אחת, בלי כוחות, נסע לאמריקה לגיוס כספים לישיבה. הוא הגיע לביתו של גביר, והמעלית הייתה מקולקלת. הוא טיפס כמה קומות ברגל ודפק על דלת ביתו. כשראה אותו הגביר, והבין את גודל המאמץ של רבי נתן צבי נתן לו מיליון דולר! הוא ראה בן אדם שבקושי חי מוסר נפש בצורה מופלאה שכזאת - זה פתח לו את הלב...

כשאנו נוכחים לראות בעינינו דמויות הוד שכאילו מה כבר יכולים אנו להצטדק ולומר? שאין לנו כוח? "אני חומה - זו תורה!" (פסחים פז, א). צריכים להיות חזקים! לא לאפשר לכל רוח מצויה להחליש אותנו!

אפשר לראות יהודים באמריקה, ולא רק באמריקה אלא גם כאן בארץ, שקמים כל בוקר בשעה מוקדמת, עובדים כל היום קשה, בכבישים ובעסקים, אבל כשמגיע הלילה כולם מגיעים לשיעור!

אברהם אבינו הולך לעקידה ופתאום יצר הרע נערם לעומתו כמו שלולית ענקית של מים. הוא ממשיך ללכת בתוך המים, אך המים מגיעים לו עד הגרון... מה עושים? מרימים ידיים? אומרים ניסיתי, אבל אי אפשר? לא ולא! אברהם צועק "הושעני אלוקים כי באו מים עד נפש". הקשיים לא גורמים לו רפיון. אדרבא! בגלל הקשיים הוא עושה יותר שטייגן! הוא מוסר את הנפש וכך הוא מתרומם למעלה למעלה.

כשהוא חוזר מהעקידה הוא שומע שהשטן בא לשרה, ואמר לה שיצחק כמעט נעקד. כששמעה זאת קיבלה דום לב ונפטרה. "תראה מה יצא לך מהעקידה?" פונים אליו שלוחי השטן "בגללה אשתך מתה". הם מנסים בכל כוחם לטשטש לו את הראייה. את האמונה. לגרום לו לרפיון ולחלישות הדעת.

ומה עושה אברהם? נותנת דפיקה על השולחן, "רבותי! תדעו לכם, 'שני חיי שרה' אלו שנות החיים שנכתבו לה! נקצב לה משמים לחיות 127 שנה, שבדיוק הסתיימו עכשיו. הקדוש ברוך הוא גלגל בכונה תחילה שפטיירתה תהיה בעקבות העקידה כדי להעמיד אותי בניסיון, לבחון אותי אם קשיים לא גורמים לי לסגת אחורה.

אברהם עשה שטייגן! הוא לא קיבל את הגירסה כאילו היא מתה כתוצאה מהעקידה, אלא הכריז קבל עם ועדה שהכל מאת השם! אברהם עושה עוד שטייגן. עוד אמונה. עוד דרגה גבוהה. עוד עמידה בניסיון.

וישכם אברהם בבוקר!

מאיתנו מבקשים לקום בבוקר בזריזות לתפילה. מעירים אותך - למה אתה ממשיך לישון? מה יוצא לך מזה? תחת זאת תגיע מוקדם לבית המדרש, ואם תספיק ללמוד משהו לפני התפילה מה טוב. כמה ישועות, ניסים ונפלאות נזכה לראות אם נתארגן לקום מוקדם, ולהגיע רבע שעה לפני התפילה, נקבע חברותא ללמוד משנה ברורה, או משניות. שערי שמיים יפתחו!

רבינו יונה כותב על מי שמגיע מוקדם לתפילה שהוא "ידיד השם". זאת ועוד, הבן איש חי מגלה לנו, כי מי שבא בזריזות לתפילה מובטח לו שכמו שהוא היה זריז, כך יזרוז ממלאכי השרת את תפילתו ויכניסו אותה עד כיסא הכבוד. המרחק מכאן עד כיסא הכבוד הוא מיליארדי קילומטרים, אבל אם אתה רץ את המרחק שבין הבית לבית הכנסת הם יריצו את תפילתך עד כיסא הכבוד. מידה כנגד מידה. כדאי מאוד. הבה נאזור כוח ונפתח 'כולל בוקר': לימוד של רבע שעה לפני התפילה לא משנה מה - משנה, גמרא או הלכה. בזכות זה מובטחים לנו הרבה דברים טובים.

לפני כמה שנים היה בליל הסדר הפיגוע במלון בנתניה. נהרגו בערך 30 איש. באותו פסח לא יצא אף אחד מהבית. הייתי אצל הרב אלישיב ושאלתי אותו: "רבי! על מה צריכים לדבר בדרשות?" והוא השיב לי: "תדבר על כך שיש לתת כבוד לקדוש ברוך הוא". שאלתי אותו "מה נקרא לתת כבוד לקדוש ברוך הוא?" "לבוא בזמן לתפילה", השיב.

נתאר לעצמינו תפילה בשעה 7:00. כולם באים ב 6:45, אומרים ברכות, קורבנות, מגיע 7:00, כולם מוכנים לפתוח ביחד בתפילה... איזה כבוד שמים יש בזה! והקדוש ברוך הוא מבטיח "כי מכבדי אכבד" (שמואל א).

היה אדם אחד שאביו נפטר בגיל צעיר. כשהוא הגיע לגיל של אביו תקף אותו פחד שיקרה לו כפי שקרה לאביו. הוא בא לסטייפלר זצ"ל, שאמר לו: תבוא בזמן לתפילה מתחילה ועד סוף, ותזכה לחיים ארוכים, כמו שמוכר בגמרא (ברכות ח, א) שבני בבל היו חיים 300 שנה. מדוע? כי היו באים בזמן לתפילה שנאמר (משלי ח) "אשרי אדם שומע לי לשקוד על דלתותי יום יום לשמור מזוזות פתחי כי מוצאי מצא חיים".

הבן איש חי מביא שלרבי יוחנן, שהיה מחכמי ארץ ישראל, וחיבר את התלמוד הירושלמי, היו עשרה בנים שנפטרו. הוא פחד שגם בנו האחד-עשר ימות, והוא שאל מה לעשות איתו כדי שיחיה? אמרו לו שישלח אותו לבבל, כי הם באים בזמן לתפילה ומשום כך זוכים לחיים ארוכים. ואכן, רבי יוחנן נפטר מבנו ושלח אותו בבבל.

נסיים בסיפור שמופיע ב"אור זרוע": בעיירה שבה היה גר, היה יהודי פשוט שהיה מגיע מידי בוקר בזמן לתפילה מתחילה ועד סוף. היהודי הזה נפטר, ויומיים אחרי פטירתו, כשפתח השמש את דלת בית הכנסת, ראה מול עיניו את אותו יהודי שנפטר. הוא רעד כולו: "מה קורה פה? האם אתה פלוני שנפטר לפני יומיים?".

"כן", השיב, ומיהר להרגיע אותו: "אל תפחד! אני כבר בגן עדן, ובאתי משם". השמש התפלא ושאל: "מאי משמע שאתה כבר בגן עדן, והלא יחידי סגולה שבכל דור זוכים להיכנס מיד לגן עדן, ואותך היכרנו בתור יהודי פשוט?".

"אכן כן", ענה היהודי, "אולם אתה בוודאי זוכר שהייתי מגיע כל בוקר מוקדם לתפילה, ומתפלל את כל התפילה מתחילה ועד סוף כמונה מעות.

כל מילה של תפילה, כל ברוך הוא וברוך שמו, כל אמן, הם יהלומים שהגיעו עד כיסא הכבוד, והם פתחו לי את השערים לגן עדן".

ספר "אור זרוע" הוא ספר הלכה. הוא אינו ספר סיפורים. מדוע כתב המחבר את הסיפור הזה?

הוא משיב על כך בעצמו: "כתבתי כל זאת לזיכרון בספר, שגם ליהודי פשוט, העובדה שבכל יום בא בזמן לתפילה, זה מאיר לו את הדין, והוא נכנס ישר לגן עדן". היהודי הזה התגבר כל בוקר כארי, התפלל במתינות, וזכה למה שזוכים יחידי סגולה שבדור.

(רבי יצחק קולדצקי - דורש טוב)

ויאמר כי נשבעתי נאם ה' כי יען אשר עשית את הדבר הזה ולא חשכת את בנך את יחידיך (כב, טז)

יש המקשים, מה בעצם היתה הגדלות המיוחדת של אברהם אבינו במעשה העקידה? נכונותו לשחוט את בנו? וכי מה יכול היה לעשות, הרי הקב"ה צוה עליו "קח נא את בנך... והעלהו לעולה", האם יכול היה שלא לשחוטו?

סוד הענין טמון כאן בפסוק, וכך דרשו חז"ל במדרש (ויק"ר כט, ט)

"בי נשבעתי נאם ה'", מה צורך היה לשבועה? ר' ביב בר אבא בשם ר' יוחנן אמר: עמד אברהם בתפילה ותחנונים לפני הקב"ה ואמר לפניו: 'רבש"ע, גלוי וידוע לפניך, בשעה שאמרת לי 'קח נא את בנך את יחידיך' היה בליבי מה להשיבך, והיה בליבי מה לאמר: אתמול אמרת לי 'כי ביצחק יקרא לך זרע', ועכשיו אתה אומר לי 'העלהו שם לעולה'? אלא כשם שהיה לי מה להשיבך וכבשתי את יצרי ולא השבותיך כחרש לא אשמע וכאלם לא יפתח פיו - כך כשיהיו בניו של יצחק באים לידי עבירות ומעשים רעים, תהא מזכיר להם עקידת יצחק אביהם, ועמוד מכסא דין לכסא רחמים".

אנחנו מוכנים לעשות הרבה דברים, אבל לפחות להגיב איזו תגובה. אני מוכן שחברי יעשה לי הכל, אבל לפחות שידע שהוא לא נהג עמי בצדק, מה, גם זה אסור לי!

כשציווהו הקב"ה על העקידה, יכול היה אברהם לומר: "רבש"ע אני מוכן, אבל רק תסביר לי דבר-מה, רק שאלה אחת קטנה: הרי הבטחתי שממני ייבנה עם ישראל! אבל אברהם לא הגיב, לא שאל שאלות, וביקש שבשכר זה גם הקב"ה לא יגיב כשעם ישראל יעשו עבירות. לבקש מהקב"ה שימחל - זה הוא לא היה יכול. כיצד ניתן למחול על עבירות?! רק זאת הוא ביקש: אני סגרתי את פי - גם אתה, רבש"ע, אל תעשה כלום, כביכול.

וזה לא היה הנסיון הראשון שלו. בפרשה הקודמת הקב"ה מצווה עליו: "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך". היה זה דבר קשה מאוד עבור אברהם אבינו. אברהם בנה את ביתו בחרן. הוא עמל קשות להחזיר את כל אנשי המקום בתשובה, עוד עבודה רבה היתה לפניו, והנה הקב"ה אומר לו "לך לך"! ומבטיח לו שיהיה לו שפע וכל טוב במקום החדש. ומה עושה אברהם? לא שואל שאלות, אלא מיד "וילך אברהם כאשר דבר אליו אלוקים", הוא משליך מאחוריו את הכל והולך!

ועדיין אין זה הכל. סוף סוף הוא מגיע לארץ כנען, והנה בפעם הראשונה בהסטוריה האנושית נהיה רעב בעולם. אין מה לאכול. הרי הוא היה יכול לבוא בתלונה ולומר: "רבש"ע אמרת לי לך לך אל הארץ אשר אראך, ויהיו לך ברכה והצלחה וכל טוב, ועתה, כשהגעתי לכאן - אין לי מה לאכול. זה דבר שלא היה לפני כן, פעם ראשונה שאין מה לאכול. ומה עם ההבטחה שהבטחת לי רבש"ע? אבל הוא לא אמר מילה!

ועל זה אנו חיים עד היום, על השתיקה הרועשת של אבותינו הקדושים! (תפארת שמשון)

כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחרי ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט (יח, יט)

שוויה של פרוסת לחם במדבר

אברהם היה מקבל עוברים ושבים משהיו אוכלין ושותין הוה א"ל ברוך א"ל מה נימא אמר ברוך אל עליון שאכלנו משלו. אם קבל עליו וברך הוה אוכל ושותי ואזיל ואם לאו הוה א"ל הוה דעלך והוה א"ל מה אית לך עלי א"ל חד קשיטה דחמר בעשרה פולרין וחדא ליטרא דקופר בעשרה פולרין וחד עיגול דפיתא בעשרה פולרין מאן ייב לך חמרא במדברא מאן ייב לך קופר במדברא מאן ייב לך פיתא במדברא מאן ייב לך עיגולא במדברא מן דדהוה חמי הוה עקתא דדהוה עקי ליה הוה אמר ברוך אל עליון שאכלנו משלו (ילקוט שמעוני רמז פב)

המדרש מתאר את האופן שבו היה אברהם מחנך את באי ביתו לקיים את מצוות ד'. תחילה כיבד את אורחיו באוכל ובשתיה, וכאשר הודו לו הפנה אותם להודות למי שהאוכל שלו, ולימד אותם כיצד לעשות זאת. מי שסירב לברך - "נאלץ" לעשות זאת...

אברהם אבינו היה אומר לו: "אם אינך רוצה לברך למי שהאוכל של, משום שאתה סבור שאכלת משלי, אם כן, עליך לשלם לי על סעודתך!", ואז הגיש לו אברהם חשבון מפורט על כל מה שאכל ושתה, כשהסכום לתשלום מגיע למספרים דמיוניים.

האורח היה מתפלץ למראה הסכום, ושואל: "כיצד הגעת לסכומים כאלו? פרוסת לחם בשווי חמש מאות שקלים? רבע עוף במחיר של אלפיים שקלים? מעולם לא שמעתי על מסעדה כזאת... בסך הכל מדובר במעט לחם ובשר וקצת מים!"

"הלא אתה נמצא כעת במדבר", הזכיר לו אברהם, "וכאן הכל יקר פי כמה מאשר במקום ישוב. האם אתה יודע שרק התשלום על הדלק למטוס שהביא את הסחורה מן היישוב הקרוב ביותר עלה לי חמישים אלף שקל!?"

לשמע התשובה ההגיגית, השתכנע האורח שעדיף לו לברך...

מתוך מדרש זה הביא הרב חיים קנייבסקי ראייה לשאלה הלכתית שהובאה לפניו, ומעשה שהיה כך היה:

רבי מרדכי רימר זצ"ל שהיה בימי השואה הנוראה באחד ממחנות הריכוז, ומצבו הלך והתדרדר. הוא סבל קשות מן הרעב, ובנוסף לכך לקה במחלת הטיפוס. עד שחש שאם לא יאכל דבר בשעות הקרובות, הוא ימות במהרה מרוב חולשה.

בקושי רב ובמאמץ אדיר הצליח לגרור את עצמו אל מחוץ לצריף, וראה מסביבו רק שלג וקרח. לפתע הופיע מולו אחד מאסירי המחנה, ובידו ארבע חתיכות לחם – אוצר אדיר באותם ימים!

רבי מרדכי הבין כי היהודי שלפניו הצליח להוציא את הלחם בגניבה מהמטבח, אבל גם ידע שאין שום סיכוי שהלה יתנדב מרצונו לתת לו מהלחם שבידו...

מאחר שלא היה לפניו כל מוצא אחר, אזר את שארית כוחותיו, ודף את בעל הלחם. הלה החליק על הקרח כשחתיכות הלחם שהיו בידו מתגלגלות לכל עבר... ומיד חטף החולה את אחת החתיכות וברח...

אותה פת לחם הצילה את חייו של רבי מרדכי, הוא החלים ממחלתו, ושרד את השואה.

לימים נהיה רבי מרדכי תלמיד חכם חשוב וידוע, ושימש כמשגיח בשיבת טשעבין, אולם כל ימיו הוא התייסר על הגזילה שגזל בהיותו במחנה. פעם אחת נכנס אל הרב אלישיב – מחותנו, ושאל אותו אם עשה כהוגן בכך שגזל מן הלחם, ומה עליו לעשות כדי לכפר על אותו מעשה.

למעשה שאלתו התחלקה לשלוש שאלות נפרדות: ראשית, האם היה מותר לו לקחת מן הלחם? שנית, גם אם הדבר נעשה כהוגן, האם עליו לחפש את בעל הלחם, ולשלם לו על הגזילה? ושאלה שלישית, שאמנם לא שאל, אך נשאלה לרבי חיים קנייבסקי: אם עליו לשלם, כיצד מחשבים את שווייה של אותה חתיכה – כפי שוויה כיום, או כפי מה שהייתה שוה אז, במחנה?...

על השאלה הראשונה נענה, שמאחר וליהודי השני היו ארבע ככרות לחם, הרי שנטילת ככר אחד מידו לא סיכנה את חייו. אם כן, אי כאן שאלה של נפש תחת נפש, אלא רק שאלה אם מותר לקחת את ממנו של הזולת בלא רשות כדי להינצל, ועל כך התשובה היא, כי אכן רשאי אדם להציל את נפשו על ידי גרימת נזק לממונו של חברו. מסיבה זו נאמר בגמרא, שרשאי אדם להצית שדה חיטה של חברו כדי להינצל מאויבים הרודפים אחריו ומבקשים את נפשו (ב"ק ט, ב).

אלא שהמציל עצמו בממונו חברו, חייב לשלם לאחר מכן לבעל הממונו את כל הנזק שגרם לו. על כן התשובה לשאלה השנייה הייתה שעליו לשלם לנגזל את הגזילה. אך מכיון שהוא לא הכיר את האיש ממנו גזל את הלחם, עליו לתת את הסך שגזל לצרכי ציבור, מתוך תקווה שגם אותו איש או יורשיו שכבר הלחם נגזלה ממנו ינהגו מאותם כספים, ובכך יש מעין תשלום על הלחם שנגזל מידו.

כעת נותרה השאלה האחרונה – מהו הסכום שעליו לשלם, כפי שווי לחם בימים אלו, או כפי שוויו במחנות ההשמדה?

כתשובה לשאלה זו, סבר רבי חיים קנייבסקי שאולי עליו לשלם כפי שהייתה שוה ככר לחם במקום שבו התרחשה הגזילה, ואף שאין לכך מקור מפורש, במדרש שהובא לעיל ניתן למצוא סימוכין לכך, שכן אנו רואים שהמתחייב לשלם על לחם שאכל במדבר, אינו יכול להיפטור בתשלום שוויו של לחם בעיר, אלא עליו לשלם כפי שעולה פרוסת לחם במדבר... (ומתוק האור)

כשהגיעו המלאכים להפוך את סדום מצאו את לוט יושב בשערה שבאותו יום מינווה שופט עליהם (רש"י בראשית יט, א). ותמוה: במשך יובל שנים לא נהפכה, וביום שמינו את לוט כשופט, דוקא אז נהפכה? לכאורה, עם שופט צדק כלוט, היו להם סיכויים לשפר את דרכם! אקדים לתשובה ספור מעשה, ובי היה מעשה.

כשהשתלטו הרוסים על ליטא אסרו על קיום הישיבות, סגרו את תלמודי התורה, אטמו את המקוואות, אבל לא יכלו לאסור את האנשים, כבודדים, לקיים מצוות דתם. ובנובהרדוק, הן יודעים אתם, הנכוננו לאור: "לא יבש מפני המלעיגים עליו בעבודת השם", גירא בעיני השטן! הלכתי אפוא בחוצות העיר כשציצייתי בחוץ.

והשטן הגיע. שוטר עצרני: "מה החוטים האלו?!"

"בגד של יהודים", אני עונה. "יש ברוסיה חופש דת!"

עיניו ירקו ברקיקים: "חופש דת בבית. ללכת כך ברחבו זו התגרות, פרסומת לדת. פעילות אנטי מהפכנית", צמד מלים שעורר חלחלה באותם ימים. "את התעודות!"

הרי לך. הייתי פליט מפולין, חסר תעודות. זו היתה עברה פלילית, שעלולה לסבך בצרות צרורות!

"בוא אתי, במשטרה יחקרו". וימצאו שאני בן ישיבה ואיני עובד, "טפיל" לפי הגדרתם, עברה נוספת. אך מה באפשרות לעשות, כאשר אבדתי אבדתי.

אנו הולכים, וכולם סוטים מדרכנו כאילו היינו מצורעים. איש אינו רוצה בקשרים, לא עם שוטר ולא עם אסיר.

תוך כדי הליכה אני שולף מהכיס שני רובלים, ומושיט לו.

"טוב ויפה", הוא מסנן בארסיות. "פרופוגנדה, פרסומת חוצות לדת, וחסר מסמכים, ומנסה לשחד שוטר בעת מלוי תפקידו. תמשיך כך, לקבור את עצמך!" ומחיש את צעדיו לעבר תחנת המשטרה. כשנגיע לשם אני אבוד, הדברים יצאו מכלל שליטה.

"טוב", אני עונה. "תגיד אתה, כמה?"

"חמישה, לא פחות".

למזלי הטוב, היה לי. החמישייה החליפה ידיים והוא הפטיר: "לך, ושלא אראה אותך יותר". בלי חמישה רובלים, התכוון.

והבנתי שבסדום היו חוקים נוראים, ואיך שרדו שם? אם לא במתן קופיקות אזי במתן רובלים. אבל ביום בו מינו שופט הגון שאינו נוטל שוחד ושופט בנוקשות על פי חוקי סדום, אחת דינה להחרב!...

(והגדת)

לוט, ואנחנו

נפש האדם מי ידע! "ויסע לוט מקדם" (בראשית יג, יא) הסיע עצמו מקדמונו של עולם, אמר: אי אפשר לא באברהם ולא באלוקיו (רש"י) - הכניס אורחים במסירות נפש, ואפה מצות כמנהג שראה בבית אברהם (רש"י בראשית יט, ג)

ואם אתה תמה על כך, בוא וראה: קורח חלק על משה רבינו ונבואתו ועל תורה מן השמים. משך אחריו מאתיים וחמישים ראשי סנהדראות, ואת און בן פלת להשתלף, אבל נתן תקיעת כף. אמרה לו אשתו: "תישן, ואני אסתדר אתם". באו לקראו, וחפפה ראשה בפתח האוהל. אמרו: אין זה צנוע לשוחח עמה עתה, והלכו לבדם לאבדם (סנהדרין קט ע"ב).

כיצד יובן: לחלוק על משה ועל תורה מן השמים, "בהצותם על ה'" (במדבר כו, ט), ובה בעת להקפיד על הידורי צניעות! כמה סתירות מתורצות בנפש האדם!

בין חמש העבירות שעבר עשו בו ביום, מנו (בבא בתרא טו ע"ב) שכפר בעיקרו, וביזה את העבודה שהיתה בכבודו. לא מובן: וכי דורשים מהכופר בבורא שיעריך את עבודתו?! הלאה: אם כפר בעיקר, מדוע חפץ בכבודו. וזעם כל כך על יעקב שנטלן, עד שנדר להרגו. וצעק צעקה גדולה ומרה עד מאד, ונשא קולו ובכה. הלא כל הברכות, ממקור הברכות, "ויתן לך האלקים" (בראשית כז, כח). איך אפשר לכפור בבורא ולחפץ בברכותיו?

אך זה האדם! רבי ירוחם ממיר זצ"ל אמר, שלשוא הוגיעו חכמים וחוקרים מוחותיהם ליישב סתירות בהנהגת האדם, כמה דיו נשפך וכמה קולמוסים נשתברו בנסיונות אלו, ולחנם. ומדוע, כי אין כאן כל תמיחה: במהותו, האדם הוא יצור מלא סתירות!

אני זוכר שספרו. אחד מראשי ההסתדרות, פוקר ומעביר על דת, רחץ בימה של תל אביב ונקלע למערבולת. למזלו, הבחין בו המציל. מיהר לסירתו, אל החסקה, ומשהו. כשהגיע אליו שמעו זועק בחרדה: "אני לא חוזר בתשובה, אני לא חוזר בתשובה!"

נו, תאמרו, הלא גמרא מפורשת היא (ערובין יט ע"א): רשעים, אפילו על פתחו של גיהנום אינם חוזרים בתשובה. אבל לא, תשמעו עד הסוף. כששבה אליו רוחו שאלו על כך. ספר לו: גדלתי בבית דתי, אבי היה חסיד סלונים. נמשכתי אחר רוח התקופה והתפקרתי, החלטתי לעלות עם גרעין חלוצי ולייסד קיבוץ בארץ ישראל. אמר לי אבי: יתכן שאנו נפרדים לנצח ולא אראה אותך עוד, כפי שאכן היה. יש לי אליך בקשה אחת. לפני שאתה עולה ארצה, לך להפרד

מהרבי, לקבל ברכת הדרך. האמת, כבר לא הייתי שם, אבל איך אומרים, בקשה אחרונה ממלאים. חבשתי כיפה ונכנסתי אל הרבי. הוא ידע בדיוק מי אני והיכן אני, ואמר לי: "גדלת כאן, אבל האדם הוא בעל בחירה, ונסחפת למחוזות אחרים. אבל כלום לא יעזור לך, שרשיך כאן. דע, שלא תמות בלי תשובה!"

כשיצא, תלש את הכיפה ושוב לא כסתה את ראשו. וכעת, שנכנס לים ונגרף למערבולת, חשש שקיצו בא ונזכר בדברי הרבי. החל לזעוק שאינו חוזר בתשובה. ואם אינו חוזר, הרי לא ימות. שהרי כך הבטיח הרבי. והראיה, שאכן ניצל!

ואני מתבונן ושואל: ייצור כזה, כופר או מאמין?
אם כופר הוא, מה לו ולהבטחת הרבי. ואם מאמין, למה לא הניח הבוקר תפילין?

והתשובה: אדם רגיל הוא, גדוש בסתירות...

כמה שננו בנובהרדוק את הסיפור מ"חובות הלבבות" (סוף הקדמה שער הבטחון): חסיד נסע לסחור ולהתעשר במדינת הים, ומצאם עובדים לפסלי עץ ואבן. ולעג בפני הכומר: "איזה עיוורון וסכלות, לסגוד לפסל מעשה ידי אדם!"

התעניין הלה: "ואתה, למי עבודתך?"
התלהב: "לאלקים היחיד שברא הכל, ומשגיח על הכל, ומפרנס לכל!"
אמר לו: "מעשיך סותרים את דברייך!"
תמה: "הכיצד?"

הסביר: "אילו האמנת במה שאמרת, היה אלוקיך ממציא לפניך פרנסתך בעיך ולא היית טורח לעבור אורחות ימים לחפשה!"
נסתמו טענותיו, ושב לעירו, ולא יצא ממנה!

ולענייננו, הבין שחי חיי סתירה!
(והגדת)

ו"ישכם אברהם בבקר ויקח לחם וחמת מים ויתן אל הגר, שם על שכמה, ואת הילד וישלחה, ותלך ותתע במדבר באר שבע" (בראשית כא, יד). ופרש רש"י: "ותלך ותתע", חזרה לגלולי בית אביה. מזעזע.

נזכור: הגר בת פרעה היתה (תרגום יונתן בראשית טז, א) שאמר: מוטב שתהא בתי שפחה בבית זה, ולא גבירה בבית אחר (בראשית רבה מה, א). והיתה שרה מגיירת את הנשים, והגר דולה ומשקה מתורתו. עד שנתנתה לאשה לאברהם, וסברה שעולה היא בצדקותה על שרה, ושרה דרשה כפפותה. וברחה, וראתה שני מלאכי מרום, ושמחה: "הגם הלם ראיתי אחרי ראי (בראשית טז, ג). רגילה היתה לראותם בבית אברהם, וסברה שראתה בזכות אברהם. ועכשיו ברחת, ורואה בזכות עצמה, ולא מלאך אחד אלא ארבעה בזה אחר זה, ולא נחרדה (רש"י).

הגע עצמך: רבי שמעון בר יוחאי יצא בשליחות חבריו להצלת כלל ישראל, ובא שד לסייעו. בכה ואמר: "ומה שפחה של בית אבא [הגר] נודמן לה מלאך שלוש פעמים, ואני לא פעם אחת? יבוא הנס מכל מקום!" (מעילה יז ע"ב). אלמלא נכתב, אי אפשר היה לאמרו: גדולה מרבי שמעון בר יוחאי!

וכתב הרמב"ן (בראשית כד, טב) שייצחק אבינו - יצחק אבינו! - קבע מקום תפילתו בבאר לחי רואי, בה נגלו המלאכים להגר, והמקום קנה קדושה! ארבע עשרה שנה היתה אשתו של אברהם אבינו, הלא תקופה היא. ואף לאחר שפרשה שמרה עצמה, ונאים היו מעשיה כקטורת, ולבסוף שב אברהם אבינו ולקחה לאשה (בראשית כה, א וברש"י). ואיך יובן שחזרה לגלולי בית אביה? ויותר, שבתוך שעה וכתה להתגלות מלאך ולס מפלא!

לא, אין הדברים כפשוטם, ואיך יובנו?
רבי מרדכי פרוגמנסקי האיר בהם עינינו, ובמעשה שהיה - בערב שבת הוצרך לנסוע לקובנה. עלה לרכבת, ומולו ישב יהודי הדור צורה. התפתחה שיחה והלה סיפר שהוא שוחט ומוהל, שתא אומניויות הקשורות למזל אחד (שבת קנו ע"א) וגם מגמת פניו לקובנה, עליהם לרדת במינסק ולהחליף רכבת. הנסיעה התארכה ונמנמו מעט. כשהתעוררו נוכחו שהחמיצו את מינסק. הרכבת המשיכה הלאה, והם אנה הם באים.

"מיר האבן זיך פארבלאנדזעט!" תענינו בדרכנו, קונן השוחט.
"יהודי אינו תועה!" פסק רבי מרדכי.
"מה?" נתן בו השוחט עיניים תמהות.

"יהודי אינו תועה", חזר רבי מרדכי נחרצות. "על הפסוק: ותלך ותתע, דרשו שחזרה לגלולי בית אביה. ואיך רמוז הדבר, משום שיהודי אינו תועה! - המדרש מספר שספינה ובה יהודי אחד מגיעה לנמל זר. אמרו לו הנוסעים הנכריים: "קח כסף ועלה לעיר וקנה לנו אוכל!"
אמר להם: "הן זר אני פה כמותכם, ולהיכן אלך?"
אמרו לו - הגויים! - "וכי יש יהודי זר? בכל מקום שאתה הולך, אלקיך עמך!" (דברים רבה ב, טז) -

נרד בתחנה הקרובה, וה' יצליח דרכנו!"
משך השוחט בכתפיו, מה היה לו לומר.

הרכבת עצרה, וירדו בלב הישימון. כפר נדח השתרע במרחק. שמו אליו פעמיים. אין להם ברירה, עוד מעט שבת. פגשו גוי, ושאלו האם מתגורר כאן יהודי. הפנה אותם לבקתה אחת. נקשו בדלת, ובאיזו שמחה קדם בעל הבית פניהם: "אמרו לי, אולי אחד מכם מוהל?"
"כן, אני, מדוע?"
חיבוק עז, והמארח אמר: "היום מלאו לבני שמונה ימים, הזמנתי מוהל מהעיר ולא בא, איני יודע מה קרה. הפלתי תחינה לפני הקדוש ברוך הוא שימציא לי מוהל. גם עגל קניתי לסעודת המצוה. אולי כבודו גם שוחט, במקרה?"
"במקרה", גם שוחט וגם מוהל.
"חבל רק שאין כאן איזה רב גדול, שיהיה סנדק."
"הבאתי עמי גם רב גדול", אמר השוחט.
"נו, האם יהודי תועה", שאל רבי מרדכי...
(והגדת)

ויהי היום ויעבר אלישע אל שונם ושם אשה גדולה ותחזק בו לאכל לחם ויהי מדי עברו יסר שמה לאכל לחם: ותאמר אל אישה הנה נא ידעתי כי איש אלקים קדוש הוא עבר עלינו תמיד: נעשה נא עליית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושלחן וכסא ומנורה והיה בבאו אלינו יסור שמה:

מי נקרא אדם גדול

"ויהי היום ויעבור אלישע אל שונם ושם אשה גדולה ותחזק בו לאכול לחם", מה הפירוש אשה גדולה? מסביר התרגום "אשה דחלת חטאין" אשה יראה מחטאים.

ראיתי עוד בספר פלוני שמצטט מהזהר "ושם אשה גדולה" מהי גדולה? שואל ומסביר הזהר הקדוש:

טבע האשה ש"עיניה צרה באורחין" (כמבואר בגמרא במסכת ב"מ דף פ"ז), ובפרט אם יש הפסד כספי מחמתם, והנה אלישע ראה שאותה אשה, להיפך, היא שמחה לארח, ואף להוציא הוצאות לצורכו של האורח - בכל לבה ועיניה, לכן נתן לה תואר "אשה גדולה". דברי הזהר הקדוש.

נמצינו למדים כי העושה ההיפך מטבעו - הוא איש גדול - זו המעלה הגדולה ביותר. וזהו הנאמר "ושם אשה גדולה".

אני אומר תמיד, מכריז ר' שלום בשיחה לתלמידים בביתו, כי כולם, הליטאים והחסידים וכל גדולי הקהילות והעדות, כל אחד בסגנונו, אמרו ואומרים כי שבירת המידות היא התכלית:

הגר"א מוילנא כותב "עיקר חיות האדם היא שבירת המידות, ואם לאו למה לו חיים" המתנהג בחיי היום יום - בנועם אצילות - כאשר פסיעותיו נקיות מקנאה, תאוה וכבוד, (שהן ראשי המידות הרעות) הוא העומד בפסגת חיי האדם. וזו עבודתו בחייו - להגיע לאותה פסגת חיים - ואם לא עושה כן למה לו חיים. וכידוע, שהרבי רבי אלימלך ז"ע גם אומר כן בנוסח שלו - "עיקר בריאת האדם היא שבירת הטבע".

ועל פי זה מתחלקים התארים לבני אדם "איש גדול" - גדול יותר או גדול פחות, כל אחד לפי מצבו.

"איש אלוקים קדוש"

"ותאמר אל אשה הנה נא ידעתי כי איש אלוקים קדוש עובר עלינו תמיד"

שאלה גדולה, שאל הרבי הקדוש מרוזין ז"ע:

הנביא אלישע, היה נכנס לביתם, לנוח ולאכול לחם, והיא הצליחה לדעת שהנה עובר בביתם איש קדוש, אף אחד לא סיפר לה עליו כלום, וביום בהיר אחד אמרה לבעלה "ידוע לי כי האיש הזה איש קדוש". שואלת הגמרא "מנא ידעה - מהיכן ידעה?" עונה הגמרא "שלא נראה זכוב על שולחננו", כי, מכשירים נגד שרשעים וזבובים, לא היו אז, ואם - עם כל זאת - לא היה זכוב אחד, בהכרח שהוא איש קדוש שחיינו מתנהלים מעל דרך הטבע. ע"כ.

דבר ראשון עלינו להבין, שאם התורה אומרת "הנה נא ידעתי" היא לא באה לספר סתם, מה שהשונמית דיברה בשעת הסעודה עם בעלה - שסיפרה לו "הנה נא ידעתי" כי התורה לא עוסקת בשיחות סרק, שאינן נכונות דברים לא נכונים, התורה לא מצטטת, התורה היא תורת אמת. מה שנאמר בתנ"ך הוא אמת במלואו; וכשכתוב, הרי שאכן אשה זו ידעה הצליחה לדעת כי הנה איש קדוש דר בביתה!

דוגמא נוספת: בפרשה הבאה נאמר, שלבן אמר "ויאמר בא ברוך ה' למה תעמוד בחוץ ואנכי פינתי הבית" אומרים חז"ל שאע"פ שאליעזר היה מצאצאי כנען והוא בכלל "ארור", "ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו", אבל על ידי ששימש את הצדיק, את אברהם, באמונה, יצא מכלל "ארור" ונכנס בכלל "ברוך", שנאמר "ויאמר בא ברוך ה'". נשאלת השאלה מי הוא זה ואיזה הוא שאמר "בא ברוך ה'"? בסך הכל לבן הארמי, וכי מלבן מביאים ראיה?! אלא שאם כתוב בתורה דברי לבן "בא ברוך ה' זו האמת, כי התורה היא "תורת אמת" (וכך הכניסו לפיו משמים שיאמר בנוסח זה) וא"כ שואלת הגמ' "מנא ידעה" - מהיכן ידעה?

בקיצור, שאל הרבי הק' מרוזין ז"ע, מה פירוש שאלת הגמרא "מנא ידעה?" וכי חסר דרכים לראות על אדם שהוא איש גדול וחשוב, רואים את התפילה שלו, את השקידה, את הזהירות בבין אדם לחבירו, הסתפקות במועט, יראה

מחטא וכו', וכידוע עוד ש"אשה מכרת באורחים" (ב"מ פ"ז) אז מה צריכים לטרוח להבין איך היא ידעה? - ידעה וגמרו.

התירוץ של הרוזניצ'ר הוא נורא ועמוק, תירוץ נפלא:

אומרים בתפילה בשבת "בפי ישרים תתרום, ובשפתי צדיקים תתברך, ובלשון חסידים תתקדש, ובקרב קדושים תתהלל". - ארבע דרגות זו למעלה מזו - ישרים, צדיקים, חסידים, קדושים. ולצידם ארבעה סוגי לשונות - בפי, בשפתי, בלשון, בקרב. מה הכוונה?

"בפי ישרים", פה הוא הגלוי ביותר מכל הארבע ביטויי לשון. כאשר הפה מדבר שומעים ורואים כולם, זו הדרגה הראשונה של האנשים הישרים, - כי כבוד הקב"ה מתרום בפיהם החיצוני. למעלה מהם מהישרים - הם הצדיקים, שמלאכת הקודש שלהם יותר פנימית - **"ובשפתי צדיקים"** - השפתיים לפעמים חתומים סגורים. - והצדיקים מברכים בשפתותיהם.

"ובלשון חסידים" ה'לשון' היא יותר פנימית, והרבה יותר מכוסה, טמיר ונעלם עפ"י רוב, כי אכן קשה להכיר את מעלתם של החסידים, והם, מקדשים את הקב"ה בלשונם.

הדרגה הגבוהה ביותר היא של הקדושים **"בקרב קדושים"** קדושים כמלאכים, והם נסתרים וחבוים עמוק בקרבם, לא שייך להכיר את עבודתם **"בקרב קדושים תתקדש!"** ומאד אפשרי שמסתובב בבית אדם קדוש, וכלל לא מכירים אותו, כי **"בקרב קדושים תתקדש"** זו מהותו. וא"כ זו שאלת הגמרא, כיון שאכן אלישע היה "איש אלוקים קדוש" מהיכן ידעה זאת, וכי הצליחה לגלות את זה והרי **"בקרב קדושים"** הכל טמון במעמקים "עם ה' אלוקיו"? משיבה הגמרא שראתה סימנים - הבחינה שלא נראה זכוב על שולחנו וכו'. ע"כ דברי הקדוש שאמר דברים קדושים.

ואני מוכרח לספר לכם:

הזבובים סביב לרבי אליהו

כשרבי אליהו לאפיאן עלה מהגולה לשכון בארץ הקודש לירושלים, מקום מגוריו היה - בחדרון שהשכירו לו בישיבת קמניץ. הייתה לי אז את הזכות להתגורר במחיצתו כמה חודשים.

ויהי היום, ורבי אליהו נקרא לשמש כמשגיח בישיבת זכרון יעקב. (ידוע שכשהיה בביתו של החזון איש, ביקש החזון איש מרבי אליהו שעל אף זקנותו יסכים לשמש כמשגיח כאן בארץ הקודש, לחש לו החזון איש בשקט ובהתרגשות: "עוד יובון בשיבה, דשנים ורעננים יהיו, להגיד!" עוד תאמרו ותגידו, ותזכו להעמיד תלמידים").

יום יומיים, לאחר שעזב את החדר בקמניץ. נכנסתי לחדרו לסדר את החפצים, ונוכחתי כי בחלל החדר עפים זבובים רבים. נעמדתי על עומדי ותפסתי את ראשי: "אוי, כל כך חם כאן, ועד היום לא הבחנתי בזבובים, לא נעקצתי מיתושים" גם נזכרתי במאמר חז"ל בפרשתינו (בראשית רבה פרשה נד) ויהי בעת ההיא ויאמר אבימלך ופיקל שר צבאו, ברצות ה' דרכי איש גם אויביו יושלים אתו (משלי ט"ז), רבי יוחנן אמר זו אשתו שנאמר (מכה ז) "אויבי איש אנשי ביתו וכו'", א"ר ברכיה אויביו גם אויביו, לרבות מזיקי ביתו, כגון יתושים ופרעושים וזבובים". התבוננתי איך שעד אותו יום, בקיץ החם, והצפיפות, לא נראו יתושים וזבובים בחדרינו. אלא שלא סיפרתי זאת לאיש כי חששתי שמא אני טועה, ובוודאי ילעגו לי, יאמרו: "ר' שלום מספר מעשיות..."

חלפו כמה שנים, ובני שיחי, (רבי יצחק שבדרון) שלמד ב"זכרון יעקב" תחת עינו הפקוחה של רבי אליהו, שב מהישיבה לירושלים לחג הסוכות, וביום טוב של חג אמר, אבא, אספר לך עובדה מענינת מרבי אליהו:

אם ידוע לך, זכרון יעקב מסובבת בפרדסים וכרמים, כאשר ריבי רבבות של יתושים שונים עפים באויר. ויהי היום, בתקופת תמוז, באחד השיעורים מפי ראש הישיבה רבי נח שמענוביץ, ההיכל היה עמוס ביתושים באופן נדיר. הבחורים סבלו מאד. גם ראש הישיבה נאלץ לדחות מפניו יתושים שוב ושוב באמצע השיעור. והנה לפתע פנה רבי נח ליושבים בסמוך אליו, ועיניו פרצו דמעות קלות: תראו נא! שם בצד, איך שהמשגיח יושב ומקשיב לשיעור (כדרכו של רבי אליהו להשתתף בשיעורים) ובמחיצתו אין זבובים, אין! 'ראו נא קינדרלאך!' בכה ראש הישיבה הגדול והצדיק, הוא ביקש מהם להביט על המשגיח הישיש.

כששמעתי סיפור זה, כבר הסכמתי בעצמי לספר גם את מה שאני ראתי. (להגיד)

ואברהם ושרה זקנים, באים בימים (יה, יא)

כששני השטנים היטלר וסטלין, חלקו ביניהם את פולין בהסכם ריבנטרופ - מולוטוב הנודע לשמצה, החליטו - בלי שום סיבה שבעולם - להותיר בתוכם מדינה זוטרה, ליטא החופשית, ויותר: להשאיר את הגבול פתוח. דבר שאפשר לרבבות יהודים להמלט מהגיהנום הפולני הכבוס בהם המוני בני ישיבות. לא ארכו הימים, והרוסים כבשו את ליטא. אסרו על קיום הישיבות. חייבים לצאת מברית המועצות. אבל איך, ולאן.

ראשית, הם היו חסרי נתינות, פליטים מפולין הכבושה. שנית, אף ארץ, אף מדינה, לא הסכימה לקבל יהודים לשטחה.

ואברהם ושרה זקנים, באים בימים. והוא בן מאה, והיא בת תשעים. לא זו בלבד, אלא: "ותיה שרה עקרה, אין לה ולד" (בראשית יא, ל). כלומר, שאין בטבעה להיות לה ולד לעולם (רבינו בחיי), אילונית היתה (יבמות סג, ע"ב).

ואברהם ושרה זקנים, באים בימים. והוא בן מאה, והיא בת תשעים. לא זו בלבד, אלא: "ותיה שרה עקרה, אין לה ולד" (בראשית יא, ל). כלומר, שאין בטבעה להיות לה ולד לעולם (רבינו בחיי), אילונית היתה (יבמות סג, ע"ב).

שלישית, זקוקים היו לאשרת יציאה מברית המועצות, וכל מי שביקש לצאת מ"גן העדן הקומוניסטי" נחשד בהתנגדות למהפכה ונשלח לסביר, לחינוך מחודש במחנה כפיה.

רביעית, אם באורח פלא, תאושר ההגירה, כרוך הדבר בתשלום גבוה. ומאין יבוא הכסף. אם ממקורות חוץ, הרי זו השגת מטבע זר בדרכים לא חוקיות ומאסר ודאי!

בקצרה: שורת חומות בלתי עבירות. ואז נזכר מישהו, שפעם היתה בעתון כתבה, שבאמצע האוקיינוס השקט יש שרשרת איים סלעיים שוממים בשם איי קוראסו בבעלות הולנד. הממשלה ההולנדית בקשה לישבם וחוקקה תקנה, שכל הרוצה יבוא ויתישב. אין צורך באשרת כניסה. פנה לשגרירות ההולנדית, ואשרו: כל הרוצה יבוא ויתישב. נס מספר אחד.

ומובן, שאיש לא חשב להגר לאיים השוממים, מים ושמים דקלים ושחפים. פנו לשגרירות היפנית - סין היתה כבושה בידי יפן - לקבל אשרת מעבר לאיי קוראסו, בידיעה תחילה שהנוסעים "תקעו" ביפן לכל שנות המלחמה. נס אחד היה, שלמרות שליטא נכבשה על ידי הרוסים, החזיקו עדיין היפנים את שגרירותם בוילנה. נס שני היה, שהשגריר שאל את השלטונות בארצו והשיבו בשלילה, והוא המרה את פיהם והנפיק אשרות מעבר לאלפים. כשהטפסים אזלו הנפיק על נירות חלקים חתומים בחותמתו, וכשמכונת הכתיבה התקלקלה הנפיק אישורים בכתב ידו, כשבני ישיבות מחתימים בקצב בחותמתו. כשחזר לארצו פוטר ממשרתו בשל כך.

הנס הרביעי, כדי לקבל אשרת יציאה, נזקקו לאזרחות זרה. אזרחים רוסיים לא הורשו לעזוב את המדינה. והם, פליטים מפולניה. ופולניה הלא פסקה מלהתקיים. השיגו אזרחות מטעם הממשלה הפולנית הגולה, שמושבה בלונדון. ממשלה, שברית המועצות - שהיתה שותפה בפשע חלוקת פולניה - לא הכירה בחוקיותה. וכאן, הפלא ופלא, הכירה באזרחות זו.

לשם קבלת אשרת יציאה, היו צריכים להגיש בקשה - לא במשרד הפנים כנהוג, אלא במשרדי הבולשת הנודעת לשמצה. רבים חששו שהבולשת אוספת את כל השמות והכתובות, כדי לאסוף את כל הבלתי מרוצים מהמשטר ולהגלותם לסיביר. בחשש כבד ובלב הולם נרשמו אלפים - והנה התקבל האישור. בתנאי אחד: שהנסיעה ליפן ברכבת הטראנס סבירית - שגם סלילתה היא נס בסדרת ניסים זו - תהיה בחסות משרד התירות הסובייטי, תמורת תשלום של מאתיים דולרים. הון רב באותם ימים. ומנין לאלפי הפליטים מאתיים דולר לאיש? נשלח מברק בהול "לועד הצלה" בארצות הברית, לאמר: "שעות ספורות. רחמו. הצילו. מהרו. לוו. משכנו. שלחו כרטיסים ל'אינטוריסט' (משרד התירות הסובייטי). לעולם לא נשכח".

בתוך זמן קצר נאספו חמישים אלף דולרים - סכום השווה כיום לכמה מיליונים. והבולשת לא חקרה, העלימה עין מהקשר האסור עם המעצמה הקפיטליסטית השנואה.

הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, ראש ישיבת מיר, העיד שעד שהגיעו לעיר וולדיבוטוק שבסיביר, ועד שעלו על הספינה שהעבירם ליפן, לא היה בטוח שלא ימצאו עצמם כלואים במחנה עבודה בסביר! באיזה נס אוזרים אנו? סיימנו? איפה!

הפליטים הגיעו לשנחאי שבסין. היתה שם קהילה יהודית קטנה, שמנתה כמה עשרות משפחות. אבל הם מצאו שם בית כנסת מפואר ובו למעלה מחמש מאות מקומות, עם חדר אוכל ענק למאות סועדים. כיצד? התברר, שאחד מצאצאי בני המקום עשה חיל בעסקיו בארצות הברית וזכר את מקום הולדתו, ונבנה בית כנסת אדיר ממדים לזכר אביו. בית הכנסת שעמד שומם, והמתין למאות בני ישיבת מיר!

ובמשך כל שנות המלחמה, ארחו היפנים - שהיו בעלי בריתם של הנאצים הארורים - את בני הישיבה שמעולם לא קיבלו אישור שהיה בארצם, שהרי מגמת פניהם לאיי קוראסו השוממים, והם נתינים של פולין החפשיית, ממשלה שיפן אינה מכירה בה, ומתכלכלים באמצעות תמיכה אמריקאית - מדינה שיפן מצויה עימה במצב מלחמה, תמיכה המגיעה דרך השוק השחור (בו שווי הדולרים גבוה לאין ערוך ממחירים בשער הרשמי) שממשלת יפן נלחמת בו מלחמה חרמה.

הגרמנים שיועציהם שהו ביפן, הסיתו נגד אלפי היהודים שמצאו שם מקלט והיפנים כבר הסכימו להעלות את כל היהודים לאניה ולהטביעה בלב ים. קצין יפני גילה את המזימה, ומשהתפרסמה התבטלה.

לכמה ניסים הגענו? אין צורך לספור, משום שכל קיומו של עם ישראל, בנס. "חיי נפשי" - כתב היעב"ץ (בהקדמת סידורו "בית יעקב") שאין נס גדול מקיומו הפלאי של עם ישראל בגלות זה כאלפים שנה, כבשה בין שבעים זאבים העוטים עליה לטרפה, "כי בהתבונני בפלאות אלה, גדלו אצלי יותר מכל ניסים ונפלאות שעשה ה' יתברך לאבותינו במצרים, ובמדבר, ובארץ ישראל!" ויותר: כל התהוות עם ישראל, בנס!

"אברהם ושרה זקנים, באים בימים". והוא בן מאה, והיא בת תשעים. לא זו בלבד, אלא: "ותיה שרה עקרה, אין לה ולד" (בראשית יא, ל). כלומר, שאין בטבעה להיות לה ולד לעולם (רבינו בחיי), אילונית היתה (יבמות סג, ע"ב).

ואברהם ושרה זקנים, באים בימים. והוא בן מאה, והיא בת תשעים. לא זו בלבד, אלא: "ותיה שרה עקרה, אין לה ולד" (בראשית יא, ל). כלומר, שאין בטבעה להיות לה ולד לעולם (רבינו בחיי), אילונית היתה (יבמות סג, ע"ב).

וילדו, יסוד את עם ישראל.

להורות, שאין יאוש!

וכל יסוד שושלת המלך המשיח –

רות, בת מלך מואב, עוזבת עמה ומולדתה ובית אביה והולכת אחרי נעמי, "עמך עמי ואלוקיך אלוקי" (רות א, טז). מה היו הסיכויים שתנשא, ועוד לבעוז גדול הדור (רות רבה ה, י) וכאשר ההלכה של "לא יבוא עמוני ומואבי בקהל ה'" (דברים כג, ד), "מואבי" ולא מואביה (יבמות עז ע"א, ויעוין מהרש"א שם), לא היתה מוסכמת על הכל. ובאותו יום נשאה (יעוין בט"ז יורה דעה קצב, א) ובאותו לילה מת (רות זוטא ד).

להורות שיסוד עם ישראל, קיומו וגאולתו, כנגד כל הסיכויים. לאחר היאוש, ובשרשרת ניסים. והרי "כלל ופרט, אין בכלל אלא מה שבפרט", כן הוא בחיי כל אחד ואחד במוחש!...

ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם ויאמר הנני: ויאמר אל תשלח ידך אל הנער וגו' (כב, יא-יב)

כתב הגה"ק רבי מרדכי מגורי האריז"ל בספרו ש"ך על התורה, טעם נוסף שלא ירד המלאך כאן לעוה"ז, כי אז היה אאע"ה משיב לו 'דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין', והיה שוחט את יצחק ח". לכן קרא אליו מן השמים, שלא יאמר לו 'תלמיד אתה ואיני שומע בקולך'.

כי באמת צריך להבין איך שמע אאע"ה לקול המלאך, לאחר שקיבל נבואה מפורשת מן השמים, ולפי דעתו היתה כונת הנבואה לשחוט בפועל ממש, ובשפת אמת בליקוטי פרשת וירא, וכן בערבי נחל, ולא לפרש הענין. וביאר הש"ך ע"פ מ"ש בספר מלכים א' פרק יג שם היה מעשה שמלמד אותנו יסוד גדול בהלכות נבואה, שזה מאד נוגע לנו למעשה, כי היום או מחר יתקיים בנו מקרא שכתוב 'ונבאו בניכם ובנותיכם', ועלינו לדעת פרט זה בהלכות נבואה.

שם מסופר שבזמן שחטא ירבעם בן נבט, בא עדו הנביא האמת ועיכב את הקרבת הקרבנות לע"ז של ירבעם, וביקש ירבעם להכות את עדו, ותיכף שהירים ידו להכות את עדו, נעשה נס ותישב ידו. ונביא אחד זקן יושב בבית אב, שבואל בן גרושום בן משה רבינו, שהוא היה נביא לע"ז, כמבואר בגמ' ב"ב, יבא בנו של שבואל לספר את כל אשר איש האלקים היום, כל המעשה שנעשה עם עדו הנביא, וידבר שבואל אל בנו, איזה הדרך שהלך איש האלקים אשר בא מהיודיה, תמצא לי את עדו. והלך ולא מצאו, מה עשה שבואל, חבש את החמור ורכב לקראת עדו הנביא. והיה אז זקן מופלג בן ארבע מאות שנה, ומצא את עדו יושב תחת האלה. ויאמר אליו 'לך איתי הביתה ואכול איתי לחם'. כנודע שהוא היה מכניס אורח הרבה שנים. אמר לו עדו, אני לא אאכול לחם ולא אשתה מים, 'כי דבר אלי בדבר השם' - כאשר צוני השי"ת שלא אוכל לחם ולא אשתה מים בשומרון עד שובי לארצי ארץ יהודה. אמר לו הזקן מבית אל שקר, 'גם אני נביא כמותך ומלאך דיבר אלי בדבר ה' ואמר לי לך אמור לעדו והשביהו איתך אל ביתך ויאכל לחם'. כיון ששמע עדו השקר הזה, נכנע איתו ויאכל לחם וישת מים בבית שבואל הזקן. זו היתה סעודתו האחרונה.

תוך כדי סעודה היה דבר ה' אל שבואל נביא השקר, - זו היתה נבואתו האמיתית הראשונה - ועל זה דרשו בגמ' 'גדולה לגימה' שזכה נביא הבעל לנבואת אמת. ואמר לו הקב"ה שיאמר לאיש האלקים עדו הנביא, כה אמר ה' יען כי מרית פי ה' ולא שמרת את המצוה אשר צוך ה' אלהיך: ותשב ותא כל לחם ותשת מים במקום אשר דבר אליך אל תאכל לחם ואל תשת מים לא תבוא נבלתך אל קבר אבתיך. ואח"כ מת בדרך ע"י אריה, ובא שבואל ולקח את נבלתו על החמור וכו' ע"ש.

הרי שעדו הנביא כשאמר לו שבואל נבואה של שקר שיבא לאכול אצלו, לא היה לו להאמין לשקריו. כי כלל גדול הוא שאילו היה הקב"ה רוצה שכן יאכל אצלו, היה הוא עצמו אומר לו, חזור בך ולך אכול אצלו, כיון שבאה החזרה ע"י שבואל, לא היה לו להאמין כלל.

וא"כ צ"ע איך שמע אברהם בקול המלאך שלא ישלח ידו אל הנער? עד כדי כך שהשפת אמת חותך את הפסוקים בסכינת חריפא. ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר אברהם ויאמר הנני, עד כאן היה דברי המלאך. אך המשך הפסוק השני הוא דברי השי"ת: ויאמר השי"ת אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא אלהים אתה ולא חשכת את בנך את יחידיך ממני. ומדייק מלשון הכתוב 'ממני', כלומר שהקב"ה אומר זאת, שאילו היו דברי המלאך, היה צריך לומר 'ממנו'. וכן המשך הפסוקים 'עקב אשר שמעת בקולי', היינו בקול השי"ת לבדו. וכן הקריאה השניה היתה הכרוז ע"י מלאך, ויקרא אליו מלאך ה' שנית, אך 'בי נשבעתי נאום השם' היה דברי השי"ת. וצ"ע שהעיקר חסר מן הספר, והיה צריך לכתוב 'ויאמר אליו השם'. וכן ידענו עד הנה שהמלאך אמר לו 'אל תשלח ידך'.

ולזאת ביאר הש"ך על התורה שזו סיבת קריאת המלאך מן השמים ולא כדרך המלאך להתגלות בעוה"ז, כדי שלא ידחה אאע"ה ויאמר לו 'דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעים'. כבר היו לי הרבה בלבולים ממלאך אחר, ס"מ, בדרכי לכאן, ולא שמעתי בקולו, גם בקולך לא אשמע. לכן נשמע אליו הקול מן השמים, וצריך לבאר שהכונה שלא ידע אאע"ה מיהו המדבר אליו, לכן לא אמר לו 'דברי מי שומעים'. ואכן הוריד המאכלת מצוארו של יצחק.

יתרה מזאת כ' הערבי נחל בפרשת וירא, לא שטעה אאע"ה וחשב שהמלאך מן השמים הוא דבר ה', אלא שכלל גדול נבואה הוא שאם המלאך מדבר מן השמים, לא נאמר בו הדין שלמדנו מעדו הנביא שלא לשמוע בקול נבואה ממדרגה אחרת. רק כשמלאך בא מעוה"ז אין שומעים בקולו לבטל הנבואה הראשונה, שכאן בעוה"ז מצאנו גם שמלאכים טעו ואמרו 'לבתי הכפי' וכדו', כאילו הוא הופך ולא הקב"ה, או שבישר את שרה ולא את אברהם, אך בהיות המלאך בשמים אין בו שום צד נטיה שלא כרצונו ה', לכן שמע אברהם בקול המלאך שקרא אליו מן השמים, דווקא מן השמים.

(הגרמ"י רייזמן שיעורי תפילה תשע"ח)

והוא ישב פתח האהל כחם היום (יח, א)

במשך שנים, אומרים חז"ל, הקים אברהם אבינו רשת של מסעדות;

אומרים חז"ל {מסכת סוטה י, א-ב} - {בראשית כא-לג} ויטע אשל בבאר שבע. אמר ריש לקיש: מלמד שעשה פרדס ונטע בו כל מיני מגדים. רבי יהודה ורבי נחמיה; חד אמר: פרדס אחד אמר: פונדק. בשלמא למ"ד פרדס היינו דכתיב ויטע אלא למ"ד פונדק מאי ויטע דכתיב {דניאל יא-מה} ויטע אהלי אפדנו וגו' ויקרא שם בשם ה' אל עולם. אמר ריש לקיש: אל תיקרי ויקרא אלא ויקריא מלמד שהקריא אברהם אבינו לשמו של הקב"ה בפה כל עובר ושב. כיצד? לאחר שאכלו ושתו עמדו לברוכו אמר להם: וכי משלי אכלתם, משל אלהי עולם אכלתם הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם!

אם ככה, אברהם אבינו אירח אנשים - וביד נדיבה; הכניסם לתוך בתי התמחויו שלו, נתן להם לאכול ודרש מהם בקשה אחת ויחידה - לברך על האוכל, ובכך הוא החדיר בקרב אלפים ורבבות את דבר השם בעולם!

באים חז"ל, ועושים השוואה בין הכנסת האורחים של איוב, לבין הכנסת האורחים של אברהם אבינו;

אומר האבות דרבי נתן {פ"ז, א} - יהי ביתך פתוח לרוחה כיצד? מלמד שיהא ביתו של אדם פתוח לרוחה לדרום ולמזרח ולמערב ולצפון כגון שעשה איוב, שעשה ארבעה פתחים לביתו. ולמה עשה איוב ארבעה פתחים לביתו? כדי שלא יהיו עניים מצטערים להקיף את כל הבית: הבא מן הצפון יכנס כדרכו ולא לכל רוח. לכן עשה איוב ארבעה פתחים לביתו: ויהיו עניים בני ביתך ולא בני ביתך ממש, אלא שיהיו עניים משיחין מה שאוכלים ושותים בתוך ביתך ולא בני שהיו עניים משיחין מה שאוכלים ושותין בתוך ביתו של איוב. וכשנפגשו זה בזה, אמר אחד לחברו: מאין אתה בא? מתוך ביתו של איוב, ולאן אתה הולך? לביתו של איוב;

היה מגיע בנאדם לביתו של איוב - "יש משהו לאכול???"

"ודאי!" - אמר לו איוב - "תגיד רק מה אתה רוצה לאכול"

"מה אני רוצה לאכול?! - תכין לי חביתה עם חומוס בפיתה...!" - "בבקשה, תמתין חמש דק' ותהיה לך ארוחה" - וכך היה נותן איוב לכל בנאדם, מה שהיה מבקש.

ממשיך האבות דרבי נתן ואומר - וכשבא עליו ההוא פורענויות גדול, אמר לפני הקב"ה: ריבונו של עולם! לא הייתי מאכיל רעבים ומשקה צמאים?! שנאמר {איוב לא} ואוכל פתי לבדי ולא אכל יתום ממנה? ולא הייתי מלביש ערומים?! שנאמר {שם} ומגו כבשי יתחמם, אעפ"כ א"ל הקב"ה לאיוב: איוב! עדיין לא הגעת לחצי שיעור של אברהם, אתה יושב ושוהה בתוך ביתך ואורחין נכנסים אצלך: את שדרכו לאכול פת חטים - האכילתו פת חטים, את שדרכו לאכול בשר - האכילתו בשר. את שדרכו לשתות יין - השקיתו יין. אבל אברהם לא עשה כן, אלא יושב ומהדר בעולם, וכשימצא אורחין, מכניסן בתוך ביתו; את שאין דרכו לאכול פת חטים - האכילוהו פת חטים. את שאין דרכו לאכול בשר - האכילוהו בשר. ואת שאין דרכו לשתות יין - השקהו יין. ולא עוד, אלא עמד ובנה פלטרין גדולים על הדרכים, והניח מאכל ומשקה, וכל הבא ונכנס אכל ושתה וברך לשמים;

ויצא א"כ, שאברהם אבינו היה מכניס לאנשים 'מושגים' באוכל; היה מגיע בנאדם שביקש לאכול חביתה בפיתה - היה אומר לו אברהם: "חביתה?! - את זה תאכל בבית! אכלת פעם אומצית פטריות עם רוטב מיונז???" - הוא לא היה מודע בכלל, שיש מאכל כזה - "פטריות יש רק ברגליים, לא?!"

אחריו הגיע בנאדם נוסף - "מה בשבילך צדיק???"

"תעשה לי שניצל עם צ'יפס!"

"שניצל תאכל בחתונה בכני ברק - ממה שניצל מהאירוע של אתמול ☺, אני אתן לך כתף בקר מס' 4! - ומה תשתה???"

"דיאט קוקה קולה..."

"את זה תשתה בבית! אצלי שותים 'אמרטו בציר 70'!" ☺

באה התורה בפרשת השבוע, ומרחיבה בארוחה של ג' המלאכים;

{יח, ד} יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ: {ה} ואקחה פת לחם וסעדו לבכם אחר תעברו כי על כן עברתם על עבדכם ויאמרו כן תעשה כאשר דברת: {ו} וימהר אברהם האהלה אל שרה ויאמר מהרי שלש סאים קמח סלת לוישי ועשי עגות: {ז} ואל הבקר רץ אברהם ויקח בן בקר רך וטוב ויתן אל הנער וימהר לעשות אתו.

אומר רש"י - בן בקר רך וטוב. ג' פרים היו, כדי להאכילן ג' לשונות בחרדל.

כשיש אנשים שבאים לבקש – אז עושים איתם חסד – מובן, אבל אם אין אנשים, מה אתה רץ לחפש??? אם אין דרישה אז למה לתת !?

לימדה אותנו התורה, מה זה 'איש חסד' אמיתי; אברהם אבינו לא נח ולא שקט. ראה הקב"ה, שהייסורים שיש לו בגלל שלא מגיעים אורחים, כואבים לו יותר מפצע המילה!

אומר הסבא מסלבודקה – אברהם למד את מדת החסד מדרכי הקב"ה, וידע כי "חסד ה' מלאה הארץ" (תהילים קל"ג), אין שום מקום פנוי מחסד הקב"ה ואף בגיהינום זה, יש מקום לחסד. ולכן ישב אברהם פתח האוהל וחיכה לאורחים כי היה בטוח שיזדמנו לו מעשי חסד. ואף אם אין כל אפשרות שילכו עוברי דרך בחום כזה, הבין אברהם שבודאי יבוא שינוי הטבע שתיוצר כעין דרך חדשה למעשה חסד בתוך אותו הגיהינום, וה' יברא בראים מיוחדים שיוכל להיטיב עמם. ואברהם השתוקק ללכת בזה בדרכי הקב"ה. כשם שהכין הקב"ה את כל הבריאה לפני שהיה אדם בעולם ואח"כ יצר את האדם שיקבל את חסד הבריאה (ראה סנהדרין לח), כך השתוקק אברהם ללכת בדרכי ה' לעשות חסד לפני שעוד היה עם מי להיטיב ורצה שיווצרו בראים שיוכל לבצע עליהם את מדת טובו וחסדו.

עד כאן בענין הכנסת האורחים של אברהם אבינו. כעת נעבור לאדם "יקר" מאוד, שגם היה מכניס אורחים:

לפני ששולח הקב"ה את המלאכים לסדום, הוא מודיע על כך לאברהם; **יח, כ** ויאמר ה' זעקת סדם ועמרה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד: **כא** ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה ואם לא אדעה ... אברהם מנסה לבקש רחמים עבורם, אך ללא הועיל – **לג** וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו.

אומר רש"י – ואברהם שב למקומו. נסתלק הדיין, נסתלק הסניגור, והקטיגור מקטרג, לפיכך ויבואו שני המלאכים סדומה להשחית. אחד להשחית את סדום, ואחד להציל את לוט, והוא אותו שבא לרפאות את אברהם, והשלישי שבא לבשר את שרה, כיון שעשה שליחותו נסתלק לו.

יט, א ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם...

נשאלת השאלה – ולמה ישב לוט בשער?

אומר רש"י – ולוט ישב בשער סדם. ישב כתיב, אותו היום מינוהו שופט עליהם.

אם שמו אותו שופט עליהם, מה הוא עשה שם בלילה!?

שפוט מאוד – הוא היה חדש בתפקיד, ולכן את מי שמים בלילה! את החדשים בתפקיד – את הסטזורים, ולכן שמו אותו שם בלילה, לעשות את כל העבודות המזדמנות ☺

רואה אותם לוט – **שם** ויִרְאֵ לֹט וַיִּקְרָם לִקְרָאָתָם וַיֵּשׁ תַּחֲוֵי אֶפְיָם אַרְצָה.

אומר רש"י – וירא לוט וגו'. מבית אברהם למד לחזור על האורחים.

ב ויאמר הנה נא אדני סורו נא אל בית עבדכם ולינו ורחצו רגליכם והשכמתם והלכתם לדרככם ויאמרו לא כי ברחוב נלין: **ג** ויפצר במאד ויסרו אליו ויבאו אל ביתו...

אומר רש"י – סורו נא. עקמו את הדרך לביתי דרך עקלתון, שלא יכירו שאתם נכנסים שם, לכך נאמר סורו.

שם ויעש להם משתה ומצות אפה ויאכלו.

מכאן לומדים, שהבחור היה שיכור – דבר ראשון הוא מוציא בקבוק, על קיבה ריקה ☺

אומר הספורנו – משתה. קביעות סעודה על היין בהיות היין אהוב אצלו כמו שהוכיח סופר על תחלתו אבל אברהם לא עשה משתה זולתי ביום הגמל את יצחק – [וגם לא בשבילו אלא] לגדולי הדור שהיו מורגלים בכך בעת שמחתם כאמרם ז"ל קמי דשתי חמדא חמרא.

שם ד טרם ישכבו ויאנשי העיר אנשי סדם נסבו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה.

אומרים חז"ל [בראשית רבה, פרשה נ, אות ה] – טרם ישכבו (בראשית יט, ד), התחילו המלאכים שואלים אותו [את לוט] אמרו לו: אנשי העיר מה הם מי האנשים שפה, אמר להון לוט: כל אתר אית טבין ובישין, ברם הכא סוגיה בישין אבל האנשים כאן לא 'צדיקים גדולים'.

ה ויקראו אל לוט ויאמרו לו איה האנשים אשר באו אליך הלילה הוציאם אלינו ונדעה אתם.

נשאלת השאלה – מאיפה ידעו אנשי סדום, שהגיעו אורחים ?

ו ויצא אלהם לוט הפתחה והדלת סגר אחריו: **ז** ויאמר אל נא אחי תרעו: **ח** הנה נא לי שתי בנות אשר לא ידעו איש אוציאה נא אתהן אליכם ועשו להן כטוב בעיניכם רק לאנשים האל אל תעשו דבר כי על כן באו בצל קרתי.

אומר הרמב"ן – אוציאה נא אתהן אליכם. מתוך שבחו של האיש הזה באנו לידי גנותו שהיה טורח מאד על אכסניא שלו להציל אותם מפני שבאו בצל קורתו אבל שיפייס אנשי העיר בהפקר בנותיו אין זה כי אם רוע לב שלא היה ענין הזמה בנשים מרוחק בעיניו ולא היה עושה לבנותיו חמס גדול כפי דעתו לכך אמרו רבותינו (תנחומא וירא יב) בנוהג שבעולם אדם מוסר עצמו על

נשאלת השאלה – ואם הוא היה שוחט רק פר אחד ופורס את לשונו לג' חלקים, זה לא היה מספיק!?

ועוד מרחיבה התורה: **שם ח** ויקח חמאה וחלב וכן הבקר אשר עשה ויתן לפנייהם והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו.

אומרים חז"ל בגמרא {מסכת ב"מ פו, ב} – תנא דבי רבי ישמעאל: **בשכר** שלשה זכו לשלשה; **בשכר חמאה וחלב זכו למון**. **בשכר** "והוא עומד עליהם" זכו לעמוד הענן. **בשכר** "ויקח נא מעט מים" זכו לבארה של מרים.

נשאלת השאלה – מדוע מרחיבה התורה לפרטי פרטים, את מה שאירע באותו אירוח?

התירוץ הפשוט שעונים רובם – כיון שיש כאן הכנסת אורחים בצער, ואומרים חז"ל {אבות דרבי נתן פ"ג מ"ו} – "וטוב אחד בצער ממאה ברווח".

מספר המדרש {תנחומא, וירא, אות ד} – וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם. התחיל דם המילה לטפטף. אמר לו הקדוש ברוך הוא: **בשכר חייך**, שבזכותך אני אחוס על בניך בשני דמים ואפרע משונאיהם, שנאמר: **ואעבר עליך ואראך מתבוססת בדמיך** (יחזקאל טז, ו), שני דמים, שנאמר: **ואמר לך בדמיך חיי, זה דם פסח**. ואמר לך בדמיך חיי, זה דם המילה.

בא הסבא מסלבודקה {ר' נתן צבי פינקל} בספרו {אור הצפון ח"א}, ואומר יסוד נפלא. אסביר את דבריו בשפה שלנו;

ברוך ה', בדורונו אנו, רבו הגמח"ים; א' משאיל כסאות גלגלים, השני משאיל כלי עבודה, השלישי מלווה כספים וכו'.

ישנו בנאדם, שבבעלותו גמ"ח לציד רפואי. הוא פותח את הגמ"ח שלו בין השעות 6⁰⁰ – 20⁰⁰; באים אנשים, ומה שהם צריכים הוא משאיל להם.

נשאלת השאלה – מה קורה, אם ביום מסוים לא מגיעים אנשים לגמ"ח?

הבנאדם מבסוט: "ברוך ה', אף אחד לא שבר – לא רגל ולא יד – כולם בריאים!" – אז מה הוא עושה? – פותח תהילים ומתחיל לקרוא!

ישנו בנאדם, שיש לו גמ"ח כללי עבודה; כל הכלים שנוקק להם השיפוצניק – יש לו. בנאדם צריך רתכת כדי לרתך משהו – הוא ניגש לגמ"ח ומשאיל ממנו את הציוד, ולמחרת הוא מחזיר.

נשאלת השאלה – מה קורה, אם ביום מסוים לא מגיעים אנשים?

הוא עושה תחזוקה לכל הכלים; משמן את הכלים, מנקה, בודק תקינות וכו' – ואם נישאר לו זמן – הוא קורא תהילים.

ישנו בנאדם, שיש לו גמ"ח להלוואת כספים. בכל יום, ברוך ה', באים אנשים להלוות ממנו כספים.

נשאלת השאלה – מה קורה, אם ביום מסוים לא מגיעים אנשים?

הבנאדם מבסוט: "ברוך ה', אנשים לא צריכים כסף – כולם קיבלו משכורות בזמן!"

נשאלת השאלה – האם תיתכן מציאות כזאת, שאדם שיש לו גמ"ח ולא מגיעים אליו אנשים – ירוץ לחפש אנשים?

אחד שיש לו גמ"ח כללי עבודה – לא מגיעים אליו אנשים באותו יום – הוא יוצא החוצה ותופס בנאדם: "בא רגע אדוני! תעשה טובה, קח מקדחה!"

"אבל אני לא צריך מקדחה..."

"לא משנה – תיקדח!" ☺

"אבל אדוני, אני לא צריך!"

"אז קח קונגו!"

"בשביל מה קונגו!?"

"בשביל להרעיש לשכן!" ☺

אחד שיש לו גמ"ח להשאלת ציוד רפואי, ולא מגיעים אליו אנשים באותו יום – הוא יוצא החוצה ותופס בנאדם: "סליחה אדוני, אולי אתה מוכן לקחת כיסא גלגלים?"

"בשביל מה כיסא גלגלים?"

"שיהיה לשעת חירום! מקסימום תעשה איתו קניות בסופר!" ☺

נשאלת השאלה – בשביל מה לעשות את זה???

ישבו לו אברהם אבינו, בגיל 99 – ביום השלישי למילתו – 70 מעלות בחוץ, אין נפש חיה – אפילו לא חתולה אחת, כי הפחים היו כ"כ רותחים, שאם היא היתה שמה רגל על אחד מהם, מיד היא היתה נשרפת מהחום ☺;

אומר הסבא מסלבודקה – לכאורה היה אברהם פטור ממצות הכנסת אורחים, משום שהיה חולה אנוש, ביום השלישי למילתו, שהוא הזמן המסוכן ביותר. וגם לא היתה אפשרות שיבואו אורחים בחום כזה שהיה דומה לגיהנום ולפי מושגי השכל האנושי לא היה כאן כל מקום למעשי חסד. ולא עוד, אלא שאברהם שלח את אליעזר עבדו לחפש אורחים והביא לו תשובה שאין אורחים. אבל אברהם אמר: "לית אמונתא בעבדי" – ויצא בעצמו (ראה ב"מ פו:).

הקב"ה רואה שאברהם מצטער, ושולח לו מיד אורחים!

נשאלת השאלה – מה אתה מצטער???

אין אנשים – תגיד 'תודה רבה' לקב"ה, שאף אחד לא יצא מהבית!

בנותיו ועל אשתו והורג או נהרג וזה מוסר בנותיו להתעולל בהן אמר לו הקב"ה לעצמך אתה משמרן ...

לעומתו, בא הספורנו ומלמד זכות על לוט:

לוט ידע שבנותיו מאורסות, ובאותו הרגע שהוא יוציא אותם החוצה – התננים ימתינו להן, וממילא יגנו עליהם מפני אנשי סדום;

כותב הספורנו – אוציאה נא אתה את אליכם. חשב שיקומו לוקחי בנותיו וקאם שאון ביניהם.

לולא הרמב"ן, היינו בטוחים שלוט עשה כאן מעשה אצילי – אני לא מדבר על כך שהוא רצה לזרוק את בנותיו מהבית, אלא על החלק הראשון של הכנסת האורחים. באים חז"ל ואומרים נוסח מצמרר לגבי זה:

אומר הפרקי דרבי אליעזר {פרק כה} – מָה עָשָׂה לוֹט, כְּשֶׁם שֶׁנֶּתַן מִשָּׁה רִבְנֵי נַפְשׁוֹ עַל יִשְׂרָאֵל, כִּךְ נֶתַן לוֹט נַפְשׁוֹ עֲלֵיהֶם {על האורחים}.

לוט מונה לשופט בסדום, וממילא הוא הכיר את כל החוקים שם. אך למרות שהוא ידע שהכנסת אורחים אסורה, הוא הכניס אורחים; חוק נוסף היה בסדום, שאסור לתת כסף לצדקה; היה מותר לתת צ'קים, רק עם פרטי הבנאדם שתרם את הכסף – ולמה?

כי כתוב בחז"ל, שכל עני שהיה מקבל את הצ'קים של התרומות, היה מת לאחר שלושה ימים כי היה אסור להכניס אוכל לסדום ולא היו מוכרים לעניים אוכל, אז הם אמנם היו אוספים צ'קים של תרומות, אבל אף אחד לא היה מוכן למכור להם אוכל, וממילא הם היו מתים לאחר שלושה ימים מרעב. לאחר מכן היה מגיע הפיקוח העירוני – מוציאים מהבגדים שלהם את הצ'קים של התרומות, ומחזירים לאותם אנשים שתרמו להם את הצ'קים לתיבות הדואר; לכל בנאדם בסדום היו שני צ'קים, שכל הזמן היו חוזרים על עצמם – היה אסור לתת צ'ק, שפרטי התורם לא היו מופיעים עליו. זו היתה אחת העבירות החמורות בסדום! **ברוך שאמר:** אני דוקא ראיתי בנאדם שכתב צ'ק – תרומה על סך 10,000 ₪ לבית הכנסת, אבל לא חתם למטה; שאלתי אותו: "למה לא חתמת את השם שלך למטה?!" – אמר לי: "זה תרומה בעילום שם" ©

מספרים לנו חז"ל, שלוט היה אבא שכול – איך?

אומרים חז"ל {פרקי דרבי אליעזר פרק כה} – רבי יהודה אומר: הכריזו בסדום ואמרו, כל מי שהוא מחזיק ידו בפת לחם לעני לגר ולאביון ישרף באש. פלוטית בתו של לוט היתה נשואה לאחד מגדולי סדום, ראתה עני אחד מד קד ק ברחוב העיר, ונתנה נפשה עליו. מה היתה עושה? בכל יום כשהיתה יוצאת לשאוב מים היתה עומתה בכד שלה מלא מים ביתה, ומכלכלת אותו העני. אמרו אנשי סדום: העני הזה מאין הוא חי, עד שזדנו הדברי הוציאו אותה להישוף. אמרה: אלהי עולם עשה משפטי ודיני מאנשי סדום, ועלתה זעקתה לפני הכבוד, אמר הקב"ה: **{בראשית יח, כא} אַךְ-כֵּן נָא וְאָרְאָה הַכְּזָעֻקָה הַבָּאָה אֵלַי, אִם כִּזְעַקְתָּ הַנְּעִרָה הַזֹּאת עֲשׂוּ אֲנֹכִי סְדוֹם, אֲהַפּוֹךְ יְסוּדוֹתֶיהָ שֶׁלָּה לְמַעַל וּפְנִיָה לְמַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר 'הַכְּזָעֻקָתָה'. 'הַכְּזָעֻקָתָה' אֵין כְּתוּב אֵלָּא 'הַכְּזָעֻקָתָה'.**

דעה אחרת, מביאה הגמרא;

מספרת הגמרא {מסכת סנהדרין קט, ב} – הויה היא רביא היתה נערה אחת דהות קא מפקא ריפתא לעני א בחצבא שהיתה מוציאה לחם לעניים בחשאי בתוך כדה, כאשר היתה יוצאת לשאוב מים. לבסוף איגלאי מלתא נודע הדבר לאנשי סדום, והחליטו להענישה באכזריות נוראה. מה עשו? שפיוה, דובשא סכו אותה בדבש ואוקמוה על איגר שורא והעמידוה על גג חומת העיר. אתא זיבורי באו דבורים אל הדבש ואכלוה לנערה. והיינו דכתיב וזה כוונת הכתוב {בראשית יח-כ} ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה. ואמר על כך רב יהודה אמר רב: על עיסקי ריבה כלומר, אין לקרא את המלה 'רבה' אלא רב, מלשון נערה, שזעקתה של אותה ריבה (נערה) עלתה לפני ה'.

עוד כתוב חז"ל, שבסדום לא היה אפילו עץ אחד לרפואה – את כל העצים קצצו – גם עצי פרי וגם עצי סרק. כי אם יהיו עצי פרי, העניים יוכלו לקטוף את הפירות ובכך להתקיים. ואם יהיו עצי סרק – יהיו גם ציפורים, וממילא יבואו העניים ויצודו אותם, ומזה יהיה להם אוכל להתקיים!

סדום היה המקום העשיר ביותר בעולם – אדם היה תולש צנן מן האדמה ואיתו היתה יוצאת אונקייית זהב – האדמה היתה ספוגה זהב – מעין מה שיש כיום בכווית – אדם יוצא לגינה, עושה חור באדמה ויש לו תחנת דלק ©

בנוסף, המושלים בסדום לא הסכימו לעניים לגור בעירם, כי חששו שלא ייקחו להם את כספם. לכן כל מי שהיה מעוניין לגור בסדום, היה צריך להציג תחילה 'יכולות כלכליות'. מכאן שלוט היה עשיר, שנאמר {בראשית יג, ה} וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר ואהלים.

אין לנו מושג ברשע שהיה בסדום!!!

אם ככה, לוט ידע את כל החוקים האלה, ובכל זאת הפציר במלאכים שיבואו להתארח אצלו; הוא ידע שאם יתפסו אותו, ביום שלמחרת הוא כבר לא יהיה יותר שופט;

נשאלת השאלה – בשביל מה אתה מסכן את החיים שלך???

זה לוט, וזה מה שהוא למד בבית אברהם אבינו!

לאחר שהופך הקב"ה את סדום, אומרת התורה: {יט, כט} ויהי בשחת אלקים את ערי הכנר ויזכר אלקים את אברהם וישלח את לוט מתוך ההפכה בהפך את הערים אשר ישב בהן לוט.

נשאלת השאלה – מה פירוש 'זיכור א לקים את אברהם'?

אומר רש"י – ויזכור אלקים את אברהם. מהו זכירתו של אברהם על לוט, נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו של אברהם, ושמע שאמר אברהם במצרים על שרה אחותי היא, ולא גלה הדבר, שהיה חס עליו, לפיכך חס הקב"ה עליו (ב"ר נא, ו).

נשאלת השאלה – לכאורה לא מובן, איזה מעשה גדול יותר – זה שמסר לוט את שתי בנותיו כדי להציל את האורחים, או זה שהוא סגר את הפה ולא אמר אף מילה?!

יש שיגידו – "תשמע, לסגור את הפה זה ניסיון גדול!". אבל ודאי שכל אחד מבין, שהכנסת האורחים שעשה לוט בסדום, היתה מסירות נפש ממש! – אבל עם כל זאת, לא זכר לו הקב"ה את הכנסת האורחים הזאת, אלא את זה שהוא סגר את הפה לפני המצרים.

לכאורה, זה לא מובן. הרי על מה נחרבה סדום?! – פסוק מפורש בנביא יחזקאל {טז, מט} ויד עני ואביון לא החזיקה – שלא נתנו אוכל לעניים! – לוט לא שייך לקטגוריה הזאת בכלל – הוא שיקל בת בגלל שנתנה אוכל לעניים! מה רצה עוג מלך הבשן להשיג, בבשורה שבא לבשר לאברהם כי לוט בן אחיו נלקח בשבי?!

אומר המדרש {בראשית רבה, פרשה מב, אות ח} – ויבא הפליט (בראשית יד, יג), ריש לקיש בשם בר קפרא הוא עוג הוא פליט, ולמה נקרא שמו עוג שבא ומצא את אברם וישב ועוסק במצות עוגות, הוא לא נתכון לשם שמים אלא אמר אברהם זה קונין הוא, ועכשו אני אומר לו נשבה בן אחיך והוא יוצא למלחמה ונהרג ואני נוטל את שרי אשתו. אמר לו הקדוש ברוך הוא חיך שר פסיעותיך אתה נוטל שאת מאריך ימים בעולם.

כשהגיע משה רבינו למלחמה מול עוג – הוא פחד! אמר לו הקב"ה: "אל תירא ממנו";

אומר תנא דבי אליהו {פרק כה} – אין אומרים אל תירא, אלא למי שירא.

ממה פחד משה רבינו? מאותה הזכות של עוג, שלכאורה הציל את לוט!

נשאלת השאלה – אם עוג שלא נתכוון לשם שמים – היו לו זכויות, לוט שמסר נפש על אורחיו – לא יהיו לו זכויות???

כדי להבין מה מונח כאן, הייתי רוצה לעמוד על יסוד שמואב בדברי הסבא מסלבודקה, וביתר הרחבה בדברי הרב דסלר {מכתב מאליהו ח"א, עמ' 111} – רק קודם לכן, נקדים הקדמה קצרה:

כאשר מתנהלת מלחמה בין שני אויבים, מה שמפריד ביניהם זהו קו הגבול; כל אחד מהצדדים, מתכוון לקרב בצד הגבול שלו – ופתאום פורץ הקרב מבלי שאף אחד מוכן לו; צד אחד נותן ירייה, ואז הצד השני מחזיר בחזרה – וככה פורצת כל מלחמה.

ביום הראשון של הקרב, מי שמצליח לגרום לצד השני לסגת קצת – הוא המנצח של אותו היום; למחרת, המלחמה לא מתחילה מאיפה שהיא התחילה ביום הראשון, אלא מאיפה שהיא הסתיימה ביום שלפני.

בא הרב דסלר, ואומר יסוד נפלא;

ישנם 'מקומות כבושים' אצל בני האדם, ששום יצר הרע לא יצליח להיכנס אליהם – זה נקרא 'שטח כבוש'!

ניקח דוגמא:

בנאדם מניח תפילין כבר 60 שנה בס"ד – היצר הרע לא יבוא אליו אפילו פעם אחת, ויגיד לו: "תגיד, אולי תיקח היום חופש מהתפילין?!" – זה לא יקרה!

אומר הרב דסלר – יצר הרע בכלל לא יתאמץ לבוא לבנאדם, ולשכנע אותו לעשות את זה – ולמה?! כי זה 'שטח כבוש' – שם יצר הרע לא נכנס!

כך גם אדם המתפלל במנין כבר 50 שנה – לא ינסה היצר הרע לשכנעו, להתפלל בבית ביחידות – "תשמע, אולי היום ... יורד גשם בחוץ ... יש לך תמונה של הכותל בסלון – יש שם תשעה מתפללים, אולי תשלים להם מנין הפעם – פעם אחת שיתפללו במנין?!" © – הוא לא יצליח להשפיע עליו!

ניקח דוגמא נוספת;

אדם חוזר מהעבודה ביום שישי, בשעה 14:00 ואומר לאשתו: "תשמעי רחל, הייתי כבר במקוה. אני נכנס להתקלח והולך לנוח קצת. תעירי אותי ברבע לארבע, כי שבת נכנסת בארבע ורבע"

"אין בעיה!" – היא מתיישבת על הכורסה בסלון ומתחילה לקרוא תהילים – ונרדמת! © – הם מתעוררים מתי שאחד השכנים מתחיל לשיר 'שלום עליכם'; פתאום הוא שומע 'שלום עליכם' – הוא לא יודע אם זה בחלום או בהקיץ, ומזנק מהמיטה – "רחל!!! שבת!!!"

היא קופצת בבהלה – אין נרות ואין פלטה. מזל שנשאר אור בסלון;

"חמש ורבע – מה אני עושה עכשיו???"

"לך לצאנו – שם מתפללים רבינו תם. רוץ אולי תתפוס ערבית!" – שם מהר מכנסים על הפיג'מה ורוץ להתפלל – מצליח לתפוס ערבית, מתפלל במנין וחוזר הביתה; הוא מגיע הביתה – "מה נאכל?!"

"יש דגים במקרר ..."

"ומה עם מרק???"

"לא שמנו אותו על הפלטה לפני שבת..."

לכסוף הם אוכלים דגים וקצת חומוס...

יחיה? עוד כמה שנים, אני כבר יורש אותו – ולא סתם, אלא יורש יחיד! –
לכן למה הוא הלך איתו?? כי "אברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן
– הוא כבר זקן!! – זה היה לוט מראשיתו.

לוט מצטרף לאברהם – אומרת התורה: (יג, ה) וגם ללוט ההלך את אברם היה
צאן ובקר ואהלים – לוט מתברך ומעשיר; הוא לוקח רועים, והרועים האלה
מתחילים לרעות בשדות זרים; באים רועי אברהם ורואים איך הם גוזלים, ומיד
מעירים להם – "מה אתם עושים – זה גזל!!!"

אומרים להם רועי לוט: "הארץ הזאת הובטחה לאברהם – הוא כבר זקן ואין
מי שיירש אותו, ולכן לוט הוא זה שיירש אותו – ולכן כל השדות שלנו!"
חוזרים רועי אברהם לביתם ומספרים לאברהם שרועי לוט רועים בשדות זרים
– בא אברהם ללוט ואומר לו (יג, ט) וגם ללוט ההלך את אברם היה צאן ובקר
ואהלים – "לא רוצה לראות אותך יותר פה!"

אם לוט באמת היה אוהב חסד, מה הוא היה צריך לומר לאברהם? – "אין
בעיה דוד, אני ברגע זה מפסיק לגנוב – לא ידעתי שזו כזו פרודורה! – אני
לעזוב אותך?!" – בחיים לא! – ובמקום זה מה הוא עושה? אומר לו
"להתראות" והולך לסדום;

{י} וישא לוט את עיניו וירא את כל ככר הירדן כי כלה משקה לפני שחת יהוה
את סדם ואת עמרה כגן ה' כארץ מצרים באכה צער: {יא} ויבחר לו לוט את כל
ככר הירדן ויסע לוט מקדם ויפרדו איש מעל אחיו.

שאלת השאלה – מה יש לך לחפש בסדום, הרי אתה אוהב חסד?! אתה אוהב
להכניס אורחים?!

בואו נראה פס' שקראנו בפרשת שבוע שעבר;
בשעה שארבעת המלכים כובשים את החמשה, ותופסים את לוט בשבי –
אומרת התורה (יד, יב) ויקחו את לוט ואת רכשו בן אחי אברם וילכו והוא ישב
בסדם;

שאלת השאלה – כך כותבים פסוק – קודם תכתוב מי הוא?!
אלא, לוט ורכושו זה 'חתיכה אחת' – אי אפשר להפריד אותם!
יש אנשים שעובדים בבורסה ליהלומים – אם תיכנסו לשם תיראו, שיש להם
כבל שקשור בין התיק למכנסים – שאם יבוא מישהו לגנוב להם את התיק,
הוא יצטרך גם להוריד לו על הדרך את המכנסיים! – הם עומדים בתפילת 18,
כל רגע הם בודקים עם הכבל עוד קשור!

אם ככה, הכנסת אורחים אצל לוט זה כלל לא היה ניסיון בשבילו – זה היה
מבחינתו 'שטח כבוש' – בדיק כמו שיצר הרע לא ינסה אותנו בהנחת תפילין.
אם כן, במה יצר הרע בכל זאת ינסה להכשיל אותנו? בדברים שאנחנו איתם
ב'מגרש ההתמודדות' – לשון הרע, ביטול תורה וכד'.

אומר הרב דסלר – 'מגרש ההתמודדות' של לוט, היה בממון – ואיפה?
כשהגיעו אברהם, שרה ולוט לגבול מצרים [ולוט כידוע הלך עם אברהם על
מנת לרשת אותו], ושואלים את אברהם 'מי זאת הגברת שאיתך?' – "זאת
אחותי" – אמרו המצרים: "אה, מי שיתן אותה למלך יקבל הרבה מתנות" –
מה היה צריך לוט להגיד באותו הרגע ??? – "זאת לא אחותי – זו אחותי!" –
ובאותו הרגע היו הורגים את אברהם ואת כל המתנות שהיו מיועדות
לאברהם, הוא היה מקבל! – כאן התמודד לוט עם ניסיון הממון – 'האם
להלשין כעת על אברהם ולקבל הרבה כסף, או לסגור את הפה ולא להגיד
מילה' – כאן היה 'מגרש ההתמודדות' של לוט!

{ט, כט} ויהי בשחת אלקים את ערי שכל ויזכר אלקים את אברהם – מה הוא
זכר??? לא את הכנסת האורחים – אלא אומר רש"י – ויזכור אלקים את
אברהם. מהו זכירתו של אברהם על לוט, נזכר שהיה לוט יודע ששרה אשתו
של אברהם, ושמע שאמר אברהם במצרים על שרה אחותי היא, ולא גלה
הדבר, שהיה חס עליו, לפיכך חס הקב"ה עליו.

(ברוך שאמר)

לחמם את המרק או הבשר?
התשובה היא – לא; הוא יאכל את הדגים וישיר עליהם את כל שירי השבת,
ויגיד: "בע"ה בשבת הבאה, נאכל שתי צלחות מרק!" – הוא שהוא ייקח כוס
של שיבס ריגל שתחמם אותו כמו צלחת מרק ☺ – ואם הוא ביחסים טובים
עם השכנים, הוא יכל להיכנס אליהם עם 7-8 ילדים ☺, ואם לא? אז הוא
נישאר בבית, מחכה לזמנים טובים יותר ☺

היצר הרע לא יבוא לשכנע אותו – "אדוני, בוא תדליק את הגז – תחמם את
האוכל! הרי צריך לענג את השבת!" – היצר הרע לא יתאמץ אפילו לשכנע
אותו – למה? – כי זה 'שטח כבוש'! – לשם הוא לא נכנס!
לאיפה הוא ינסה להיכנס?

בערב שבת הוא ב"ה אירח הרבה אורחים – הוא שם פלטה גדולה, ואת הסיר
של הצ'ולנט הוא שם בצד הפלטה – ששם פחות חם. כי אותו לא צריך ללילה,
אלא ליום שלמחרת.

קם הבנאדם בשש וחיצי בבוקר, ומברך 'ברכות השחר'; הוא נוהג שבכל שבת
בבוקר, לאחר ברכות השחר, הוא פותח את הסיר ובודק 'מה שלומי' – להריח
את הצ'ולנט, שנאמר 'והריחו בירתה ה'" ☺

הוא יגיש לסיר של הצ'ולנט ופותח אותו – הצ'ולנט על הפנים! – בהיר כמו
בנאדם שאין לו המוגלובין – לכן כמו הלבנה!!! ☺
מה הוא צריך לעשות עכשיו? במרכז של הפלטה יש ספירלות; אם הוא יזיז
את הסיר של הצ'ולנט למרכז הפלטה – ממש וחיצי עד השעה אחת עשרה
שהוא חוזר – עד אז הוא יתחיל לקבל צבע, ואז גם לו יחזור הצבע ☺
מה עושים?

הבנאדם הזה לא יודע מה ההלכה – אם מותר או אסור. אבל אין לו מה לאכול
– הוא יושב עם עצמו ואומר: "שמעתי שיש דבר כזה שנקרא 'שינוי'" – [לא
המפלגה ☺] – "ויש דבר שנקרא 'כלאחר יד'" – הוא יגיש לסיר, ודוחף אותו
עם המרפק לאמצע הפלטה! – "גם אם זה אסור, זה בטח דרבנן כי זה בשינוי"
– על הדרך הוא גם קורא לחבר שלו – "שנים שעשאוה פטורים" ☺
מה עשה כאן אותו בנאדם? במעשה הזה, הוא פתח זירה חדשה מול היצר
הרע!

אם אלה הדברים, נוכל לחזור בחזרה לדברי הרב דסלר:

אומר הרב דסלר – ללוט לא היה שום ניסיון בהכנסת אורחים, בדיוק כמו אדם
שמניח תפילין כבר 60 שנה, שאין לו ניסיון אם להניח או לא; לוט היה רגיל
בהכנסת אורחים – עוד מבית אדוניו אברהם! – אצלו הכנסת אורחים, היתה
בדיוק כמו הנחת תפילין אצלנו!

אם ככה, איפה התחילה ההתמודדות של לוט? ב'קו הגבול' שהוא מתמודד
איתו בכל יום – ומהו קו הגבול שלו?! – לוט אהב ממון!
לוט היחיד שהלך עם אברהם – "אברהם, איך אתה הולך לבד – מי יסחוב לך
את המזוודות?! אתה כבר בן 75!"

שאלת השאלה – למה הקב"ה לא זכר לו את זה?

אומר ר' אליהו מזרחי {פרשת לך לך} – פשוט מאוד, תקרא טוב מה כתוב בפס'
{ יב, ד } וילך אברם כאשר דבר אליו ה' וילך אתו לוט ואברם בן חמש שנים
ושבעים שנה בצאתו מחרן – כך כותבים פסוק! אלא היה צריך לכתוב "וילך"
אברם כאשר דבר אליו ה' – ואברם בן חמש שנים ושבעים שנה בצאתו מחרן
– וילך אתו לוט" – מה אתה מספר לי שלוט הלך איתו, ואז אתה מספר לי בן
כמה היה אברהם?!

אלא רצתה התורה לספר לך, שלא תחשוב שלוט הוא א' מל"ו צדיקים שבדור,
שרצה להיות משב"ק [משמש בקודש] של גדול הדור. הוא נצמד אליו, כיון
שאברהם היה בן 75 – אמר לעצמו לוט: "הוא כבר בן 75, כמה שנים הוא כבר

בדרך הדרוש

הפסוק הזה הוא קשה כמו שהאריכו בו המפרשים.
ויש לפרשו על פי מה דאיתא במסכת עבודה זרה דף מ"ה
בכל מקום שאתה מוצא הר גבוה ונבוע וכו' דע שיש שם
עבודה זרה עיין שם. והנה אמרו רבותינו ז"ל דהר המוריה
בקעה היה ורמו רמו לו הקב"ה ונעשה הר גבוה. לפי זה יש
לומר דהכי פירושו ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה'
יראה וקשה הא קיימא לן דאין לך הר וגבעה שלא נעבד
שם עבודה זרה ומחובר אסור לגבוה. ומתוך הפסוק אשר
יאמר היום בהר ה' יראה. היום דייקא רצה לומר היום
נעשה הר על ידי שרמו לו הקב"ה כנוכר לעיל. דאלו קודם
לכן בקעה היה ולא נעבד שם עבודה זרה מעולם:

(חנוכת התורה)

אילן, דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. א"כ אי נומא דא"י
מוחזקת לנו מאבותינו, כיון שנפלה בהלקו של שם
כשחילק נח את הארץ לבניו כפי שכתב רש"י בפ' לך ע"ה'
והכנעני או בארץ, ע"ש, א"כ מעולם שייך אר"י לבני ולא
היו יכולים העכו"ם לאסור שום אילן. וא"כ מדבקע אברהם
עצים מאילן שבביתו ולא לקח עצים בדרך, ע"כ צ"ל דס"ל
דאר"י אינה מוחזקת לנו, והי' יכולים לומר ההגלות התחיל
משנוולד יצחק ונשלם הזמן, וזש"א המדרש ויבקע עצי
עולה בביתו ואח"כ הלך אל המקום וכו' ע"כ דס"ל דא"י
אינה מוחזקת לנו, לכן שפיר בקע הים לפני בני' דנשלם
הזמן כבר.

(בנין דוד)

ויקרא אברהם שם המקום ההוא ה' יראה אשר יאמר
היום בהר ה' יראה. (כב, יד)

ויבקע עצי עולה (כב, ג)

במדרש "לכן בקע הים לפני בני'". ונ"ל דמבואר
בש"ה הק' ז"ל דמתחילה לא רצה הים להיבקע דעדיין
לא הגיע הזמן ת' שנים לצאת ממצרים, ובקע אח"כ כי
הגלות התחיל משנוולד יצחק ונשלם הזמן, אמנם
המפרשים הקשו הא נאמר כי גר יהיה זרעך בארץ לא
להם' ויצחק היה בארץ ישראל אשר מוחזקת לנו
מאבותינו, ותירצו דאתיא כמ"ד דא"י אינה מוחזקת לנו.
והנה בתפארת יהונתן כתב דלכן בקע אברהם עצי העולה
בביתו, ולא היה יכול ליקח עצים על הדרך מאיזה אילן,
דמבואר בע"ז (נג, ב) דאין לך אילן שלא עבדו בו עכו"ם,
ומחובר (נעבד) אסור לגבוה, לכן בקע עצי מאילן שלו
שלא עבדו בו עכו"ם. ע"ש. והנה מבואר שם בש"ס
דלמד"א דא"י מוחזקת לנו לא היו יכולים לאסור שום

ת.ד 102 בני ברק
פקס: 03-5055919
9139191@gmail.com

זכר מואמינים

גליון שבו עי מבית 'בני אמונים'

פרשת וירא תשפ"ג שנה ט | גליון מס' 457

בני אמונים

פני תפלה בפרשה

פרתחו שערים

דבר מוסד ונשיא 'בני אמונים'

עקדת יצחק וענית אמן

בפרשת העקדה, שאותה אנו קוראים בשבוע זה, נטוע בסיס ויסוד האמונה של עם ישראל, ואשר לכן נצטוונו לקוראה בכל יום להשריש בנו אמונה זו.

מאז ומעולם התפלאו רבים על עצמת אמונתם של בני העם היהודי. אין עם בעולם שעבר משברים כה קשים; מזה אלפי שנים, בכל דור ודור עומדים עלינו רבים כל כך להשמידנו ולכלותנו ח"ו, עד עצם היום הזה. לאורך הדורות עמדה אמונתו של היהודי במבחנים רבים מספר ונותרה באיתנותה.

בתוך כל הרדיפות והצרות הנוראות, לא זזו ישראל מאמונתם האיתנה והצרופה כמלוא נימה. אדרבה, בשעה שמנסים השונאים לאלץ את היהודי לכפר באמונתו אל חי, דוקא אז מתעוררת אף אצל הרחוקים ביותר הנקדה הפנימית, עד כדי מסירות נפש ממש לקדש שם שמים.

כפי שמבאר בספרים הקדושים, תכונה זו השרשה בנו בעת נסיון העקדה. מאז כלנו, צאצאי אברהם ויצחק אבד תינו, מוכנים ומזמנים באפן "טבעי" לעקוד את עצמנו על קדוש שמו יתברך.

דומני שאת מסירות הנפש הזו מסמלת ענית אמן, המעוררת ומשרישה בנו בכל עת ובכל שעה את האמונה המחלטת בבורא עולם. מה גם שפידוע ראשי התבות של 'אמן' הם 'אני מוסר נפשי'.

מעתה אין פלא אפוא שבמעשה העקדה מוצאים אנו פרטים שונים הדומים לענית אמן; מעשה העקדה נעשה בשם אברהם הצטווה על מעשה העקדה, ויצחק כמו 'ענה אמן' אחר דבריו וצעד אחריו באמונה תמימה לקום רצון ה'. כברכה ואמן הנאמרות בשנים, פן צעדו האב והבן - וילכו שניהם יחדיו" (בראשית כב ו). אפשר כי לכה מסמי כים את פרשת העקדה לברכות השחר הנאמרות בשנים, כמנהג ישראל מקדמת דנא, שפן אמירת הברכות בצותא היא בטוי לאמונה האיתנה שרכשנו מאבותינו בכח מעשה העקדה.

ואם ירשה לי להוסיף, גם אמירת ברכות השחר בחברותא דורשת מדה מסוימת של מסירות נפש. כמו אברהם ויצחק, גם אנו צריכים להשכים קום לענית אמן אחר ברכות השחר ולא להרתע מחמת בושה או אי נוחות. אדם המיש כים קום בקביעות למען ה'אמן', ואף מתגבר על אי נעימות ונגש לבקש שיענו אחריו או מציע לאחרים לברך בפניו, הרי הראה בכך בחינה של 'אני מוסר נפשי' למען האמונה - למען האמן!

ולסיום בל נשכח את הדגש המיוחד והברכה המיוחדת שנתנו חז"ל לענית אמן 'בכל כחו', כלומר 'במסירות נפש'. אין בכך פלואה, שפן פאמור האמן היא סמל למסירות נפש לאמונה, ומשכך יש לענותה בכל הכח והעצמה. לא להביט לזמן ולשמאל, רק לכון לאמונה ולמסר נפש!

בקריאת "אני מוסר נפשי" שבט שלום,

278 213 מחולקת 111

אין להזכיר שם החולה

"וירא אליו ה' באלני ממרא והוא ישב פתח האהל כהם היום" (יח א)

מדוע כתבה התורה "וירא אליו ה'", מבלי להזכיר את שמו של אברהם?

באר רבי שמריה זלמן מליפניק:

כתב רש"י (ע"פ סוטה יד א) שה' התגלה לאברהם ביום השלישי למילתו, העת שבה כאב המילה מתגבר, כדי לבקרו בחלו. על פי זאת נתן לבאר שלא התפרש כאן שמו של אברהם, לפי שאמרו שהיכנס לבקר את החולה לא יזכיר אותו בשמו (ראה ברכות לד א, ובגליון הש"ס שם) שמו נגזר על החולה שימות, ושנוי שמו יצילו. וכפי שאמרו חכמים (ר"ה טז ב) שאחד מהדברים שקורעים גזר דינו של אדם הוא 'שנוי השם' (נחלת יעקב - 'אבני שהם' [אמטרודם תפ"ד] אות י').

להיות ראויים לראות בגאלה

"ויהי כהוציאם אתם החוצה ויאמר המלט על נפשך אל תביט אחריה ואל תעמוד בכל הכפר ההרה המלט פן תספה" (טז ז)

רש"י מפרש שלוט הזהר שלא להביט לאחוריו בהמלטו מסודם, מפני שאין ראוי שיביט באחרים הנענשים, בשעה שהוא נצול מענש זה רק בזכות אברהם אבינו.

על פי זאת פרש רבי יהונתן איבשיץ את בקשתנו בחתימת ברכת העבודה - "ותחזינה עינינו בשוקב לציון ברחמים"; מבקשים אנו שלא נזפה לנאלה מכח זכות אבות, אלא נהיה ראויים לה בזכות עצמנו - בכח אמונתנו בה' וצפיותינו לישועה חרף סבלות הגלות, שרק כך נהיה רשאים לחזות בה בעינינו ('ערות דבש' ח"א דרוש א).

ושים חלקנו

עם הצדיקים האמתיים

"ותאמר שרה צחק עשה לי אלקים כל השמע יצחק לי" (כא ו)

רש"י הביא מדרש חכמים (בר נג ח) שפאשר ילדה שרה את יצחק שמחו כלם, שפן "הרבה עקרות נפקדו עמה, הרבה חולים נתפאו בו ביום, הרבה תפלות נענו עמה".

המצאות הנגלית לעינינו מוכיחה שלא כלם זוכים להושע יחד עם תשועת הצדיק, ויש לבר מהם התנאים שבאמצעותם נתון לזכות לקך.

פרש רבי שלמה קלוגר:

שלוש דרגות הן במדת הבטחון: העליונה שבהן היא דרגת הצדיק הבוטח בבוראו בטחון אמת ואינו סומך כלל על ההשתדלות הטבעית. הפחותה שבהן היא דרגת הרשע שאינו בוטח בבוראו כלל ושם כל יתבו בהשתדלות הטבעית. בתוך נמצאים בעלי הדרגה האמצעית, אלו שעושים כל השתדלות טבעית להשיג את מבקשם, ורק לאחר שהשתדלותם לא הועילה, הם משליכים את בטחונם על בוראם. נמצא שבעוד בטחונם של הצדיק הוא 'בטחון אמת', בטחונם של אלו אינו בטחון אמת, שפן בכל עת שימצאו השתדלות נוספת שטרם עשו, לא יהסו מלעשותה...

בשעה שגופתים שערי שמים להושיע את הצדיק בעל הבטחון האמת, אזי נושעים עמו הבינוניים, הגם שבטחונם אינו משלם ואמת, אך הרשעים שאינם בוטחים בה' כלל, אינם נושעים בישועת הצדיק.

על כך מבקשים אנו בברכת 'על הצדיקים: ויתן שכר טוב לכל הבוטחים בשמך באמת - ושים חלקנו עמך ולא גבוש כי בק בטחוננו'; בשעה שתושיע את הצדיקים "הבוטחים בשמך באמת", אגא "שים חלקנו עמך", כי על כל פנים "בק בטחוננו" (יריעות שלמה' ברכת על הצדיקים)

אברהם נטע עץ להרבות ברכות

"ויטע אשל בכאר שבע ויקרא שם בשם ה' א-ל-עולם" (כא ל)

דרש רבי אשר אנשיל יונגרייז, רבה של דיאנדיאש שבהונגריה:

בששת ימי המעשה יכול אדם להגיע בנקל למגן מאה ברכות, ואולם בשבת שחסרות לו עשרים ברכות (ראה בית יוסף 'או"ח טו) אמרו חכמים (מנחות מג ב) שבידו להשלימן באמצעות אמירת ברכות על אכילת פרות ומיני מגדים.

ויש לומר כי לכה נטע אברהם 'אשל', כדי ש'ויקרא שם בשם ה' א-ל-עולם' - שבאמצעות הברכה על פרותיו ישלימו את הברכות שחסרות בשבת. ורמז לדבר מכך שהמלה 'שבע' היא ראשי תבות: "עשרים ברכות שבת" (זכור ושמור).

מתפלה בצבור אין מפסידים!

נחת בלונדון. משדה התעופה מהר לביתו של ידו, הגאון הצעיר רבי אליהו אליעזר דסלר, מי שלימים נודע כמכתב מאלהו. הרב דסלר התארח בעבר במשך זמן ממושך בביתו של הרב הרמן, וחש כלפי הרב הרמן הכרת הטוב גדולה. עתה כשהוא התבקש מפיו לסייע בידו ולהשיג בעבורו מנגן, הוא נענה בשמחה.

השעה כבר הייתה מאוחרת מאד, אולם הרב דסלר לא התאש. הוא התלבש ויצא מביתו, והחל דופק בדלתות שכניו לרחוב. לאחר שכתת רגליו מדלת לדלת הצליח לבסוף לאסוף מנגן, ורק אז הרשה רבי יעקב יוסף לעצמו לנשם לרוחה.

"זו הייתה הכנסת אורחים אמיתית!", הודה רבי יעקב יוסף למארכחו טרם עלותו על יצונו, בחם ובהתרגשות, משל הציל את חיינו.

באגרת ששלח הרב דסלר לאביו, הוא מספר בהתפעלות על דקדוקו של רבי יעקב יוסף להתפלל במנגן גם בהיותו בדרך, ומתאר שלא רק שלא הפסיד מאומה מטיסה יקרה זו, אלא אף הרויח מחמתה!

שתי עבדות התבררו לרבי יעקב יוסף בבואו ללונדון.

הראשונה: אלו היה נוסע ברכבת היה מגיע ללונדון באחור של שעות רבות, וכך היה מפסיד הזדמנות עסקית נדירה שהמתנה לו בלונדון דוקא באותה שעה שהגיע.

השנייה: באותם ימים האפשרות להכנס ללונדון הייתה מתנית בהחזקת 'ויזת כניסה' בתקף, והתברר כי אשור הכניסה ללונדון שהיה ברשותו לא היה בתקף. גם המעבר במטוס היה כרוך באותה פרוצדורה. אלא שלמרבה הפלא, המראה הבלתי שגרת של יהודי נשוא פנים הנוסע במטוס, דבר שכאמור באותם ימים היה ענין להרפתקנים, תפס את תשומת לבו של פקיד ההגירה בשדה התעופה. הוא התעניין בפליאה לפשר הענין, וההסבר שנתן לו הדהים והפעים אותו, עד כדי כך שהוא הסכים להכניס את הרב ללא ויזה.

אלו היה נוסע ברכבת, היו מעכבים אותו עד להנפקת ויזה מיוחדת. מלבד העכוב, היוצאת הויזה הייתה עולה לו בדייק כסכום התוספות שהיה עליו להוסיף על מחיר הטיסה במטוס.

רבי יעקב יוסף היה מוכן להפסיד הכל בעבור הקפדתו להתפלל במנגן, אך בפעל משמים שמרו צעדיו ולא רק שלא הפסיד, אלא אף הוא עוד הרויח. הוא מנע עכובים והוצאות, ואף הזדמנה לו משום כך הזדמנות עסקית מיוחדת.

ומגיע לאירופה, נכנס לביתו כשהוא שמח ומאשר. "אח, אין דבר העומד בפני הרצון", הכריז בספוק לבני ביתו, וכדי שלא יהיה מי שיחשב ששמחתו נובעת מהצלחתו במסחרו, המשיך וספר מיד בפנים זורחות: "במשך ימים ארכים הטלטלתי בדרךכים, ורק פעמים הפסדתי תפלה במנגן!"

בל יחשב הקורא כי הדבר עלה לו בקלות. כלל וכלל לא! לפני כל נסיעה ישוב הוא בחדר עבודתו כשמת מסלול המסע על שלחנו והשקיע זמן רב בתכנון מסלול נסיעתו, כך שלא יאלץ למצא עצמו מתפלל בלא מנגן. גם בעודו בדרך היה נתון במתח ובדריכות לבל יארע האסון הגדול שממנו חשש - שחלילה ימצא עצמו מתפלל ביחידות.

במסעו הלוך לאירופה, גרם רבי יעקב יוסף למהפכה של ממש באגנית הנוסעים שבה נסע. הוא דאג שיהיה מנגן שלוש פעמים ביום, עד שהכל כנוהו 'מיסטר מנגן'. בשעת בקר מקדמת היה עובר בין התאים שבהם שכנו הנוסעים היהודים, נוקש על דלתותיהם ומודא שיתאספו לתפלת שחרית במנגן.

ואולם במהלך חזרתו לארצות הברית, התעוררה לפתע בעיה חמורה. לרגל מסחרו הצרף לשהות במשך זמן מה בעירת המסחר הגרמנית הנודעת 'לייפציג'. ר' יעקב יוסף בקש לעלות על רכבת שתקרב אותו למחוז חפצו - ללונדון הבירה - שאליה מכרח היה להגיע בערב שלמחרת. אלא שבחשוב מהיר הבין כי הנסיעה ברכבת זו תעלה לו במחיר עצום של הפסד תפלת ערבית במנגן.

אף כי הנסיעה ללונדון הייתה חשובה לו מאד, כלל לא עלתה על דעתו האפשרות לשלם תמורתה בהפסד תפלה במנגן. הוא בחר על אודות האפשרות העומדות בפניו, וכאשר אי מי ממקרי ספר לו, ספק ברצינות ספק בנימה מבדחת, כי יש אפשרות נוספת לנסיעה, בחר בה ללא הסוס.

האפשרות הנוספת הייתה נסיעה במטוס. היה זה בשנת תרצ"א. באותם ימים של ראשית התפתחות התעופה האזרחית, רק הרפתקנים משבעים הרשו לעצמם לשים נפשם בכפם ולטוס. מלבד הסכון שהיה כרוך בכך, הייתה הנסיעה במטוס כרוכה בתשלום גבוה. רבי יעקב יוסף לא היה הרפתקן וגם לא משפע בממון, אך בעיניו היה זה מצב של 'חסר ברה'. לא עלה על דעתו כלל להחמיץ תפלה במנגן.

הוא עלה על מטוס, ובשעת ערב מאוחרת

גם כחלף עשרות רבות של שנים מפטירתו, דמותו הפלאית של רבי יעקב יוסף הרמן, מבוגי היהדות החרדית באמריקה, עודנה משמשת סמל בעבור רבים. מסירותו הבלתי נתפסת והסכמתו לוותר על כל היקר לו בעבור קיום כל דבר שבקדשה, עמדו במבחן לא מעט פעמים, ובהצלחה יתרה.

בספר תולדותיו שהוציאה בתו, 'הכל לאדון הכל', מובאים ספורים רבים על אודותיו, אשר בכלם שזורה כחוט השני מסירות נפשו

השעה כבר הייתה מאוחרת מאד, אולם הרב דסלר לא התאש. הוא התלבש ויצא מביתו, והחל דופק בדלתות שכניו לרחוב. לאחר שכתת רגליו מדלת לדלת הצליח לבסוף לאסוף מנגן, ורק אז הרשה רבי יעקב יוסף לעצמו לנשם לרוחה.

מטוס נוסעים בראשית שנות התעופה

העילאית למען קיום כל תג ותג מהתורה והמצוות. פרק מיוחד בספר זה (מעמוד 145 ואילך) הקדש לעבודת תפלתו הנשגבה ולמסירות נפשו להלכותיה.

רבי יעקב יוסף הקפיד בכל מאודו להתפלל במנגן, ולא היה זה דבר של מה בכך. שכן בחלק נכבד משנות חייו עסק במסחר בענף הפרוות ולצורך מסחרו היה עליו לנסע מרחקים גדולים ברכבות ובאניות, עבדה שהייתה אמורה לגרם לו להתפלל תפלות רבות ביחידות. עם כל זאת, נתן היה למנות על אצבעות יד אחת את הפעמים שבהן נאלץ להתפלל ביחידות.

כך, באחת השנים, כאשר שב ממסע ארך

ברכות שאינן נענות באמן

ההלל בראש חודש, אף הנוהג פדעת הפוסקים שלא לברכה, יכול לענות אמן אחר ברכתו של הנוהג פדעת הפוסקים שיש לברכה.

מקורות ובאורים:

כך כתב בעל המשנה ברורה (באור הלכה רטו ד): "אם אהד נוהג [לברך ברכה כל שהיא] כאיזה דעה, ואותה דעה לא הדחה לגמרי מן הפוסקים, אף שמון הדיו אין מחייב לענות עליה אמן, דספק אמן לקולא, מפל מקום אין אסור אם עונה עליה". אף המנחת שלמה (ח"ב סי' ג אות א) כתב שיש לברך עדות המזרח לענות אמן על ברכת ההלל בראש חודש, על אף שמנהגו שלא לברכה (ראה שו"ע או"ח תכב ב), וכמו כן בתשובות אור לציון (ח"ג פרק ג תשובה ב) ובשו"ת בית גאון (ח"א או"ח א), וכן הורה הגר"י צדקה (הספמת הגר"ח סופר לספר בנינים חביבים).

בשו"ת 'חנה דעת' (ח"ד סי' לא) חולק בדיון זה וסובר שכל ברכה השנויה במחלוקת הפוסקים, הנוהג שלא לברכה, לא יענה אחריה אמן בפיו, אלא יתרה בה בלבד (ראה פ"ח חיים" או"ח כה מ). ואולם הגר"ח סופר (שם) השיג על דבריו והביא ראיה שאף הנוהג שלא לברך ברכה כל שהיא, יש לו לענות אמן אחר המברכה, מדברי בעל 'סדר היום' (סדר ברכות השחר) שכתב שאף שיש לחוש לדעת הסוברים שאין לברך ברכת 'הנותן ליעף פח' (ראה שו"ע או"ח מו ו), מפל מקום יש לענות אמן אחר המברכה.

עניית אמן אחר ברכת ספק

המברך ברכה שספק אם מחייב בה אם לאו, כיון שמדין 'ספק ברכות להקל' אסור לו לברכה, אין לענות אחרי אמן.

מקורות ובאורים:

כך כתב בתשובות הרמב"ם (מהד' בלאו סי' ככד): "וכל מי שעונה אמן על ברכה לבטלה או ברכות שיש ספק בחיובן ומתירן ללא שקול הדעת, הרי הוא עתיד לתן את הדיו". וראה באבני ישפה (ח"ו סי' מב ענף ג).

עניית אמן אחר ברכה ללא נטילה

האוכל פת בלא נטילת ידים, יש הסוברים שיש לענות אמן על ברכת 'המוציא' שמברך, ואולם יש מי שהסתפק בכך.

מקורות ובאורים:

ב'מנחת פתים' (או"ח קצו) כתב שאכילת פת ללא נטילת ידים אינה מגדרת פאכילת אסור, לפי שאין גוף המאכל אסור, אלא שגאסרה אכילת פת ללא נטילת ידים, ולכך יש לברך על אכילה זו. והביא ראיה לדבריו מפל שפסק המגן אברהם (קעב ב) שאף מי שלא ברך ברכה ראשונה על אכילתו, חייב בברכה אחרונה. הרי שאף שהאוכל בלי ברכה עבר אסור בעצם האכילה, שהלא אמרו חכמים (ברכות לה א): "פל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה - מעל", כיון שאין גוף המאכל אסור, אין אכילתו נחשבת פאכילת אסור. ואולם בשו"ת 'לב ים' (סי' ב) דחה סברה זו ודעתו אף שאין גוף המאכל אסור, מאחר שהאוכל פת ללא נטילה עובר אסור, מקרי 'אכילת אסור' שאין לברך עליה, ואם ברך אין לענות אמן אחרי. לדבריו נדון זה דומה לכך שאין מברכים על מאכל גזול, אף שאין אסור בגוף המאכל (ראה מגן אברהם ריש סי' קצו).

עוד כתבו האחרונים שיש לברך על אכילת פת ללא נטילה ואף יש לענות אמן אחרי, לפי שעל אכילת פת פחות משעור 'פזית' פטור מנטילת ידים (ראה שו"ע או"ח קנח ג), ואם כן יש לומר שבברכתו חלה על 'פחות מנח' שאוכל מיד אחר הברכה, שאין אסור לאוכלו ללא נטילה ('מנחת פתים' ו'לב ים' שם). ואולם בספר 'הליכות שלמה' (פ"ב הערה 85) הובא שהגר"ש"ז אויערבך הסתפק בדיון זה, וכתב שיש לדחות אף סברה זו, שמאחר שיש בדעת האוכל להרבות באכילתו יתר על פזית, מחייב הוא מלכתחלה בנטילת ידים. ואם כן פל אכילתו נחשבת באסור, ויש לומר שאין הוא 'מברך' אלא 'מנאץ', ולכך אין לענות אמן על ברכתו.

עניית אמן אחר ברכה השנויה במחלוקת

ברכה שנהלקו הפוסקים אם יש לברכה, כגון ברכת

כבוד נשיא בני אמונים,

הרב יעקב דב מרמורשטיין שליט"א,

כתושב הישוב התורני רכסים, מרגש אותי לראות מדי בקר אברכים רבים הפותחים את יומם בעניית אמן אחר ברכות השחר של זולתם.

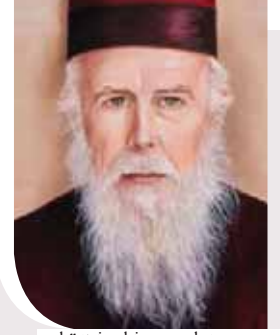
עניית אמן על פל ברכה חשובה מאד, ויעיד על כך החומר הנפלא שאתם מרבים להביא בעלונכם הנכבד. ואולם לעניית אמן אחר ברכות השחר יש חשיבות מיוחדת, לפי שהיא נאמרת בפתיחת היום, והוא הכנה נפלאה לפתיחת הלב לתפלה.

חשבתי על רמז נפלא לענין זה. הנביא אומר (עמוס ד יב): "הכון לקראת אלוקי ישראל". המלה "הכון" בכתיב מלא היא בגימטריה תשעים ואחת בגימטריה של אמן. ללפודך פי בעניית אמן מכין האדם את עצמו לתפלה פראוי.

תחזקנה ידיכם להמשיך ולפעל ביתר שאת ועל להרים את קרן עניית אמן בקרב ישראל.

בהוקרה ובהערכה,

ש.פ. - רכסים.

רבי רפאל ברוך טולידנו זצ"ל

רבי רפאל ברוך טולידנו זצ"ל י"ח בחשוון תשל"א

רבי רפאל ברוך טולידנו נולד במקנאס שבמרוקו לאביו רבי יעקב. משפחת טולידנו שמקורה בטולדו שבספרד הייתה משפחה רמת יחס שזכתה להעמדת דורות רבים של רבנים שכהנו בכל רחבי מרוקו.

בשנת תרפ"ב כשהתמנה אביו לראב"ד מקנאס עמד רבי רפאל ברוך לימינו בכתיבת פסקי הדין וסדורם. לאחר פטירת אביו בשנת תרצ"ג נתמנה כד"ץ בבית הדין, ובהמשך הכתר לאב בית הדין ולרבה הראשי של העיר.

רבי רפאל ברוך נודע באהבת התורה הנדידה שקנה בקרב, כפי שיעיד פיטו הנודע בשערים "אשור שירה לכבוד התורה..." אשר כל שומעיו יפירו כי מלותיו חצבו מלב טהור ספוג באהבת תורה.

עמל רב השקיע רבי רפאל ברוך בהוצאת ספר הלכה פסוקה קצור שלחן ערוך, על פי פסקי השלחן ערוך ובעל כ"ף החיים ומסורת מנהגי צפון אפריקה. כמו כן יצאו לאור חלק מתשובותיו בהלכה בספר "שו"ת רבי ברוך".

בשנת תשכ"ג עלה לארץ ישראל והתיישב בבני ברק. אף שסרב לשאת במשרה רשמית פעל רבות בקרב העולים ממרוקו למען חזק הדת ושלילת הנער לחנוך תורני. נפטר ב"ח בחשוון תשל"א ונקבר בבית החיים של נציבי ישיבת פוניבז' בבני ברק.

לעזרה על גדל מעלת עניית אמן

בספרו 'קצור שלחן ערוך השלם' (קיא ל) מביא הרב טולידנו את הספור הידוע (המוכר בכ"ף החיים' או"ח ככד ל, בשם 'סדור יהודא השלם') על רבי מרדכי יפה 'בעל הלבושים' שבעת שלמד

אולם מחסר מקום בפנימית הישיבה זכיתי ללון בבית סבי הגדול.

בהגיעי בפעם הראשונה להתגורר בביתו, מיד אחר שהתקבלתי במאור פנים, הרצינו פניו של סבא והוא אמר לי: "דע לה, נכדי יקירי, כי בבית זה אין 'אכל חנם'. יהיה עליך לשלם על כך טבין ותקילין!"

הפתעתי מאוד לשמע הדברים, וסבא המשיך והסביר: "הארוח בבית זה מתנה בכך שהמתארחים בו יקפידו תמיד שלא לברך ברכה בלא שיהיה מי שיענה אחריה אמן, וכמו כן יהיה עליהם להשתדל גם לענות אמן אחר ברכותינו".

כמוכן שהסכמתי לכך בשמחה, ואכן מאותו היום זכיתי לענות בכל יום עשרות אמנים אחר ברכות הסבא והסבתא ואף זכיתי כי ברכותי נענו מפיהם באמן.

ברכות השחר של הרב טולידנו

בספרו 'קצור שלחן ערוך' (ז כג, בשו"ת קלים) מתאר הרב טולידנו כיצד על האדם לברך ברכות השחר מדי יום: "בעת שמברך ברכות השחר לא יתעסק במאומה, אפלו בדבר קל שבקלים, אלא יעמד במקומו ויברכם בכונת הלב. ולא יאמר במהירות ובחטיפה, אלא במתון ובנעימות וכשיזכיר השם, יזכירנו ברגש האלקות, שהוא מחיה מתים ואדון המציאות".

וכך מתאר נכדו הגר"י את מעמד ברכות השחר של סבו מדי בקר:

"ברכות השחר היו בעבור סבא 'עבודה' בפני עצמה ואמירתן ארכה דקות ארוכות. סבא היה מתעורר בשעה שבה אחרים רק הלכו לישון, ומיד לאחר שהיה נוטל ידיו, היה נעמד לאמירת ברכות השחר, כשאני מקשיב מחדרי ועונה אחריו אמן. כל ברכה בפני עצמה קבלה אצל סבא מקום חשוב, ובין ברכה לברכה היה שופך מעמק לבו בקשות שונות מענין הברכה שאמר, על בני משפחתו ועל כלל ישראל".

אצל רבו רבי יצחק אבוהב, ארע שבנו הקטן של רבי יצחק אמר ברכה ומתוך חסר שימת לב לא ענה אחריו רבי מרדכי אמן. בתגובה נדהו הרב אבוהב והוכיחו על חמרת עוון ההמנעות מעניית אמן על ברכה. הוא אף הוסיף וספר לו כי כבר היה מעשה בדורות קודמים על חסיד שהתחייב מיתה משום שנמנע מלענות אמן על ברכת בנו. לאחר שמביא ספור זה בהרחבה מוסיף הרב טולידנו וכותב מלים נוקבות בענין זה:

"ישמע חכם ויוסף לקח, כמה גדולה מעלת עניית אמן. ומי יודע, אולי בעוון זה רבו הצרות? וכבר אמרו חכמינו ז"ל (ברכות א א): 'אם רואה אדם יסורים - יפשט במעשיו'. על כן אני מבקש מראשי ישיבות, שידרשו לתלמידיהם על זה, וכבר אמרו חכמים (שבת י א): 'זמן תורה לחדד וזמן תפלה לחדד'".

למען זיכרו לענות אמן בהלכה

הרב טולידנו נודע בגדל הקפדתו לעורר על עניית אמן בהלכה. פעם כאשר הזדמן לו להתפלל בבית כנסת מכבד, הבחין שחלק מהמתפללים אינם עונים אמן בהלכה אחר ברכות חזרת הש"ץ. בסיים התפלה טפס על ספסל, וממרום עמדו הוכיח את הצבור על כך שאינם נוהרים בעניית אמן. לשאלת נכדו מדוע לא חס על כבודו, השיב: "הלא רציתי שיזכרו את דברי תוכחתי, וכיון שאמרו חכמים (חלין עה ב) שכל דבר משנה אנשים זוכרים אותו, עשיתי זאת בעמדי על הספסל, שכן מדוע אחוס על כבודי ולא על כבוד קוניי?" (מקציאל גליון לג עמ' תקלט).

התשלום שבקש הרב טולידנו

מספר נכדו, הגר"י טולידנו שליט"א מירושלים: בשנות בחרותי למדתי ישיבת פוניבז',

אוצרות אמונים

מאה ברכות' בפרשה

עניית אמן דוקא בזמן הגלות

אמרו חכמים (תענית טז ב) שבבית המקדש לא היו עונים על הברכות 'אמן' אלא ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד". בטעם הדבר באר רבי חיים מפרידבורג, אחי המהר"ל מפראג:

בהיות המקדש על מכונו, כאשר כבוד ה' נגלה בו לעין כל באמצעות הנסים שנעשו בו, היה העונה מצטרף למברך באמירת "ברוך שם כבוד מלכותו..." לפי שאף הוא ראה בחוש את "כבוד מלכותו". ואולם בזמן הגלות, כאשר כבוד ה' נסתר, המברך ממליך את בוראו, והעונה 'אמן' מסכים עמו ומחזק את דבריו מתוך אמונה פשוטה (ספר החיים' ספר גאולה וישועה פי"ג; אגרת הטייל' חלק הדרש אות ב).

רבי חיים חייקא מאמדור תלמיד המגיד ממזריטש הביא רמז לכך שעניית אמן לא נהגה במקדש, מהמלה 'אמן' עצמה: 'אמן'

בגימטריה צ"א, רמז לכך שמשויצאה השכינה מבית המקדש, לאחר החורבן, יש לענות אחר הברכות 'אמן' (חיים וחסד' עמ' כא).

'אמונת' על שם עניית אמן

במסכת שבת (לא א) דורש ריש לקיש שהכתוב (ישעיה לג ו): "אמונת עתיך חסן ישועת חכמת ודעת", מכון על ששה סדרי משנה: "אמונת", זה סדר זרעים; 'עתיך', זה סדר מועד; 'חסן' זה סדר נשים; 'ישועת', זה סדר נזיקין; 'חכמת', זה סדר קדשים; 'ודעת' זה סדר טהרות".

המהרש"א (ח"א טם) מפרש שריש לקיש דורש שהמילה "אמונת" מרמזת לסדר זרעים על שם עניית 'אמן'. שכן המסכת הראשונה בסדר זה היא מסכת ברכות שבה מתפרשות הברכות שתקנו אנשי כנסת הגדולה, ומעלת עניית אמן עליהן.

איטש לרענהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכה: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש יח חשוון תשפג: הדלקת נרות: ירושלים: 4:07 תל-אביב: 4:21 חיפה: 4:11 מוצאי שבת: ירושלים: 5:20 תל-אביב: 5:21 חיפה: 5:19 ר"ת: 5:59

פרשת וירא

חסד והטבה לזולת

להטיב לזולת ולגמול חסד עמו בכל עת ובכל מצב!

נלמד מהפסוק: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו"..." (פרק יח-יט)

ואמרו חז"ל: שלשה סימנים יש באומה זו [ישראל] רחמיים ביישנין וגומלי חסדים... גומלי חסדים דכתיב: "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו... לעשות צדקה ומשפט" (יבמות עט.)
מדרגת החסד המופלאה שמצינו אצל אברהם אבינו באה לידי ביטוי בכמה דרכי הנהגה מאלפים שנהג אברהם באורחיו ונביא ב' דוגמאות:

א) מטבעו של עולם שכאשר עייף אדם מטורח הדרך קשה עליו לאכול סעודה דשינה. מה היה אומר לעצמו בעל חסד רגיל? "הנני אציע לאורח את מייטב המאכלים, יאכל מהם כמדת יכולתו. איני חייב להגדיל ולהגביר את תאבונו"..." אך לא כן נהג אברהם עם אורחיו. הוא סידר שקודם לסעודה ינוחו וישענו על העץ. הוא הציע להם מעט מים כדי שירחצו רגליהם וירעננו עצמם. רק אז, לאחר שעייפותם תפוג, יתאפשר להם להנות יותר מהסעודה הגדולה שיכין להם.

ב) אברהם הגיש להם את המאכלים לפי הסדר שנאמר בפסוק: "ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה". הרי בשר חשוב יותר ומדוע הקדים להם מוצרי חלב? אלא חשבון פשוט עשה אברהם: אם אורחיו יאכלו בשר לפני החלב, יאלצו להמתין שש שעות שצריך להמתין עפ"י דין בין בשר לחלב [וקיים אברהם את התורה והקפיד לא לערב בשר בחלב ולא להכשיל], לכן הקדים להגיש מוצרי חלב כדי שיהא סיפק בידם לאכול אחרי הפסקה קצרה גם את הסעודה הבשרית.

בספר "באר מים חיים" כתב שישנן שתי בחינות בבעלי הצדקה והחסד: האחד יקרא מדת החסד והשני מדת הרחמים. בעל בחינת החסד הוא כפי שאמרו חז"ל (שבת קד) דרכן של גומלי חסדים לרדוף אחרי דלים. הוא רודף לעשות חסד בעולם, ומיד בהשכמת הבוקר יחפש אולי ימצא עני להעניק לו מטובו. וכך היה אברהם אבינו.

אך בעל בחינת הרחמים אינו כן. הוא עושה חסד רק כאשר בא אליו העני ומבקש על נפשו, או-אז יכמרו רחמיו לתת מאשר לו.

שכר מצוה-מצוה...

מעשה ביהודי חילוני שהגיע בחצות לילה לעיר, וחפש מלון להתאכסן בו אך לא מצא. לפתע הבחין באורות הבוקעים מאחד הבתים. הוא התקרב והנה יוצא יהודי, האיר פנים לקראתו ובסבר פנים יפות הזמינו להכנס אליו ולהתאכסן בביתו.

היה זה **"כ"ק האדמו"ר רבי ישראל מויז'ניץ זצ"ל**. הוא בגופו שירת את האורח והגיש לפניו ארוחת ערב. לאחר מכן הציע לו מיטה. בבוקר כשנודע לאורח מיהו מארחו, ביקש סליחתו של הרבי על הטרחה שגרם לו והפציר בו לקחת ממנו תשלום.

אמר לו הרבי כי התשלום יהיה בכך שמעתה ישפר מעשיו בשמירת תורה ומצוות, והלה אכן קיבל עליו לעשות כן. **קדוש ישראל**

"איך אפשר לעזוב יהודי בצרה?"

בביתו של הגאון **רבי בן ציון אבא שאול ז"ל** שהה אחד מקרוביו כי הוצרך ללכת עמו למקום מסויים. והנה לפתע צילצל הטלפון. הרים רבי בן ציון את הטלפון וענה תשובה בהלכה. הלכו לצאת מהבית והנה שוב מצלצל הטלפון. שוב הרים רבי בן ציון וענה. ופתאום עוד צילצל בטלפון בפעם השלישית. פקעה סבלנותו של אותו קרוב ואמר: "אי אפשר כך, צריכים ללכת!"

ענה רבי בן ציון לעומתו: "אי אפשר ללכת, אולי עומד מאחורי הטלפון איש קשה-רוח הנמצא במצוקה וצריך את עזרתי איך אפשר לעזוב יהודי בצרה" הציע הקרוב: "ארים אני את השפופרת ואם זה בענין של צרה בסדר. ואם לאו, אומר שהרב יבוא בערב..." נחרד רבי בן ציון: ומה עם גזל! להרים את הטלפון לחינם?! והנה שוב צלצל, ורבי"צ, כמובן ניגש לטלפון...

האיר המזרח

חסד בגופו...

כשבאו חסידים הרבה לכ"ק האדמו"ר רבי שמואל מקאמאד זצ"ל לשבות אצלו את שבתם, עלה דרך סולם לגג ביתו והוריד בעצמו מזרונים למען האורחים. אמרו לו האורחים: למה משפיל עצמו רבינו, אנחנו נוריד את המזרונים.

שחק רבי שמואל ואמר: מחר בבוקר כשאלך עם טליתי לבית המדרש להתפלל, תפנו אלי ותגידו "למה לך להשפיל עצמך וללכת להתפלל, אנחנו נתפלל עבורך" כלום אשמע לכם?!... **חס"מ**

עלון השבוע פרשת וירא הוקדש לעילוי נשמת
ר' שמואל עבני בן ר' הנוך מיכאל הלוי ז"ל
נלב"ע כג' מרחשוון תשנ"ד
ת. נ. צ. ב. ה.

מיצוה להכניס אורחים לביתו ולספק להם אכילה שתיה ולינה!

נלמד מהפסוק: "ויאמר... אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך..." (פרק יח-ג)

למדו מכאן חז"ל: גדולה הכנסת אורחים מקבלת פני שכינה. דכתיב "ויאמר... אם נא מצאתי... אל נא תעבור" (שבת קכז:).

אמרו חז"ל בגמרא (בבא מציעא פו:): כתיב "קמח" וכתוב "סולת". אמר רבי יצחק: מכאן שהאשה צרה עיניה באורחים יותר מן האישי! ופירש רש"י: היא אמרה קמח והוא אמר סולת וסולת עדיף מקמח.

והוסיף המהרש"א שאין לומר הפוך, שאברהם אמר קמח והיא אמרה סלת שהרי רואים שאברהם לא היתה עינו צרה באורחים שהרי אמר מעט ועשה הרבה והביא לאורחים ממיטב המאכלים.

ואולם, לאמיתו של דבר, מצינו גם גרסה כזו שאברהם אמר "קמח" והיא אמרה "סולת". לפי"ז צ"ע: מנין לחז"ל שאשה עינה צרה באורחים, והרי אדרבה, היא אמרה "סולת" המשובח יותר!

וכן הקשה רבינו יוסף חיים מבגדד זצ"ל (בספרו בן יהודיע) שכך משמע מפשטות לשון הכתוב שאברהם אמר "קמח" ושרה אמרה "סולת", נמצא שעיניה יפות באורחים? זאת ועוד: הרי וודאי לאברהם אבינו היתה עין יפה, וא"כ למה באמת אמר "קמח" ולא אמר "סולת"? (ועיי"ש מה שתירץ)

ונראה ליישב ולבאר עפ"י היסוד שכתב כ"ק האדמו"ר מקוסוב זצ"ל (בספרו אהבת שלום) שאם האורח מרגיש שבעל הבית מרבה בשבילו מאכלים יקרים אזי הוא מתבייש מאד. וכזו הכנסת אורחים אינו יכולה להיות תמידית. לפיכך מובן מה שאמרו חז"ל "אשה עיניה צרה באורחים" גם לפי הגירסה ששרה אמרה "סולת", דאדרבה, מה שאמרה "סולת" מראה על צרות עין, כאמור.

בדרך יסוד זה נוכל לבאר את אמרת חז"ל במסכת אבות "ויהיו עניים בני ביתך", בזה בא התנא ללמדינו שהאירוח הראוי הוא, כשננהג עם האורחים העניים כפי שנוהגים עם בני הבית, שלא נטרח במיוחד להרבות להם מאכלים יקרים מהרגיל, אלא כפי שרגילים בני הבית לאכול, ועי"ז לא יהיה קשה על בעל הבית להזמין אורחים בכל עת. וגם להם יהיה נעים יותר להתארח ביודעם שאינם מכבידים על בעל הבית.

והכתב סופר ביאר את הראיה מכך שאברהם לא אמר "מהרי שלוש סאים קמח" משמע שידע שהאשה עיניה צרה באורחים והעדיף שתלוש בהרחבה בקמח מאשר בצימצום בסולת, ובכל זאת כבשה שרה את טיבה ולשה סולת בעין יפה. ומזה שלא ציוה אותה מלכתחילה סולת, ראיה שאשה עיניה צרה באורחים.

אכן עדיין צ"ב לפי היסוד שאמרנו לעיל, מדוע אברהם שהיה טוב-עין לאורחים הביא להם מאכלים כה יקרים ששחט בשבילם בקר ונתן להם ג' לשונות בחרדל, הרי בכך גורם אי נעימות לאורחיו ומרחיקם מביתו?

וצריך לומר שמטעם זה הקדים אברהם ואמר לאורחיו "מעט" "יוקח נא מעט מיים..." "ואקחה פת לחם" וכו' ולא הזכיר את ה"הרבה" שעשה לבסוף. כאילו מדובר על סעודה קלה ביותר, כדי להסיר מהם את אי הנעימות, ואז גם לאחר שהגיש להם את מיטב המאכלים הבינו שבשבילו זה סעודה קלה ונחשב אצלו "כיבוד קל".

במה מכבדים אורח?

סיפר הגאון רבי חיים יצחק פופקא מתלמידי החפץ חיים בישיבת ראדין: פעם אחת התארחנו מספר תלמידים עם החפץ חיים במקום הבראה ובמקום זה לא התאפשר לנו להתפלל את כל התפלות במנין, שכן היו שם פחות מעשרה המצטרפים למנין.

יום אחד הגיע הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל לבקר את החפץ חיים במקום הבראה. כאשר נכנס רבי חיים עוזר לחצר, נענה אחד הבחורים ואמר: "הנה עכשיו כבר יש לנו מנין לתפלת מנחה..." ומיד רצה לפתוח בתפלה.

ואולם החפץ חיים קיבל בשמחה את רבי חיים עוזר. הוא אחז בידו והכניסו פנימה לדירה אשר שהה בה ועמד עליו להאכילו להשקותו ולדאוג למנוחתו מיגיעת הדרך.

כעת נפנה החפץ חיים לבחורים ואמר להם: "היכן כתוב שמכבדים אורח בתפלה במנין? אורח מכבדים באכילה ושתייה..."

הלמות עמלים - ח"ב

הפקיר ביתו לאורחים...

ביתו של הגה"צ רבי רפאל ברוך טולידאנו זצ"ל היה פתוח לכל דכפין. אי אפשר לתאר במלים את גודל זריזותו והתאמצותו להכניס אורחים בצל קורתו ולקבל כל אדם בסבר פנים יפות, הוא הפקיר את מעונו בשביל האורחים ובעצמו טרח להאכילם ולהשקותם, להציע את משכבם בנוחיות, מבלי שיצוה על אחד מבני ביתו לעשות המלאכה במקומו.

על האורחים שפקדו את נווהו, נמנו בין השאר שד"רים מטבריה ומצפת, משולחים ממוסדות שונים ופליטי מצרים ואירופה שבנוסף לאכסניה הסתייעו גם בעזרתו הפעילה להצליח בשליחותם. ברגע שנודע לו כי בעיר שוהה אורח, באין הבדל אם הוא אשכנזי או ספרדי, טרח לחפש אחריו והביאו אל ביתו.

אורות ממזרח

קודם כל ארוחת בוקר...

פעם הגיעו לביתו של הגאון רבי מיכל יהודה ליפקוביץ זצ"ל מספר אנשים מירושלים לדון עמו בענין מסויים, מיד לאחר תפלת שחרית. רבי מיכל יהודה היה מוטרד, הרי הם הגיעו מירושלים והשעה שעת בוקר מוקדמת, ודאי לא הספיקו לאכול ארוחת בוקר.

אמר להם רבי מיכל יהודה, עוד בטרם שמע את הנושא שבגינו הגיעו: "ודאי לא אכלתם עדיין ארוחת בוקר" ותוך כדי דיבור יצא אל המטבח, הוציא שטר כסף מכיסו ואמר לאחד מבני הבית שנוכח שם: "בבקשה לך למכולת וקנה לאורחים דבר מאכל".

לאחר זמן קצר כבר הוגש המזון לאורחים המשתוממים. רק לאחר שאכלו ושבעו מהסעודה שהוגשה להם, ישב רבי מיכל יהודה לשמוע את דבריהם.

מאורם של ישראל

"בשביל חינוך הילדים..."

שח הגראי"ל שטיינמן זצ"ל: שמעתי, כי באנטוורפן התגורר יהודי חרדי שהיה עשיר גדול. היו לו בדירה עשרים ושש חדרים, ובכל חדר היה רהיט מיוחד לחדר זה. המצב הזה גרם שאשתו לא הסכימה להכניס אורחים לבית, שהרי יש לחשוש שזיקוק לרהיטים המיוחדים. אמנם עם זאת, מי שדפק על דלתם הם לא שלחוהו בידיים ריקות אלא נתנו בידו כסף כדי שיוכל למצוא לעצמו מסעדה או אכסניה.

הוסיף הרב שטיינמן וסיכם את התוצאה של אותה "הכנסת אורחים": "לאותו יהודי עשיר לא נשאר מכל הילדים אפילו אחד שומר תורה ומצוות רח"ל. אילו היו נכנסים לבית אורחים, אזי הילדים היו רואים דמות יהודי מפעם לפעם. אבל בהנהגה זו, הם לא ראו אף פעם בביתם צורה של יהודי".

חכימא דיהודאי

מצווה לבקר את החולה ולסדר כל הדרוש לו!

נלמד מהפסוק: "וירא אליו ה' באלוני ממרא" (פרק יח-א)

וכתב רש"י: לבקר את החולה. אמר רבי חמא בן חנינה יום שלישי למיתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלומי. אף אנו נלמד לבקר את החולה, וכפי שדרשו חז"ל בגמרא (ב"ק ק וב"מ ל:) "את הדרך" – זו גמילות חסדים. "לכו" – זו ביקור חולים. וכן דרשו בדומה לזה (סוטה יד) "אחרי ה' אלוקיכם תלכו" – להלך אחר מדותיו של הקב"ה מה הוא ביקר חולים אף אתה בקר חולים.

נראה לנו לסכם, שמצות ביקור חולים כוללת בתוכה שמונה מטרות עיקריות שיש בהן תועלת לרפואתו של החולה [וסימן לדבר, בברכה השמינית ב"שמונה עשרה" שהיא ברכת "רפאנו", לרמוז שבמילוי שמונה המטרות הללו ישנה רפואה] ונפרט אותם כדלהלן:

א) מתוך שרואה את החולה, בביקורו אצלו, מבין ומרגיש את מצבו, ואז יתפלל ויבקש עליו רחמים מעומק לבו [ואינה דומה שמיעה לראיה]. טעם זה כתב הרמב"ן (ב"תורת האדם" שער המיחוש) ומוסיף: "הלכך המבקר את החולה ולא ביקש עליו רחמים לא קיים את המצוה. ומוסיף הטור (יו"ד סי' שלה): "והמבקר כאילו מחיה אותו".

ב) מתוך שרואה את החולה, מעיין בענייניו, אם יצטרך לשום דבר משתדל בו להמציאו לו ועושה שיכבדו וירצו לפניו. כך לשון הטור (שם).

ג) כשמתפלל על החולה עדיף שיתפלל בפניו, כי שם התפלה מקובלת יותר, שהרי מבואר בגמרא (שבת יב:) שהשכינה למעלה מראשותיו של חולה [ואז גם אין צריך להזכיר את שמו כמבואר בגמרא (ברכות לד.)].

ד) המבקר את החולה נוטל אחד מששים מחוליו, כדברי חז"ל (נדרים לט:). המבקר את החולה נוטל אחד מששים מחליו ובלבד שהוא בן גילו.

ה) כאשר אדם מכובד, והוא גם חשוב ומפורסם [והיינו שחולה כד מעריכו], טורח לבקר אצל החולה, הריהו משמחו בעצם הופעתו אצלו, ובכך מיקל עליו צער מחלתו.

ו) כאשר המבקר את החולה יודע אלו דיבורים ישמחו את החולה, יחזקוהו ויעודדו אותו, ומדבר אותם אל החולה, מחזק בהם את רוחו ומחיה אותו. ככתוב (משלי יח, יד) "רוח איש יכלכל מחלתו".

ז) יש ענין לשוחח עם החולה בדברים שיעוררו אותו לשוב בתשובה ובכך מזכה אותו, ובמיוחד אם עי"ז אכן שב החולה בתשובה שלימה. ויתכן שזו גם סגולה גדולה לרפואה, כי נחשב לאדם אחר שעליו לא נגזר [כדוגמת שינוי השם].

ח) כאשר מבקר את החולה ורואה את מצבו, ראה זו עשויה לעורר בתשובה את המבקר עצמו לחזקו בשיפור דרכיו ומעשיו. חיזוק זה נזקף לזכותו של החולה שגרם לכך, ובוזה מועיל לחולה בביקורו (מלבד התועלת הגדולה שיש למבקר).

והנה אם נתבונן בכל שמונת הענינים הללו, נמצא שיש חילוק למעשה ביניהם בשאלה: האם לקיים המצוה צריך לבקר בגופו אצל החולה, והאם דוקא כשהחולה ער או גם כשישן, והאם אפשר שיוכל לקיים המצוה מרחוק, כגון שמשוחח עם החולה באמצעות הטלפון, או ששולח מישהו לסייע לחולה (גם כשהשליח אנו שייך במצוה). ולכאורה זה תלוי בסוגי המטרות שפירטנו. ודו"ק.

מעורר את החולים לשוב בתשובה...

מצות ביקור חולים היתה חביבה מאד אצל הגה"צ רבי הלל ליכטנשטיין זצ"ל (אב"ד קאלמייא) הוא היה נוהג ללכת לבקר אצל כל חולה בעירו ובפרט אצל עניים. כאשר נכנס לבית החולה, כמעט היה החולה נרפא מרוב שמחה על שהרב מבקר. והיה מנחם ומעודד את החולה באומרו לו: "כי את אשר יאהב ה' יוכיח וכאב את בן ירצה" (משלי ג-יב).

והביא רבי הלל את דברי האלשיך הק' שפירש את הפסוק "ולא יראו פני ריקם"... היינו כי החושך שבטו שונא בנו ואב הרחמן מייסר את בנו. אף כי הוא עצם מעצמיו, זאת כדי להטיב דרכו. אמנם אם לא יועיל לו, מצטער אביו כי נמצא שהכהו ללא הועיל. כי תכלית היסורים להטיב הדרך.

והיה רבי הלל מוסיף ואומר, כי עם ע"י היסורים מפשפש החולה במעשיו וישוב בתשובה, אזי נתגלה למפרע כי היסורים היו לטובה גדולה, ואזי יוכל לומר "אודך ה' כי אנפת בי" (ישעיה יב-א). והיה רבי הלל מסיים ואומר: העיקר הוא להסב פניו אל הקיר ולהתפלל בדמעות כמה פעמים ביום ולהרהר בתשובה שלימה ולקבל על עצמו שלא יחטא עוד, והא-ל הטוב הוא רופא נאמן ורחמן וישלח לו רפואה שלימה.

בית הלל

האם חולה צריך לאכול?

הגרי"ז סולובייצ'יק זצ"ל, בסוף ימיו היה חולה מאוד. יום אחד בא חתנו הגאון **רבי מיכל פיינשטיין** זצ"ל לבקרו. אמרו לו בני הבית כי זה זמן רב שהגרי"ז ממאן לאכול את האוכל המוגש לפניו. אולי הוא יצליח לשכנעו שיאכל משהו...

שאל רבי מיכל את הגרי"ז מדוע אינו רוצה לאכול? השיב לו הגרי"ז: "הרי כתוב בתהלים "ויגיעו עד שערי מות כל אוכל תתעב נפשם" וכן מובא בגמרא (יבמות עא:) שחולה אינו צריך לאכול".

אמר לו רבי מיכל, כי דברי הגמרא אמורים רק על מי שיש לו חום שאז אינו צריך לאכול, אבל על חולה שאין לו חום לא נאמר שאינו צריך לאכול.

שמע הגרי"ז את הדברים ואמר: "אכן כך, אתה צודק"... ומיד החל לאכול את האוכל שהוגש לפניו...

עובדות לבית בריסק

"טיול" לביקור חולים...

אחר תפלת ליל שבת בישיבת פוניבז' היה יוצא **רבינו הגרא"מ שך** זצ"ל לטייל בחוצות העיר ב"ב, כשהוא שקוע בלימודו בעומק הסוגיא לקראת השיעור כללי. אבל שם ליבו היכן בתיים של אותם תלמידים שנעדרו מספר ימים שמסתמא חולים הם ועולה לבקרום.

וסיפר הגאון **רבי יוסף רוט** זצ"ל שכאשר לא חש בטוב, בהיותו תלמיד בישיבה, ועל כן נעדר מספר ימים, התדפק הרב שך על דלת ביתו בליל ש"ק, כשבני המשפחה בתחילת הסעודה, דרש במאור פנים בשלומי, ברכו בברכת רפואה שלימה והלך לדרכו

לולי תורתך

"גורם לו שיחיה..."

פעם נסע הגאון **רבי חיים קניבסקי** זצ"ל לירושלים לערוך ביקור חולים אצל חמיו הגאון **רבי יוסף שלום אלישיב** זצ"ל. שאל אותו הרב אלישיב (בענותנותו ובפשטותו האופינית): וכי יש חיוב לנסוע לעיר אחרת כדי לקיים מצות ביקור חולים?

השיב לו רבי חיים: הרי אמרו בגמרא (נדרים מ.) "כל המבקר את החולה גורם לו שיחיה..."

דרך שיחה

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

משפט סתום-סתום

אחד מגדולי-הדור ושאלתו בפיו, כיצד עליהם להתייחס לחלום ולמשפט הסתום-סתום: "כל התורה שברשותי לא תוכל לעזור לך. רק המכתב והספר!" הורה להם הרב לפקוד את ציונו של הרב שך זצ"ל, ולומר שם את כל ספר התהלים.

באותו בוקר ראתה אחת השכנות את הנערה, ופניה נסערות. לשאלתה סיפרה הנערה את חלומה המוזר, ואת רצונה העז להיושע ולהקים בית בישראל. הן נפרדו ללא ששתייהן יודעות מה הולך להתחולל בהמשך כתוצאה מאותו מפגש קצרצר.

אותה שכנה נהגה למסור שיעור באופן קבוע. בעקבות הפגישה עם הנערה הודיעה בתחילת השיעור כי השיעור הנוכחי מוקדש לזכותה של שכנתה הרווקה וכאן היא נקבה בשמה המלא "---- בת --- ----"

לתדהמתה קמה אחת המשתתפות ואמרה: 'יש לי מכתב שאותו אני רוצה למסור לנערה'. אישה זאת הייתה אמה של חברתה של הנערה, וביניהן לא שררו יחסי ידידות. הנערה, מעוכבת השידוך, הייתה מוכשרת ומוצלחת ועוררה את קנאתה של חברתה בכך שהותירה אותה מחוץ למעגל החברתי.

ברבות הימים, כאשר ראתה שחברתה עדיין בבדידותה, כתבה לה מכתב שבו כתוב שהיא מוחלת לה בלב שלם ומתפללת לישועתה!

באותו יום החלה הישועה: הנערה נהגה לעזור לשכנתה המטופלת בילדים קטנים, ביום בו קיבלה את המכתב הלכה כהרגלה לעזור לה. לאחר מספר דקות נשמעו דפיקות בדלת, והשכנה ביקשה ממנה להתארגן ולהסתדר מעט לצורך פגישה.

הנערה הייתה המומה מהמהירות, וביקשה להתארגן מראש - כמקובל. אך כפי שמצאנו אצל יוסף הצדיק, ברגע שהישועה מגיעה הכל הולך מהר מהר... המציעה לא הסכימה לדחות את הפגישה, והנערה נאלצה להזדרז...

בניגוד להגיון. דווקא השידוך שהתחיל בצורה כל-כך לא מסודרת ומאורגנת, הוא שהגיע עד מהרה לידי גמר והם הקימו יחדיו בית נאמן בישראל.

אנחנו כבר יודעים את הסיבה לכך...

שמעתי מעשה אמיתי - אומר הרה"ג רבי צבי נקר שליט"א ('אמונה שלימה') - על נערה מיוחדת וכשרונית, מוצלחת וחכמה, שהשידוך שלה התעכב.

חלפו השנים, והיא עדיין לבדה. ואם לא די בכך - אחיה הצעירים ממנה נישאו, והיא נשארה ברווקותה.

צערה היה קשה מנשוא. כל דבר שחשבה שיכול לעזור לה - עשתה, אולם מאומה לא קרה.

יום אחד שמעה על הסגולה הטמונה ב"סעודת אמנים" והחליטה לנסות זאת (בסעודה זו מגישים תקרובת הכוללת את הברכות מזונות, העץ, האדמה וכו' הנוכחים מברכים וטועמים, וכל אחד מזכה את הציבור בעניית 'אמן'. לאחר מכן יש 'יהי-רצון' מיוחד בו מבקשים לפעול ישועות הקשורות לאותה ברכה. כגון: לאחר ברכת 'הגפן' אומרים 'ריבונו של עולם; בזכות הברכה 'בורא פרי הגפן' ובזכות האמנים, אנא! תן לכל היהודים שצריכים שידוכים שיזכו בקרוב למצוא את זיווגם הנכון וכו' (ובפרט ל...)

את הסעודה ערכה ביום השנה לפטירת מרן הרב שך זצ"ל (ושחל בשבוע שעבר עלינו לטובה) - ולעילוי-נשמתו. הערב היה מיוחד במינו, מרגש וחוויתי.

* * *

ויהי בלילה. הופיע הרב שך בחלומה ואמר לה: "כל התורה שברשותי לא תוכל לעזור לך. רק המכתב והספר!"

משפט חתום וסתום.

התעוררה נסערת, ומיהרה לספר לאביה את שאמר לה הרב שך "כל התורה שברשותי לא תוכל לעזור לך. רק המכתב והספר!"

אביה, לעומתה, כלל לא התרגש. חייד ואמר לה לחזור לישון... "בטח עוד חלום" חשב לעצמו.

חזרה לישון אבל החלום חזר ונשנה שוב: "כל התורה שברשותי לא תוכל לעזור לך. רק המכתב והספר!"

שוב התעוררה נסערת, והפעם גם פרצה בבכי סוער.

* * *

אחר הדברים האלה החליט אביה לפקוד את מעונו של

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

גיליון מס' 493 פרשת וירא
תשפ"ג שנה אחת עשרה

להקדשות:

053-3145900

בברכת שבת שלום

יצחק גולדשטוף

דברי שי"ה

ממרן רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

"אני בצדק אחזה פניך"

אחת המצוות שהיה רבינו זי"ע"א מדקדק בהם ביותר הייתה מצוות הצדקה, כמעט לא היה מושג כזה אצל רבינו שיעבור לפנינו עני וישיב פניו ריקם, והיה טורח כל פעם להוציא מהארנק מטבע, והיו עניים קבועים שהחשיבו זה לסגולה 'לפתוח את היום' עם מטבע מהרב...

אמנם רבינו זצ"ל חשש מאד שנתנית צדקה באמצע התפילה מפריעה את הכוונה בתפילה, ואף בהכנת מטבעות לפניו שיהיו מזומנים לעניים, כתב רבינו: **אני יודע בעצמי שאם אני מכין לפני התפלה זה מפריע לי בכוונת התפלה**, והרי פסק השו"ע (אר"ח סי' צ"ב ס"י) שטוב ליתן צדקה קודם התפלה, ועוד שהרי בשבת ויר"ט אינו יכול לתת, על כן הגה בחכמתו פתרון לזה, ע"י שהיה לוקח בכל ראש חודש סך כסף המתחלק לל' יום, ומתנה שיחול כל יום מטבע לצדקה בעת אמירת ואתה מושל בכל (כמש"כ המ"ב שם סק"ו בשם האר"י), וכך נתן צדקה בלא שתופרע כוונתו בתפילה.

דבר זה עשה רבינו זללה"ה, עפ"ד החזו"א (דמאי סי' ט' סק"ב) שאפשר להקנות קודם השבת שיחול בשבת, ובשונה הלכות (סי' ש"ו דין י"ב) ציין רבינו שכן נראה במ"ב סי' של"ט סק"ז, ודלא כדעת רעק"א בתשו' סי' קנ"ט שאסר.

אמנם דבר זה לא הועיל לאותם עניים הבאים בעצמם לתבוע צרכיהם באמצע התפילה, שעליהם סבר רבינו שיש את החשש של הנאמר ברמ"א (יר"ד סי' רמ"ט ס"ד) שעובר משום 'אל ישוב דך נכלם', ולהם המשיך לתת ביתר שאת, ובאמת היה סבור רבינו שאין ליתן להם כלל באמצע התפילה שהרי עוסק במצוה פטור מן המצוה, ואין לך עוסק במצווה יותר מן העוסק במצוות התפילה, וכ"כ בצה"ל (פ"י ממתנות עניים סק"צ) **דאין חייבין ליתן להם** [באמצע קריאת התורה] **דהעוסק במצוה פטור מן המצוה, וכן באמצע התפלה, וכן כל העוסק במצוה פטור אז מצדקה כמבואר בב"ק נ"ו ב', ומ"מ חשש לאיסור דרבנן הנ"ל, ואמר שא"י ממש מבטל המצווה שהרי יכול להמשיך להתפלל, זולת בפס' ראשון של ק"ש, וכ"כ בספר אלא (פ"ט אות י') וז"ל, כשעני עובר לפניו בזמן תפילה, ואמירת קריאת שמע, נותן לו צדקה, ואעפ"י שיש אומרים שעוסק במצוה פטור, ונותן צדקה אפילו בפרשה של ק"ש (ואהבת). ובס' תל תלפיות (סי' תמ"ה ואילך) כתב רבינו דאף שאסור לרמוז בפ' ראשונה לא שייך לרמיזה דחשיב כאילו מתפטר ממפריע, ואף רשאי לבקש עודף מהעני בפרשה שניה, מותר לרמז וכל שכן לדבר מצוה, (וזה נחשב דבר מצוה) שאם לא כן לא יתן.**

ובס' בירור הלכה (ח"ה סי' ס"ג) הביא כמה חילופי מכתבים שדן בזה לפני רבינו, וכתב שם רבינו ע"פ דין אין שום חיוב להכין קודם שבא העני מספק, ועו"כ שם שאין חייב להכין לפני התפלה מעות שמא יבא עני, ומי יודע אם יבא, ואיך ישמרם כל התפלה, ואין ספק שיפריע הכוונה, ובאמצע התפלה בודאי יצטרך להפסיק, והו"ל אין יכול לקיים שניהם. ועו"כ שם רבינו: **וכן שמעתי בהדיא מאדם גדול בעל הוראה שפסק כן למעשה שאין חיוב לתת באמצע התפלה. ושמעתי מרבינו שכן הורה חמיו מרן הגר"ש אלישיב.**

והנה בחול המועד הקפיד רבינו זצ"ל מאד שלא לילך עם כסף, שהרי מקח וממכר שלא לצורך המועד אסור, וא"כ יש בזה חשש הוצאה שלא לצורך, ועל כן לא היה נותן אז מטבע לעניים, ושמעתי מרבינו ז"ל שאחר המועד משלים לעניים שפונים אליו, ומכיר שפנו אליו גם במועד, וכופל נתינתו שלא ינזקו מחומרותיו!

מדור זה מוקדש לע"נ א"מ הרבנית ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג הכ"מ

ניתן להזמין במערכת הפצת הספרים שע"י "קובץ גליונות" את הספרים הבאים:
שיח שידוך, חיי תורה, להדבק, החובות, אלא, שבענו מטוביך, שגדל בתורה, ומתוק האור,

להזמנות: 053-3145900

משלוח חינם בכפוף למוקדי ההפצה ברחבי הארץ

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ, לרפואה ולהצלחה וכד', נשמח לקבל עובדות, הנהגות, וש"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"י

פרשת חיי שרה - הגאון רבי נתן צבי ב"ר מרדכי שולמן (י"ח חשון)

פרשת תולדות - הגאון רבי אליעזר יהודה ולדנברג בעל 'ציץ אליעזר' (כ"ט חשון)

פרשת ויצא - הגאון רביאסר זלמן מלצר (י"ד כסלו)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון האדיר רבי ראובן כ"ץ זצ"ל גאב"ד וראש הישיבה בפתח תקוה

לו מהצות כל שנה.

באחת השנים הגיע רבינו בערב פסח בשעה שישיב ר' ראובן עם מספר רבנים מהסביבה (רעננה, כפר סבא, ועוד), עם הגוי כדי למכור לו את החמץ. כשהבחין בו ר' ראובן שמח איתו ולקח מיד את המצות.

כשיצא רבינו, שאל ר' ראובן בהתלהבות את הרבנים - האם הבחנתם באברך הזה שהיה כאן? הלא הוא ספר תורה חי, הוא החזון איש של הדור הבא! (מפי רבי אברהם יצחק ב"ר ראובן כ"ץ).

היום יותר מהודר!

לעובדא הנ"ל, יש תוספת: אחרי הסתלקות החזון איש ביקש מרן הסטייפלר מבנו רבינו שימשיך ליסוע לר' ראובן להביא לו מצות, והוא אכן נסע להביא לו, עם בואו שאל אותו ר' ראובן, האם גם הפעם המצות כשרות כמו שהיה בזמן החזון איש?

נענה רבינו בחיך: אדרבה, הפעם הרבה יותר מהודר. כי בחיי החזון איש היה מוטל עליו עול הכשרות, ובכל ספק הוא הכריע. אחרי פטירתו בכל שאלה שהתעוררה ולא ידעו הכרעה החמירו ולא השתמשו... אם כן זה יותר טוב משל חזון איש...

בנו הגאון רבי אהרן כ"ץ

בתקופת לימודיו של רבינו בישיבה, מסר שיעורים גם בנו הגדול של ר' ראובן, הגאון רבי אהרן זצ"ל. רבינו שמע ממנו שיעורים כשנה, ולימים סיפר שאף העלה אותם על הכתב.

בעיתונות דאז - שנת תש"ה - מופיע מכתב ברכה לרבי אהרן לרגל הולדת בתו. בין הבחורים החתומים מופיע גם שמו של רבינו.

הכרת הטוב לר' אהרן

מאז שלמד רבינו אצל ר' אהרן, כיבדו מאוד והכיר לו טובה בצורה מפליאה על כך ששמע ממנו שיעורים. ובכל ספר חדש שהיה מוציא לאור, היה נוסע במיוחד לפתח תקוה והולך להביא את הספר אל ביתו של ר' אהרן כדי לכבדו.

ופעם אחת נודע לרבינו כי ר' אהרן שובת בבני ברק לרגל שמחה משפחתית באולמי 'וגשל' ברחוב הרב מלצר בבני ברק (היה זה בנישואי נכדתו עם ראי"ש הבר ז"ל), הוא הגיע במיוחד עם רעהו הגר"ד וינטרוב, לאחל מזל טוב לר' אהרן, תוך שהוא מקדים ואומר "שמעתי שהראש ישיבה פה ובאתי לומר מזל טוב".

גם כשהיו באים בניו ומשפחתו של רבי אהרן כץ כיבדו אותם רבינו מאוד מכוח הכרת הטוב כלפי האבא. פעם אחת כשהגיע בנו של ר' אהרן, אמר לו רבינו בחיך 'הלא אני זוכר אותך תינוק, כשהסתובבת בין הרגלים בסטנדר של אבא שלך'.

תמונה נדירה: משמאל לימין: רבי אהרן כ"ץ, ריי"ש כהנמן, רבי ראובן כ"ץ, רבי יעקב ניימן, רבי משה עוזר - בשמחת נישואי תלמיד

בהקמת מצביה

ר' אהרן הסתלק בערב חג שבועות תשנ"ז, ונקבר בהר המנוחות, וכמובן לא ישבו 'שבעה'. והנה כעבור כמה ימים טיפלן ידידו הקרוב של רבינו, הגר"ד וינטרוב לבני המשפחה ומסר כי ר' חיים שמע שר' אהרן נפטר ולא הספיק לבוא להלוויה, והוא מעוניין להשתתף בהקמת מצביה ביום השלושים.

בני המשפחה נדהמו מהתרגשות. וסידרו את השעה הנוחה, ורבינו התאמץ מאוד להגיע לירושלים יחד עם בני המשפחה, אף שבאותו היום שימש כסנדק בברית בעיר צפת. (לאחר מכן סיפר רבינו, כי אמנם בני המשפחה אמרו תהילים אך הוא לא אמר, כי אין לומר תהילים סמוך לד' אמותיו של מת, ולא רצה להעיר להם, ולכן רק החזיק בידו התהילים שלא יראה משונה).

הגאון רבי ראובן כ"ץ כיהן כראש בישיבה בלומז'א בפתח תקוה בה למד רבינו כשמונה שנים. ר' ראובן היה מוסר פעמיים בשבוע שיעורים בפני תלמידי הישיבה, ורבינו היה נכנס לשיעוריו בקביעות, ובערוב ימיו זכר לספר, כי ר' ראובן לא אהב שמתערבים באמצע השיעור, הוא חש בזה הפרעה לרצף השיעור.

מלבד שיעוריו היה גם מנהל את עניני העיר מתוקף היותו רב ואב"ד. רבינו כיבד והעריך מאוד את מורו ורבו והירבה להזכיר ממנו דברי שמועה הלכה ואגדה. גם בספריו הוא מזכיר מחידושיו שבספר 'דגל ראובן' (ראה בספרו נחל איתן סימן ט' סעיף ט' סק"א, ד', ובספר קרית מלך פ"ה מכלי המקדש ה"ז, ועוד).

גאב"ד ורב פתח תקוה הגאון רבי ראובן כ"ץ זצ"ל

בורות עמי הארץ

פעם כאשר שוחח רבינו על בורותם של יהודים פשוטים, סיפר: בפתח תקוה היה יהודי שדיבר מאוד נגד הרב כ"ץ, הוא זלזל בו כאילו הוא אחרון העמרצים. פעם שאלתי אותו, מה ראית אצלו?

ענה האיש: בפירוש ראיתי: בעצמי, שאחרי עטיפת טליתו לא היה אומר את פסוקי 'מה יקר' וגו'!...! (וסיים רבינו, עם בעלי בתים פשוטים כאלה אין עיצה...).

לָרֵב - תָּרְבוּ

ועוד סיפר: כשלמד בפתח תקוה, רוב התושבים היו כבר חופשיים, אבל היה עדיין ציבור של יראים וביניהם זקנים עם יראת שמים, וגם ראש העיר הראשון של העיר (ר' יהושע שטממפר) היה חרדי.

פעם אחת ביקש הרב כ"ץ מהעירייה, שיגדילו את קיצבת המועצה עבור הישיבה, וכאשר הנדון עלה בפני חברי המועצה, אמר להם ראש העיר: הלא זה פסוק מפורש בתורה (במדבר ל"ג נ"ג) לָרֵב - תָּרְבוּ את נחלתו...

שלוש דפים מול שורה

פעם אמר ר' ראובן לרבינו: מה שאני כותב בספרי דגל ראובן שלושה דפים, אצל החזון איש בספרו זה כותב בשורה...

בעת הצעת השידוך

ר' ראובן היה מעורב גם בשידוך של רבינו. כשהגיע חמיו מרן הגרי"ש אלישיב לפתח תקוה - אל הישיבה, לראות את רבינו, נכנס תחילה אל רבי ראובן כ"ץ, ושוחח עמו בדברי תורה. בנתיים בנו של ר' ראובן - הגר"ד אהרן כ"ץ, ניגש אל רבינו ואמר לו שימהר ליסוע לביתו להחליף את בגד החליפה הישן שלבוש בו, וילבש אחרת נאה הימנה. ואכן הוא מיהר הביתה להחליף את החליפה וחזר.

ואז נכנס לביתו של הרב כ"ץ, והרב כ"ץ שוחח בפניו בדברי תורה, כדי שהרב אלישיב יראה וישמע את תגובת הבחור, ואכן הוא הגיב מעט, ואז אמר לו הרב כ"ץ שילוה את הרב אלישיב אל האוטובוס, ובדרך שוחחו עוד קצת בדברי תורה (רשימות הגר"א מן).

רבי ראובן מתכבד בסידור קידושין בנישואי רבינו

החזון איש הבא!

על הערכתו הגדולה של ראש הישיבה ר' ראובן כלפי רבינו, סיפר נכדו: מידי שנה היה רבינו מגיע אל ר' ראובן בערב פסח, ובידו שני מצות. מצות אלו נאפו בחבורתו של מרן החזון איש, וכיון שביקש לכבדו שלח

